ION ARAMĂ

oamenii viseazā trandafiri

ION ARAMĂ

OAMENII VISEAZĂ TRANDAFIRI

— roman —

Editura Militară, București, 1979

Versiunea digitală 1.0 - ianuarie 2022

Copertă: N. Nobilescu

Capitolul 1

1

— În noaptea asta vor să te ridice, șopti Eva din ușă. Fugi!

Abia mai respira. În lumina lămpii, fața ei frumoasă părea foarte palidă. Tudor Dinescu se uita la ea și înțelegea doar pe jumătate ce spune.

— Unde să fug? Mai întâi, ești sigură? De unde știi?

— Tipul de la Drept e informator al Siguranței. De la el știu.

Într-adevăr, era ceva serios. Abia acum își dădea seama de primejdie. Și abia acum putea, cu adevărat, să pară nepăsător.

— De ce-ai rămas în ușă? Intră, aici nu-s canibali.

Eva trecu pragul. Prima oară când îi trecea pragul. Și în ce împrejurare, gândi el. Își lărgi gulerul de la cămașă. Simțea că transpiră, deși căldura zilei trecuse demult. Se uită la ceas fără niciun rost:

— Unsprezece. Credeam că-i mai târziu.

Eva mai făcu un pas, închise ușa după ea, îl privi țintă.

— Calmul ăsta mă scoate din sărite. Nu înțelegi că ești vizat? Tipul i-a auzit pe agenți vorbind de tine. Erau la curent cu tot. Știau că tu ai redactat manifestul.

— Ce manifest? Ce știi tu de manifest?

— Ești nebun! strigă Eva. Nu-i vorba de ce știu eu, ci de ce știu agenții. Hai, fă-ți bagajele!

Niciodată n-o văzuse așa de hotărâtă. Iar povestea cu manifestul îl speria de-a binelea. De unde și până unde Eva, studenta cu plete blonde, care-l adoră pe Sir Francis Bacon și traduce din poemele lui Tagore, știe de *manifestul* lui?

Eva, nerăbdătoare:

— Aștepți să oprească mașina neagră la poartă?

— Ce să fac? Unde să mă ascund? Dacă plec din București mi-am stricat tot rostul…

— Dar dacă ajungi în beci la Prefectură nu ți-l strici și mai rău? Haide, să plecăm în clipa asta. E singura noastră șansă.

— Să plecăm? Mergi și tu? Unde să ne ducem?

— Știu eu un loc tocmai bun pentru izgoniții din rai.

— Un infern?

— Nu. Tot un rai. Mai modest, firește. Un rai al dezmoșteniților.

El începu să se învârtească fără rost prin cămăruță. Ea îl dădu deoparte, se aplecă, găsi sub patul înalt o valiză. O aruncă pe pat, o deschise. În sfârșit, Tudor începu să acționeze. Îngrămădi înăuntru, la nimereală, câteva lucruri strict necesare: cărți, un pulover, rufe, trusa de bărbierit și, firește, manuscrisul Romanului.

— Eva, ce ciudat! Ești aici, la mine…

Ciudat, într-adevăr. Ea hotărâse de la bun început ca în fața „curții” să se poarte ca doi străini. Nu-și băteau unul altuia la ușă, deși cămărușele lor erau aproape vecine – îi despărțea doar locuința „scorpiei”, taxatoarea de la S.T.B., sfrijită, ageră și bună de gură, pe care el o socotea jurnalul vorbit al întregului cartier.

— Scorpia e acasă? întrebă.

— N-are importanță. Abia așteptam să te întorci. Mi-a fost teamă că ajung ei înaintea ta. Între timp mi-am și făcut bagajul.

— Erai așa de sigură că plecăm?

— N-aveai altă cale. Hai, închide-l odată. Ia-ți pardesiul și să mergem.

El își luă pardesiul din cuiul bătut în perete, după ușă. Peretele era acoperit cu hârtie albastră prinsă-n pioneze. Locul pardesiului rămase mai întunecat la culoare pe hârtia răscoaptă de timp.

— Șifonierul meu! Cine știe când mă mai întorc? Totuși, m-am simțit bine în cămărușa asta.

— Lasă sentimentalismele, îl zori ea. Stinge și lampa!

— Scorpia doarme, îi șopti el din prag, cu ochii la fereastra vecină, pătrat negru pe peretele albăstrit de lună. Sau a stins lumina și stă la pândă?

Eva se repezi în camera ei, reveni cu un geamantan pe care i-l întinse, apoi îi luă de pe braț pardesiul și-i făcu semn spre poartă.

Păși în vârful picioarelor pe asfaltul zgrunțuros al curții. Toate ferestrele și ușile înșirate de-a lungul clădirii scunde și lungi, tip vagon, erau întunecate. El manevră cu grijă ivărul străvechi, încercând să nu facă zgomot. Se strecurară în stradă. Strada – mai degrabă o ulicioară, pavată cu bolovani mari și rotunzi ca pepenii – începea din Sebastian și dădea în Drumul Sării. Într-acolo, spre Drumul Sării, îl trase Eva. Ea mergea înainte, poticnindu-se cu tocurile înalte; o vedea, în penumbră, cum se cumpănește cu mâna stângă pe care ducea cele două

pardesie, al ei și-al lui, ca pe o mantie de toreador. El căra, mai prozaic, geamantanele. Când ajunseră în Drumul Sării, își aruncară privirea înapoi: faruri camuflate măturau străduța în capătul celălalt. Se lipiră de gardul ultimei case; când lumina dispăru, dădură colțul.

— Vezi? spuse ea triumfător. S-au băgat până și-n hârtoapele astea. Înconjoară casa, ce crezi?

— M-ai salvat, recunosc. Ai vreo idee încotro o apucăm?

— O idee foarte precisă: la gară. Trenul spre Brăila pleacă peste un ceas. Avem timp destul. Mâine dimineață vedem Dunărea. De la Brăila luăm vaporul. Mergem la tata, în carieră. Ai ceva împotrivă?

— N-am.

Eva îi vorbise, în câteva rânduri, despre tatăl ei, care lucra la o carieră de piatră din Dobrogea. Tudor nu fusese niciodată în Dobrogea; ținutul acesta era pentru el o abstracțiune, colorată doar de imaginea unui port maritim și de peisaje din deltă, văzute fugar la cinema. Eva nu se ostenise să-i descrie locul ei de baștină; de fapt nici nu se născuse acolo, însă tatăl său lucra la carieră de câțiva ani buni; se deprinsese cu oamenii și locurile; îi plăcea. Dar acum nu se duceau de plăcere în Dobrogea; nu erau în vacanță și nici nu întreprindeau o excursie în locuri exotice. Erau doi fugari în căutarea unei ascunzători; un singur lucru avea importanță. Iar el dădu glas lucrului acela:

— Și nu ne pot găsi acolo?

— În carieră? râse ea. Acolo inginerul e un fel de rege. Trei șoferi, un paznic, și meșterii de la „fabrica de bărci”. Un mic atelier, mai precis. Satul cel mai apropiat e la zece kilometri. În față e Dunărea și peste Dunăre e balta. Ți-am spus, un mic paradis.

— Dar dacă ne-nhață în gară?

Îl trase de mână, se înghesuiră în intrândul unei porți mai arătoase. Mașina poliției trecu în goană, stârnind praful sec, înecăcios, al străzii nepavate.

— Nu se bagă ei în gară, murmură Eva pornind iarăși. Acum, când toată lumea pleacă? Pe cine să controleze mai întâi? Sunt mii de oameni care asaltează trenurile…

— La urma urmei am satisfacția că am încercat, spuse el cu resemnare. Decât să mă ia din casă…

— Pesimistule, îl certă ea.

— Dacă mergem spre paradis, aici e cu siguranță purgatoriul, îi spuse Tudor intrând pe ușa larg deschisă a Gării de Nord.

Sute de oameni se foiau de la un ghișeu la altul, se poticneau în bagaje, vociferau, puneau întrebări rămase fără răspuns. O femeie țipa ascuțit; la o coadă cuiva i se făcuse rău; într-un colț niște soldați germani cântau în cor, acompaniați de o muzicuță stridentă; un copil plângea, acoperind, în răstimpuri, hărmălaia cu urletele lui prelungi; cineva striga că i s-a furat bagajul. Prin toată îmbulzeala, patrule nepăsătoare își târau alene pașii grei.

— Să văd cum te descurci la bilete, îl provocă Eva.

Își făcu loc, îndârjit, prin mulțime; primi înjurături și răspunse cu aceeași monedă; imploră, strigă, invocă motive pe care nu le asculta nimeni – și se întoarse triumfător, agitând cartonașele cafenii deasupra capului. Era și timpul. Fugiră spre peron, sărind peste bagaje, alunecând pe mozaicul murdar; nimeni nu știa unde-i tras trenul, îl găsiră, țipară iarăși pentru un loc cât vârful pantofului pe scara ultimului vagon…

Trenul fluieră și porni cu o smucitură, în strigătele dezamăgite ale celor care nu izbutiseră să se urce. În primul minut după plecare, cei din vagon se gospodăriră ca prin minune: unii se mai îndesară prin compartimentele arhipline, alții își stivuiră bagajele și-și mai făcură loc, cei de pe platformă înaintară un pas pe culoar, iar cei de pe scară urcară pe platformă; încet-încet deveneau solidari, egoismul primelor clipe de panică lăsă loc bunăvoinței, oamenii aprinseră țigări, începură să vorbească. Frânturi de dialog se întretăiau, glasuri anonime evocau întâmplări banale, suflete amărâte se destăinuiau cu sinceritatea pe care o au numai oamenii care s-au întâlnit întâmplător și știu că n-au să se mai revadă:

— Câinele de proprietar nu și nu, că să dea banii…

— Alaltăieri, când mi-a plecat băietul…

— Aurică, unde-i sticla aia?

— Cinci copii, săraca, și n-are de nici unele.

— Căpitanul, pâinea lui Dumnezeu. În schimb dom’ sublocotenent…

— La socri, la Urziceni, dac-om ajunge teferi…

— Presimțeam, așa, că n-o să-l mai văd…

— Nu sta pe cufăru-ăla, vere, că-i șubred!

Un moșneag mormăi ceva către tânărul cu mustață „Charlot” de lângă el; purta căciulă acum, în timp de vară, și o vestă neagră mult decoltată la piept, probabil rămășița unui smoching ajunsă, printr-un mister, să îmbrace un bătrân desculț; la început tânărul nu-l pricepu; atunci moșul se opinti singur, încercând să-și clintească sacul de jos.

— Stai, tăicuțule, de ce nu spui?

— Numai să salți de-un colț, cât deschid eu ușa la *tauletă*…

Tânărul cu mustață „Charlot” se aplecă, ridică sacul, moșul deschise ușa și îngrămădi sacul în încăperea îngustă.

— Și dacă-l zorește pe vreunul…?

— Dacă, spuse moșul nepăsător.

Cineva sugeră ceva în legătură cu căciula moșului și toți izbucniră în râs. Dar sacul mutat în toaletă lăsase spațiu liber. Eva se răsuci, se așeză pe-un colț de valiză, cu pardesiele pe braț.

— Ia loc, îl invită pe Tudor. Doar am plătit biletul.

El ezită. Dar văzu că tânărul se ghemuise de-a dreptul pe podeaua vagonului, trăgând cu ochiul la genunchii Evei; hotărî să-l scutească de ispită și, făcând semn Evei să se mute puțin mai la dreapta, se așeză pe geamantan între ea și „Charlot”, care luă o mină revoltător de indiferentă.

— Pune capu-aici, îi spuse drăgăstos Evei…

Eva își sprijini tâmpla de umărul lui și ațipi pe dată. La smuciturile mai puternice ale trenului, Tudor se străduia să-și păstreze echilibrul, ca să n-o trezească; îi era și mai dragă acum, când dormea chinuit, în capul oaselor, avându-l drept sprijin. Halal sprijin, își spuse el, cel mult putem zice că ne ocrotim reciproc, de fapt ea mă ocrotește, m-a salvat. Trăiască tipul de la Drept, care mi-a fost totdeauna antipatic!

Căuta s-o protejeze măcar acum; se simțea astfel mai puțin umilit că-i acceptase protecția. Vagonul se legăna și se zdruncina, el încerca să amortizeze șocurile, să ofere un dram de confort ființei gingașe de lângă sine; se încorda în fiecare clipă, în ritmul universului acesta șubred și zgomotos; eforturile mărunte, repetate la infinit, îi alungară orice urmă de somn…

…Și se gândi la Eva.

Eva din primele zile de cursuri, toamna trecută. O după-amiază aurie, în amfiteatrul plin de soare și de lume venită să

asculte conferința unui tânăr critic. Eva se așezase lângă el; purta tot băscuța albastră de acum; privind-o cu coada ochiului, îl frapase în primul rând contrastul dintre albastrul închis al fetrului și strălucirea de aur a pletelor scurte, fluturând grațios, la orice mișcare. Criticul venise grăbit, cu gesturi precipitate, rânduindu-și hârtiuțele cât palma, pe care nu le-a consultat niciodată de-a lungul prelegerii. Studenții ascultau vrăjiți. Criticul vorbea despre simbolism, cita pe de rost versuri, polemiza cu adversarii inițiali ai curentului, evoca mărturii, argumenta îndrăzneț. La vreo întorsătură de frază măiastră, Tudor se întorcea spre necunoscuta de alături, îi căuta privirea, o lua martor la bucuria aceea intensă, încercând să afle dacă simte la fel. Ea aproba, cu un semn din cap, apoi sorbea iarăși, ușor aplecată înainte, perioadele ample, intonate cu precizie și eleganță. Uitaseră să mai ia note, creioanele zăceau liniștite de-a curmezișul caietelor. La sfârșit ea s-a întors spre Tudor:

— Ce să scrii? a oftat în vreme ce amfiteatrul aplauda frenetic. Am reținut tot ce-a spus, pentru totdeauna.

— Și eu. N-ai ce scrie, n-ai cum să înregistrezi atmosfera, tonul…

— Irepetabil, a spus ea cu convingere. O sărbătoare a spiritului.

Porniseră firesc, pe culoarul larg dintre șirurile de pupitre pustii acum. Rămăseseră ultimii. S-au pomenit în stradă, fără să manifeste nici unul, nici altul intenția de a se despărți. O mai văzuse, fugitiv, pe culoarele Universității, dar n-o remarcase. La Litere erau multe fete frumoase, elegante, iar Eva avea ceva băiețos, poate de la părul tuns scurt, cu basca purtată strengărește pe-o parte, poate de la bărbia fermă sau de la silueta suplă, de sportsman. O privea cu coada ochiului, bucurându-se în taină de întâmplarea care o adusese lângă el. Îi plăcea glasul ei cald, copilăros aproape, îi plăcea francheța ei, lipsa de sfială proprie fetelor din mediul universitar, foarte prietenoase atâta vreme cât discuția rămânea pe tărâmul abstracțiunilor…

— Să coborâm pe pământ, domnișoară, i-a spus în vreme ce pășeau prin fața Colței. Trebuie să mâncăm ceva. Știu un birt mic și curățel, pe Lipscani. Dacă n-ai alt program, te invit la un dejun frugal.

— Ești în bani? s-a mirat ea în glumă.

După ce au mâncat, a condus-o acasă, mergând pe jos. Timp destul ca să-l evoce pe Euripide și, mai apoi, să-și facă mici confidențe. Eva era în primul an, auzise de el, *îl citise* – frază scurtă și dătătoare de fiori pentru oricare poet; știa că-i în anul patru și că scrie un roman. Mai apoi i-a vorbit cu entuziasm despre „curtea” din Sebastian, cu cămărușele înșirate una lângă alta, cu ferestrele și ușile apărate de gardul înalt dat cu motorină; el locuia departe, la Ghencea, într-o cameră incomodă și scumpă; da, l-ar fi tentat o locuință mai în centru, iar dacă avea și-o vecină ca Eva…

— Vrei cumva să-mi faci curte? i-a tăiat ea începutul de compliment. Din scurta mea experiență universitară, am dedus că între studenți domnește un fel de camaraderie specială. Suntem colegi, atâta tot. Nu te văd în rolul de Don Juan…

Până și această franchețe aproape brutală îi plăcuse; era altceva decât timiditatea mălăiață a precedentului său amor, o fată de popă care purta ochelari și fustă lungă și care-și făcea un titlu de glorie din faptul că nu „vorbise” cu niciun băiat până la el…

Proprietarul, care locuia în casa de piatră de la față, îl acceptase bucuros; trăiau în „curte” cam multe femei singure, era bine ca lumea să știe că locatarilor lui li s-a mai adăugat un bărbat în putere… Nici măcar chiria înainte nu i-o ceruse, cum se obișnuiește. S-a mutat după câteva zile – mutatul unui student: un geamantan, pardesiul pe umăr, câteva cărți sub braț.

Între camera lui și a Evei mai era o locuință; tot așa: o cameră cu ușă și geam pe peretele din față. Când și-a adus bagajele a dat cu ochii de locatară, taxatoare la S.T.B., o femeie mărunțică, uscată, cu părul strâns coc în vârful capului (încearcă să pară mai înaltă, a rânjit în sinea lui atunci) care mânca semințe și-l urmărea numai cu ochii, fără să-și întoarcă fața, pe când defila cu geamantanul, pardesiul și cărțile prin dreptul ușilor parcă fără număr. De atunci, din prima zi, îi intrase în cap că femeia îl spionează și-i purta o antipatie tainică și constantă. Taxatoarea venea și pleca la cele mai incredibile ore; la miez de noapte o auzea intrând pâș-pâș pe poartă; în zori pleca tot așa, cu pași furișați. Eva râdea de el când îi spunea asta: „Nu te spionează, dragă, pur și simplu nu vrea să deranjeze „curtea” când vine târziu!” „Curtea” – acest personaj colectiv, atât de pestriț: un

aviator pensionar; două studente; o croitoreasă de la un teatru, care cosea la mașină ziua și noaptea și prin casa căreia treceau în fiecare săptămână zeci de dansatoare drăguțe; un șofer de la „Bragadiru”, aducând în fiecare duminică o ladă de bere – bonificație pentru sticlele care se puteau sparge la transport, dar nu se spărgeau – ; un tânăr și o tânără cu preocupări misterioase, probabil căsătoriți fără voia părinților, pe care-i vizita săptămânal, pe furiș, o mamă miloasă și le aducea provizii într-un coș pitoresc de picnic; un băiat de prăvălie; două babe, surori, foste cucoane după îmbrăcămintea anacronică, pretențioasă, dar ajunsă într-un avansat grad de uzură… Toată această mică lume trăia, se agita, colporta zvonuri extrase din cele mai variate medii; taxatoarea de la S.T.B. deținea însă supremația, auzea de toate în tramvai, la cozi, pe stradă, ba – lucru neobișnuit pentru o femeie de condiția ei! – citea și ziarele!

După ce s-a mutat, a plecat iarăși la bibliotecă; Eva era acolo, ca de obicei; au lucrat amândoi pe mutește, alături, conspectând fiecare, cu îndârjire, din teancul de cărți pe care bibliotecara îl așezase cu grijă pe marginea mesei, apoi au ieșit, au mâncat obișnuitul corn cu lapte la „Herdan” și au pornit spre casă. Expunerea lui despre *Mahabharata* se apropia de punctul culminant când au ajuns în capătul străzii Sebastian. Eva i-a pus mâna pe braț, curmându-i la jumătate o frază interminabilă:

— Aici ne despărțim. În ochii „curții” trebuie să fim ca doi străini. E mai bine așa.

— De ce? s-a revoltat el. Ce-ți pasă de „curte”? Dă-i încolo de mameluci!

— Sunt oameni simpli, i-a apărat Eva. Ei privesc lucrurile prin prisma experienței lor și a mentalității lor. Nu-și închipuie că poate exista pură camaraderie…

— Nici eu, s-a grăbit s-o informeze.

Eva a râs și a mărit pasul, fluturând mâna spre el, într-un semn glumeț de rămas bun.

Să fim ca doi străini! și-a spus sarcastic în gând. Dar ce altceva suntem decât doi străini? Ore întregi, zi de zi, alături în bibliotecă, apoi alături pe aleile pardosite cu frunzele toamnei, ore-ntregi de plimbare cu o fată care-mi respinge delicat orice gest de tandrețe!

Erau colegi, nu? Ceva mai mult, prieteni. Dar câte nuanțe

poate îmbrăca prietenia între un băiat și-o fată! Nu dorea o victorie ușoară. Dar nici această austeritate nu-i venea s-o accepte! Parfumul ei discret ca o părere, o atingere întâmplătoare a mâinilor, un zâmbet – mici bucurii descurajate repede, apoi acest avertisment aproape inutil: „În ochii „curții” trebuie să fim ca doi străini”…

Dar s-a supus. A mers agale, silindu-se să nu-i piardă totuși din ochi silueta, în amurgul care cobora repede după o zi de toamnă însorită; se surprinsese în câteva rânduri grăbind pasul, și nicio vitrină în fața căreia să se oprească o clipă, niciun motiv să pună între sosirea ei și-a lui o distanță respectabilă…

Când a dat colțul pe străduță, ocolind casa proprietarului, se întunecase de-a binelea. A deschis portița, a intrat, căutând-o din ochi. Eva trebăluia la cișmeaua de lângă gard. Îl așteptase, desigur. Abia s-au salutat. „Curtea” era cu ochii pe ei…

Căutase cu timpul, să și-o apropie mai mult. Se plimbau seara, după ce ieșeau de la bibliotecă, prin Cișmigiul întristat de culorile toamnei. Ocrotit de întuneric – după bombardamentele din vara lui 1943 se înăspriseră măsurile de camuflaj, fiecare alee devenind astfel un paradis al îndrăgostiților – încerca s-o sărute. Eva l-a respins o dată, a scăpat cu o glumă a doua oară, a treia oară însă s-a lăsat în voia lui; o sărutare lungă, sub coroana uriașă a unui roșcov sălbatic, întreruptă de pașii grei ai sergentului de stradă… Au pornit tăcuți și grăbiți spre ultimul tramvai, evitând să se privească în ochi. În ziua următoare, dimineața, i-a răspuns îmbufnată la salut, iar la prânz l-a mustrat, privindu-l țintă:

— Aseară ai cam sărit peste cal. Sper să nu se mai repete.

3

Trenul făcu un salt peste macazuri, încetini brusc și se opri în fața unei gări singuratice. Călătorii se treziseră buimaci.

— Ce gară o fi? întrebă cineva într-o doară.

Altcineva pronunță, tot indiferent, un nume neutru, comun, terminat în „ești”. Nu urca, nu cobora nimeni. Un tropăit pe-afară, niște glasuri răzlețe și misterioase, cum par totdeauna glasurile în gări la miez de noapte, chiar dacă rostesc frazele cele mai banale. Eva deschise ochii, se zgribuli. Tudor îi luă cu blândețe unul din pardesiele de pe brațe și i-l puse pe umeri.

— Nu știam unde sunt, zâmbi ea. Am adormit, așa-i? Totdeauna când merg cu trenul mi se face somn. Îmi place să merg cu trenul.

— Numai de asta ai venit cu mine?

— Știi de ce am venit cu tine. Vreau să te apăr de neplăceri. Suntem prieteni, nu? Iar biografia ta e destul de complicată…

Adormi iarăși, ușor, spontan, cum adorm copiii. Tudor simți cum băscuța ei îi atingea obrazul; fetrul moale se agăța în țepii bărbii crescute peste noapte. Nu făcu nici o mișcare, de teamă să n-o trezească iarăși din somnul ei fragil. Ultimele cuvinte îi răsunau încă în minte: *biografia ta e destul de complicată*… Cât știa Eva despre el? Numai atât cât îi mărturisise el însuși? Ceva în plus, fără-ndoială, știa. De pildă, manifestul. Dar manifestul, nu era singura „complicație”…

„Complicația” începuse într-o dimineață de toamnă, în octombrie ’patruzeci, pe când era abia în anul întâi. Până atunci nu avusese prilejul să afle prea multe despre Garda de Fier; directorul liceului particular unde învățase ultimii ani era un om ambițios, nu îngăduia altă „autoritate” pe teritoriul școlii și al internatului; cât despre tatăl său, care lucra la drumuri ca picher și avea în subordine câteva zeci de pietrari, țărani, mulți dintre ei analfabeți, se ținuse totdeauna departe de frământările politice.

Tot ce știa despre Gardă afla din zvonurile șoptite, referitoare la vreo nouă ispravă de-a „verzilor”; și mai avea, uneori, prilejul să-i vadă pe stradă, încolonați, cântând „Mamă dragă-n astă noapte”; atunci grăbea pasul, dintr-o prudență instinctivă, pentru că începuse să le afle obiceiul: îi apuca, din senin, un soi de „amok”; cântecul devenea urlet, coloana disciplinată se transforma pe dată într-o hoardă pusă pe distrugere; vitrine săreau în țăndări, firma vreunui negustor evreu era doborâtă, călcată în picioare, trecătorii se refugiau prin ganguri sau dădeau grăbiți colțul, de teamă să nu devină victime întâmplătoare ale „sentimentelor” astfel dezlănțuite. Îi vedea apoi pe bravii justițiari trecând mult mai puțin încolonați, cu trofeele câștigate în urma biruinței lor ieftine: un sul de stofă, o statuetă, o pereche de bocanci sau o sticlă de băutură, după specificul prăvăliei atacate…

S-a pomenit, astfel, ca „boboc” la Facultatea de Litere, în miezul unei înfruntări aprinse între cei câțiva membri ai Gărzii și

restul studenților: unii care, sfidând amenințările și bruftuluielile legionarilor, își manifestau fățiș dezaprobarea; alții, prudenți, păstrând o distanță confortabilă; alții, pur și simplu, ridicând din umeri: „Treaba lor!”

În dimineața aceea de octombrie, colegul său de an Horhocea, care-i fusese coleg și-n liceu, se fâțâia prin holul mare al Universității, purtând cămașă verde, diagonală și pistol. Erau abia în anul întâi; al dracului, nici nu aflase care-i diferența între rector și decan și se înfipsese la Clubul studenților legionari. Înalt, cu umerii cam căzuți, cu tuleie blonde împodobindu-i bărbia punctată de coșuri, cu nasul mare și vocea dogită de fumatul timpuriu, avea ceva ridicol în uniforma aceea de împrumut, pe care se străduia s-o poarte cu nonșalanță. În hol mai erau câțiva „verzi” care-și șopteau ceva și pe urmă izbucneau în râsete exagerate, dându-și capul pe spate. Horhocea încerca să le țină isonul, se vedea că nu-l prea băgau în seamă, era un novice, dar el voia să sublinieze că face parte dintre ei și le ținea compania la râsul acela neliniștit, mai mult un strigăt colectiv de încurajare. Când a dat cu ochii de Tudor s-a întors pentru o clipă spre ai săi, ca să-și ateste mai apăsat apartenența la grupul înarmat și vesel, apoi s-a apropiat de el cu pași legănați, plin de importanță, cu un zâmbet care se voia entuziast, pătruns de măreția clipei:

— Hai cu noi, camarade!

Tudor a ocolit cu ostentație grupul zgomotos; și-a aruncat privirea peste umăr, l-a văzut pe Horhocea cum se ținea scai de el și i-a spus cu glas domol, ca să-l încredințeze din primul moment că nu-i împărtășește entuziasmul:

— De ce-mi spui camarad? Drumurile noastre nu coincid.

Horhocea a făcut un gest larg, copiat de la vreo căpetenie de-a lor, și i-a declamat în ureche:

— Curând o să ne urmeze tot poporul. Să înălțăm neamul și să-l punem sub semnul Evangheliei. Fără politicieni buni de gură. Fără jidani. Și fără comuniști. Să facem o țară mai mândră ca soarele sfânt de pe cer!

— Așa o faceți, cu vitrine sparte și cărți arse în piață?

Horhocea și-a tras nasul, cum făcea și-n liceu. Nu se dezbărase de acest tic scârbos, deși purta cămașă verde și pistol.

— Camarade, te-ntreci cu gluma.

— Dacă spartul vitrinelor poate fi numit o glumă…

— Nu cumva te-ai vândut bolșevicilor?

— Nu. Dar nici lui Hitler.

A rămas cu gura căscată. O clipă doar. Pe urmă și-a îndreptat pistolul la șold, a smârcâit iarăși, l-a măsurat printre gene:

— Ai noroc că suntem prieteni. Pentru vorbe de-astea, unii se aleg cu un glonț. Bine că n-a auzit nimeni ce-ai spus.

— Și fără martori n-ai voie să tragi?

— Ești prost. Dacă aveam martori, nu te puteam ierta. Trebuie să apăr cauza.

— Cu pistolul?

— Argument pentru cei mai îndărătnici. Suntem decișI să facem curățenie. Nu ne trebuie adversari, nu ne trebuie opoziție. Vino cu noi, camarade.

— Să sparg vitrine și să cânt cântecele voastre? Au niște versuri stupide.

Horhocea și-a tras iarăși nasul:

— Sunt simple, nu stupide. Ca să le priceapă poporul. Și să ne urmeze.

Vorbea ca din carte, jigodia. Tudor simțea nevoia să-l umilească, să-i mai reteze din bățoșenia lui, care se rezema pe câteva grame de praf de pușcă.

— Nu prea sunt semne că vă urmează poporul, i-a spus. Cântecele și faptele voastre nu-s totuna.

Horhocea l-a drăcuit printre dinți și a plecat. Seara, acasă, s-a gândit la scena asta. Avea în ea ceva ridicol și totodată tragic. A pus mâna pe stilou: „Cântecele și faptele nu-s totuna”. Trei pagini scrise dintr-o răsuflare. A turnat în articol toată indignarea îndreptată împotriva lui Horhocea; vedea în el reprezentantul unei forțe bezmetice, care-și înscrisese pe steag o lozincă fără sens și urmărea doar să domine, multiplicând la infinit puterea celor câteva grame de pulbere. Dar ce să facă cu articolul?

Cu vreun an în urmă, pe când era încă în liceu, trimisese la noroc câteva versuri unei mici reviste de stânga, condusă de un poet. Versurile apăruseră cu câteva cuvinte elogioase despre tânărul autor, o voce distinctă în poezia debutanților etc. S-a gândit la revistă. A luat adresa redacției de pe ultima pagină și a doua zi s-a înființat pe Sărindar, la ultimul etaj al unui bloc de speculă, unde printre firmele doctorilor și avocaților se ițea și

titlul modest, dintr-un singur cuvânt, al publicației; era cam dezamăgit, în închipuirea lui o redacție arăta cu totul altfel decât cămăruța aceea cu miros de țigară stătută și cu șpalturi împrăștiate peste tot.

Poetul pe care-l citea cu venerație era un slăbănog cu plete și purta peste cămașă o flanea țărănească de lână neagră, din care se zărea nodul unei cravate prost legate. Tudor s-a prezentat timid, descumpănit de contrastul dintre imaginea idilică a Poetului și poetul însuși. Acesta s-a arătat bucuros auzindu-i numele, dar era cert că-l uitase; a ras cu podul palmei șpalturile umede de pe un scaun și l-a poftit să se așeze. A luat în tăcere articolul. L-a citit ținându-l cam departe de ochi și tușind în pumn de câteva ori, o tuse îndesată, de bolnav cronic. La sfârșit a ridicat o privire voioasă:

— Bravo, domnule. Ai vână de polemist. Direct la cules cu el. Apare-n numărul de săptămâna viitoare, pe contrafond. Zici c-ai mai publicat la noi?

— Anul trecut. O poezie, cu prezentarea dumneavoastră.

— Ei, da, acum îmi amintesc, într-adevăr. Ce faci, unde lucrezi?

— Sunt student la Litere.

— Bravo. Ai vână, asta-i sigur. Dacă te ții de literatură, ai șansă… De fapt ce să-ți spun? Literatura nu-i o meserie în țara asta. Ai șansă s-ajungi ca mine. Să cerșești hârtie pentru numărul următor. Și să te-ntrebi cum plătești tipografia.

— Credeam că revista se vinde bine.

— Se vinde, dar nu-și scoate cheltuielile. Vrem să facem cultură de masă, să luminăm muncitorimea. Nu putem fixa preț mare, că n-ar mai cumpăra-o oamenii. Revista asta nu-i pentru alde Malaxa. Banii pentru un banchet de-al lui ne-ar ajunge pe zece ani. Dar nu ne trebuie banii lui. Vrem să rămânem independenți. Nu te superi dacă nu-ți plătesc articolul.

— Nu l-am scris pentru…

Poetul l-a privit cu milă:

— Idealist. Trebuia să-mi închipui. Te așteaptă zile grele, colega.

— N-am trăit niciodată pe roze.

— Nici să nu speri…

A tușit prelung, crispându-se. Tudor îi vedea manșetele cămășii uzate, prinse cu butoni ieftini, pe sub mâneca lălâie a

flanelei. Deasupra capului, pe perete, o caricatură în culori înfățișa o birjă trasă de un om slab, în salopetă; în birjă, un domn rotofei, cu joben, învârtea deasupra capului un bici cu zvastică. Poetul i-a prins privirea, a zâmbit chinuit:

— Te uiți la desenul nostru?. Îl publicăm tot în numărul viitor. Sugestiv, nu? Cred că i-ai prins semnificația. Capitalismul se folosește de fasciști ca să strângă mai tare clasa lucrătorilor…

— Sugestiv, într-adevăr…

— Autorul e pe moarte, în spital, la Pantelimon. N-a vândut un tablou de ani de zile. Cine să-i cumpere lucrările? De când a publicat niște desene în chestia ceferiștilor, domnii s-au supărat pe el. Iar proletarii n-au bani să cumpere tablouri. Abia izbutesc să-și cumpere pâine…

Tudor s-a ridicat. S-a ridicat și poetul:

— Mai scrie-ne, dacă ai vreun subiect. Riscul nu-i prea mare, deocamdată. Cel mult, o chelfăneală de la prietenii în verde… Știi ce? O să semnezi cu pseudonim. Ții mult să-ți apară semnătura?

— Nu. Țin mult să-mi apară articolul. Povestea nu-i născocită. Pe tip îl cunosc, suntem colegi de an. Pare foarte încântat de cămașa lui verde.

— Tocmai de asta zic să nu semnezi cu numele dumitale. Indivizii ăștia cu pistol își cam fac de cap. Sunt doar de-o lună la putere și vezi bine cum se poartă. Nu vreau să ai neplăceri…

L-a condus la ușă, tușind. Când și-au dat mâna, Tudor l-a privit țintă:

— Și chiar îmi publicați articolul?

— Săptămâna viitoare, sigur.

S-a ținut de cuvânt. După apariția revistei Horhocea l-a oprit din nou, pe culoarul lung și întunecos din fața decanatului:

— Crezi că dacă ai semnat cu pseudonim n-am ghicit cine-i autorul?

— De ce nu mă divulgi? Ți-ar crește acțiunile.

— Am destule și-așa! La noi se avansează repede, dacă te ții de treabă. M-au făcut ajutor de comandant.

— Ei, bravo! Ești cineva acum. Spune-mi, ai de gând să mă treci pe lista neagră?

— Nu glumi, băiete. Lista neagră nu e glumă. O să vină vremea să ne răfuim cu toți adversarii. Nu ți-aș dori să fii printre ei.

— Așadar, nu m-ai trecut?

— Încă nu.

— Înseamnă că ți-a mai rămas ceva omenie.

— Nu, puiule, nu-i vorba de omenie, a zâmbit protector Horhocea și a adăugat, bătându-l pe umăr cu o falsă jovialitate: Mai sper în îndreptarea păcătosului…

Tudor i-a râs în nas și a dat să plece, dar Horhocea l-a apucat de mânecă, și i-a smârcâit în ureche, cu un zgomot de ferăstrău care taie un lemn tare:

— Fiindcă suntem prieteni… să-ți dau un sfat. Nu-l mai frecventa pe Maestrul, a fost trecut pe lista neagră.

— Era trecut demult. De când i-ați tăiat cărțile cu toporul.

— Cine l-a pus să scrie contra eroilor de la Iași?

— Ce eroi de la Iași?

— Pune-te la punct cu istoria *noastră*, o s-o predai copiilor la școală cândva. Niște camarazi din Iași l-au atacat pe rector, un dușman al tineretului…

— Al Gărzii, vrei să spui.

— Totuna, tineretul o să ne, urmeze, venim cu idei noi…

— Pe care le impuneți cu pistolul?

— Ascultă, eu vreau să-ți fac un bine și tu repeți cuvintele Maestrului. Văd că ți-au intrat bine-n cap. Scoateți-le cât mai curând. Și lasă-l pe Maestrul, că e dușmanul neamului.

— Al Gărzii, a repetat Tudor.

N-a izbutit nici de astă dată să-l scoată din sărite. Horhocea ăsta avea, totuși, multă răbdare! A smârcâit iarăși lung, de parcă se pregătea să sară de la trambulină, și i-a spus rar, ca un profesor la o lecție de dictare:

— Maestrul e simpatizant comunist, omule. Nu e bine să fii văzut în preajma unui simpatizant comunist.

— Și ce s-a întâmplat cu *eroii* de la Iași?

— Din tribunal în tribunal, până s-a stins procesul. Sunt liberi, înțelegi? Aveau de gând să meargă până la capăt, dar rectorul a murit astă-vară.

— Mai sunt și alți rectori. Eroii voștri nu-și lasă armele să ruginească.

— Asta cam așa e, a confirmat Horhocea fără să ia în seamă ironia. Băieții sunt puși pe fapte mari; acum, când avem puterea în mână, o să vezi de ce suntem în stare…

Nu prevedea cât adevăr stătea în cuvintele pe care colegul lui

le reproducea ca un papagal, după ce le culesese avid din gura șefilor Gărzii. A continuat să meargă la conferințele și cursurile Maestrului; într-o seară, pe când se pregătea la filosofie, a dat peste titlul unei cărți rare, publicată cu decenii în urmă. A completat fișa și a întins-o bibliotecarei. Bibliotecara a consultat cu discreție un blocnotes cu tot felul de semne și prescurtări, apoi a ridicat din umeri:

— Regret, am împrumutat-o Maestrului. Cred că a uitat s-o aducă…

A doua zi, înaintea cursului, s-a apropiat de Maestru. L-a întrebat de carte. Profesorul și-a scos ochelarii rotunzi, demodați. Fără ochelari, fața lui părea și mai severă; efortul de memorie îl făcuse să se încrunte puțin. I-a răspuns articulând rar cuvintele:

— Ah, da. E la mine. Am consultat-o acum un an, când lucram la „Istoria cărții românești”. Vino diseară la mine, să ți-o dau.

— Poate vă mai trebuie, domnule profesor. N-aș vrea să vă deranjez…

— Nu, nu. Nu-mi mai trebuie. Am terminat capitolul și mi-am extras din ea citatele necesare. Cât despre deranj… dimpotrivă, îmi faci un serviciu. Mă ajuți s-o descopăr și s-o înapoiez. Fetele de la bibliotecă sunt delicate, mă încurajează în neglijența mea. Ai mai fost la mine?

Da, mai fusese, după primele zile de cursuri. Maestrul, văzându-l interesat de literatura medievală, îl invitase să-i vadă colecția de incunabule. Locuia în Cotroceni, într-o vilă stil englezesc, cu o grădiniță în față, cu gard scund de beton și poartă de fier forjat. Avea o bibliotecă uriașă, la rafturile de sus ajungeai cu o scară pe rotile; ediții rare, frumos legate, se înșirau pe toți pereții. Multe cărți se aflau la-ndemână pe birou sau pe măsuțele joase; erau teancuri întregi, cu fișe și bilețele rămase drept semn între file, trădând căutarea perpetuă, neobosită, fără astâmpăr, a cărturarului.

Seara a dat curs invitației Maestrului. Și-a pus cravată și și-a periat pardesiul la plecare; proprietarul i-a zâmbit complice și i-a urat succes. De prisos să-i explice că nu merge la o întâlnire cu o fată; a ieșit grăbit pe ușă, hotărât să fie punctual. A ajuns în fața vilei după căderea întunericului. Când s-a apropiat de portiță, de sub copacul din față s-a năpustit spre el un ins vânjos și grosolan:

— Ce-i, bă, ce cauți aici?

— Sunt student, m-a chemat domnul profesor pentru o carte. Dar pe dumneata de ce te interesează?

— Vorbește frumos că te cârpesc. Poliția legionară. Să-ți văd legitimația de student.

I-a arătat legitimația. Agentul a examinat-o la lumina lanternei, apoi a rânjit:

— Zici că te-a chemat domn' profesor? Du-te, dacă te-a chemat!

S-a pitit iarăși în umbra din care se ivise.

Tudor a urcat cele două trepte de la intrarea principală. Ușa înaltă și suplă, cu multe ochiuri de geam, era întredeschisă. I s-a părut ciudat. Și prezența agentului legionar de la poartă... A bătut ușor, cu sfială. Nu i-a răspuns nimeni. A împins ușa, a intrat, l-a apucat groaza. În holul spațios, bine luminat, parcă trecuse taifunul. Marea vază japoneză din stânga zăcea în țăndări pe parchet; covorul din mijloc stătea strâmb, iar un colț îi rămăsese ridicat, lăsând să se vadă dosul rugos, cenușiu. Ușa bibliotecii era larg deschisă. Pe pardoseală fuseseră trântite fără milă frumoasele ediții rare, legate în piele; dulapurile, văduvite de conținutul lor prețios, își rânjeau poliţele goale; ici și colo rămăsese câte o filă ruptă, un fascicul, o hârtiuță cu scrisul mărunt și disciplinat al Maestrului. În fotoliul din fața căminului, soția Maestrului ședea cu fruntea-n mâini, doborâtă.

— Doamnă! Ce s-a întâmplat? Ce-a fost aici?

A ridicat o față brusc îmbătrânită, schimbată straniu de suferință:

— Ce mai vreți...? Ah, dumneata... Student, nu?... Uită-te, ce-au făcut din casă... Vandalii... Bestiile...

Nu era greu de ghicit cui dădea aceste nume puțin măgulitoare.

— Și... domnul profesor?

— L-au luat cu ei... Presimțea asta. Mi-a spus de dimineață ce trebuie să fac dacă i se întâmplă ceva. Nu l-am înțeles. Dar acum... Să fi văzut ce privire mi-a aruncat din ușă... Știa că nu se mai întoarce...

Fraza s-a sfârșit într-un hohot de plâns, repede înăbușit îndărătul unei batiste mototolite. Tudor a făcut un pas spre ea, a bolborosit repede, neîncrezător el însuși în ceea ce spunea:

— Liniștiți-vă, doamnă, vă rog, nu plângeți. O să se-ntoarcă, în

două-trei ore e acasă, o să vedeți că se lămuresc lucrurile…

— Încerc și eu… să mă mint… să sper… Dar dacă i-ai fi auzit pe oamenii aceia… Oameni sau fiare… Scotoceau prin cărți… „Te-ai dat cu bolșevicii, maestre! Uite-aici, Marx, Lenin… Nu ne trebuie profesori de comunism!” Dar le trebuie profesori acestor brute? Au ei nevoie de cultură? Știu ei ce-nseamnă cartea? Uite ce-au făcut din biblioteca adunată într-o viață…

O furie neputincioasă l-a cuprins. Și-a amintit avertismentul lui Horhocea și și-a dat seama de proporțiile catastrofei pe care Maestrul o presimțise… A început să pună la loc din cărțile azvârlite cu brutalitate pe jos, dar cine mai putea restabili ordinea migăloasă în care fusese constituit, de-a lungul anilor, acest corpus de înțelepciune omenească? Soția Maestrului a protestat de formă, apoi a venit să-l ajute, poate căuta astfel un refugiu, o clipă de uitare în așteptarea ei deznădăjduită…

— Ai de gând să mai stai mult p-aici? s-a auzit în ușă vocea grosolană a agentului.

Furat de titlurile și de numele ilustre înscrise cu litere de aur pe legătura cărților, uitase pentru o clipă unde se află. Dar colegul lui Horhocea îl adusese, cu brutalitate, din nou pe pământ. Furia aceea neputincioasă l-a năpădit iarăși: simțea nevoia să-l lovească, să-l doboare, să-l sfâșie pe acest emisar al terorii; timidul student cu ochelari devenise pentru o clipă, fie și numai interior, o fiară. Dar fiara din fața lui era infinit mai puternică. Tudor i-a vorbit cu calm, reprimându-și de bine de rău revolta:

— Ți-am spus o dată, domnule. M-a chemat Maestrul pentru o carte. Din păcate, Maestrul…

— Lipsă de la domiciliu, ai? a rânjit agentul. Ia-ți cartea. Și cară-te.

— Trebuie mai întâi s-o găsesc, și asta durează.

— Găsește-o și cară-te!

I-a aruncat o privire amenințătoare și a ieșit. Soția Maestrului a spus cu blândețe:

— E inutil, domnule. Nu mă văd în stare să mai fac ceva în seara asta. Lasă lucrurile așa cum sunt și du-te.

— Și rămâneți singură, aici?

— Am trimis după fratele meu. Va sta cu mine în seara asta.

— Numai să-l lase să intre.

— Fratele meu lucrează la președinție… Încă…

— Fiți tare, doamnă. Nu poate să dureze la infinit... Și nici ei n-au să meargă prea departe...

— Degeaba încerci să mă încurajezi. Văd cu ochii mei ce se întâmplă. Ne aflăm în plin coșmar. Și e numai începutul...

A plecat, cutremurat de ultimele ei cuvinte. La poartă, agentul s-a ivit iarăși din umbră:

— Ai binevoit să pleci odată? Credeam că rămâi toată noaptea să-l aștepți pe dom' profesor.

— Și dacă-l așteptam?

— Așteptai degeaba. De-acolo, de unde s-a dus el, nu se mai întoarce niciodată.

— Vrei să spui că l-ați...?

— A primit ce merita, a mârâit agentul. Și prietenii lui, dacă nu se astâmpără, au să dea de dracu. Ai înțeles, domnule student?

Ti aruncase termenul „student" ca pe-o invectivă. Tudor i-a întors spatele cu violență și a plecat, ascunzându-și capul între umeri, zgribulit, ca sub amenințarea unei izbucniri de vânt rece. Se aștepta să-l strige, sau... să tragă; ce lege mai dirija acțiunile acestor briganzi constituiți în sinistra „poliție" care funcționa paralel cu organele oficiale de ordine? Cine e acest om? se întreba cu un dispreț dușmănos, după ce scăpase de obsesia glasului lui aspru. Un pierde-vară înarmat cu pistol, un derbedeu care rostește cu dispreț cuvântul „student" pentru că disprețuiește cartea, e inapt s-o pătrundă. Câtă carte i-a trebuit ca să poată pândi dindărătul unui copac pe cei care intră în casa plină de cărți?

S-a întors acasă neliniștit, încercând să-i uite glasul nesuferit și prevestirea sumbră. „De-acolo, de unde s-a dus el, nu se mai întoarce niciodată..." A doua zi, pe culoarele facultății s-a răspândit zvonul pe care-l aștepta cu groază: Maestrul, savant de talie națională, luptător pentru dreptate și împotriva violenței, căzuse victimă răzbunării legionare. Fusese găsit pe un maidan din marginea orașului, ucis în chip bestial, cu ajutorul unor arme rudimentare, demne de întunericul primitivismului, al măciucii și al strigătelor nearticulate. Rezemat de pervazul ferestrei, Horhocea urmărea posac agitația provocată de știre. Tudor s-a apropiat de el:

— Acuma ce mai zici?

— Îmi pare rău de el, era băiat deștept. Dar dacă nu se mai

potolea… a spus Horhocea. Legea noastră e aspră.

— Care lege? În ce secol vă treziți? Sunteți niște barbari, niște…

— Lasă discursurile, a smârcâit Horhocea. Șefii noștri sunt oameni de cultură. Profesori, filosofi, logicieni. Dar trebuie și-un pic de violență, ca să trezească spiritele adormite…

Evident, povestea cu trezirea spiritelor adormite nu-i aparținea lui Horhocea. O auzise probabil din gura unor oratori de mâna a doua; nici măcar când era vorba despre Maestru, al cărui student fusese câteva săptămâni, nu-și dezmințise pasiunea pentru frazele de împrumut. Tudor i-a aruncat în față tot disprețul pentru el și pentru asasinii a căror uniformă o purta. Horhocea n-a îndrăznit să riposteze; probabil că în sufletul lui rudimentar își făcuse loc o undă de rușine și de regret pentru ceea ce se întâmplase. Nu era nici primul și nici ultimul dintre indivizii mărunți și naivi, nimeriți în mișcare nu datorită unor convingeri, ci pentru că li se oferea prilejul să se afirme fără efort și fără riscuri. În zilele acelea legionarii păreau atotputernici; oameni ca Horhocea, atrași de mirajul unei vieți spectaculoase și ușoare, se adăugau coloanelor verzi făcându-le să pară impunătoare.

Poate de aceea șefii lor pierduseră cu totul măsura. Sprijiniți fățiș de diviziile germane, își închipuiau că totul le este îngăduit. La sfârșitul lui noiembrie, s-a aflat că o ceată de câțiva „justițiari” în cămașă verde a pătruns în celulele Jilavei și a ucis zeci de arestați, adversari ai Gărzii, personalități ale vieții politice și militare. A urmat imediat crima care a zguduit toată conștiința românească: asasinarea lui Nicolae Iorga. Redacția revistei de stânga, care găzduise articolul lui Tudor – și nu numai pe al lui – îndreptat împotriva Gărzii, a fost incendiată; ziarele au relatat întâmplarea ca pe un simplu accident, o singură gazetă a pomenit de faptul că pe culoarul întunecos, aproape de ușa redacției, pompierii dăduseră peste un bidon cu petrol; reporterul făgăduia că în numărul următor va reveni cu amănunte, dar n-a mai revenit. Teroarea pusese de-a binelea stăpânire pe oraș; seara, străzile rămâneau pustii, măturate de vântul începutului de iarnă; într-o zi, trecând spre Universitate, pe Calea Victoriei, Tudor a auzit un zgomot neobișnuit și a văzut câteva tancuri care luau poziție în preajma Prefecturii poliției.

Horhocea se lăsa, în tot acest timp, dus de curentul în care

singur se vârâse. Într-o zi, în preajma Crăciunului, i-a șoptit la ureche că Horia Sima se pregătește pentru „un an nou cu oameni noi și suprimarea a tot ce este vechi”. Tudor cunoștea formula; lumea o rostea cu teamă, deslușind îndărătul acestei afirmații vagi și pompoase o amenințare fără nume.

— Lasă frazele și spune-mi ce aveți de gând, Horhocea!

— Căpitanul ne învață să schimbăm lumea... Acest neam trebuie purificat prin sacrificiu.

— Se pare că generalul nu prea e de acord cu tot ce faceți. Și nici nu-i convine să împartă puterea cu voi.

— Generalul? Trădătorul Mișcării?

— Ce trădător? Vă e prieten!

— A fost. Acuma ne e dușman!

— Lasă gluma, Horhocea. Generalul e o nucă prea tare pentru dinții voștri.

— O să-ți spun un secret. Dar mai întâi să juri că-l ții pentru tine.

— Jur. N-o să-mi bat gura la colț de stradă, ce naiba.

— Fă-ți cruce și jură, altfel nu-ți spun.

A mai jurat o dată. Horhocea s-a aplecat spre el confidențial, a smârcâit scurt și i-a șoptit la ureche, deși nu era nimeni prin preajmă:

— Generalul... pac! S-a zis cu el. Au jurat camarazii pe Biblie și pe pistol.

— Asta nu se poate!

— Ba se poate. „Echipa morții” e formată, așteaptă doar semnalul. Abia după asta va vedea lumea cine suntem și ce țeluri vrem să înfăptuim...

Anul Nou a trecut într-o atmosferă apăsătoare. Alarmate de declarațiile legionarilor, autoritățile puseseră în mișcare unități militare, aduseseră întăriri pentru forțele polițienești, străzile erau împânzite de patrule. În presa gardistă apăreau mereu reportaje din poligoanele de tir, unde legionarii își exersau ochiul și mâna în folosirea armelor moderne; trecuse epoca bâtei și a făcliei incendiatoare; se zvonea că ambasada germană pusese la dispoziția Gărzii armament și muniție; apăruse și un general în retragere care se ocupa de partea militară a Mișcării. Când venea seara acasă, la camera pe care-o închiriase în Ghencea, proprietarul, un mic afacerist din branșa tranzacțiilor imobiliare, îl întreba îngrijorat din ochi ce se mai aude. Tudor îi

povestea ce auzise prin oraș, îi relata îmbățoșarea legionarilor, repeta frazele lui Horhocea, iar bietul om se întreba, oftând de stătea să-i plesnească nasturii de la vesta bine strânsă pe pieptul grăsuț:

— Cine știe ce ne-o mai fi dat să vedem!

Era îngrijorat și amărât, niște case vechi de pe Mântuleasa îi fuseseră avariate de cutremur și locatarii se mutaseră înfricoșați; clienții obișnuiți, care își virau capitalul în imobile, nu mai îndrăzneau să încheie afaceri, de teama legionarilor, care urmăreau să-și ia partea leului din orice tranzacție; pe scurt, treburile mergeau prost.

Într-o zi, când a venit mai devreme de la cursuri, proprietarul îl aștepta în ușă, cu o mină speriată:

— Ce e prin oraș?

— Liniște, ce să fie?

— N-ai auzit nimic? Se transmite la radio…

L-a tras nerăbdător în „salon”, o încăpere largă cu fotolii și vitrine mari încărcate cu bibelouri. Un „Phillips” uriaș trona pe o masă sculptată, într-un colț al camerei. Din aparat se revărsa un discurs răsunător, întrerupt mereu de urale:

— „Legiunea a ieșit biruitoare, ea își urmează desfășurarea acestei biruințe conform cu cele trasate de Căpitan… Este putere ca să ne oprească? Să nu încerce nimeni. Zadarnică și periculoasă strădanie. Legiunea-i în marș și mersul ei nu poate fi oprit…”

— Ce mai e și asta?

Proprietarul și-a scărpinat cu arătătorul mustața stil Charles Boyer și a ridicat din umeri:

— O adunare de-a nebunilor ăia. Lumea n-are ce mânca și ei țin discursuri. Le dă mâna: nu e zi să nu se-nfrupte din plăcintă. Săptămâna trecută au intrat peste Bică Droghistu. Au scos pistoalele și l-au somat să-și vândă prăvălia. Cui s-o vând? Ți-o cumpăr eu. Ăsta era comandantul Bădîrcea, d-aici, din cartier. Pân-la prânz au și făcut actele. A vândut-o bietul om pe nimica.

— Nici nu valora mare lucru. Trei borcane cu pomadă și un clopoțel deasupra ușii…

— Dar și așa, să dai buzna peste om cu pistolul…

— Alții au pățit-o și mai rău. Iar adevărații vinovați au scăpat teferi…

— Or să plătească, a spus gazda cu încredințare. Ia!

Glasul răsunător, deformat de microfon, tocmai spunea:

— „Conducătorul statului, generalul Ion Antonescu…”

— „Horia Sima, Horia Sima. Vrem conducător pe Horia Sima”, a răcnit mulțimea din sală.

— Asta-i bună! Nu le mai place nici generalul?

Gazda a făcut un gest a lehamite:

— Vor să fie stăpâni. S-au lăudat că au arme și grenade în fiecare casă.

— „Horia Sima”, au urlat iarăși sutele de glasuri în difuzorul aparatului de radio.

— Se laudă că nemții sunt de partea lor. Bădîrcea ăsta povestea că Malaxa și nemții le-au dat arme și că nu se tem de nimeni…

— Și chestia asta de la radio?

Gazda a întins mâna și a curmat brusc, dintr-un buton, perorația oratorului legionar.

— Întrunirea conducătorilor legionari, la Facultatea de drept. Vorbește un șef de-al lor, Vasile Iașinschi. Din vorbele astea o să curgă sânge, ține minte de la mine…

Pe Horhocea l-a văzut seara, pe Calea Victoriei, cărând, împreună cu alții de-ai lui, niște cutii de lemn. S-a făcut că nu-l vede; Tudor l-a ajuns din urmă:

— Ce puneți la cale?

— Ne pregătim de carnaval. Știi ce-i în lada asta? Cartușe!

— De unde cartușe?

— Ghici!

Pe lădiță scria „Made în Germany”. Putea să ghicească și fără inscripție.

— Îți dau un sfat, a spus Horhocea. Nu vrei să vii cu noi? Treaba ta. Dar câteva zile să stai pe-acasă. Până luăm orașul.

— Voi?…

Două zile mai târziu sirenele de alarmă au început să urle. Lumea s-a baricadat prin case. Grupuri de legionari înarmați alergau pe străzi. Huruiau motociclete. Au început să răsune împușcături și rafale de mitralieră spre centru. Radioul, aflat sub controlul legionarilor, difuza apeluri la dezordine…

Tudor urmărea cu neliniște desfășurarea evenimentelor. Bădîrcea și Horhocea, stăpânii țării? Repetenții și bestiile?

A aflat mai târziu că în cele trei zile negre ale rebeliunii, sute de oameni fuseseră asasinați; jafuri, devastări și incendii

urâțiseră fața orașului. Martori oculari relatau tot felul de grozăvii, pronunțau cu spaimă nume de oameni care căzuseră victimă bandelor înarmate... Apoi, la ordinul generalului, armata a pornit asupra fortărețelor legionare: Cazarma gardienilor publici, Prefectura poliției, Siguranța generală, Sediul legionar din Aleea Vulpache. Asediații au ripostat cu armele. Au căzut sub gloanțele rebelilor zeci de militari. Dar sălbatica cohortă își jucase rolul...

Luni de-a rândul, poliția și jandarmeria i-au vânat pe rebeli, iar tribunalele militare au împărțit pedepse grele. Guvernul era hotărât să împiedice o nouă înviere a sinistrei organizații.

Horhocea a scăpat ca prin urechile acului de pedeapsă. Achitat, din lipsă de probe. A revenit la Universitate tuns ca pușcăriașii, cu privirile-n jos, ca un câine bătut. Dar într-o seară, pe când ieșeau de la cursuri, i-a apus printre dinți:

— Soarele nostru n-a apus. Așteaptă să ne răfuim cu „Câinele roșu", și-o să vezi. Hitler are încredere în noi. Știi câți soldați germani sunt în țară în clipa de față?

Tudor a ridicat din umeri, nepăsător.

— Habar n-am. Cu miile, în orice caz.

— Sute de mii! a spus triumfător Horhocea, subliniind cifra cu o smârcâială prelungă. Îți dai seama? Tot de la ei ne vine ajutorul pân-la urmă. Deocamdată, ei îi adăpostesc pe refugiați, le dau alimente și insistă pe lângă general să-i ierte. Iar Horia Sima stă la Berlin și așteaptă prilejul să revină în triumf, ca un adevărat conducător...

Pe urmă, războiul.

Clopote. Discursuri și articole demagogice. Gloată înlăcrimată pândind la gardul Cercului de recrutare. În cârciumioarele de mahala grupuri de tineri cu ordinul de chemare în buzunar afișau o veselie disperată, se îmbătau rapid și lălăiau cântece de jale. Agenți secreți trăgeau cu urechea la cozile apărute brusc în fața prăvăliilor.

Într-una din ultimele zile de cursuri, când ieșea de la Universitate, Tudor l-a zărit în hol pe redactorul revistei de stânga. S-a îndreptat spre el; poetul i-a ieșit în întâmpinare.

— Te așteptam, i-a spus strângându-i mâna.

Avea palma uscată și fierbinte; slăbise, respira scurt și tușea la fiecare vorbă.

— Ce s-a mai întâmplat cu revista dumneavoastră?

— Ce s-a întâmplat cu multe. Nu ne mai aprobă să apărem. Știi, decretul cu propaganda. Ieșim puțin la soare?

Strada clocotea sub săgețile soarelui de vară. Poetul s-a înfiorat, și-a strâns mai bine flaneaua neagră și eternă.

— Am stat cam mult în hol și m-a pătruns frigul. Trebuia să plec la munte, acum două săptămâni. Dar a sunat goarna și a schimbat tot. Secretarul de redacție a fost mobilizat, am rămas singur...

— Dar dacă revista nu mai apare...

— Cine spune că nu mai apare? a râs poetul. Nu ne aprobă, asta-i altă poveste. Dar noi ne facem că nu ne pasă. Am salvat o mică parte din tipografie. Singura condiție e să păstrăm secretul. Redacție, tipografie, colaboratori... totul clandestin. Revista trebuie să apară ca și-nainte. Pentru asta am venit. Vrei să ne mai scrii?

Poetul evita să-l privească; mergea agale pe bulevardul dogorit de soare. Părea că vorbise într-o doară, dar Tudor îl simțea încordat, așteptând răspunsul. Îi propunea un lucru riscant, îi vorbise deschis despre primejdiile care-l pândeau; nu-și dădea seama, poate, că însăși perspectiva riscului, în loc să-l sperie, îl îndârjea și mai mult. Răspunsul i-a venit pe buze firesc, dintr-o suflare:

— Să scriu! E singurul lucru pe care-l pot face. N-am altă cale să-mi exprim convingerile. Consider acest război o aventură și punctul de plecare al unei mari tragedii. Firește că vreau să scriu!

— Înțeleg să fiu cinstit cu dumneata, a spus redactorul. Incendiul acela a fost numai un început. Ne-au făcut tot felul de șicane; nemții sunt consecvenți, se pricep să se țină de capul adversarilor. Au devenit foarte bănuitori și urmăresc cu grijă orice semn de dezacord cu politica lor. Cer mereu generalului să ia măsuri. Siguranța vânează exemplarele de revistă; agenți secreți trag cu ochiul prin subsolurile caselor vechi, sperând să dea de urma tipografiilor clandestine; unii dintre colaboratori au fost ridicați și trimiși la Tîrgu Jiu. Putem avea oricând aceeași soartă. Trebuie să ne ferim din toate părțile.

— Vă exprimați la plural...

Poetul a zâmbit, cât putea zâmbi un chip chinuit ca al lui:

— Doar nu-ți închipui că revista mea deține monopolul tipăriturilor ilegale. Cade una, mâine apare alta. Există meșteri

tipografi care lucrează noaptea; avem difuzori, oameni de diferite profesii, care împart în zorii zilei tipăriturile proaspete. Pe lângă revistă, editǎm manifeste împotriva războiului…

— Sunteți cu comuniștii?

— Suntem cu cei ce vor binele real al țării, a spus poetul, ocolind un răspuns direct. Suntem împotriva lui Hitler și a celor care-i ascultă poruncile. Am fost târâți în război; după cum vezi, diviziile germane aduse în țară nu folosesc numai pentru parăzi. Ne-au silit să mergem alături de ei. Poporul n-a dorit acest război. Noi exprimăm punctul de vedere al poporului. De aceea, mulți oameni consimt să înfrunte riscurile și să ni se alăture.

— Socotiți-mă și pe mine printre ei. Am aceleași convingeri, a spus Tudor încet.

Poetul i-a zâmbit iarăși. Privind cu grijă în jurul lui, întrerupându-se când apărea cineva în preajmă, l-a pus la curent cu sistemul de lucru. Redacția nu mai exista ca local cu adresă precisă; poetul umbla cu manuscrisele în buzunare; oameni pe care nu-i cunoștea luau de la el materialul și-l duceau la tipografie; nu știa unde se află tipografia, nici nu era nevoie să știe; alți oameni împărțeau revista, lipeau manifeste pe garduri și pe stâlpi, vârau „fluturași” de hârtie, conținând uneori o singură frază, în cutiile de scrisori…

— Acuma s-a găsit o metodă și mai ingenioasă, a spus zâmbind poetul. Ascundem broșurile antinaziste în coperți inofensive: cărți de rugăciuni, sfaturi pentru agricultori, culegeri de cântece populare… Îți închipui încurcătura agenților. Prin târguri, aceste broșuri se răspândesc ușor, țăranii le trec din mână-n mână, iar agenții turbează căutându-le…

Tudor s-a oprit în loc, a exclamat cu entuziasm:

— Admirabil. Înseamnă că e o organizație puternică…

— O organizație care apără interesele poporului, a spus încet poetul. De aici izvorăște tăria ei. E drept, trebuie să lucrăm ilegal, în clandestinitate. Oficial nu ni se permite să existăm. Dar asta n-are importanță. Împotriva noastră e forța statului, de partea noastră însă este adevărul.

— Și ce ar trebui să scriu?

— Adevărul, a repetat poetul. Așa cum îl simți. Revista nu apare la date fixe; în medie, un număr pe lună. În ziua de cinci ale lunii, aduci articolul pe Calea Moșilor. E un gard lung de scânduri; la poartă este cutia pentru poștă. Te uiți prin

deschizătura cutiei. Dacă se află înăuntru un plic mare, roz, atunci depui acolo manuscrisul. Nu-i nevoie să-l semnezi; îți cunosc scrisul.

— În ziua de cinci... a murmurat Tudor. E bine. Pot începe chiar de luna asta!

4

Trenul se smuci brusc. Călătorii se treziră; o frână puternică îi aruncă unii peste alții. Sirena locomotivei șuieră prelung, zeci de glasuri țipară toate o dată:

— Alarmă! Vin avioanele!

O panică nebună se dezlănțui. Săriră din vagon, mai mult azvârliți de către cei din spate; mijeau zorile, abia vedeau terasamentul înalt pe care trebuiau să-l coboare nebunește și să se risipească pe câmp, cât mai departe de trenul care putea deveni ținta bombardamentului. Tudor se pomeni în mijlocul unui lan de orz, ținând-o pe Eva de mână.

— Nu-ți fie teamă, îi repeta mecanic. Un tren e un obiectiv prea mărunt. Altceva țintesc ei când se hotărăsc să atace...

Avioanele trecură cu un zgomot straniu, un urlet înfundat care creștea și slăbea ritmic, ca vuietul unei fabrici depărtate: u-u-u-u... Iscodiră zadarnic seninul înstelat. De undeva, din stânga, țâșniră săbiile de lumină ale proiectoarelor, încrucișându-se, pipăind parcă stelele pale.

— Se duc spre Valea Prahovei, strigă cineva. Sondele, rafinăriile...

— Le strică benzina nemților, spuse altul.

— Care-a vorbit? Ți s-a urât cu binele...

Hohote de râs răsunară din lanul de orz.

— Așa bine, mai rar!

— Îl doare pe el de nemți!

Simți cum Eva îl trage de mână, își apropie capul de al lui:

— Tu să taci, șopti ea. Pot fi agenți provocatori. Abia așteaptă să ducă la tribunal niște dușmani ai mareșalului...

Tăcu... Schimbul de replici mai continuă un timp între anonimii risipiți în lan, apoi locomotiva dădu semnal de încetare a alarmei și toți se năpustiră, cu strigăte voioase, spre vagoanele rămase pustii.

Își reluară, cu chiu cu vai, locurile; era mai greu acum, după

spaima bombardamentului, căci toată lumea voia să rămână în apropierea ușilor. Trenul porni din nou. Se iveau zorile: proiectoarele se stinseseră demult, dar curioșii continuau să se uite, ieșiți până la brâu pe geamurile înguste, spre cerul pustiu.

— Am scăpat, spuse moșneagul cu sacul înghesuit în toaletă. Tot mi-a prins bine la ceva alarma lor: mă apucase burta și nu știam încotro s-o iau.

— Te apucase după alarmă, strigă provocator tânărul cu mustață „Charlot”.

— Mă mir cum ai avut vreme să-ți dai nădragii jos, adăugă altul.

Toată lumea izbucni în râs. Tudor se uită cu coada ochiului la Eva: adormise iarăși. Cu ochii închiși, cu trăsăturile destinse, părea un copil. O invidia pentru această seninătate; ce însemna viața pentru Eva? Un șir de evenimente ușor previzibile: o păpușă; abecedarul; o rochie pentru primul bal; absolvirea liceului; apoi drumurile între Universitate și casă, drumuri de fată cuminte, care privește țintă înaintea ei și nu-și îngăduie să surâdă la obrăzniciile derbedeilor veseli de pe bulevard. Dar iată că această fetiță cuminte și așezată ia brusc o hotărâre imprevizibilă: părăsește totul în preajma sesiunii de examene, ca să-l smulgă pe el dintr-o lume primejdioasă și să-l introducă într-alta, lipsită de riscuri și totuși necunoscută…

Începu să-și pună întrebări. Unde se ducea? Era el omul făcut pentru aventuri, după anii petrecuți în ambianța solemnă a tomurilor grele de înțelepciune? N-avea vocația luptei. Crescut într-o familie de oameni supuși și corecți, pentru care autoritatea era o a doua religie, se ferise totdeauna de conflicte. Nici măcar în primele clase nu luase parte la vreo încăierare. Poate pentru că n-avea vreme să-și facă aliați. Tatăl său se muta de colo-colo, unde-l mâna Inginerul. Venea într-o zi, spunea simplu: „A zis Inginerul că plecăm”, și la întrebările mamei pronunța un nume de localitate. Bagajele încărcate spornic într-un camion, de pietrarii cu cămăși scorțoase de sudoare. În urmă ei, cu trenul. Primele amintiri, o gară. Schimbau trenul, undeva spre Ardeal, treceau pe sub peron, printr-un tunel, intrau într-un restaurant aglomerat, unde un lăutar cânta la infinit un refren stupid „Fus-fus, fus-fus, unde dracu te-ai ascuns”… Mâncau felii de pâine mari cât un abecedar, unse cu untură. Altă imagine: târgul din Moldova, cu

case egale, printre care treceau cu trăsura, de la gară spre noua locuință. Într-o piațetă, o statuie îl făcuse să strige: „Mamă, uite-l pe Dumnezeu!” Personajul avea, evident, barbă mare, corect reprodusă în piatră. Birjarul râsese. Nici acum nu știa a cui era statuia; nu încercase niciodată să afle; era aproape sigur că s-ar simți dezamăgit să știe că reprezenta vreun răposat fruntaș al târgului.

Uneori, câteva mutări într-un an. N-avea vreme să lege prietenii, să-și facă colegi de școală, să participe la încăierări băiețești. Mereu singur, deoparte, stigmatizat de eternul „ăla nou”. Rămânea constant el însuși, dar de fiecare dată era cineva nou într-o clasă nouă pentru el, cu un învățător nou, cu accent nou în vorbirea celor din jur. Privea de departe jocul de oină, era evitat când se făcea alegerea pentru „rege, rege, vrem soldați”; nu recita la serbări de sfârșit de an, chiar dacă primea cununa de premiant. Niciodată primul. Primul era, firește, un localnic…

Învăța. Ceea ce oamenii îi refuzau, cerea cărților; citea cu disperare, pe apucate, tot ce-i venea la îndemână. Refugiul în lumea cărților i-a intrat de timpuriu în fire; când colegii lui se omorau cu Baba Cloanța el trecuse la personajele lui Jules Verne; învățătorii de țară îl priveau ciudat după vreun răspuns mai ieșit din comun; și nu gustase niciodată din oribilele „cinci-la-palmă”, un fel de pedeapsă universală pentru cei care „nu știau”. *Știa* totdeauna, din cărțile de școală sau din celelalte cărți. Uneori știința lui devenea o jignire; și cei pe care-i lăsa în urmă îl bumbăceau cu ciudă, aparent nemotivat; loviturile lor, mai mult umilință decât durere, îl depărtau și mai mult de colegii temporari…

A început liceul într-un orășel dunărean, unde-i mânase neobosit Inginerul. Locuiau cu chirie, în centru, și s-a îndrăgostit de fata de vizavi, dintr-o casă cu etaj; fata purta coade lungi și se rezema uneori cu coatele de fereastră, privind forfota străzii; el o contempla de după perdele, dar nu îndrăznea să se arate; pentru ea a scris cele dintâi poezii. N-a aflat niciodată cum o cheamă, nici nu spera și nici n-a avut prilejul; Inginerul i-a trimis curând spre munte, unde au izbutit să rămână doi ani la rând.

Un trimestru la un gimnaziu – patru kilometri dus, patru întors în fiecare zi, de la barăcile de lângă pod până în târgușorul cu case pitorești; restul anului la Sibiu, tolerat cu mari insistențe din partea mamei la un liceu cu faimă; apoi, după un nou „A

spus Inginerul că plecăm”, mama, exasperată, s-a certat furcă cu blândul supus al Inginerului, a țipat „Nenorocim copilul!” și l-a trimis la un internat în București.

Acolo a urmat ultimele trei clase de liceu. Într-o școală sumbră ca o cazemată, cu ziduri înalte și reci și cu directorul, profesor de română, un om generos și autoritar, care avea obiceiul să invite de Crăciun doi-trei elevi din fiecare clasă în jurul unui brad sărbătoresc, la el acasă; fusese invitat și Tudor în penultimul an, când izbutise să se impună prin cunoștințele de literatură și începuse – în secret – *să scrie*...

La internat s-a nimerit vecin de pat cu Horhocea. Horhocea era cu un an mai mare: când era întrebat, explica fără chef că din cauza polipilor pierduse o clasă. Tudor încercase să-l ia părtaș la lecturile lui tot mai întinse, dar vlăjganul era opac, citea la disperare cărțile din programa școlară, fiindcă taică-său, modest negustor de mahala, îi hotărâse să ajungă profesor de română. Își teroriza colegii, ca să nu-l spună că fuma în closet cu vechii confrați ajunși acum cu o clasă înainte; alvițarul de la poarta liceului îi aducea bilete misterioase de la fete; se lăuda seara, pe întuneric, cu isprăvi și mai misterioase, numai pe jumătate povestite, întărâtându-le imaginația. Când poveștile au început să se repete, Tudor și-a cumpărat o lanternă și și-a reluat, sub pătură, lecturile, acompaniat de istorisirile auzite pentru a zecea oară.

Ce fel de aventurier putea ieși din el? se întreba acum, în vreme ce trenul îl ducea în goană spre cea dintâi mare aventură...

Ațipi pe colțul de geamantan, pe care șoapta de aseară a Evei „în noaptea asta vor să te ridice!” i-l hărăzise drept pat. Pierduse pentru prima oară o noapte întreagă; era dimineață de-a binelea, trenul încetini iarăși, opri, porni, merse îndelung pe o câmpie aurită de soare; de câte ori deschidea ochii vedea același peisaj, câmpul verde-arămiu, întretăiat de fulgerările negre ale stâlpilor de telegraf.

Mai apoi, pasagerii începură să se foiască, să-și adune bagajele plasate prin compartimente, strigându-și îndemnuri. Se apropiau de destinație.

Capitolul 2

1

Maiorul Dragomirescu citi hârtia și se încruntă. Adresa venea din partea poliției de siguranță și semnala divizionului că soldatul Roșioru Mihai, încorporat dintre rezerviști, era suspectat a fi comunist. Poliția ruga organele informative să supravegheze comportarea în unitate a sus-numitului și să semnaleze orice aspect privitor la activitatea lui politică.

Pe margine, scrisul mărunt și ordonat al comandantului „În atenția ofițerului cu informațiile”.

Maiorul își trecu mâna prin părul tuns scurt. Uite unde-i duce politica pe oameni, își spuse. Până mai ieri ne luptam pe mutește cu agenții germani; astăzi le copiem metodele…

Împături hârtia, o vârî la loc în plic, plicul îl dosi într-un plic mai mare, care conținea niște instrucțiuni depășite de multă vreme; ascunse totul în mapa de pânză în care-și păstra documentele strict secrete. Încercă să-și amintească de soldatul Roșioru Mihai, venit de curând în divizion. Nu izbuti. Se gândi să-l cheme, să stea de vorbă cu el, dar își schimbă îndată hotărârea. Un militar chemat de ofițerul cu informațiile? Faptul ar fi stârnit comentarii în rândul camarazilor lui. Nu, trebuia să-l întâlnească așa, ca din întâmplare, să schimbe câteva cuvinte cu el, să afle ce gândește.

Cineva mișcă pătura cazonă, rărită, care ținea loc de ușă.

— Permiteți, domnule maior?

— Da, spuse maiorul.

Pătura se dădu deoparte, lăsând să intre lumina puternică a alei. Maiorul miji ochii. Văzu mai întâi niște bocanci uriași coborând cele trei trepte de scândură. Adăpostul era un fel de beci nu prea adânc. Peste bârnele acoperișului fusese pus un strat de pământ, pe care începuse să crească iarba; căldura de afară nu pătrundea niciodată până aici. Doar acum, pentru o clipă, cât pătura fusese îndepărtată, un val de aer fierbinte mătură încăperea. Militarul care venise lăsă pătura. Să cadă în urma lui și coborî ultima treaptă, aplecându-se mult, ca să nu atingă acoperișul. Abia acum maiorul îl recunoscu, după mustața subțire, care-i maturiza și mai mult figura uscățivă, cu trăsături energice.

— Tu erai, Costea?

— Eu, să trăiți, domnule maior. Dacă nu vă deranjez…

— Nu mă deranjezi.

Când venise în divizion, sergentul Costea se prezentase la el și raportase că a fost numit de un an de zile „agent acoperit” în cadrul bateriei; că lucrase cu căpitanul Nicoară, vechiul ofițer cu informațiile, și dorea să știe dacă această misiune rămâne valabilă.

— De ce nu? zâmbise atunci maiorul. N-am niciun motiv să te revoc; dacă domnul căpitan Nicoară a avut încredere în dumneata, nu văd de ce n-aș avea și eu. Un singur lucru te rog: orice problemă care se ivește mi-o aduci la cunoștință mie, nimănui altcuiva; s-ar putea ca dintr-o imprudență să încurci lucrurile și să pierdem în loc să câștigăm, înțelegi, sergent?

— Înțeleg. Domnul căpitan Nicoară spunea tot așa, legătura numai cu dânsul; ce rost ar avea să bat toba?

Și iată că sergentul respecta înțelegerea.

— Am o problemă, domnule maior…

— Ce s-a întâmplat?

— L-am auzit pe un soldat făcând propagandă printre recruți. Le spunea că războiul ăsta nu-l purtăm cu cine trebuie, că n-avem ce căuta în Rusia în vreme ce jumătate din Ardeal se află sub stăpânire străină…”

— Cum îl cheamă pe soldat?

— Roșioru Mihai, domnule maior.

— Aha! Ai intervenit în discuție?

— M-am gândit că e de datoria mea să-l combat. Vorbele astea cu Ardealul le-am găsit și-n manifestul care ne-a fost aruncat în vagon luna trecută. Veneam cu muniția de la Arsenal. Ne-am oprit într-o gară, că făcea trenul cruce cu altă garnitură. Era noapte și începuse să bureze afară. Atunci, în timpul opririi, cineva ne-a vârât manifestele în vagon. Soldații le citeau pe furiș. Abia am izbutit să adun câteva și să le predau la cancelarie. Am citit și eu. Așa scria: ce căutăm noi în Rusia, în vreme ce jumătate din Ardeal… Exact vorbele cu care soldatul Roșioru se adresa recruților.

— Și ce i-ai spus lui Roșioru ăsta?

— I-am spus să-și țină gura, că datoria noastră e să executăm ordinele; recruților le-am zis să fie mulțumiți că au nimerit aici, departe de front, și să nu plece urechea la vorbele de clacă ale

unora.

Maiorul încuviință din cap:

— Ai procedat bine, sergent. Ai grijă însă să nu exagerezi. Dacă oamenii prind de veste că ești pus anume să-i urmărești, se feresc de dumneata și nu mai afli nimic. Un fel de pisică cu clopoței.

— Aveți dreptate, domnule maior. Dar n-am putut să mă abțin, trebuia să-i atrag atenția. Și-așa recruții vin de-acasă cu tot felul de gărgăuni în cap.

— Ce gărgăuni?

Sergentul înghiți în sec, își drese glasul, spuse încet:

— Oamenilor le e lehamite de război. Chiar dacă nu spun, îi simți ce gândesc.

— Nu ne permitem să-i judecăm, spuse maiorul. O să fac un raport către regiment.

— Și credeți că se rezolvă ceva? Dacă i-am aresta pe toți cei care nu sunt de acord cu războiul…

Maiorul îl privi cercetător. Sergentul, bărbat la vreo treizeci de ani, avea o față matură și serioasă. Nu părea a fi genul de om capabil de josnicii. La urma urmei, gândi maiorul, îmi e într-un fel subaltern. Poate așteaptă de la mine nu o vorbă imprudentă, cu care să mă „aibă la mână”, ci un sfat, sau o încurajare, sau o linie de conduită. Ce sfat să dai unui om care se zbate între datoria de ostaș și sentimentele personale?

Sergentul făcu un pas înainte, adăugă aproape în șoaptă:

— Domnule maior, am fost totdeauna un om corect. Sunt patriot, vreau să-mi fac datoria către țară.

— Nu mă-ndoiesc de asta, sergent.

— Înainte de armată am lucrat un timp în poliție, după cum știți. Am învățat să execut ordinele și să apăr statul.

— Toți apărăm statul.

— Domnule maior, trebuie să vă spun ce am pe suflet. Cu orice risc. Știți, mă surprind uneori gândindu-mă și eu că mai bine era să stăm deoparte, să nu ne aventurăm. De ce ne-am dus alături de nemți? De ce stăm aici, cu arma-n mână, în loc să ne vedem de necazurile noastre? Soldații vorbesc despre casele lor. Despre gardul care trebuie dres. Despre copii și despre ogoare rămase în seama femeilor. În sufletul meu le dau dreptate, domnule maior. Puteți să mă arestați.

Maiorul îl privi iarăși în ochi. Sergentul îi suportă privirea

aceea cercetătoare, fața lui rămase serioasă și liniștită.

— Pentru gânduri nu se arestează oamenii, sergent. Consideră că nu mi-ai spus nimic. Fiecare om e stăpân pe gândurile lui…

— Vă mulțumesc, domnule maior…

— …Dar trebuie să ne facem serviciul. Nu putem nici dumneata, nici eu, să influențăm evenimentele. Sunt alții care ne dirijează. Ca militari trebuie să ne supunem, indiferent dacă ne convine sau nu.

— Înțeleg, spuse sergentul. O vorbesc cu Roșioru ăsta. Să-și mai țină gura.

— Spune-i și din partea mea același lucru. Voi, ostașii, vă înțelegeți mai bine între voi. Nu-i lăsa să greșească, nu-i încuraja să se vâre singuri în bucluc. Vrem să fie liniște aici, în divizion… Zici că e-n bateria voastră?

— Da. Dar nu la tunuri. E telemetrist. Ne-am bucurat când a venit el și ne-a spus ce specialitate are. Telemetristul nostru era bolnav de inimă și l-au reformat. Iar asta-i meserie gingașă. Dacă n-ai un telemetrist bun, să-ți dea corect distanțele, înseamnă că azvârli proiectilele degeaba.

2

După plecarea sergentului, maiorul Dragomirescu își cuprinse fruntea-n palme. Oare cât va mai dura sfâșierea aceasta? se întrebă. Silim oamenii să se dedubleze, să pară ceea ce nu sunt, să combată un adevăr de care sunt convinși, să susțină o cauză pe care o urăsc. Sergentul mi se plânge mie că nu-și poate reprima gândurile. Eu cui să mă plâng? Comandantului? A luptat și-n războiul celălalt. I-a avut ca adversari pe coloneii germani care acum îi stau alături în tribună, la parăzi. Comandantul se va plânge generalului, care în nouă sute șaisprezece, cu batalionul lui…

Cum de s-a-ntâmplat așa? se întrebă iarăși. În ce moment al istoriei țara noastră a luat-o pe acest drum nefiresc? Acum câțiva ani nimeni n-ar fi bănuit. E drept, nemții cereau petrol. Cereau petrol și englezii. Le-am dat și unora, și altora. Am sperat într-o neutralitate care să ne scutească de sacrificii. Au început nemții cu amenințările; mai întâi pe ocolite, diplomatic; între timp se apropiau treptat de hotarele țării; tot mai multe

divizii se adunau în Cehoslovacia, în Ungaria, apoi mici aluzii strecurate în discursurile unor șefi naziști; în cele din urmă „mica invazie” a agenților care, sub cele mai diferite înfățișări, împânziseră țara…

Își aminti de raportul unui subaltern dintr-un regiment aflat pe frontiera de sud-vest, care propunea cu naivitate într-un raport să se interzică pentru o vreme intrarea „turiștilor” germani prin punctele de frontieră din zona lui. Un alt ofițer de pe teritoriu semnala întâlnirea dintre un angrosist german și o căpetenie legionară din localitate. Un participant la o sindrofie de la legația germană relata că fusese întrebat de un oaspete despre opiniile lui în legătură cu planurile lui Adolf Hitler… Toate aceste informații se adunau în birourile Secției al II-a Informații a Marelui Stat Major; specialiștii cântăreau cu seriozitate știrile alarmante, alcătuiau sinteze pe care le prezentau guvernului. Dragomirescu făcea parte din acest grup de specialiști.

În toamna lui 1939 evenimentele începuseră să se precipite; pe Valea Prahovei instalațiile rafinăriilor se defectau brusc, rezervoare uriașe săreau în aer, flăcările mistuiau în câteva minute sute de tone de benzină destinate avioanelor din *Luftwaffe*. Informațiile sosite la Secția a II-a semnalau îngrijorarea oficialilor hitleriști în legătură cu aceste sabotaje, se făceau propuneri, mai mult sau mai puțin fățișe, ca organele germane să preia paza regiunilor petrolifere. Guvernul a dat indicația să se răspundă acestor propuneri că autoritățile române se pot descurca și singure; că accidente și incendii s-au produs de când lumea și că nu există niciun fel de probe certe că e vorba de sabotaj. „Vom dovedi că e vorba de sabotaj”, au răspuns nemții. De pe teritoriu au început să sosească tot mai des rapoarte despre prezența agenților secreți germani în preajma sondelor și rafinăriilor; sub cele mai variate pretexte, necunoscuți cu accent străin apăreau prompt în preajma instalațiilor avariate, puneau întrebări abile, făceau fotografii și căutau urme…

Când fusese chemat de superiorul lui, un colonel cărunt, cu trăsături fine, cu vorba măsurată, părând mai degrabă un diplomat decât un ofițer de carieră, Dragomirescu nici nu bănuia evenimentele care se pregăteau.

— Dragul meu, am o misiune delicată pentru dumneata. Există un plan anglo-francez de blocare a Dunării la Porțile de

Fier, pentru a împiedica transportul de petrol spre Germania. Guvernul nostru a fost de acord în principiu, dar participarea noastră directă ne-ar aduce din partea Germaniei acuzația de încălcare a neutralității. Oficial, deci, planul nu există. Dumneata vei fi omul de legătură între noi și echipa care va îndeplini această misiune. Te vei întâlni cu comandorul Blake, venit în țară sub acoperirea de reprezentant al unei societăți britanice de navigație. El este conducătorul echipei...

Comandorul Blake era un bărbat înalt și suplu, blond, cu ochi albaștri pătrunzători care priveau omul drept în față. Buzele, ferm conturate, și bărbia voluntară îi dădeau înfățișarea unui erou de film. L-a întâmpinat pe Dragomirescu cu o politețe voioasă. Întâlnirea avea loc nu la sediul agenției, ci în camera comandorului, la hotel „Veneția". Ambii ofițeri purtau costume civile. Ne aflăm în plină conspirație, a zâmbit Dragomirescu. Comandorul a iscodit cu o privire iute coridorul și scările de la intrarea principală, l-a invitat cu un gest curtenitor să intre, apoi a închis ușa și i-a arătat un fotoliu oaspetelui:

— Luați loc, domnule maior. Atașatul nostru militar mi-a vorbit despre dumneavoastră. Îmi pare bine că am ocazia să colaborez cu un om de valoarea dumneavoastră. Mai ales într-o asemenea misiune. Din capul locului vreau să precizez că acțiunea se desfășoară cu asentimentul guvernului român. O echipă specială va aduce pe Dunăre materialele necesare, va instala explozivul și va arunca în aer stânca din fața Porților de Fier...

— Cunosc în linii mari planul. Mi se pare spectaculos și eficace.

— Vă mulțumesc. Oamenii din echipa „D" vor sosi luna viitoare. Pot să vă ofer un păhărel de țuică?

— Ce-nseamnă acest „D"?

— Multe. Între altele, dacă doriți, *Destroy (Distruge!)* a zâmbit comandorul ridicând paharul cu țuică. Băutura asta e excelentă, domnule maior. Pentru succesul misiunii „D"!

Au băut amândoi, cu gesturi parcă sincronizate. O sincronizare pe care maiorul ar fi dorit-o la acțiuni mai importante decât golirea unui păhărel. Apoi englezul i-a expus în amănunțime planul misiunii.

— Chestiunea are două laturi, una politică și alta militară. Partea politică s-a rezolvat în felul următor: vom acționa neoficial, fără aprobarea deschisă a autorităților, deci fără a

implica guvernul român. Ne asumăm întreaga răspundere a operației. Astfel, țara dumneavoastră nu poate fi acuzată că a încălcat regulile neutralității. Avem nevoie nu de un consimțământ oficial, ci de concursul efectiv al autorităților române. Și, evident, de al dumneavoastră…

— Îl veți avea, domnule comandor. Am fost numit ofițer de legătură pe lângă echipa „D”. Am mandatul să vă ajut, să fac intervențiile necesare, iar în situații mai complicate, să cer sprijinul autorităților. Vreau să mai adaug, cu sinceritate, că am obligația să-mi țin la curent șefii cu tot mersul operației.

— Condiția a fost acceptată din capul locului, a zâmbit comandorul. Vă vom informa despre fiecare mișcare, despre fiecare pas al nostru. Deocamdată, sunt câteva lucruri de pus la punct. Serviciile noastre de informații au depistat, printre funcționarii unei căpitănii de port, un agent german. Ar trebui îndepărtat.

— Asta se rezolvă ușor.

Englezul a tăcut câteva clipe; a citit eticheta de pe sticlă, a turnat în pahar, apoi a reluat fără să-l privească în ochi:

— Planul nostru, domnule maior, e complicat și plin de riscuri. Trebuie să vină în România marinari și specialiști în distrugeri. Trebuie să aducem materiale, explozivi, capse, armament. Anumite nave comerciale pe care le avem aici vor trebui modificate pentru a purta tunuri; altele le pregătim pentru scufundare în zona Baziaș. Ne trebuie viză de intrare pentru marinarii și specialiștii care iau parte la acțiune. Și ne mai trebuie îngăduință din partea organelor de control vamal, când aducem armamentul și explozivii…

Maiorul l-a privit printre gene:

— Înțeleg că echipa „D” va fi o veritabilă flotilă militară…

— Nu se poate altfel. Trebuie să putem riposta, în cazul unui atac german. Plus transportul explozivilor… Gândiți-vă că sunt tone întregi de material care trebuie adus până la Porțile de Fier…

— Vă vom da tot sprijinul, a făgăduit maiorul. Peste trei zile vă propun o nouă întâlnire. Veți avea răspuns la cererile pe care le-ați formulat.

— Eram sigur că pot conta pe dumneavoastră, a zâmbit englezul. Și… să nu uit: vom folosi un pilot român.

— De ce? Compania dumneavoastră are destui piloți pe

Dunăre. Unii și-au încasat salariul cu anticipație...

— Cu condiția să ne stea la îndemână în orice moment...

— Și cu condiția să nu se angajeze pe vasele germane!

Comandorul a pus încetișor paharul pe masă.

— Cum... știați?

— Nu era normal?

— Hm... e o plăcere să lucrezi cu oameni ca dumneavoastră. Sunteți profesioniști buni.

Când a adus superiorilor săi la cunoștință cererile englezilor, i s-a spus limpede:

— Ai mână liberă, ia toate măsurile necesare. Dar să veghezi la păstrarea secretului. Aranjează să fie mutat agentul acela german, dar fă-l să priceapă că nu e singurul. Știi bine care-i situația reală.

Știa. Prin porturile dunărene apăruseră în ultima vreme zeci de oameni cu cele mai diferite ocupații: de la conducători de agenții import-export până la mecanici în căutare de angajament; afaceriști, sportivi, funcționari mărunți veniți într-o vacanță interminabilă. Acești oameni roiau prin cârciumile din preajma portului, stăteau la palavre cu hamalii și cu marinarii veniți din cursă, trăgeau cu ochiul și cu urechea, totul în același scop: să afle dacă nu cumva aliații pun la cale vreun sabotaj pe Dunăre...

În luna februarie au început să sosească la Constanța marinarii englezi. Veneau în grupuri, cu vaporul sau cu trenul; autoritățile le asigurau îndată vizele necesare; agenția engleză se îngrijise din vreme de cazarea lor. Cei mai mulți dintre ei erau tineri voinici, tunși militărește, care-și purtau cu stângăcie hainele civile. Se foiau prin oraș, serile și le petreceau prin restaurante, aruncau cu banii în dreapta și-n stânga. Poliția din Constanța a sesizat prezența acestor civili fără treabă; Dragomirescu a fost trimis la fața locului. Într-o seară, la Cazino, i-a auzit pe doi dintre ei lăudându-se în gura mare: „Chestia asta o să ne aducă o tinichea și zece zile la mămica, în Devonshire...”

Ce auzise el puteau să audă și agenții germani care mișunau pretutindeni. S-a dus, așadar, la comandorul Blake, venit și el la Constanța să-și primească subalternii; l-a găsit la hotel, într-o cameră elegantă, înconjurat de câțiva bărbați, toți îmbrăcați civil. Blake a făcut prezentările:

— Maiorul Thomson, specialist în distrugeri... Comandorul

inginer Wood... Căpitanul de aviație Henry... Floarea echipei „D”, domnule maior!

— Încântat de cunoștință.

— Luați un pahar cu noi, domnule maior. Whisky scoțian, din „rația de supraviețuire”...

Au izbucnit cu toții în râs, apoi s-au aplecat asupra hărții fluviale și au continuat discuția începută. Comandorul Blake i-a rezumat maiorului problemele discutate până atunci.

— Două remorchere cu câte două șlepuri, având la bord echipaje formate din oamenii noștri, vor pleca de la Brăila la Sulina. În largul mării vor întâlni cargoul care aduce tot ce ne trebuie. Pentru păstrarea secretului, marfa va fi transbordată de pe cargou pe șlepuri chiar acolo, în larg.

— Tocmai despre păstrarea secretului voiam să vă vorbesc, a intervenit maiorul Dragomirescu. Unii dintre membrii echipei dumneavoastră sunt cam guralivi. Vorbesc prin restaurante despre o anume misiune...

Ofițerii englezi s--au uitat unii la alții în tăcere, apoi și-au întors privirile spre Blake.

— Regret, domnule maior. Și doar flăcăii ăștia au fost instruiți cum să se poarte. Dar încearcă să-i vâri ceva în cap soldatului.

— Vă dați seama ce consecințe poate avea o asemenea indiscreție? Pentru dumneavoastră, un eșec răsunător și expulzarea; pentru noi, un grav conflict diplomatic, care ne poate aduce diviziile germane pe cap...

— Sunteți cam pesimist, domnule maior. Vă asigur că vom lua toate măsurile de siguranță.

Maiorul își luă și el măsuri. Identificase, în Constanța, un tânăr funcționar din serviciul de aprovizionare al navelor, care se tot foia prin preajma hotelului unde erau cazați englezii. Puse să fie urmărit cu atâta ostentație, încât să-l potolească pentru o vreme. Într-o seară, funcționarul-spion a intrat în vorbă cu doi marinari englezi și a reușit să subtilizeze pașaportul unuia dintre ei. Agenții din Serviciul secret, care nu-l scăpau din ochi pe funcționar, au provocat o busculadă și au recuperat pașaportul. Maiorul știa că discuția cu comandorul Blake va fi neplăcută, dar nu putea s-o evite. Fața comandorului, când i-a relatat episodul, exprima deopotrivă supărare și surpriză:

— Nu mai pricep nimic. Oamenii au fost puricați cu grijă la plecare, selecționați, și instruiți de ofițerii din „Intelligence

Service”. Vă cer scuze, domnule maior…

La sfârșitul lui aprilie, într-o seară, comandorul l-a anunțat că a doua zi urmau să sosească „bagajele”. Maiorul a plecat în aceeași noapte la Brăila, iar de acolo, ca un călător oarecare, îmbrăcat civil, a luat vaporul spre Sulina. Pe drum bătrânul vas de pasageri cu zbaturi a fost întrecut de un convoi rapid – remorcherele englezești cu șlepuri la remorcă; pe punțile navelor trebăluiau sau stăteau de vorbă tineri atletici, toți de aceeași vârstă, cu părul tuns scurt…

Încă de pe puntea vasului care acosta la Sulina, maiorul a zărit în fața farului, ancorat la o distanță respectabilă de țărm, un cargou sub pavilion englez. Era o zi urâtă, cu nori și vânt puternic; valuri vinete se năpusteau ritmic asupra digului de la intrarea în port. „Flotila D”, sosită din vreme, acostase în portul Sulina și aștepta. Pe cheiul măturat de vânt, docherii, cu gulerele scurtelor ridicate, așteptau și ei. Vasul cel mare din radă și flotila sosită le dădeau speranța unei zile de lucru rodnice.

Maiorul a trecut încet de-a lungul vaselor englezești, întrebându-se ce are de gând comandorul. O pală de vânt a adus din larg un zgomot metalic: cargoul ridica ancora. După un sfert de oră, vasul cel mare intra în port și se alătura „flotilei D”, acostate mai sus de căpitănie. Comandorul în persoană a coborât pe chei și s-a adresat docherilor strânși în dreptul navelor:

— Nu avem nevoie de ajutorul dumneavoastră. Vom descărca marfa cu mijloacele bordului.

Voci răgușite de vântul rece au început să protesteze:

— Și noi ce facem, pierdem ziua de pomană?

— Ne luați pâinea de la gură!

— Vă scumpiți la câteva lire, acolo?

Maiorul Dragomirescu și-a făcut loc printre oameni, s-a apropiat de comandor și l-a luat deoparte:

— Vreți cu tot dinadinsul să stârniți interesul spectatorilor? De ce nu lăsați docherii să-și facă meseria?

— La bordul cargoului se află o sută de oameni unul și unul. Cu cei cincizeci pe care-i am aici, fac o echipă strașnică.

— Bine, dar gestul dumneavoastră atrage atenția. Nu trebuie să păreți că aveți ceva de ascuns.

— E drept, a spus comandorul cu îndoială. La urma urmei, de

ce n-ar descărca și docherii? S-a întors spre vătaful care tocmai încerca să liniștească oamenii: Domnule, puteți începe lucrul. Spuneți muncitorilor să lucreze cu grijă. Avem piese sensibile și aparate; să nu trântească lăzile...

Docherii atâta așteptau. Au sărit cu toții și au început să scoată din calele cargoului lăzile grele pe care scria *„Mânuiți cu grijă. Instrumente delicate”; „S.A. Chrysler”; „Pentru Josef Bárdi”...*

— Ce-aveți aici, fraților, pietroaie? întreba câte un docher mai curios.

— Piese de mașini. Aveți grijă, nu le trântiți!

Târziu după-amiază, operația a fost terminată. Marfa de pe cargou fusese transferată pe șlepurile de Dunăre; cei o sută de marinari nou sosiți se împărțiseră pe remorchere și pe șlepuri. La cererea maiorului Dragomirescu, vameșul a aplicat sigilii pe lăzile uriașe, declarându-le „mărfuri în tranzit”. Ofițerul de grăniceri, surprins de numărul mare de oameni care aveau să echipeze cele două remorchere, a fost și el potolit.

— Totul este în regulă. Oamenii au acte, încărcătura a fost sigilată, fiți fără grijă! De altfel, în apele românești transportul va fi însoțit de un funcționar vamal...

Înainte de căderea serii, convoiul s-a pus în mișcare... Aflat la bordul remorcherului din frunte, maiorul Dragomirescu încerca să ghicească cum vor evolua lucrurile mai departe. În jurul cămășii mașinilor, de unde veneau valuri de aer cald cu miros de motorină, marinarii stăteau de vorbă, glumeau, își povesteau de-ale lor. Între ei, maiorul a descoperit, cu surprindere, doi bărbați mai vârstnici, negricioși, cu păr bogat, care nu prea semănau a militari englezi. Nici nu se amestecau cu ei. Maiorul a devenit atent. I-a auzit vorbind grecește. S-a depărtat fără grabă, a urcat pe pasarela punții de comandă. L-a găsit pe comandor în cămăruța din spatele timoneriei, bând ceai cu un bărbat vârstnic, îmbrăcat într-o salopetă soioasă. Comandorul l-a întâmpinat voios ca totdeauna:

— A, domnule maior, cred c-ați înghețat. Poftiți la o ceașcă de ceai. Vi-l prezint pe maiorul inginer Turner, specialist în explozivi.

— Încântat să vă cunosc, a spus Dragomirescu. Domnule comandor, sunt surprins să găsesc printre oamenii dumneavoastră doi marinari greci. Au venit tot din Anglia?

— Nu, fac parte din vechiul echipaj al vasului.

— Am înțeles că toți marinarii străini de pe aceste nave au fost înlocuiți cu militari de-ai dumneavoastră.

— Ei, o excepție. Niște băieți buni, ni i-a recomandat consulul din Brăila. Fiți fără grijă, sunt oameni de încredere. Unul dintre ei este și pilot pentru Porțile de Fier. Vom avea nevoie de el. Vă repet, nu fiți îngrijorat.

— Eu nu sunt îngrijorat, sau ar trebui să fiu mai puțin decât dumneavoastră. Pur și simplu mi s-a părut ciudat…

— Cu zahăr? a întrebat politicos comandorul.

— Da, vă mulțumesc.

A sorbit din ceai, a ridicat privirea spre comandor și l-a întrebat pe tonul unei conversații banale:

— Așadar mergem direct la Porțile de Fier?

— Nu. Programul s-a modificat puțin. Facem o escală la Giurgiu. O etapă importantă. Dacă ieșim bine de acolo, putem socoti misiunea ca și îndeplinită…

— Mă întreb de ce e necesară această escală.

— Simplu: pentru combustibil.

— La Giurgiu se află niște specialiști germani care montează o instalație pentru încărcarea petrolierelor. Credeți că printre ei nu se află și altfel de… „specialiști”?

Maiorul inginer a vorbit atunci pentru prima oară:

— Ah! Câtă vreme nu calcă pe navele britanice, n-au de unde să afle ceva. Iar pe navele britanice n-au ce să caute. Vom admite la bord numai poliția portului și vameșii.

— Nu de vameși mi-e teamă, a spus Dragomirescu. Am împuterniciri speciale; le voi cere să procedeze conform înțelegerii. Mă tem însă că germanii sunt de pe acum alertați de această expediție…

— Ce-ar putea ei vedea neobișnuit într-un convoi fluvial ca acesta? a întrebat maiorul specialist în explozivi.

— Dimensiunile lui și mărimea echipajelor, a spus sec Dragomirescu.

…Cele trei zile de marș au trecut fără evenimente. Noaptea maiorul dormea liniștit în cabina lui, legănat de valuri și acompaniat de murmurul profund al puternicelor motoare Diesel. Ziua se plimba pe punte sau discuta cu comandorul Blake amănuntele acțiunii. În dimineața zilei a patra, când a ieșit pe punte, vasul făcea manevra de intrare în port…

În timp ce vameșii începuseră să controleze șlepurile goale din coada convoiului, pe „vasul-amiral” s-a răspândit o panică discretă: cei doi marinari greci dispăruseră. Dragomirescu a cerut iarăși explicații. Comandorul Blake a ridicat din umeri:

— S-or fi repezit în port la vreo tavernă, să bea un păhărel…

Dragomirescu a debarcat îndată. A cercetat cârciumile din preajma portului. Cei doi fuseseră văzuți la unul din localuri, se interesaseră unde-i consulatul german…

În clipa aceea Dragomirescu a resimțit aproape fizic iminența catastrofei. S-a repezit înapoi în port, tocmai la timp ca să-i vadă pe inspectorii vamali desfăcând lăzile cu „piese de mașini”… S-a apropiat de funcționarul care însoțise convoiul de la Sulina și care stătea posomorât pe punte, urmărind cu îngrijorare desfășurarea operațiunii.

— Ce se petrece?

— Nu-nțeleg nici eu. S-a primit dispoziție de la minister să deschidem lăzile. Vă dați seama că și noi suntem într-o situație delicată. La Sulina am încheiat acte pentru piese de mașini. Vreți să le vedeți?

S-au dat mai aproape de bocaportul larg deschis. Jos, în magazia vasului, se auzeau lovituri de ciocan și scrâșnetul capacelor smulse.

— Notați, a răsunat un glas vibrând puternic între pereții metalici. Arme Lee, calibrul 7,7 milimetri. Cartușe incendiare, grenade defensive… cartușe de mitralieră… revolvere Webley…

Dragomirescu s-a întors spre inspectorul vamal:

— Ce-i cu marinarii greci rămași în rândul echipajului?

— Aveau acte în regulă, a spus funcționarul ridicând din umeri.

Spre miezul nopții, un delegat de la Ministerul Marinei a adus un nou ordin: armamentul să fie transportat pe țărm, inventariat și încărcat în camioane. Maiorul s-a apropiat de delegatul ministerului, s-a prezentat, a cerut explicații.

— Încurcătură mare, domnule maior, i-a spus delegatul. Cineva de pe nave l-a anunțat pe consulul german că acest convoi transportă arme și explozivi; consulul a telefonat domnului Fabricius, care a luat legătura direct cu Consiliul de Miniștri și a cerut percheziționarea vaselor și celelalte măsuri în consecință… Vă dați seama în ce situație ne aflăm? Dacă nu le îndeplineam cererea, ar fi socotit asta un act ostil față de

Germania și încălcarea neutralității…

Dragomirescu a asistat la toată tevatura. Camioanele cu muniții au pornit, în aceeași noapte, spre București, urmate cu discreție de un automobil negru, de fabricație germană, cu număr de circulație românesc. Dragomirescu știa că mașina aparține unui agent german important, care ceruse zadarnic să fie de față la descărcarea armamentului. Naziștii voiau să se încredințeze că într-adevăr „marfa” va fi pusă la loc sigur…

După plecarea convoiului, maiorul s-a apropiat de comandorul Blake care-și fuma liniștit pipa pe puntea vasului-comandant, la adăpostul comenzii. Vântul puternic făcea să scrâșnească otgoanele.

— Ce vreme parșivă, a spus comandorul printre dinți.

— Asta vă frământă acum? Nu vă afectează acest eșec?

Comandorul a pâcâit de câteva ori din pipa care nu prea voia să ardă și a întrebat încet:

— De ce îi spuneți eșec?

— Dar cum altfel?

— O operație frumoasă, aproape reușită. Germanii s-au convins că avangarda Flotei Majestății Sale Britanice e prezentă și aici, pe Dunăre. Demonstrația noastră îi va determina să renunțe la intențiile agresive asupra României…

Maiorul a rămas descumpănit în fața acestui raționament. Știa bine că nicio clipă nu fusese vorba de vreo „demonstrație”.

— Nu vă înțeleg, domnule comandor. Aveați sau nu intenția să blocați Dunărea?

— Firește. Acesta a fost scopul misiunii „D”. „Intelligence Service” s-a ocupat îndeaproape de organizarea operației.

— Grozav s-a mai ocupat! Era prudent să faceți nenorocita asta de escală la Giurgiu? Nu puteați foarte bine să luați carburant de la Brăila, înainte de plecare?

— Este adevărat, a admis englezul.

— Marinarii dumneavoastră au avut o comportare imprudentă la Constanța.

— Și asta e adevărat.,

— Ideea inițială era ca echipajele să fie formate exclusiv din marinari britanici. De ce ați făcut excepție cu cei doi marinari greci?

— Ne-au fost recomandați de „Intelligence Service”.

— Am indicii că ei au dezvăluit totul consulului german.

— Nu-i exclus!

Dragomirescu simțea că-și iese din fire. Se străduise să păstreze un ton de conversație prietenească dar, fără voia lui, întrebările pe care le punea comandorului aveau mai mult aspectul unui interogatoriu.

— Puneți toate acestea cap la cap și veți vedea singur în ce măsură s-a asigurat secretul misiunii „D”…

Comandorul a mai pâcâit o dată din pipa stinsă, apoi a scuturat scrumul, lovind-o ușurel de gruiul bărcii de salvare. Vântul a împrăștiat îndată pulberea cenușie, fină, abia vizibilă în lumina slabă care venea prin hubloul comenzii.

— Domnule maior, eu sunt ofițer de marină și nu detectiv. Dar uneori îmi place să dezleg enigmele, să construiesc ipoteze. Desigur, vi se pare enigmatic șirul de erori care ne-a adus la situația de față.

— Dumneavoastră nu vi se pare la fel?

— Ba da, dar am găsit o explicație. „Intelligence Service” nu putea face atâtea imprudențe deodată. Uneori domnii de acolo greșesc cu bună știință, după un anumit plan. Poate că au intenționat de la început ca flotila „D” să fie descoperită, iar marșul ei să arate ca o demonstrație de forță în fața germanilor. Evident, e numai o ipoteză…

— Înțeleg, a spus maiorul. O ipoteză demnă de atenție, în orice caz. Ceea ce nu e o simplă ipoteză, este faptul că guvernul nostru va avea mari necazuri cu naziștii…

Enigma continua să plutească asupra eșecului flotilei „D”. Și poate, oftă maiorul, ea nu va fi dezlegată niciodată…

Se ridică de pe scaunul incomod, improvizat și el, ca tot mobilierul din acest adăpost făcut în pripă și rămas definitiv, adăpost ce găzduia statul major al divizionului.

Se gândi la biroul lui luminos și confortabil de la Marele Stat Major, unde-și petrecuse atâția ani de muncă interesantă, pasionantă uneori, niciodată plicticoasă. La clasorul de oțel cu sertare pentru fișe, lunecând ușor, pe bile de rulment, în locașurile lor. La sindrofiile mai mult sau mai puțin oficiale, unde cu un pahar de cocteil în mână se plimba de la un grup la altul și afla, între două zâmbete și-o strângere de mână, lucruri care n-ar fi apărut în niciun ziar din lume… Cunoscuse personalități intrate în manualele de istorie. Călătorise în marile capitale ale Europei. Deținuse date de importanță cutremurătoare, știuse cu

un ceas mai devreme evenimentele care șocaseră lumea. Își riscase, nu o dată, viața; fusese pus în situații fără ieșire, totuși *ieșise*. De fiecare dată teafăr, gata s-o ia de la capăt.

...Totul până la venirea misiunii militare germane. În statul major se cunoștea participarea lui la acțiunea englezilor, era de presupus că și Abwehr-ul aflase câte ceva. Șefii maiorului socotiseră că prezența lui la Marele Stat Major i-ar putea deranja pe actualii aliați.

— Un mic concediu, a zâmbit șeful Biroului Contrainformații, înmânându-i ordinul de numire. Vei fi ofițer cu informațiile într-o garnizoană importantă. E tot ce-am putut obține.

— Domnule colonel, mai există o soluție. Dacă prezența mea într-un serviciu unde-am făcut față atâția ani nu mai e necesară, prefer să-mi dau demisia.

— Demisie acum, în pragul războiului? Îți arde de glumă, Dragomirescule. Azi mai mult ca oricând avem nevoie de oameni ca dumneata.

— Atunci cum vă explicați acest ordin?

— Nu încerc să-l explic. Neoficial, îți pot spune doar atâta: nu mai puteai rămâne aici după ce ai lucrat cu englezii.

— Bine, dar...

— Știu ce vrei să spui. Că ai primit un ordin. Dar cei care ne-au dat acest ordin nu mai pot răspunde pentru el. Am încercat și eu să argumentez. Zadarnic. În foaia matricolă mi-am spus părerea despre dumneata. E o părere sinceră. N-am izbutit să fac mai mult.

— Și acolo unde mă duc...?

— Viață tihnită, fără probleme mari. Hârtii oficiale, mese festive, balul garnizoanei... Meritai un pic de odihnă după atâta zbucium. Peste un an-doi, vei fi promovat iarăși... Fii sigur că nu te uităm acolo. Un om ca dumneata nu poate fi uitat pe linie moartă. Dar deocamdată... fă-ți bagajele fără alte proteste.

A reflectat câteva clipe. Într-adevăr, n-avea de ales. Situația politică, războiul care cuprindea treptat lumea, concepția lui despre datorie – toate acestea îl împingeau implacabil spre acceptarea unei situații de fapt. A luat încet stiloul și a semnat de primirea ordinului.

— E lucrul cel mai cuminte, l-a aprobat colonelul. Acum pot să-ți vorbesc deschis. Îmi pare rău că ne despărțim. Am încredere în dumneata și sper că această despărțire va fi numai

temporară. În ce mă privește, o să lupt pentru asta.

— Vă mulțumesc, domnule colonel. Cuvintele acestea sunt mai mult decât o consolare.

…Garnizoana: oraș frumos, cu clădiri impozante, cu negustori bogați care-și expuneau la baluri fetele de măritat, cu femei singure frumoase și bârfite, cu agape între camarazii de promoție; o mică vacanță, avusese dreptate colonelul, dar Dragomirescu simțea cum se prăbușește încet, cum alunecă în brațele rutinei; nici măcar războiul nu schimbase prea mult lucrurile; veneau subofițeri și-i raportau alarmați că un recrut oarecare a plâns auzind că vor pleca pe front; că la depozitul de lemne s-a găsit un manifest; că un ofițer i-a vorbit de rău pe instructorii germani. Nota în carnetul său șnuruit și sigilat toate aceste rapoarte, cerceta de ochii lumii faptele, discuta cu cei implicați, dar ezita să facă prea mare caz în jurul lor; era război, magistrații de la Curtea Marțială aveau mințile înfierbântate, rosteau cu ușurință sentințe grele; o vorbă imprudentă putea arunca un om la închisoare sau în oribilele lagăre de deținuți politici despre care se vorbea tot mai insistent…

După trei ani de „garnizoană”, cei de sus și-au amintit subit de el: fusese numit la divizionul de artilerie antiaeriană de pe malul Dunării. Era oricum o schimbare, cel puțin se trăia altfel, mai bărbătește, fără negustori bogați în căutare de gineri și fără misive anonime scrise de soții geloase.

O tabără, bordeie și depozite săpate în stâncă, tunurile antiaeriene „Krupp” model 1933, mascate cu plase de sârmă de culoarea ierbii, alături ruinele cetății romane și, mai încolo, cariera. O lume stranie, în care se integrase totuși cu ușurință.

3

— Să vă fac un ceai, dom’ maior?

Tresări. În ușa bordeiului se ivise, pe neștiute, ordonanța lui, un soldat mărunt și iute, cu o mutrișoară nostimă.

— Mai târziu, Mitică. După ce termin treaba.

— Iar lucrați la felinar, spuse soldatul mustrător. Cât îl șterg eu, tot chior rămâne. De s-ar termina odată cu năcazurile astea!

— Ce te roade măi, băiatule?

— Dorul de-acasă, să trăiți. N-am mai fost de astă-iarnă. Și când m-am dus, m-a apucat jalea. Nemții băgaseră caii în grajd,

și vacile noastre rămăseseră pe-afară, în curte. Făcea taică-meu foc toată noaptea, ca să nu degere bietele vite.

— Ce să-i faci, Mitică, e război…

— E, dom'maior, da' eu când văd neamț mă gândesc la tata cum făcea foc în spatele grajdului. Și boii de la plug ni i-au luat acuma. Cică să tragă tunurile. Tot pentru nemți.

— O să treacă și asta, Mitică…

— De-ar trece mai repede, că ne-a ajuns pân-aici. Îi satul plin de văduve, dom'maior. Au rămas în sat numai popa, jandarul și vreo trei moșnegi. Și-un văr de-al meu a venit acasă surd. Tot de la artilerie. L-au reformat. Norocul lui, dacă-i noroc să nu mai auzi cântec în vecii vecilor… Vă las cu hârtiile, dom'maior. Și mă duc să văd cu ceaiul ăla…

— Nu-mi trebuie, zise maiorul. Lasă-l mai pe seară. Mă duc să mai văd ce e prin baterie. Mai bine curăță-mi pistolul. Și vezi nițel și de arma ta.

— Îs lună amândouă, se lăudă soldatul.

— Atunci dă cu mătura pe-aici, dacă n-ai ce face.

— Înțeles, să trăiți!

Maiorul încuie mapa în lada de fier care-i slujea drept seif, o sigilă cu grijă și ieși din adăpost. Santinela din fața bordeielor „statului major" îi prezentă arma. Era un soldat între două vârste; barba nerasă îl făcea să pară aproape bătrân.

— Ești nou venit? întrebă maiorul.

— Da, să trăiți. Ne-a vărsat aici de la Cercul Militar.

— Ai mai fost concentrat?

— Nu, să trăiți. M-a ferit Dumnezeu pân-acu'. Da-n primăvară m-am luat la colț cu dom'primar și-a zis că mă trimite pe front. Un om câinos. Da' nu i s-a izbândit, că am ajuns aici. Norocul meu… Ce-mi pare rău e că mi-au rămas bucatele pe câmp. Ne mai războim mult, dom'maior?

— Cine știe? oftă maiorul.

Făcu câțiva pași spre marginea malului înalt pe care fusese amplasată bateria întâi. Tunurile antiaeriene se mișcau amenințător; desigur, gradații făceau exerciții cu ochitorii. În fața lui, în jos, se vedea peretele abrupt al carierei, cu piatra albă arătându-și rănile în soarele care apunea. În stânga carierei, pe valurile cenușii, atelierul plutitor german părea un stup în plină activitate: oameni în salopete bleumarin forfoteau pe punte, în jurul unei macarale. Pe țărm, în colțul dinspre malul

abrupt, se construia o baracă lungă și îngustă. Construcția, din panouri mari de scândură, era aproape terminată; acum o acopereau cu tablă ondulată; în capătul în care acoperișul era gata, un om cu șapcă de marinar mânuia o pensulă cu vopsea de camuflaj. Se instalează pentru vecie aici, își spuse. Iar jumătate din Ardeal se află sub stăpânire străină…

Se opri locului, fulgerat de-un gând: repetase, fără să vrea, cuvintele din manifestul găsit în vagon, cuvintele auzite apoi de Costea din gura „suspectului comunist”. Așadar, toată lumea gândește la fel! își spuse. Și totuși, suntem siliți să mergem înainte, spre prăpastie…

Își întoarse privirea spre carieră. Pe cărarea ce urca spre vârful dealului mergea un om. De sus, maiorul îi văzu mai întâi numai pălăria, o pălărie decolorată de soare, cu borurile pleoștite. Trebuie să fie Gheorghe, își spuse. Altcineva n-ar face plimbări pe aici, la ora asta. Dar după mers nu semăna cu Gheorghe. Și nici după statură, descoperi după o clipă, apropiindu-se, curios, de gardul de sârmă.

Omul care venea pe cărare era tânăr, cel mult douăzeci și cinci de ani, socoti maiorul; înalt, cu părul lung, cum purtau poeții și avocații; o față prelungă, cam roșie după urcușul cărării abrupte, cu sprâncene neted conturate deasupra ochilor verzi.

— Să trăiți, domnule maior!

— Am onoarea, spuse maiorul salutând cu mâna la cozoroc. Tocmai mă-ntrebam cine face excursii prin pustiul ăsta.

— Nu fac o excursie. Sunt paznic la carieră. Mă numesc Tudor.

— Încântat să vă cunosc. Maior Dragomirescu, din divizionul a.c.a.

Își strânseră mâna pe deasupra gardului de sârmă. Maiorul îl privi în ochi. Tudor îi susținu privirea zâmbind.

— Nu știu ce-nseamnă a.c.a.

— Apărare contra aeronavelor. Denumire rămasă de pe vremea când avioanele concurau pe cer cu dirijabilele. Armata se modernizează repede, dar renunță cu greu la vechile denumiri. Pe scurt, antiaeriana.

— Ah, vecinii noștri, spuse Tudor înseamnă că din partea asta suntem bine păziți.

— Ați venit de curând aici, presupuse maiorul.

— De-o săptămână. Sunt student. Mai exact, am fost. Acum sunt paznic.

Un salt spectaculos, gândi maiorul. Băiat frumos, tobă de carte probabil, plimbă de colo-colo măciuca asta.

Încercă să-l consoleze;

— Viața oferă oamenilor tot felul de surprize. Tatăl meu mă visa chimist, avea o farmacie și voia să descoperim medicamente noi. În loc de asta, am ajuns ofițer.

— Tocmai mă întrebam cum se împacă militarii cu pustiul ăsta.

— Ah, aici sau în altă parte…

— Pe front, vreți să spuneți?

— Arma noastră nu luptă neapărat pe front. Dar nici n-are parte de orașe frumoase, cu baluri și cu plimbări pe corso, duminica seara. Oricum, ne-am afla tot în afara orașelor, să păzim obiective importante.

— Aici nu prea văd obiective importante.

— Drumul spre Brăila și Galați. Mai avem și unitatea germană. În caz de atac aerian trebuie să-i ajutăm. Apropo de… – arătă cu bărbia spre văgăuna întunecată de-a binelea acum – cum vă împăcați cu vecinii?

— Nu ne amestecăm cu ei. Un meșter din carieră lucrează acolo, la atelierul plutitor. Mai sunt câțiva oameni din sat, care cară materiale. Nu-i cunosc. Nu prea vorbim despre vecinii noștri. Fiecare cu treaba lui.

— Un meșter… E vorba de Vanghele?

— Îl cunoașteți?

— Oarecum. L-am văzut pe-acolo, când am fost la ei. Sunt un fel de ofițer de legătură, între altele.

— Interesant serviciu.

— Ce fel de om e?

— Cine, Vanghele? Mie-mi place. Îl cunosc doar de-o săptămână. Cred că e un om dintr-o bucată.

— Așa mi s-a părut și mie. V-a povestit ceva despre unitatea germană?

— Nu prea. Vorbim mai mult de-ale noastre. A fost marinar, a avut o viață plină de întâmplări. Acolo, la atelier, ce să facă? Lucrează și-atât.

Un sunet de trompetă, înăbușit și duios, sparse liniștea. Nu era un semnal, ci o melopee, cântată în tonalitate minoră, tărăgănată și cu un tremolo care-o făcea să semene cu un bocet.

— Cine cântă? întrebă Tudor.

— Gornistul nostru, un țigan plin de talent. Îl apucă așa, în amurg…

— Ora la care oamenii sunt melancolici.

— Dacă au timp, râse maiorul. Mi-a făcut plăcere să vă cunosc. Sper să ne mai întâlnim. Trăim destul de izolați în pustiul ăsta.

— Izolarea îi apropie pe oameni, încuviință Tudor.

Maiorul salută cu mâna la caschetă și porni spre gardul de sârmă ghimpată care înconjura tabăra artileriștilor. Auzi în urmă pașii lui Tudor care coborau poteca spre carieră. Pare conștiincios, își spuse. Poți pune sentiment și-ntr-o slujbă de paznic. Totuși de ce a ajuns aici?

Mergea de-a lungul gardului de sârmă. Tufe sărace de pir și mărăcini țâșneau ici și colo din iarba pitică, rezistentă la secetă! Deodată, tresări. Înțepenită într-una din tufe, o bucată de hârtie cât o foaie de caiet, tipărită cu litere mari, negre, tremura în adierea vântului. Maiorul se aplecă să citească titlul*: Către poporul român! Muncitori și muncitoare, patrioți din România!*

Luă manifestul. În lumina tot mai săracă a înserării îl parcurse în întregime. Era semnat „Comitetul Central al Partidului Comunist din România” și se adresa pe rând muncitorilor, ceferiștilor, muncitorilor tineri, marinarilor, soldaților, țăranilor. În partea adresată soldaților se scria cu litere apăsate: *„Nu plecați pe front! Dezertați cu arme și echipament! Formați grupe de partizani împotriva ocupanților fasciști”*

Domnule colonel, gândi, iată unde m-ați trimis. Dacă ați ști ce se petrece aici, unde m-ați numit ofițer cu informațiile, v-ați retrage aprecierile din foaia calificativă…

Împături cu grijă manifestul și-l puse în buzunarul de la piept al tunicii. Îl ascund eu, dar poate nu e singurul. Dacă Roșioru Mihai a adus un pachet întreg și le-a împărțit în dreapta și-n stânga? Ar fi trebuit, potrivit instrucțiunilor, să înainteze manifestul la Biroul 2 al brigăzii căreia îi era subordonată unitatea. Dar de aici ar urma un șir întreg de neplăceri. Note explicative, cercetări, bănuieli neîntemeiate și triumful ofițerilor din Gestapo care de-atâta vreme ne acuzau că în armata română domnește o stare de spirit antigermană… Îl vedea pe soldatul Roșioru plecând din divizion fără centură, cu cătușe la mâini, ca un hoț sau ca un criminal, escortat de santinele cu

baionetele întinse…

De ce? Pentru că era împotriva războiului? Atunci toți cei ce erau împotriva războiului trebuiau duși cu cătușe la mâini? În sinea lui el însuși, maiorul Dragomirescu, ofițer de informații, le împărtășea părerile! Se gândi la generalii care se pronunțaseră și ei împotriva războiului. Iacobici, șeful Marelui Stat Major, fusese destituit pentru că intrase în conflict cu mareșalul. În garnizoană se vorbise mult despre asta. Cei cu relații la minister șopteau că generalul avusese o discuție tare cu Antonescu; pur și simplu se opunea trimiterii de noi trupe pe front; alți ofițeri din vârfurile conducătoare ale armatei își dăduseră demisia, protestând astfel împotriva continuării războiului…

Oare n-or fi și alte manifeste? se întrebă iarăși. Ar avea haz să le găsească vreun agent acoperit, altul decât sergentul Costea, și să le înainteze, fără știrea mea, pe altă cale, la comandament. Zâmbi la gândul tărăboiului care-ar urma. Dar oamenii vor avea de suferit…

Își luă o lanternă și colindă toată întinderea divizionului. Căută prin cotloanele depărtate, împrejmuite de sârmă ghimpată. Se uită prin chesoanele cu muniție, atrase atenția agenților acoperiți din baterii să-l anunțe imediat ce ar fi descoperit vreo hârtie suspectă; ceru să i se spună care dintre ostași fusese de curând în permisie acasă. Se străduia să pară că a luat toate măsurile. În fața unei singure „măsuri” ezita: aceea de a-l chema pe soldatul Roșioru Mihai la o discuție. O asemenea discuție i-ar fi adus soldatului numai necazuri…

4

Comandantul divizionului intră în adăpost aproape fără să se aplece. Era un colonel mic de statură, slab, cu o față colțuroasă, arsă de soare, cu ochi negri și sprâncene groase, arcuite, care se uneau deasupra nasului energic, făcându-l să semene cu Vlad Țepeș. Când intră, își scoase cascheta, lăsând să i se vadă fruntea lată, strălucitoare de nădușeală.

— Arșiță mare azi, spuse. Acum, spre seară, speram să mai adie vântul. Ceva noutăți?

— O notă circulară de la statul major, spuse Dragomirescu. Nu ne privește direct. Se atrage atenția asupra relațiilor cu ofițerii germani, întrucât s-au constatat anumite atitudini ostile din

partea românilor...

— Acte ostile! La ce s-or fi așteptând? Să-i privim ca pe niște mântuitori?

Se așeză pe lada cu documente din fața mesei și-și șterse fruntea cu batista.

— Ia loc, domnule maior. Când stai jos parcă-i mai răcoare.

Dragomirescu se așeză, puse la loc hârtiile pe care tocmai le răsfoia la intrarea comandantului, și-l privi atent. Știa despre el că împlinise demult vechimea pentru a fi avansat la gradul de colonel și că experiența militară – participase ca ofițer comandant de baterie de artilerie la primul război mondial – l-ar fi îndreptățit să comande o unitate mai mare decât acest divizion. Dar căzuse în dizgrație datorită unei împrejurări ciudate. Băiatul său cel mare, tânăr elev-pilot în aviația de vânătoare, refuzase să urmeze un curs de specializare în Germania, declarând în public că aviația română, cu tradițiile ei, era o școală tot atât de bună ca aceea pe care o putea oferi *Luftwaffe*. Consilierul german făcuse caz de această afirmație insolentă; ca urmare băiatul fusese repartizat la o escadrilă de transport, dotată cu avioane vechi și nesigure, iar tatăl său își atrăsese persecuția camuflată dar tenace a unui șef de la cadrele artileriei antiaeriene.

— M-am convins că ești un om față de care pot fi sincer, spuse comandantul. Să-ți spun pe șleau: cred că războiul ăsta este o nerozie tragică pentru neantul românesc. Și mai cred că ajungem la catastrofă dacă nu ne oprim la vreme.

— De unde concluzia asta?

— Dintr-un simplu calcul aritmetic. Pe frontul de est se înfruntă doi coloși, domnule maior. Ai idee cam câte divizii sunt angajate în cele două tabere?

— O sută și-o sută, cu aproximație.

— Ei bine, continuă comandantul, ce pondere are armata noastră? Câte divizii avem pe front? Te gândești că ar fi destul un contraatac masiv tocmai în sectorul nostru, un atac „local” în comparație cu mărimea frontului, dat cu o forță colosală? În fața Odesei am pierdut șaptezeci de mii de oameni. Cât reprezintă asta din totalul armatei? Și să ne gândim puțin la situația strategică. Frontul a ajuns la granița noastră; pentru moment s-a oprit, dar e de așteptat o nouă ofensivă. Care sunt șansele României după această ofensivă?

— Aveți un mod foarte didactic de a pune întrebări.

— Am fost profesor la Școala de artilerie, se dezvinovăți comandantul divizionului. Nu știi prea multe despre mine. În războiul celălalt eram locotenent, comandant de baterie. Cam câți ofițeri activi de astăzi sunt veterani ai primului război?

— Câteva mii, răspunse Dragomirescu.

— Câteva mii, întocmai. Câteva sute sunt numai în artilerie, dintre camarazii mei. Colegi pe care-i cunosc, cu care am făcut școala, se află azi în unități și comandamente. Cu toții au luptat pe front în șaisprezece. Unii au fost prizonieri în lagărele germane. Cum poți spera ca toți oamenii aceștia să-i iubească pe nemți?

— Dar mareșalul?

— Mareșalul… tresări comandantul divizionului. Cred că omul ăsta și-a pierdut simțul realității. Atunci, în șaisprezece, era șeful secției operații la cartierul general.

— Îi cunosc bine biografia, spuse maiorul. Vreau s-o completez cu niște amănunte. În timpul răscoalei din 1907 comanda un pluton de cavalerie și a ordonat soldaților să-i șarjeze pe țăranii răsculați.

— Serios? Habar n-aveam de povestea asta.

— Exact așa s-a întâmplat. Era într-un sat din județul Covurlui. Mareșalul nici nu face un secret din episodul ăsta; când vorbește despre el, spune că a executat ordinul țării și a luptat împotriva unor rebeli.

— Acum se-ntâmplă cam tot așa, oftă colonelul. Numai că rebelii sunt alții. Comuniștii. Iar cel care dă ordinul se află la Berlin. Mă înțelegi acum, domnule maior? Cu o mână mareșalul se bate-n piept strigând „patrie”, iar cu cealaltă iscălește actul de vânzare. Încearcă să raportezi cuiva aceste cuvinte ale mele.

— M-ar socoti nebun. Sau dușmanul dumneavoastră de moarte. Nu sunt nici una, nici alta, domnule colonel.

— Știam. De aceea mi-am îngăduit să-ți spun ce gândesc. Vezi dumneata, de fiecare dată când apare un nou-venit, ne-am deprins să-l cântărim cât de cât. Te-am cântărit și pe dumneata. Nu te-am spionat, departe de mine asemenea intenții. Dar oamenii mă cunosc de mult, țin la mine, s-au deprins să fie sinceri. Sunt un patriot ca și ei, înțeleg interesele țării și mă doare că am ajuns în această situație. Există aici un soldat, nu-ți spun numele…

— Cunosc acest nume, îl întrerupse Dragomirescu.

— Faptul că n-ai acționat împotriva acestui om când ai avut dovada convingerilor și atitudinilor lui a fost pentru mine un semn indubitabil. Îmi place să mă gândesc la dumneata ca la un prieten.

— Vă mulțumesc, domnule colonel. Păcat că acest sentiment nu se poate dezvolta în condiții normale.

— Depinde de noi. Să-ți spun un lucru: nu suntem singurii patrioți din țara asta. Am legături în multe locuri; știu ce se petrece în sufletele oamenilor. Actele ostile de care se spune în circulara aceea sunt mai multe decât îți închipui. Într-un târgușor proprietarii au refuzat să închirieze locuințe ofițerilor germani. La bal fetele nu vor să danseze cu ofițerii germani. Pe o șosea soldații au tras focuri de armă asupra unui camion cu militari germani care insultaseră populația. Veștile circulă, lumea vorbește, la coadă la pâine sau în tren, în sala de așteptare a dentistului, la biserică. Și nu sunt simple zvonuri…

— Nu sunt zvonuri, confirmă Dragomirescu. Multe asemenea întâmplări sunt relatate în buletinele informative.

Colonelul se rezemă de peretele de bârne al adăpostului, întinse picioarele încălțate cu cizme prăfuite și scoase din buzunar un pachet de țigări, din care îi oferi și maiorului. Aprinseră țigările. Fumară câteva clipe în tăcere. Prin ușa adăpostului pătrundeau vag strigătele gradaților care făceau instrucție la piese.

— Nu sunt comunist, reluă colonelul. Dar nici nu am miopia de a-i socoti pe comuniști agenți periculoși, oameni care uneltesc împotriva statului sau cum le mai spune propaganda oficială. Am citit și eu manifestele care circulă printre soldați. Ceea ce scriu comuniștii acolo exprimă, de fapt, doleanțele poporului: să ieșim din acest război păgubos, să ne îndreptăm armele spre Ardealul încătușat, să-i îndepărtăm pe „aliații” care-au făcut din țara noastră o semicolonie. Pentru asemenea idei pot fi ei oare socotiți adversari ai statului? Dimpotrivă, ideile lor izvorăsc din patriotism. În numele aceluiași patriotism, eu unul refuz să-i socotesc dușmani. Greșesc cu ceva, domnule maior?

Dragomirescu ridică privirea. Ostenit parcă de discursul său, colonelul începu să-și frece fruntea cu batista.

— Dă-mi voie, reluă el, ca la vârsta asta să am o noțiune clară despre patriotism și despre interesele țării. Și dă-mi voie să am

convingerile mele, atâta vreme cât îmi dau seama limpede de adevărata esență a acestui război.

— Vă înțeleg, spuse maiorul Dragomirescu. Nu e prima oară când aud asemenea cuvinte. Din păcate, ele nu pot fi exprimate deschis. Ar fi un risc inutil. Tribunalele militare sunt necruțătoare, agenții Siguranței lucrează rapid și eficace. Există și spioni germani care urmăresc din umbră starea de spirit a ofițerilor noștri.

Colonelul se ridică, își îndreptă centura, își netezi cu palmele vestonul decolorat.

— Simțeam nevoia să mă destăinui, domnule maior. Am fost totdeauna pentru relații clare între oameni. Despre dumneata mi-am format o părere, ți-am spus. Voiam să știi, la rândul dumitale, câte ceva despre mine. Cunoscându-mi sentimentele, să știi de ce parte a baricadei m-aș situa într-o situație decisivă…

— E prematur să vorbim despre asta, domnule colonel. Deocamdată trebuie să așteptăm.

— Fără-ndoială, încuviință colonelul. Dar nu-ți pot ascunde faptul că m-am bucurat aflând că pe soldatul acela…

— Roșioru Mihai.

— Roșioru, așa-l cheamă. Aflând că pe Roșioru ăsta l-ai ocrotit împotriva unei nenorociri…

— Totuși, sunt cu ochii pe el. N-aș vrea să comită vreo imprudență…

— Dar cine-ar vrea? întrebă râzând colonelul și ieși din adăpost.

Capitolul 3

1

— Vorbești germana?

— Puțin, spuse Vanghele parcă rușinat, opintindu-se la vâsle. Dar dumneavoastră știți bine românește, domnule maior.

Pasagerul zâmbi superior. Un dinte de aur sclipi sub mustața mică, asemănătoare cu a Führerului.

— Am lucrat zece ani în România, spuse. Sunt constructor naval. Vasul care m-a adus aici poartă și semnătura mea. I-am montat mașinile.

— Bun vapor, spuse Vanghele și lăsă o clipă vâslele, ca să-și șteargă cu palma nădușeala de pe ceafa vânjoasă, arsă de soare. Eu am navigat cu el, acum câțiva ani. Făcea curse între Cernavodă și Brăila.

— Brăila, orașul cu fete frumoase... Ei, tinerețe... Pe Regală, când ieșeai seara, la promenadă, nu știai unde să te uiți mai întâi. Mai sunt, fetele?

— Au cam fugit. De teama bombardamentelor. S-au dus pe la țară... De fapt nici eu n-am mai fost de vreun an prin Brăila.

— Înțeleg că ești marinar. Cum ai ajuns aici?

Vanghele întoarse iute capul să măsoare distanța până la țărm; corectă direcția bărcii cu câteva lovituri de vâslă și abia apoi răspunse, cântărindu-și cu grijă cuvintele.

— Vasul pe care lucram a fost luat de armată. I-au pus tunuri și în loc de „Rândunica” i-au scris un număr la prova. Echipajul a fost mobilizat. Pe mine m-au debarcat, că eram bătrân. La cincizeci de ani nu puteam ține pasul cu flăcăii ăia.

— Cincizeci de ani? se miră amabil maiorul german. Nu arăți.

— Mulțumesc, domnule maior. Așa-i neamul meu, sunt oameni zdraveni. Bunica mea a trăit nouăzeci și nouă de ani; tata are șapte’ ș’cinci și despică buturugi cu toporul. Iar maică-mea coase și acum fără ochelari.

Ofițerul german își întoarse privirea spre seninul de ape sclipind în bătaia soarelui. Pe malul jos al bălții, sălciile plângătoare se oglindeau nemișcate în apa lină ca sticla. Păsări mari, cenușii, pluteau alene pe deasupra copacilor.

— Păcat că nu mi-am luat pușca de vânătoare. Dar poate găsesc una de împrumut. Are cineva pușcă de vânătoare pe-

aici?

— Acuma, în vreme de război? S-au adunat toate armele. Avea și inginerul din carieră una; a trebuit s-o predea. Nu se pricepea să împuște cu ea nici măcar ciori...

Nu pentru vânătoare ai venit aici, domnule maior, îi spuse în gând, încercând să-i deslușească însemnele de pe uniformă. Nu cumva vrei să vânezi altceva decât păsările din baltă?

Se gândi la tânărul acela, colegul Evei, al cărui nume îl întâlnise de câteva ori în revista cu titlul dintr-un singur cuvânt. Fără-ndoială, un student din București, care mai e și scriitor, nu și-a părăsit fără motiv rosturile ca să se poticnească aici, în carieră, cu o bâtă de paznic în mână. Să fie vreo legătură între el și sosirea neamțului? se întrebă privindu-și pe sub gene pasagerul. Într-adevăr, maiorul german părea destul de dibaci în a pune întrebări nevinovate; se străduia să pară un ofițer oarecare, dar tocmai această ostentație îl făcea suspect. Îmbrăcat cu grijă, de la cizmele lustruite oglindă (probabil a făcut o escală în toaleta de pe vapor ca să și le șteargă, gândi sarcastic Vanghele) până la mănușile din mâini. Mănuși, pe căldura asta!

— S-au instalat frumos ai noștri, constată maiorul privind iarăși spre țărmul înalt care se apropia. Am călătorit pe-aici înainte de război. Mă gândeam la o vacanță într-un loc ca acesta, printre oameni simpli și liniștiți. Bănuiesc că nu trăiește prea multă lume în carieră.

— Vreo șapte oameni. Trei șoferi, doi paznici, fiica unuia dintre șoferi și eu. Toți, oameni simpli și liniștiți, cum spuneți dumneavoastră. Restul lucrătorilor stau în sat. Pietrari și țărani în același timp.

— Da, spuse maiorul. Au găsit un loc tocmai potrivit pentru atelierul plutitor.

Barca făcu un ocol, manevrată cu meșteșug, și începu să înainteze paralel cu bordajul înalt al atelierului plutitor. Pe punte, șeful de cart dădu un semnal cu fluierul. Ofițerul își îndreptă chipiul și se uită în sus. Din parapetul înalt al navei se deschise un fel de portiță. Un marinar manevră macaraua scării de pilot; scara se termina cu o platformă care se opri la o palmă deasupra apei. Vanghele lăsă vâslele și întinse mâna. Marinarul sări să-i ajute, barca se lipi, docilă, de marginea platformei căptușite cu o anvelopă veche.

— Mulțumesc pentru plimbare, spuse ofițerul. Cred că ne mai vedem, nu?

— Aici sunt, spuse Vanghele. Mă duc să leg barca la locul ei, dau paznicului ziarele, pe urmă vin și eu la lucru. Când aveți nevoie de mine, chemați-mă. Mă numesc Vanghele.

— Maior Wagner, spuse neamțul făcând un fel de salut din cap.

Se ridică de pe banchetă. Marinarul îl ajută să pășească pe platforma îngustă a scării. Vanghele întinse marinarului valiza elegantă și pelerina – singurele bagaje ale pasagerului său. Auzi sus, pe punte, glasul ofițerului de cart comandând „drepți” în întâmpinarea noului-venit. Abia atunci desprinse barca și o întoarse, cu câteva lovituri de vâslă, depărtând-o de colosul imobil și pașnic. Barca se prelinse de-a lungul bordului, dusă de curent. Când ajunse la pupa pătrată, semănând mai mult cu peretele unei case decât cu bordajul unui vas, Vanghele o trase la țărm și o legă de un țăruș anume pus acolo. Sări sprinten pe mal. Se afla acum dincolo de gardul care împrejmuia gospodăria atelierului plutitor. Urcă încet de-a lungul gardului – o împletitură savantă de sârmă ghimpată, bine întinsă între țăruși mai înalți decât un stat de om. Ai dracului, gândi, pe-aci n-ar putea trece nici măcar o pisică…

Panta care urca de la nivelul apei se termina brusc într-un mic platou riguros orizontal, săpat în coasta muntelui lărgit treptat de cei care exploataseră cariera. Pe acest platou, întins pe câteva sute de metri de-a lungul Dunării și lat cât două șosele alăturate, se înșiruiau barăcile pentru personalul carierei, magaziile de unelte și o remiză pentru vagonete. Spațiul platoului fusese împărțit pe din două; jumătatea de nord rămăsese a carierei, iar cealaltă, îngrădită cu sârmă, trecuse în stăpânirea atelierului plutitor. O poartă din țevi de fier, glisând pe o șină, era singura cale de intrare în incinta unității germane. Poarta era păzită de o santinelă, iar noaptea se aprindea un mic reflector, cu lumină albăstruie, care dădea locului o înfățișare sinistră.

Paznicul carierei, Gheorghe, un om în vârstă, cu obrajii scofâlciți, cam știrb și nu prea deștept, se apropie aruncând priviri piezișe pe sub sprâncenele zbârlite.

— Ceva scrisori, ă?

— Nimic. Numai ziare.

— Nu-mi scrie pezevenghiul ăla. De la Paști nu știu nimic de el. Dacă era ceva, mi-ar fi zis șeful de post.

— O fi căzut prizonier, spuse Vanghele.

— Mai bine decât să-l știu în tranșee, plin de păduchi.

— Acuma, vara, păduchi?

— E, parcă-n șaișpe cum era? Păduchi de toate națiile, și iarna și vara. Și gloanțe fluierând pe la urechi. Mai bine *prizioner*, îți spui eu. Și-ai mai adus ceva. Un galonat.

— Un inginer, lămuri Vanghele. Cică a lucrat la șantier la Brăila, înainte de război.

— Știe românește?

— Știe.

— Dacă-i inginer de ce are galoane și pistol?

Vanghele ridică din umeri și-i întinse pachetul cu ziare.

— Treaba lor. Du astea sus, în carieră, la dom'inginer. Și spune-i și de ăsta care-a venit. Așa, ca să știe.

Gheorghe duse la tâmplă pachetul cu ziare, în semn de salut, și plecă spre cărarea abruptă care începea din spatele barăcilor și urca pieziș pe deal, spre clădirea concasorului. Vanghele se apropie de poartă. Santinela, un soldat grăsuț, cu boneta prea strâmtă pusă pe vârful capului, îl salută în glumă, pocnind călcâiele și umflându-și exagerat pieptul pe care i se bălăbănea, ca un talisman barbar, pistolul-mitralieră.

— Noroc, Rudolf, îl salută Vanghele în limba germană. V-am adus un musafir. Inginer sau așa ceva.

— Inginer *Abwehr*, mormăi Rudolf.

— Îl cunoști?

— Nu. Ne-a spus plutonierul de el. Adio șnapsul nostru de duminică.

— Ei! Chiar așa?

— Glumeam și eu. Unde se-arată unul de-ăsta... s-a zis cu liniștea.

— Pare om cumsecade, îl contrazise Vanghele pentru orice eventualitate.

Soldatul îmbrânci cu umărul poarta, care se urni cât să lase liberă trecerea unui om. Vanghele intră, se apropie de baraca din dreapta, își luă cutia cu vopsea de camuflaj și începu să vopsească peretele de tablă dinspre nord, acolo unde soarele ajungea mai greu și umezeala amenința să atace tabla. Nemții prevăzuseră tot.

Începu să se gândească la noul venit. Așadar, domnul inginer este de fapt un polițai, și încă unul primejdios. Asta complica lucrurile; va trebui să anunțe la centru. Și cu câtă naturalețe știa să-l tragă de limbă! Bine că avusese prudența să-i înșire o minciună soră bună cu adevărul. O minciună caro să reziste. Dar adevărul, există undeva adevărul? se întrebă Vanghele amestecând cu pensula în cutia cu vopsea. Adevărul acestor tabere care-și joacă una alteia cele mai incredibile renghiuri, oameni care se pândesc în liniște, cu răbdare, ferindu-se de hotărâri pripite și de acțiuni imprudente?

2

Vanghele venise la „fabrica de bărci” după ce un subcomisar de la poliția portuară din Brăila i-a spus că n-o să mai capete de lucru.

— De ce să nu capăt de lucru? a întrebat revoltat.

— Fiindcă ai lucrat la englezi. Ne-au pus să facem liste cu piloții care-au lucrat la englezi. N-au încredere, așa-mi închipui. Se tem să nu le împotmolească navele pe undeva. Știi bine ce-a fost luna trecută.

— Luna trecută era apa mică, a replicat Vanghele. Și întinsura aia n-o știa nici dracul. Poate s-a adunat nisipul astă-iarnă, când cu sloiurile.

— Pilotul mai trecuse pe acolo, c-o săptămână înainte, cu un convoi grecesc de două ori mai lung, și nu s-a întâmplat nimic. De ce i-a împotmolit tocmai pe nemți?

— Ghinionul.

— Ghinionul, așa am zis și noi. Dar nemții au scociorât prin arhivă și l-au găsit pe lista companiei engleze. Acuma ăia de la consulat umblă cu lista-n mână. E ordin să nu-i mai angajeze pe cei care-au lucrat la companie…

— Și ce să fac? Să car saci în port?

— Eu te-am pus în gardă, atâta. Faci ce crezi. S-a repezit treaba. Nemții își vâră nasul peste tot. Acuma, când văd că un străin cu o undiță închiriază o barcă, mă întreb dacă nu-i agent german. Se tem de sabotaje, asta-i.

— Înțeleg, a spus Vanghele. Vă mulțumesc, domnule comisar. Cred că mă mut undeva, pe uscat. Și-așa mă săturasem de navigație…

Răspunsul de la *centru* a venit repede: să plece imediat, până nu-l identifică cei de la consulat, și să se angajeze la „fabrica de bărci” din carieră, unde marina germană avea niște comenzi: ambarcațiuni mici, de salvare, pentru navele de luptă care urmau să sosească în cadrul misiunii militare germane, precum și niște pontoane care aveau să fie apoi armate cu tunuri și mitraliere antiaeriene. Misiunea lui Vanghele era să-și țină legătura superioară la curent cu mersul producției, să cunoască oamenii și să afle punctele vulnerabile ale întreprinderii, pentru ca la nevoie…

Nu i-a fost greu să se angajeze. „Fabrica de bărci” avea nevoie de lucrători, nemții ceruseră să fie înlăturați toți cei suspecți, dar producția trebuia să meargă înainte. Întreprinderea, care lucra acum cu capital german, era condusă de un căpitan inginer din *Kriegsmarine*, înalt și spelb, cu ochelari, mare matematician, care-și privea slujba ca pe un loc de exil și nu lua seama la amănunte. L-a găsit în mijlocul scheletelor de bărci, certându-se cu lucrătorii; purta salopetă și numai chipiul militar îl deosebea de personalul întreprinderii. A citit în fugă scrisoarea de recomandație de la căpitănie, l-a întrebat ce știe să facă.

— Sunt meșter vopsitor, a spus Vanghele.

Și nu era departe de adevăr. Orice marinar care se respectă știe să mânuiască o pensulă și să obțină culoarea dorită amestecând vopselele și diluanții.

— Foarte bine. Ești angajat.

Scrisoarea de recomandație îl scutise de neplăcuta întârziere datorată verificărilor; micul șantier naval lucra în plin, era nevoie de oameni, iar Vanghele, om serios și harnic, și-a căpătat curând încrederea noului patron. Nimeni n-ar fi bănuit că vopsitorul conștiincios și îndemânatic fusese martorul atâtor întâmplări din războiul nedeclarat ce se ducea pe Dunăre între anglo-francezi și hitleriști.

…Războiul acesta își arătase primele semne prin toamna lui 1939. Legătura îi spusese lui Vanghele să fie cu ochii în patru și să raporteze tot ce se petrecea sub ochii lui. Într-adevăr, de la o vreme în lumea porturilor se produsese o schimbare, mulți oameni erau altceva decât se străduiau să pară. Câteva zile după ce fusese avertizat, Vanghele a primit dispoziție să piloteze un remorcher englez care ducea șlepuri cu piatră spre

Orșova. La un moment dat l-a auzit pe secund răspunzând respectuos unui simplu marinar de pe punte: *„Yes, sir!”* Lucrând ani de zile pe navele engleze, știa că marinarii răspund cu aceste cuvinte superiorilor lor. Așadar, secundul remorcherului era subalternul unui simplu marinar? Cine era de fapt acel „simplu marinar” care trăgea din greu la parâme și freca puntea cot la cot cu ceilalți oameni din echipaj?

Toamna târziu, pilota un convoi spre Cazane. Un convoi lung, care trebuia supravegheat clipă de clipă. N-avea răbdare să stea în cabina de comandă și să dea de acolo timonierului ordinele necesare; urcase sus, pe puntea superioară, lângă căpitan. Căpitanul era un grec bătrân, cam arțăgos, care-și dădea aere cu barabafta lui, un remorcher străvechi, cu mașini slabe; la vremea aceea, englezii și francezii făceau tot ce puteau ca să ia vasele de sub nasul agenților germane, astfel că acestea trebuiau să angajeze tot felul de vase mici, incomode, nesigure, numai să nu scadă ritmul transporturilor spre Germania. Prin cârciumile din porturi se vorbea că nemții vor aduce la Dunăre parte din flota comercială de pe Rin, tocmai pentru a suplini lipsa vapoarelor…

Convoiul înainta încet în amonte.

Se stârnise un vântișor de vest care adunase nori vineți și ridica în calea vasului valuri urâte, cenușii. Vanghele și-a ridicat gulerul scurtei și și-a îndesat mai bine șapca pe cap. Se apropiau de un ostrov mic și suspect, cu maluri joase care prevesteau apă mică și alte încurcături. Căpitanul vasului l-a privit cu coada ochiului și l-a întrebat pe un ton grijuliu, îndatoritor:

— Domnule pilot, un ceai fierbinte?

— Mulțumesc, nu vă deranjați…

— S-a lăsat frig al dracului. Trimit stewartul să vă aducă un ceai.

— N-ar fi rău…

Căpitanul a sunat după stewart; în clipa aceea, Vanghele a dus binoclul la ochi.

— Domnule căpitan, micșorați viteza. E o încurcătură acolo, în față…

Căpitanul a împins maneta telegrafului de mașini până la gradația „încet înainte”, apoi a luat și el binoclul. În prova, dincolo de ostrov, un convoi de șlepuri cu piatră se încurcase în

remorci. Remorcherul convoiului arborase, prevăzător, pavilionul „Sunt în imposibilitate de a manevra” și se tot învârtea, încercând să rânduiască șlepurile care o luaseră care-ncotro, duse de valuri.

— Puteam să fac prinsoare că-s englezi, a izbucnit căpitanul. De la o vreme, parcă și-au uitat meseria. Tocmai unde-i mai prost, pe lângă bancuri de nisip, la coturi, în preajma porturilor, acolo te-ntâlnești cu ei. Îți vine să crezi că-s puși anume să încurce drumul…

Vanghele l-a lăsat să-și verse astfel focul și a continuat să dea indicații timonierului: ușor la dreapta… ușor la stânga… câteva grade doar, atât cât să păstreze direcția. Motorul, domolit acum, abia murmura; de-a lungul bordurilor înalte ale remorcherului, valurile plumburii se prelingeau încet, ca în somn.

— Măcar de ne-am fi depărtat de ostrov, a vociferat iarăși căpitanul. Nici n-avem unde-ntoarce, la nevoie…

— Se descurcă ei până la urmă, a spus Vanghele împăciuitor. Deocamdată, micșorați viteza cât să ne menținem împotriva curentului. E primejdios să ne apropiem prea mult, mai ales că pe ei îi împinge vântul încoace…

Căpitanul a mânuit din nou maneta telegrafului care transmitea comenzile la mașini: „foarte încet”. Indicatorul care aducea răspunsul de la mașini s-a rotit și el pe cadran, oprindu-se la „foarte încet”. Vanghele i-a spus timonierului să țină „drept așa” și s-a dus pe pasarela din babord, sub care știa că se află bucătăria. Voia să-l zorească un pic pe bucătar. S-a aplecat peste parapet, privind în jos, dar în hubloul bucătăriei, în loc de capul rotofei cu tichie albă, a văzut obiectivul unui aparat fotografic. După o clipă a auzit clar țăcănitul declanșatorului, apoi aparatul a dispărut. Vanghele a râs în sinea lui: deștept fotograf, să pozeze peisaje acum, în noiembrie! A vrut chiar să-i strige o observație ironică, dar l-a oprit un gând: dacă omul ținea morțiș să fotografieze ostrovul cu sălciile desfrunzite, de ce n-o face în văzul tuturor, de pe punte? De ce stă ascuns în bucătărie și-și vizează subiectul prin hubloul acela îngust? Cine-o mai fi și bucătarul ăsta?

S-a întors lângă căpitan, care continua să urmărească mișcările convoiului din față. Lăsase deoparte binoclul; se vedea și fără el că remorcherul izbutise, în cele din urmă, să-și rânduiască șlepurile și să se pună în mișcare, cam greu, ce e

drept, în susul apei. Căpitanul a oftat ușurat:

— A dat Dumnezeu și-am scăpat. Ar fi fost culmea să-i arunce curentul spre noi. Nu știu, zău, cum am fi scos-o la capăt.

— Ne vâram mai aproape de mal, domnule căpitan. Aici e apa adâncă. La nevoie, ancoram și-i lăsam să treacă... Acum putem mări viteza.

Căpitanul a dat comanda cuvenită la mașini și și-a aprins pipa, ferindu-se de vântul rece și tăios, care părea acum că bate din toate părțile. S-a uitat înapoi, către șlepurile din urma vasului său; parâmele bine întinse vibrau la o palmă deasupra apei, convoiul își reluase drumul, primejdia trecuse. Căpitanul a pâcâit din pipă și i-a spus voios lui Vanghele:

— Mi-a fost teamă că m-apucă noaptea pe-aici. Vreau neapărat să ajungem la Orșova, e ziua unui prieten, angrosist de cărbuni, și m-a invitat la restaurant... Mergi și dumneata, nu-i așa?

— Prefer să rămân la bord. Sunt frânt de oboseală. Și mi-a intrat și frigu-n oase...

— Așa e, și-a amintit căpitanul. S-a dus în capul scărilor, a strigat în jos, spre coridor: Stewart, ce ai de gând cu ceaiul ăla?

— Imediat, dom' căpitan!

După câteva clipe, a apărut cu ceainicul și cu câteva plăcinte calde. Vanghele a gustat din ceai și din plăcinte, a plescăit din limbă satisfăcut:

— Bucătarul dumneavoastră e un as. De altfel am observat asta și la prânz. Aveți noroc cu el.

— Da, a spus căpitanul. Nici eu nu știam că se pricepe așa de bine.

— Cum adică nu știați? Nu e demult la bord?

— De două zile. La Galați când încărcam, mă pomenesc cu bucătarul meu că-și ia catrafusele și iese pe punte. „Ce-i cu tine, băiete?" „Ce să fie, am găsit stăpân mai darnic. Un post cu leafă bună, plus primă de angajare." „Cine dracu dă primă de angajare unei podoabe ca tine?" Văd că se codește să spună. Nici nu-l puteam sili, odată ce nu mai era sub comanda mea. Treaba lui, ce mă privește pe mine? I-am făcut lichidarea. Când s-a văzut cu actele la mână, mi-a mărturisit: îl angajase un agent comercial francez. Și, ca să nu mă supăr, agentul mi-a recomandat un om în locul lui. L-am luat la iuțeală, fără probă, fără nimic.

— Noroc că nu-i un nepriceput.

— Asta mi-ar fi lipsit, să nu nimeresc un om ca lumea! Aveam eu vreme să-l pun la probă, să caut altul? Am închis ochii și-am mers la noroc. Dar echipajul e mulțumit.

— Asta-i principalul, a spus cu convingere Vanghele. Puteți comanda toată viteza, în două ore ajungem la Orșova…

Căpitanul s-a apropiat grăbit de telegraf și a mutat maneta la „toată viteza”. Indicatorul roșu a sărit și el, cu un clinchet de clopoțel, la noua gradație. Apoi s-a auzit motorul sporindu-și turația. Convoiul englez dispăruse din vedere. În schimb, din amonte apăruse alt convoi, sub pavilion german, cu șlepuri goale. Remorcherul scotea fum gros pe coș.

— Ăștia-s mai nervoși ca noi, a spus căpitanul cu satisfacție. I-a ținut și pe ei în loc deșteptul ăla. Și, vezi bine, în aval e mai greu să stai pe loc. Plus că are șlepuri goale la remorcă.

— Se duc pline și se-ntorc goale, a spus Vanghele pe un ton neutru.

Căpitanul a prins ideea din zbor:

— Asta mă roade și pe mine. E drept, sunt angajatul lor, n-ar trebui să-i vorbesc de rău. Dar vezi, dacă te uiți în jur…

— Toată lumea se uită, a spus Vanghele. Nu poți împiedica oamenii să gândească. Hitler ăsta, cu planurile lui…

— Vrea s-ajungă stăpânul lumii, ca Atila, a șoptit căpitanul. L-am văzut în film, când ținea un discurs. Mi s-a făcut părul măciucă. Făcea spume la gură, nu alta. Și gloata aia în uniformă, care-i ținea isonul… Zău, nu-i a bine. Nu știu ce gândești dumneata, dar eu, unul, tare mă tem. Și să știi că nemții-s fără milă; mi-a povestit un polonez, zilele trecute, în port la Galați, ce-a pătimit de pe urma lor. Dă omului o uniformă și o armă, ține-i un discurs ațâțător și ai să vezi ce se-ntâmplă. Asta cred c-a fost la ei. Le-a dat uniforme și le-a ținut discursuri. Cum o să se termine asta?

Vanghele n-a răspuns. Privea atent convoiul care trecea la vale. A numărat șlepurile, a socotit din ochi puterea remorcherului mare, cu două coșuri, și s-a gândit că un convoi ca ăsta poate duce deodată recolta dintr-o jumătate de județ…

La întoarcere, când a raportat despre bucătarul-fotograf, macaragiul din port, legătura lui, i-a răspuns:

— Să nu te miri. Probabil era un agent francez în recunoaștere. Englezii și francezii și-au pus de gând să le

încurce drumul nemților, să blocheze Dunărea, ca să nu mai poată transporta petrol.

— Bine, dar cu asta ne păgubesc și pe noi…

— Se știe la *centru*. Deocamdată nu s-a luat nicio hotărâre. Dar un tovarăș de-acolo spunea că orice mijloc e bun ca să ne împotrivim planurilor lui Hitler.

— Poate ar trebui puși în gardă grănicerii…

— Nu-i nevoie. Totul se face cu știrea guvernului nostru. Englezii au făgăduit să nu ne vâre în încurcături…

Ce s-a întâmplat cu planul englezilor avea să afle mult mai târziu, din gura unui martor ocular. Un funcționar vamal, care fusese de față la „controlul” navelor engleze cu armament și explozivi, i-a povestit cu lux de amănunte desfășurarea operației.

— Să-i fi văzut pe nemți cum se agitau! Au încercat să intre pe dana de descărcare; unul din ei spunea că-i ziarist și se tot înghesuia cu un aparat de fotografiat. Dar grănicerii l-au ținut la distanță până au pus lăzile în camioane și le-au dus la București…

— Și ce s-a întâmplat cu englezii?

— Au plecat cu trenul la Constanța, unde-i aștepta un vapor de-al lor. Dar în locul lor veneau alții. După câteva săptămâni a ieșit legea pentru măsuri excepționale.

— Ce lege mai e și asta?

— Se interzice navelor străine să aibă armament la bord. Suntem țară neutră, de ce să dăm nemților pretext să vină peste noi?

…Și uite-i că tot au venit, oftă Vanghele cercetând cu privirea, de pe acoperișul barăcii, atelierul plutitor. În coasta atelierului, în bordul dinspre larg, se legăna o vedetă blindată. Țevile tunurilor și mitralierelor păreau nefiresc de lungi și de subțiri în lumina violetă a apusului. O ceață ușoară estompa conturul sălciilor de pe malul celălalt. Pe deasupra carierei trecu o adiere ușoară de vânt, care făcu să fluture pavilioanele cu zvastică de la pupa celor două nave. Marinarul de cart fluieră meșteșugit din siflee „liber la bord”. Vanghele șterse gospodărește pensula și acoperi cutia cu vopsea.

Când ieși pe poartă, se înserase de-a binelea. De astă dată era de santinelă un om pe care nu-l putea suferi, un soldățoi pătruns de importanța misiunii lui, care-i cerea totdeauna *Ausweiss*-ul și la intrare și la ieșire, cu toate că-l cunoștea foarte bine. Vanghele îl salută cu răceală, îi arătă legitimația și se strecură cu umărul înainte prin poarta deschisă cu zgârcenie, în silă parcă. Grăbi pasul, căci dinspre carieră se auzea vuiet de motoare. Camioanele se întorceau de la lucru.

Cei dintâi veni, ca de obicei, Florică. Era un băiat vesel, de vreo treizeci de ani, cu mutră de ștrengar bucureștean, care cumpăra vin prost de la țărani și-și strângea colegii, seara, în cămăruța lui, în jurul damigenei. Mașina veni în goană la vale, pe drumul parcă dat cu var. În fața barăcii puse o frână bruscă, patină pe pietricelele mărunte și se opri, stârnind un nor de praf alb, greu, care se depuse după câteva clipe.

— Ți-a plăcut? zise Florică deschizând portiera. Ca la curse, ce să mai vorbim!

— Te grăbești totdeauna la întoarcere, mormăi Vanghele.

— Știe singură drumul spre casă, se lăudă șoferul lăsând o palmă grea, posesivă, peste volan.

Al doilea autocamion veni și el, mai prudent, ocolind cu grijă gropile. Vanghele putea să nici nu citească numărul de circulație montat sub radiator; după mersul domol, ticăit, putea să jure că e Șușnea, cel mai vârstnic dintre cei trei. Șușnea scoase mâna pe geam, îi salută cu un gest maiestuos apoi, printr-o manevră nespectaculoasă dar abilă, parcă fără efort, prelinse mașina pe lângă oblonul lung al celei dintâi și o opri. Vanghele se dădu un pas înapoi, măsură ca un topometru alinierea mașinilor, vizând cu degetul arătător întins, și clătină aprobator din cap:

— La milimetru, ca întotdeauna. Meriți o primă, nea Șușnea.

— Păi da, spuse Șușnea, copiii ăștia își închipuie că meseria începe cu ei. Ce-aveați, măi, acolo pe deal? Vă ardea de joacă?

— Te-ai supărat, tataie? râse Florică, iscălindu-se cu degetul pe aripa prăfuită a „Opel Blitz”-ului. Nu-ș’ ce-l apucase pe deșteptul ăla de Iordache, voia întrecere. Iar eu n-aveam chef să mi-o ia înainte. Nu-mi place să-mi pârâie-n dinți praful ridicat de roțile lui.

— Dacă vă vedea neamțul, vă liniștea el. Se întoarse spre Vanghele. Judecă și dumneata: kilometri în șir cu mașina plină, la deal, a mers când pe dreapta, când pe stânga, să nu-l

întreacă Iordache. Ce-aveai cu el? Dacă-i merge motorul mai bine, lasă-l să alerge.

— Știu eu de ce se grăbea. Îl aștepta Valerica la fântână, în marginea satului. Totdeauna, la ultima cursă, se nimerește și ea acolo, cu căldările.

— Și ce treabă ai tu?

— Eah, spuse Florică drept răspuns. Uite-l că vine.

Iordache, cu al treilea camion, venea la vale ca un bolid furios. Mașina țopăia prin gropile lungi și arcuite că niște albii; praful alb de piatră se înălța în urma lui ca o coadă de cometă. Opri scurt, porni în marșarier, făcând motorul să urle; când mașina părea gata să se zdrobească de dealul dindărătul barăcilor, puse o frână disperată.

— Ho, nebunule, îl certă Șușnea.

Iordache sări jos, în timp ce motorul supraîncălzit mai dădu câteva explozii neregulate.

— Autoaprindere, explică el ștergându-și cu poala cămășii fruntea nădușită.

— Dacă gonești ca un drac…

— Ce goană? Am vrut să-i tai calea deșteptului ăsta. A făcut două curse-n plus astăzi.

— Meritul meu, râse Florică.

— Te grăbeai să le termini șoseaua, ai? Te-au cumpărat și pe tine?

— Uite ce e, începu aspru Florică.

Șușnea se vârî între ei:

— Nu vă certați, băieți. Tu, Florică, mai astâmpără-te. A fost vorba să facem toți aceeași normă.

— M-am săturat, spuse Florică. Să terminăm odată și să plecăm dracului de-aici.

— Și-ai să te duci în altă parte, să faci alt drum pentru ei, spuse Vanghele. Iar colo-n sat se-ngroapă căruțele în hârtoape. Mai ai *motorină* d-aia, mă, Florică?

— Chiar că aș trage-o dușcă, să-mi curăț praful ăsta din gâtlej, râse Șușnea și scuipă departe, sub roțile mașinii. Hai să ne spălăm și să-i cercetăm damigeana ăstuia. Ne-o fi ajungând pe ziua de azi…

— Eu ziceam că dai o fugă pân-la pescărie, nea Șușnea, spuse Vanghele. O saramură n-ar strica, lângă motorină.

Șușnea îl privi mirat. Înțelese, după chipul înăsprit deodată al

lui Vanghele, că *trebuia* să se ducă la pescărie. Își scutură șapca de praf; ceru pe mutește o țigară și întrebă încet:

— Acuma?

— Acuma, întări Vanghele: Până ajungi acolo, vin bărcile cu pește. Dacă apucă să descarce la ghețărie, nu mai vezi niciun baboi.

— Asta cam așa-i, spuse Șușnea potolit. Faceți focul, băieți, și puneți vinu-n Dunăre să se mai răcească. Eu mă duc după saramură…

Plecă firesc, cu pas domol. Vanghele plecă la fel de firesc după el. Când se depărtară destul, Vanghele spuse repede:

— Te duci la Iacob și-i spui că a venit la nemți un inginer, care-i de fapt un soi de polițist. Și să se ferească de el. Să comunice mai departe. Cine vine pe la noi să fie cu ochii-n patru. Neamțul ăsta știe românește, zice c-a lucrat la un șantier din Brăila. M-aș duce eu, dar cred că stă cu ochii pe mine. Și să ne spună ce-i cu dinamita.

— E-n regulă, spuse Șușnea. Am dat de dracu, dacă au adus și-un polițist.

— De ce? Noi ne vedem de treaba noastră, îl liniști Vanghele.

4

Rând pe rând, luminile de la ferestrele barăcii se stinseră. Oamenii obișnuiau să se culce devreme, fiindcă în zori începea forfota, se sculau toți odată, ca la cazarmă, și plecau fiecare la rostul lui. Vanghele se deprinsese cu viața aceasta; la început, când i se indicase să se angajeze la „fabrica de bărci”, fusese supărat: în timpuri normale, de pe comanda vaselor marilor companii, care cutreierau spornic Dunărea de la Sulina la Viena și Bratislava, privea cu dispreț spre mica lume îngrămădită la picioarele muntelui acela țuguiat, cu cariera spărgând artificial monotonia peisajului. Vedea scheletele viitoarelor ambarcații așezate pe țărm, ca osemintele unor animale lungi și suple eșuate în pustiul de piatră; la următoarele treceri, scheletele se acopereau treptat cu foi de scândură sau de tablă, prefigurând conturul lor adevărat; pe urmă le întâlnea pe Dunăre, remorcate de șalupe harnice, încălcate până la copastie cu pește, cu pepeni aduși din baltă sau cu oi trimise la păscut în hățișul verde de peste Dunăre; „fabrica de bărci” trăia – umil și anonim,

fără reclamă, fără sticle de șampanie sparte la prova noilor construcții, totuși trăia…

O singură dată fusese acolo, trimis să încurce treburile legionarilor. Era în octombrie 1940. Garda luase puterea mult râvnită și se străduia să-și atragă cât mai mulți adepți din rândurile muncitorilor.

— Dă-i de gol cu discreție dar ferm, îl instruise legătura superioară. Lucrătorii de la „fabrica de bărci” au vrut să facă grevă, lefurile sunt mici, munca e grea, patronul se poartă urât. A venit un delegat din ministerul legionar al muncii să-i împace; Iașinschi personal le-a trimis un mesaj, ceva foarte creștinesc, iubiți-vă, fraților, armonia să domnească între patron și muncitori… Arată-le oamenilor ce se ascunde îndărătul acestor povețe creștinești. Dacă vine comisarul de românizare, pune oamenii să discute cu el, să-i spună răspicat păsurile lor și să ceară soluții…

Plecase la carieră. Pretextul era ușor de găsit: recolta acelui an fusese proastă, transporturile de cereale pe Dunăre scăzuseră, piloții nu prea găseau de lucru. Un pilot putea foarte ușor să fie trimis de căpitănie să vadă cum merg comenzile de bărci.

A ajuns seara, când meșterii dulgheri și vopsitori se adunaseră în jurul focului. Fusese o zi rece și liniștită; pe Dunăre plutea un abur ușor. Pasagerul de seară încetinise, ca totdeauna, în preajma carierei, dând semnal cu sirena; o barcă venise să-l ia și Vanghele l-a întrebat pe vâslaș:

— Dumneata ești Guțan?

— Eu.

— E o toamnă lungă anul ăsta.

— Mai lungă decât toamna trecută, dar mai călduroasă.

Și-au strâns mâinile în timp ce vasul se îndrepta spre amonte.

— Ce e pe la voi? l-a întrebat Vanghele. Mergi mai încet, ca să-mi povestești tot.

— Am încetat lucrul acum două zile. Patronul a dat de veste legionarilor. A venit comisarul de românizare, un tinerel bun de gură, avocat sau așa ceva. A stat de vorbă cu oamenii, a scris în carnet tot ce cereau, le-a făgăduit că se rezolvă, dar, până una alta, să lase prostiile și să treacă la lucru. Oamenii l-au ascultat, ce să facă? Așteaptă răspunsul. Iar patronul se plimbă prin curte și ne înjură. S-a luat și de mine: „Credeți că vă merge vouă,

comuniștilor? Măi, Guțane, astâmpără-te că te dau pe mâna legionarilor și te mănâncă cu fulgi cu tot!” M-am făcut că nu-l aud și mi-am văzut de treabă.

— Și-acuma unde-i patronul?

— S-a dus la Brăila, după catran pentru bărci. Dar eu cred că s-a dus să-l mânjească pe comisar. Corb la corb nu-și scoate ochii, știi vorba din popor.

— O știu, a oftat Vanghele. Vreau să vorbesc și eu cu oamenii. Am venit aici ca delegat pentru bărcile căpităniei. Nu ne cunoaștem, arunci din când în când o vorbă, întrebi câte ceva… Ca să ținem oamenii atenți.

— E clar, a spus Guțan.

Când au ajuns pe țărm, la lumina pâlpâitoare a focului făcut cu talaș și rumeguș, a văzut vreo zece oameni prost îmbrăcați, mâncând și stând de vorbă. Le-a dat bună seara, a întrebat de formă cine-i mai mare acolo. I-au răspuns că patronul e plecat, dar că putea vorbi cu nea Anghel, maistrul.

— Oi vorbi mâine dimineață, a spus Vanghele. Acuma e târziu.

— Vii de la drum, ia o îmbucătură cu noi, l-a îmbiat unul dintre oameni.

— Aha, slănină, s-a bucurat Vanghele. Pe la Brăila nu prea guști așa ceva.

— Nici pe-aici nu-i lapte și miere, a intervenit Guțan.

— S-a scumpit viața.

— Ăștia noi ne-au făgăduit marea cu sarea. Că salariul minim, sau cum îi zice…

— Salariul minimal, l-a corectat Vanghele.

— Minimal, neminimal, eu știu că la noi n-a ajuns.

— N-a ajuns nici în alte părți, a spus Vanghele. O vorbă goală. A crescut pe la unele fabrici, dar nu pe măsura scumpetei.

Unul dintre lucrători, bondoc, spân, cu mâinile pătate de vopsea, și-a întins frigarea cu slănină deasupra jarului și a spus întrebător:

— Poate comisarul ăsta o rezolva ceva…?

— Comisarul? Nu așteptați mare lucru de la el. Și la Brăila au venit comisari. Întreabă dacă sunt cantine pentru muncitori; oamenii spun că nu sunt și ei scriu în carnet și pleacă.

— Nu mâncăm din carnetele lor, a oftat Guțan. De-aia am încercat și o grevă…

— Grevă? a întrebat Vanghele. Și nimic?

— Comisarul ne-a înduplecat să încetăm, că rezolvă el tot ce ne doare. Dacă nu, luăm greva de la capăt.

Meșterul Anghel s-a ivit din întuneric, cu pași neauziți. Au tresărit toți auzindu-i glasul:

— Ce grevă, măi băieți? Lasă că dacă mă-mpac cu patronul am eu grijă și de voi.

— Ne dai dumneata din buzunar?

— Tot tu cu gura mare, Guțane?

— Păi ce să fac? Să țin copiii flămânzi în casă?

— Avem lume nouă, a spus meșterul, uitându-se țintă la Vanghele.

— Sunt de la căpitănia portului. Am venit pentru bărci. Mă cheamă Vanghele…

— Eu îs Anghel, maistrul.

— Mâine-poimâine, patron, a întregit un muncitor.

— Și ce? O să fie bine și de voi dacă se face treaba. S-a întors iarăși spre Vanghele: E vorba să fac tovărășie cu patronul, să cumpăr o jumătate din fabrică.

— De-aia te-ai înscris în Gardă, a bombănit un om care stătea mai în umbră.

Viitorul patron l-a fulgerat cu privirea:

— Greu mă-nțeleg cu voi, măi băieți. Nici măcar de față cu un om străin nu vă țineți gura.

— Nu sunt străin, s-a apărat Vanghele. Sunt și eu om de-aici, de pe malul Dunării. Și dacă stăm să judecăm bine, au dreptate oamenii: Legiunea a făgăduit multe, dar n-a făcut nimic. Dumneata, domnule maistru, poate că știi mai bine. Jurământul Gărzii cere să trăiți în sărăcie. Dar uite că membrii Legiunii au început să cumpere ateliere și cârciumi, fac afaceri cu clădiri și intră în consilii de administrație… Multe lucruri din astea s-au făcut cu japca, li s-a pus negustorilor sula-n coaste…

— O fi, a spus maistrul. Eu unul mă știu curat. Nu l-am amenințat pe patron; el singur, văzându-mă că am intrat în Gardă, m-a întrebat dacă nu vreau să fac tovărășie cu el.

— Poate vrea să se pună la adăpost. Știe ce-au făcut gardiștii în alte părți și se gândește că dacă are tovarăș de afaceri un legionar ceilalți nu vor îndrăzni să…

Maistrul a rămas cu gura căscată. A căutat în jurul lui, dar oamenii păreau foarte interesați de foc și de frigăruile cu

slănină.

— Așa să fie? s-a mirat el. Ori ai născocit singur povestea asta, omule?

— Judecă singur, a spus Vanghele. Oricum, dacă ai de gând să faci viața mai bună oamenilor, n-ai de ce să te frământi.

Maistrul și-a regăsit iute cumpătul:

— Dar nu mă frământ, unde vezi dumneata că mă frământ? Și să-ți dau un sfat: fă bine și nu mai vorbi Garda de rău. Mâna noastră e lungă, te poate ajunge și la căpitănie și la mama căpităniei.

— Dar ce-am spus eu? s-a apărat Vanghele. Am povestit doar ce s-a petrecut în alte părți. Eu nu vorbesc de rău Garda, ci spun de gardiștii care au început să profite, îndată ce s-au văzut stăpâni pe situație.

— Eu sunt om cinstit. Am mâinile și sufletul curat. Nu mă tem să mă uit în ochii lucrătorilor. Iar cu patronul m-am înțeles cinstit în tovărășia asta. Nu l-am silit cu pistolu-n piept și n-am încercat să-i iau fabrica. Dacă făceam ca alții, însemna să i-o cumpăr pe nimica toată…

Și-a dat seama că vorbise prea mult. Vanghele n-a mai stăruit. Oamenilor le fusese, desigur, de ajuns această dovadă…

A doua zi, maistrul a făcut ce-a făcut și l-a determinat pe patron să isprăvească cât mai repede treburile cu incomodul delegat al căpităniei. Dar sămânța prinsese rădăcini. Muncitorii de la „fabrica de bărci” i-au întors spatele comisarului venit iarăși să se ocupe, ipocrit, de nevoile lor…

Ce departe sunt toate acestea! Parcă s-au petrecut în altă eră, gândi Vanghele, ascultând glasurile coborâte ale santinelelor de la atelierul plutitor care schimbau posturile. „Fabrica de bărci” fusese preluată de Marina de război germană; meșterul își pierduse urma după rebeliunea legionară, Guțan fusese trimis de guvernul antonescian în lagărul de la Tîrgu-Jiu; printre lucrătorii „fabricii” se învârteau acum inginerii germani care-i zoreau să lucreze cu râvnă…

Cu câteva zile în urmă, Iacob trecuse pe-acolo cu lotca încărcată cu pește. Vâslea de unul singur, te și mirai cum poate clinti din loc barca uriașă, neagră, încărcată la refuz.

— Ai avut spor astăzi, l-a lăudat Vanghele.

— Am avut. Ți-am adus de-o saramură.

— Iar eu îți dau un rachiu.

— Beau dacă bei și tu.

Era semnalul că are să-i spună ceva grabnic și ferit de urechi străine. Vanghele l-a poftit în cămăruța lui din baraca lungă, clădită pentru personalul carierei. De ochii lumii, a pus pe masă o sticlă cu rachiu.

— A fost la noi cineva de la județeană, i-a spus Iacob netezindu-și barba cu degetele. Comitetul Central a hotărât să alcătuiască grupe de patrioți. Să ne procurăm arme și muniții…

— Înseamnă că se apropie, a șoptit Vanghele înfrigurat.

— Da, se apropie. Mă gândeam la ceva dinamită de pe aici…

— Cam greu. Cu Gheorghe ăsta nu pot să fac nicio mișcare. Omul datoriei. Umblă prin carieră cu ochii-n toate părțile. Iar inginerul, șeful carierei, e un fricos…

— Trebuie să facem ceva, a spus Iacob. Deocamdată, să organizăm oamenii. Eu am trei la pescărie, cu tine patru. Așa se cere de sus. Grupe de doi până la patru oameni. Și legături cu militarii…

— O să-ncerc, a spus Vanghele.

Dar cursa de dimineață adusese un ofițer din *Abwehr*, pus desigur să vegheze la liniștea atelierului plutitor.

Capitolul 4

1

Tudor se ridică de pe scaunul pliant, cu spătarul mult înclinat, un scaun de grădină-restaurant, pripășit printr-o întâmplare misterioasă aici, în carieră. Ridică brațele, să se dezmorțească, și atinse cu degetele tavanul scund al barăcii. Se îndreptă spre fereastră, privi indiferent peisajul cu care se obișnuise în săptămâna de când se afla aici: apa cenușiu-lucitoare, iar dincolo, hățișul verde al bălții, de unde veneau acum țânțarii, nelipsiții mesageri ai amurgului.

Trânti geamul în fața primului roi care se apropia. Dădu perdeaua la o parte: ghemul de ființe mici, aproape invizibile, pulsa domol dincolo de geam. Se întoarse la scaunul acela cu aspect frivol și cu formă nepotrivită pentru zăbava îndelungată în fața cărților.

Și nu niște cărți oarecare, ci Romanul. În Cișmigiul întărâtat de primăvară, când simțea că invidiază perechile zglobii și tandre ce așteptau înserarea, se consola superior: „Da, dar eu scriu Romanul!”

Pentru el, Romanul fusese totdeauna ce era Inginerul pentru tatăl său: ținta unei adorații secrete, simbolul unei religii exclusiviste, cu un singur adept. Singur dar desăvârșit. Își respecta într-atâta viitoarea operă, încât îi hărăzea topuri de hârtie specială, procurată din subsolul galeriilor „Lafayette”, unde domnea parfumul fără nume al uneltelor de scris. Purta manuscrisul cu el în vacanțe și imagina scene-cheie în orele de curs; îi desena titlul împodobindu-l cu ghirlande și lujere înlănțuite, ca-n vechile Cazanii. Transcria paginile, stilizând la infinit ceea ce nu izbutise să devină încă primul capitol. Acțiunea se petrecea într-un ev-mediu neguros: un voievod brav și despotic, un cavaler iubitor de dreptate, boieri care trădau. Cu dezinvoltură, călugări misterioși și – firește – o domniță. Domnița era mai greu de imaginat, până n-o cunoscuse pe Eva; după aceea i-a fost simplu – n-avea decât să-i transfere portretul cu trei sute de ani în urmă și să-i atribuie veșmintele de epocă. Eva era un model ideal de domniță, cu bărbia ei vag teutonă, cu pletele scurte și blonde, care-i dădeau înfățișarea de Fata-castelanului-așteptând-în-turn. După ce-a avut prototipul

domniței, s-a împotmolit la scena de dragoste. S-ar fi dorit în rolul Cavalerului și nu prea știa cum ar trebui să se poarte: cutezător în dragoste ca și la luptă, hotărât să-și ia ce i se cuvine, de la păgâni și de la Castelanul-care-nici-nu-voia-s-audă. Cu păgânii era ușor: cavalerul rotea spada, dușmanii cădeau ca spicele, oștenii îi salutau cu chiote izbânda; dar când se pomenea în fața domniței, îngenuncheat și cu inima aprinsă, rostea o tiradă de trei pagini, pe care le rupea apoi cu o furie neputincioasă…

Reciti tirada a zecea, scrisă în această după-amiază pașnică și fierbinte, pe masa de bucătărie acoperită cu velință aspră, roșie cu dungi albe și negre. Nici pacea carierei nu-i ajutase cavalerului să se exprime firesc; discursul lui suna nesincer și înflorit, ca o lecție de retorică. Îl luă, numără cele trei pagini, le înșiră pe masă, le strânse la un loc, le bătu pe muchie cu pedanterie și le rupse-n patru.

Se rezemă de spătarul scaunului, a cărui istorie ar fi vrut s-o afle, și privi trist la teancul de foi albe. Începea să se întrebe dacă Romanul va fi scris vreodată. Și în general dacă acesta este romanul pe care ar trebui să-l scrie. Încrederea în destinul cărții se clătinase prima oară acum două săptămâni, după întâmplarea cu manifestul. În seara aceea fulgerată de neliniști și-a dat seama cât de departe era el, cel real, de vremurile revolute pe care se străduia să le închipuie. Dar n-a abandonat și nici acum nu-l lăsa inima să-și părăsească obiectul pasiunii lui. Îi rămânea fidel, poate din obișnuință, poate din nevoia de a da vieții un sens paralel, superior prezentului de toate zilele sau poate, mai simplu, ca să-și păstreze dreptul de a exclama orgolios: „Da, dar eu scriu Romanul!”

Deodată îl fulgeră un gând: să-și îmbrace păgânii din poveste în cămăși verzi, să populeze străzile cetății cu tramvaie, domnița să poarte basc albastru, iar eroul negativ să smârcâie mereu și să repete fraze auzite la radio…

Ideea de a scrie despre toate acestea îi tăie răsuflarea. Începu să se plimbe prin încăperea joasă și îngustă, cu pereții de scândură văruită – camera lui. O fereastră rudimentară, cu un singur rând de geamuri, dădea, ca și ușa, spre platoul de piatră care se termina pe malul abrupt al Dunării. În cameră era un pat de spital, vopsit, din nevoi estetice, în verde deschis; pe pat o saltea umplută cu paie, iar peste ea un macat țărănesc și

cearșafuri dintr-o pânză albă, cam aspră. O masă șubredă și scaunul acela de grădină-restaurant asigurau o ambianță potrivită pentru un tânăr studios, pus pe fapte mari, căruia îi trebuie mai mult liniște și izolare decât confort.

Se așează iarăși pe scaunul incomod, cu spătarul mult aplecat înapoi. Dădu deoparte, ca pe un lucru nefolositor, teancul de foi scrise. Se simțea înfrigurat, puternic, neliniștit, ca un săritor la trambulină în clipa dinaintea saltului spre apa necunoscută. Imagini fragmentare i se învolburau în minte, își cereau dreptul de a constitui un posibil prim capitol. Trăsura arcuindu-se elegant pe strada târgușorului moldovenesc: „Mamă, uite-l pe Dumnezeu!” Câteva barăci pe malul unui râu, nu departe de podul în construcție, și el, cu ghetuțe vechi, bine lustruite, mărșăluind voinicește alături de alți doi băieți din satul apropiat, spre gimnaziu. Proprietarul de pe Ghencea, aplecat spre aparatul de radio care transmitea cuvântările legionarilor. Strada întunecată, cu curți misterioase și tăcute, pe unde lăsase să cadă manifestele. Apoi Eva, câteva cuvinte grăbite, hotărârea bruscă de a se împotrivi destinului: *să fugim!*

Viața reală, fără poleieli romantice, fără declarații emfatice ale cavalerilor exemplari și poate de aceea neverosimili; un posibil cavaler – Vanghele, omul dintr-o bucată, pus în antiteză cu personajul negativ, Horhocea, exponent fidel al bandelor înarmate care-și acompaniau cântecele cu împușcături…

Vanghele, în orice caz, un personaj. În săptămâna de când se afla aici, era singurul om pe care-l cunoscuse mai îndeaproape. Îi întâlnise și pe ceilalți. Inginerul, bine ras și serios, cu morga lui de englez picat în pustietatea de piatră direct din Metropolă. Gheorghe, paznicul carierei, un om simplu, atât de simplu încât avea aerul că nu pricepe nimic din ce se-ntâmplă în jurul său. Cei trei șoferi – oameni ca toți oamenii. N-avusese prilejul să discute prea mult cu ei. Plecau în zorii zilei și se-ntorceau seara zdrobiți de oboseală, după ce conduceau toată ziua camioanele prin hârtoapele carierei și pe drumul spre sat, aflat în construcție. Dintre ei se întâlnea mai des cu tatăl Evei, dar acesta era un om tăcut și rezervat din fire, zâmbea îngăduitor la înțepăturile celor doi colegi mai tineri, fără să ia parte cu adevărat la glumele lor. Mai venea pe-acolo administratorul, totodată și magazioner, care ținea socoteala transporturilor și avea în grijă explozibilul pentru carieră. Un om umil, fără

semnificație, care se străduia să treacă neluat în seamă, mulțumit că i se permite pur și simplu să existe. Poate de aceea preferase să locuiască în sat. Aici, în carieră, viața era prea simplă, prea deschisă, prea la lumina zilei.

În schimb, Vanghele – alt aluat. Îl cunoscuse chiar înainte de a pune piciorul pe pământul pietros al carierei. L-a întâmpinat cu un zâmbet prietenos. Și cât de mult valorase acest zâmbet pentru sufletul unui om smuls cu brutalitate din existența lui obișnuită, din patul lui, dintre cărțile lui, din șirul acela de mici gesturi automate care-i rotunjeau universul, pentru sufletul unui om brusc înstrăinat...

Înstrăinarea, acesta era sentimentul pe care-l încerca în dimineața dintâi a noii sale vieți, pe puntea vasului alb și vechi care-l purta spre carieră. Cariera însăși era pentru el un simbol al Necunoscutului; avusese o strângere de inimă la Brăila, în gara fluvială, când drept răspuns la cererea Evei „Două bilete până la carieră", casierița întrebase nedumerită și nervoasă: „Ce carieră?" întrebarea femeiuștii aceleia care probabil nu se împăcase cu geografia la școală îl alarmase: nici măcar oamenilor din partea locului cariera nu le era familiară...

Era îngrijorat și nesigur; obsedat încă de agentul în haine gri care-l urmărise cu privirea pe când trecea prin fața *cutiei poștale* de pe Moșilor; stânjenit de faptul că n-avea un statut clar în fața tatălui Evei, că va trebui să răspundă la întrebări privind identitatea lui și motivele pentru care părăsise facultatea. Pe deasupra, îl încerca regretul pentru tot ce lăsase în urmă, pentru biblioteca cu atmosferă de concentrare gravă, pentru mulțimea din Cișmigiu, pentru zarva și chipurile frumoase care populau străzile. Erau oameni care nu știau ce-i foamea, boala sau lipsa cuiva drag, ori dacă știau, se pricepeau să ascundă în ei, să sufere singuri, feriți de ochi străini, iar când ieșeau pe stradă se pricepeau la fel de bine să pară eleganți, veseli, senini și nepăsători la suferința altora.

Saltul fusese prea brusc, de la forfota Capitalei la vasul care înainta trudnic împotriva curentului, printre țărmuri pustii. Lumea de pe punte alcătuia un mic Turn Babel al necazurilor omenești. Chipuri trudite, crispate de griji, urâțite de teamă, îmbătrânite de sărăcie; glasuri coborâte și priviri resemnate; începuse să observe că resemnarea oamenilor simpli are-n ea ceva straniu, deznădăjduitor; femeile care purtau doliu nu-l

exprimau numai în culoarea hainelor, cât mai ales în gesturi și-n tonul cu care rosteau cuvintele.

Erau pe punte, el și Eva, în mijlocul acestei mulțimi triste și îngrijorate; Eva părea mult mai elegantă aici, în mulțimea sărăcăcioasă; poate de aceea o ocoleau femeile gata să intre-n vorbă cu oricine, la primul prilej, și să-și povestească necazurile. Ședeau amândoi pe punte, pe banca de lemn vopsit în alb prin care simțeau vibrația motoarelor; când și când Eva îi arăta ceva pe țărm: câteva căsuțe, un petic de vie, o salcie arsă de trăsnet din care rămăsese numai trunchiul negru și scorburos, o stână în baltă, o barcă, un câine hoinar.

Într-un răstimp, învins de soarele care începuse să dogorească, a închis ochii; noaptea nedormită își cerea dreptul. A ațipit pentru câteva minute, sprijinit de umărul Evei, pe banca tare care vibra. L-a trezit un strigăt:

— Cariera!

A sărit, buimac, în picioare, odată cu Eva. În stânga vasului se profila un deal scund și rotund, ca un mușuroi de furnici ridicat la proporții gigantice; partea dinspre Dunăre avea o scobitură alb-strălucitoare, în contrast cu restul pantei acoperite cu iarbă. Scobitura se lățea mult la câțiva metri mai sus de nivelul apei, ca și cum un ferăstrău gigantic ar fi încercat să reteze dealul. Pe această retezătură se înșirau barăcile carierei; dincolo de ele, deasupra peretelui de piatră albă, se zărea o clădire mică, cu geamuri largi și acoperișul prăfuit. Secundul vasului, tânăr, cu un moț blond răsărind de sub cozorocul șepcii purtate pe-o ureche, le-a făcut semn de pe comandă:

— Aici?

Eva a încuviințat din cap și a luat pe mână pardesiele, lăsându-i lui Tudor cele două valize, ca pe ceva de la sine înțeles. Tudor privea curios dealul care-și întorcea încet scobitura albă spre vas. În colțul din amonte al carierei a apărut deodată un fel de casă cenușie, joasă și pătrată, care plutea incredibil pe apa galbenă. Deasupra casei plutitoare fâlfâia alene un enorm drapel cu zvastică…

— Fir-ar să fie! Când au venit nemții aici? a murmurat Eva. Tata nu mi-a scris nimic despre asta…

Sirena vasului a scos deodată un muget pătrunzător, făcându-i să tresară pe mulți de pe punte. S-a auzit apoi clopoțelul telegrafului; vibrația navei, măruntă, neplăcută, obositoare, s-a

diminuat ca prin farmec. Viteza vasului a început să scadă. Pasagerii s-au îngrămădit lângă balustradă, la babord, stârnind protestele secundului, care coborâse între timp pe punte:

— De ce vă-ngrămădiți așa? Treceți în bordul celălalt, că se bandează nava!

Droaia de curioși s-a risipit deodată. Oamenii aceștia, pentru care trenul era probabil o noțiune abstractă, știau multe despre vapoare și înțelegeau amenințarea din vorbele secundului, rămasă obscură pentru Tudor. S-au răspândit pe punte, ascultători, înălțându-se pe vârfuri; s-a înălțat și el și a privit nerăbdător unde priveau și ei. A văzut sub malul carierei o barcă mică și neagră, cu un bărbat spătos, în cămașă cadrilată și cu șapcă de marinar, vâslind voinicește; îi vedea deocamdată numai ceafa înroșită de soare; omul a întors o clipă capul să măsoare distanța până la vas. Avea fața nerasă, cu barbă căruntă și ochii albaștri contrastând cu obrajii bronzați. De la barcă în sus, se oglindea în apă zidul de piatră albă. Cu câteva lovituri experte de vâslă, bărbatul a corectat drumul bărcii și venea drept spre mijlocul vasului.

— A-nțepenit și concasorul, a spus un glas dogit în spatele lui Tudor. De-aici duceau piatră *derect* la Paris.

— L-au pus ei nemții iarăși pe picioare…

— Nici pietrele nu ni le lasă, a spus acuzator vocea aceea dogită.

Secundul vasului s-a apropiat de balustradă, a desprins lanțul care servea drept portiță și s-a aplecat să prindă vâsla barcagiului.

— Salut!

— Ce ne dai, moțatule? a întrebat cu glas puternic cel din barcă.

— Poșta! Și… doi pasageri.

I-a întins un pachet de ziare, apoi a ajutat pasagerii să coboare în barca mică și neagră.

— Bun găsit, nea Vanghele! a spus Eva.

— Tu erai pasagerul? s-a luminat bărbatul din barcă. Bine-ai venit. Bine-ați venit, s-a corectat el, așezându-se iar pe bancheta vâslașului, apoi a ridicat ochii spre secund: Azi mi-ai adus bucurie, moțatule!

— E-n regulă, a spus moțatul. S-auzim de bine!

Vanghele a salutat milităreşte cu mâna la cozorocul șepcii de

marinar, a depărtat barca de primejdioasa vecinătate a elicelor vasului și a-nceput să vâslească spre mal.

— Lume nouă, a spus el vag întrebător.

— Dânsul e Tudor Dinescu, colegul meu de facultate, a răspuns Eva, apoi s-a întors spre Tudor. Nea Vanghele e prieten cu tata. A fost căpitan de vas.

Vanghele a râs cu niște dinți albi ca într-o reclamă de pastă „Nivea”. A lăsat vâslele, s-a aplecat și i-a întins mâna. Tudor a dat să se ridice, barca s-a clătinat primejdios.

— Nu ești deprins cu navigația, domnule student, a zis Vanghele. Cea dintâi regulă: în barcă nu se stă-n picioare.

— Am înțeles, căpitane.

— Eah, căpitan! Domnișoara asta frumoasă râde de mine.

A început iar să vâslească, fără efort vizibil, strecurând barca printre valurile lungi, maiestuoase, lăsate în urmă de vasul care se depărta.

— Nici vorbă de căpitan. Am fost, e drept, pilot la Dunăre. Am navigat pe tot felul de barabafte. Când a-nceput războiul, m-am lăsat păgubaș și m-am tocmit aici, la carieră, la „fabrica de bărci”.

— Asta-i „fabrica de bărci”? întrebă Tudor privind spre nava germană.

— Nu. Asta-i a nemților. Tot un fel de fabrică. Le repară vasele de război.

— Tata nu mi-a scris nimic despre ei, a spus Eva cu reproș.

— Cum să scrie? E interzis. Secretul secretului.

— De când au venit aici?

— De astă-toamnă, după ce-ai plecat la facultate. Au venit mai întâi cu o șalupă, au sondat apa, au măsurat debarcaderul. Noi eram ciotcă pe mal. Inginerul neamț – că și pe atunci lucram tot pentru ei, o comandă de bacuri pentru Dunăre – era prieten cu ăia care-au venit. A mers cu ei, le-a arătat magaziile, le-a povestit cum făceau meșterii noștri o barcă numai din teslă și ferăstrău, și le-au plăcut toate astea. Șeful de post a fost chemat și el. Un om morocănos și al dracului, dar în fața nemților nu zicea nici pâs. Când puneau ei țigări în gură, hop și el cu chibritul.

— Om de nimic, a spus Eva.

— Da, dar asta-i prieste. Totdeauna a fost așa, spun oamenii. S-au schimbat zece primari, el o tot acolo, mai mare peste sat.

Toată lumea tremură văzându-l. Afară de nemți, bine-nțeles. Cum îi vede, se îmbățoșează și pocnește călcâiele de zici că l-a văzut pe Napoleon. Un slugoi.

— Atunci de ce l-au mai luat cu ei?

— Așa, de ochii lumii. Vor s-arate că respectă autoritățile noastre și că nu fac nimic de capul lor. S-au plimbat încoace și-ncolo, cu șeful de post după ei, au măsurat, au scris pe hârtie, și-au făgăduit să se întoarcă. După câteva zile, ne-am pomenit cu hardughia asta. O trăgeau două remorchere și-abia izbuteau s-o țină pe direcție, că era și ceva vânt. Pe urmă a venit un șlep încărcat ca un caic turcesc, de se vedea numai de-o palmă din apă. Nu vă povestesc ce-au putut să scoată din acel șlep. Lăzi cu piese, baloturi de tablă, butoaie de vopsea, vagonete și un tractor „Lanz Buldog”, de-ăla cu un singur cilindru, știți?

Tudor a zâmbit stingherit de întrebarea care-i fusese adresată:

— Nu mă pricep la tractoare.

— Un tractor! s-a bucurat Eva. Foarte bine. Nu mai împing bieții pietrari vagonetele.

— Așa mă gândeam și eu la-nceput. Dar nu le păsa lor de pietrari. L-au păstrat pentru ei. Cară vagonetele cu piese de la vapor la magazii. Piese grele: motoare, tunuri… Le demontează, le repară, le pun la loc… Un mic șantier naval. Pe atelierul plutitor au de toate: bormașină, prese pentru îndoit tabla, strunguri, ba și o uzină electrică. Vin navele, stau o săptămână sau două, lucrăm, le punem la punct, le vopsim, alta la rând…

— Și-ai noștri ce fac? a întrebat Eva.

— Cum îi știi. La muncă. Acuma zoresc să facă drumul de la carieră la șosea. Cară piatră de dimineață până seara… Uite c-am ajuns.

Din cauza apei scăzute, debarcaderul rămăsese foarte sus. Era de fapt o platformă de scânduri, sprijinită pe stâlpi bătuți în apă. Barca, cu oameni cu tot, s-ar fi putut adăposti foarte bine sub el.

— Ce-a scăzut Dunărea! s-a mirat Eva.

— Da, a scăzut. Nemții o măsoară toată ziua, le e teamă să nu rămână pe uscat. Vedeți că sunt niște scoabe bătute în stâlp. Nu-i o scară prea grozavă, dar se poate folosi. Dumneavoastră primul, domnule Tudor.

Tudor a privit cu îndoială scoabele ruginite, bătute de-o parte

și de alta a stâlpului. Nu prezentau prea mare încredere, dar s-a gândit că o ezitare l-ar încondeia definitiv în fața acestui „lup de Dunăre”. Cu mișcările pripite ale celui care n-are curaj, dar vrea să pară că are, s-a cățărat, julindu-se la mâini, pe scândurile aspre, înnegrite de ploi. S-a aplecat apoi să dea mâna Evei, un ajutor aproape inutil.

— Eu sunt mai de-ai casei, a explicat Eva, sărind sprintenă pe debarcader. Dacă mai salvăm și valizele, suntem fericiți.

Vanghele i-a întins, una câte una, valizele sărăcăcioase, nu prea grele. Apoi a debarcat și el, ultimul, ca orice căpitan grijuliu.

— Căpitanul la urmă, a zâmbit Tudor.

— Ca să fiu mai aproape în caz de accident. Ei, v-am adus teferi. Acuma pot cu adevărat să vă zic bine-ați venit.

A salutat cu mâna la cozorocul șepcii de marinar. Eva l-a îmbrățișat ca pe-un unchi respectabil și drag.

— Mulțumim, nea Vanghele.

— De-ar fi știut nea Șușnea că vii… Ar fi stat-acasă, să te primească.

— N-am putut să-l anunț. Am plecat în grabă. Gata-gata să pierdem trenul.

— În orice caz, o să se bucure.

— Nu mai era de trăit în București, cu atâtea bombardamente.

— Aici e liniște, a spus Vanghele. Cât o fi.

— Cheia e tot la locul ei? a întrebat Eva.

— Dar unde în altă parte? Pe aici oamenii își schimbă greu obiceiurile.

Gheorghe s-a apropiat, cumpănindu-și într-o mână bâta, cu cealaltă scoțându-și pălăria jegoasă într-un salut demodat:

— Lume nouă, ă? Săru-mâna și să trăiți.

— Bun găsit, nea Gheorghe.

— În conced, ă? Dânsul e…?

— Colegul meu, s-a grăbit Eva să întâmpine presupunerile incomode.

— Uite poșta pentru dom’inginer, a spus Vanghele, ciudat de poruncitor. Du-te sus. Și dacă-l vezi pe nea Șușnea…

— Îi spun că are musafiri, ă?

— Du-te repede! S-a întors spre cei doi: Eu mă cam duc la treburile mele. Mă așteaptă „stăpânii”…

A plecat cu pas domol, legănându-și umerii, spre poarta de fier a unității germane. Tudor s-a uitat după el, a dat cu ochii de steagul enorm cu zvastică, și-a întors repede privirea spre dealul de piatră. Nimic important de văzut acolo. Eva tăcea. Sub picioarele lor, se auzeau valurile clipocind muzical. Un vânticel umed domolea arșița miezului de zi. Dinspre nava germană s-a auzit un ciocănit ritmic, metal lovind în metal. Apoi iarăși liniște. Eva îl privea căutând să-i citească pe față sentimentele. A încercat să pară impasibil; îl încerca un amestec de emoție, teamă, încântare, nesiguranță. Rezultanta tuturor acestor sentimente era, probabil, indiferența aparentă.

— Îți place locul nostru de exil? l-a întrebat ea în cele din urmă.

— Pare destul, de liniștit, i-a spus el, evitând să se uite la ciudata navă cu pavilion german.

— Să fi văzut ce era aici înainte de…

— Îmi închipui. Viață.

— Viață e și acum, dar mai posomorâtă. Acolo sus e concasorul, l-au construit în partea aceea pentru că aveau de gând să înainteze spre sud. Deasupra lui, în căsuța cu geamuri multe, e biroul inginerului. Dacă stai acolo când merge concasorul, simți cum tremură zidurile și nu se aude ce vorbești. Închipuie-ți o moară care macină piatră…

— Interesant, a spus Tudor. N-am văzut niciodată așa ceva.

— O să vezi. Mâine mergem la inginer să-ți găsească un rost. Sau nu vrei?

— Să stau de pomană aici? Pe spinarea cui?

Eva a râs încurajator și și-a continuat explicațiile:

— Locuințele sunt aici, în baraca din stânga. Fiecare ușă, o cameră; fiecare cameră un om. Noi avem două, cu săliță între ele. De pe vremea când trăia mama. Vezi, ultima ușă, din capăt. Acolo stăm. Dincoace, în capăt, stă nea Vanghele.

— Seamănă cu „curtea”…

— Seamănă. Probabil e un stil anume: locuințe pentru oameni săraci. Baraca galbenă din dreapta e o remiză, un fel de magazie mare cu tot felul de vechituri. Ai să vezi acolo un „Renault” de modă veche, un fel de trăsură cu motor. Acuma se ouă găinile-n el. A fost mașina patronului, înainte ca Societatea să preia acțiunile… Mă jucam în ea când eram mică. Mă urcam la volan, închideam ochii, mă visam călătorind departe… Ei, să

mergem. Deocamdată suntem singuri aici. Toți sunt la lucru. Să căutăm cheia. Tata o pune de obicei sub pragul de la ușă.

— Grozavă ascunzătoare.

— Toți fac așa. În localitatea asta, care nu-i scrisă pe hartă, sunt cinci locuitori: tata, cei doi colegi ai lui de pe camioane, paznicul și nea Vanghele.

— Văd că nu-i pui la socoteală pe…

— Aceia nu sunt locuitori. Sunt intruși, a spus Eva privind spre santinela germană care se holba cu încântare la ea.

Ei nu sunt locuitori. Sunt intruși… Ce-ar fi să-ncep cu această frază, își spuse Tudor, să pornesc de la momentul de față, din carieră. Niște oameni simpli, aparent viața lor de aici n-are nimic de spus unui autor de romane, dar ăsta-i rolul autorului de romane, să intuiască, dincolo de ceea ce vede, mișcarea interioară a conștiințelor.

Dar cum să pătrunzi până acolo? se întrebă împodobind cu liniuțe și frunze microscopice primul rând din prima pagină a romanului încă nescris. „Capitolul întâi”, cu litere subțiri și înalte, îngroșate treptat cu umbre și puncte, ca inițialele din marile manuscrise medievale. Ar trebui să-l descoasă pe Vanghele mai mult decât până acum; în fiecare seară i-a spus câte o poveste, câte-o frântură din viața lui; din aceste episoade se poate închega, din aproape în aproape, povestea unei vieți…

Puse deoparte stiloul „Parker Duofold”, o veritabilă piesă de muzeu, primit cu ani în urmă de tatăl său de la atotputernicul Inginer. Un stilou cu care picherul nu scrisese niciodată, din respect pentru cel care i-l dăduse și, poate, din grija de a încredința băiatului devenit student o unealtă de preț. Ce altceva poți dărui unui poet decât un instrument de scris? Stiloul își exercitase numai în parte menirea; abia acum, în fața acestui nou „Capitol întâi”, se va putea dovedi util. Dar înainte de asta, o oră de mărturisiri, abil dirijate prin întrebări măiestre, avea să dea contur personajului-cheie al romanului: Vanghele.

Tudor închise stiloul, adună foile și le rândui pe colțul mesei, alături de ceasul deșteptător cu o locomotivă pe cadran, și ieși să-l caute pe Vanghele.

2

…Îi văzu șapca de marinar pe debarcaderul de scânduri din

fața barăcilor. Se dădu mai aproape. Proprietarul șepcii era pe jos, pe mal, crăcănat pe doi bolovani aproape afundați în apă. Gol până-n brâu, se spăla gospodărește în Dunăre. Aici era la modă să te speli în Dunăre. Alături, pe alt bolovan, era o cămașă cadrilată și peste ea, aruncat de-a curmezișul, un prosop soldățesc. Tudor tropăi dinadins pe scândurile vechi, răsunătoare. Vanghele ridică ochii spre el, își mai aruncă un pumn de apă pe ceafa bronzată și se întinse după prosop.

— Salut, spuse.

— Salut, nea Vanghele. Gata cu treaba?

— Treaba nu se termină niciodată. Dar mai lăsăm și pe mâine. Nu e nicio grabă.

— Tocmai voiam să te-ntreb: ce simți când lucrezi pentru...?

Vanghele îl măsură o clipă printre genele pe care sclipeau încă stropi de apă...

— Slujba-i slujbă, spuse el nepăsător și-și luă prosopul de pe piatră.

Urcă pe debarcader; apa șiroia pe pieptul lui puternic, acoperit cu peri cărunți. Începu să se șteargă.

— Domnule Tudor, ce fel de om ești dumneata de fapt? întrebă el deodată.

— Eu? Un om... obișnuit. Ți-a vorbit Eva despre mine. Ce vrei să știi mai mult?

— Ești un om bun, rău, sincer, ascuns?

— Nimeni nu-și recunoaște defectele!

— Încearcă. Eva spune că ești scriitor. Scriitorii știu multe despre oameni.

Își frecă ceafa roșie, tunsă soldățește, cu prosopul aspru. Pielea îi devenise și mai roșie.

— Ajută la sănătate, îl lămuri. Când eram în lagăr...

— Ai fost în lagăr?

— După procesul din trei’ș’trei. Erai copil pe atunci, nu-i așa?

— Acum zece ani? Să vedem. Aveam exact cincisprezece ani.

— Copil, întări Vanghele.

— Cum copil? Clasa a patra de liceu. Vorbeam germana curent.

— Eva spune că nu-i iubești pe nemți.

— N-are nicio legătură. Că le știu limba? E o limbă a filosofilor.

— E și a trupelor care bat pas-de-gâscă pe stradă.

— Dumneata lucrezi la ei. Înseamnă că-i iubești?

— Eu? Îmi fac meseria, ți-am spus.

Dincolo de poarta nemților se auziră pași cadențați. Apărură patru soldați, mergând în șir, cu armele la piept.

— Se schimbă santinelele, spuse Tudor. E timpul să mă duc la post.

Vanghele își puse cămașa, își încheie preocupat nasturii, apoi culese șapca marinărească de pe debarcader și și-o puse pe cap, privindu-l lung.

— Zi așa, mă judeci, ai? Dacă lucrez pentru ei înseamnă că-i iubesc?

— Ce legătură aveai cu procesul? Erai ceferist?

— Nu. Adică, într-un fel, eram. Vorba unuia de la sindicatul nostru: „Și marina-i tot un chefereu, numai că merge pe apă în loc de șină…” Am aflat de întâmplarea de la Grivița. Am trimis telegrame și am ținut mitinguri. Am cerut să li se dea drumul arestaților. Ziariștii de stânga nu mai puteau de bucurie. Solidaritate muncitorească, spuneau. Pe urmă au venit agenți secreți la mitingurile noastre. La marină nu-i ca la fabrică, să se cunoască oamenii între ei. Tată cu fiu se-ntâlnesc o dată pe an. De aceea nu ne-am dat seama că indivizii ăia nu-s de-ai noștri. Aveau o misiune precisă: să pună ochii pe ăi mai colțoși. După ce s-a terminat cu mitingurile, i-au luat pe colțoși la întrebări…

— Dumneata erai printre ei, ghici Tudor. Șef sindical, nu?

— De ce numaidecât șef sindical? Îmi plăcea, ca și-acum, dreptatea. Când era vorba de ceva, eu duceam steagul sau purtam lozinca. Destul ca să mă-nhațe și să mă trimită în lagăr…

— Erai… comunist?

— Ți-am spus, îmi plăcea dreptatea, spuse apăsat Vanghele.

Își aruncă prosopul pe umăr și se uită în sus, spre drum. Gheorghe, rezemat mocănește în bâta de paznic, părea un monument profilat pe cerul violaceu.

— S-a făcut noapte, spuse Gheorghe de sus.

— Vin imediat, îl liniști Tudor. Noapte bună, nea Vanghele.

— Noapte bună și serviciu ușor. Știi ceva? Am citit acum câțiva ani o poezie în care era vorba de dreptate. Țin minte semnătura. Semăna cu numele dumitale. Poate-i o simplă întâmplare.

Se întoarse pe călcâie și porni să urce cărarea abruptă care ducea de la debarcader spre platou. Tudor făcu doi pași, îl

ajunse din urmă, îi strigă în ureche:

— Află, domnule, că nu-i o simplă întâmplare!

Vanghele se opri locului, se întoarse încet. Tudor îi distingea cu greu fața în semiîntuneric.

— Știam. De-aia te-am lăsat să mă judeci.

Porni mai departe, spre baraca liniștită. Gheorghe, încruntat și tăcut, se apropie de Tudor și-i dădu bâta, simbolul demnității de paznic. Îi ură „serviciu ușor” și o luă și el spre baracă, cu pasul greoi al unui om care-a colindat toată ziua coclaurii de piatră albă.

Tudor își începu, ca de obicei, misiunea. Avea în grijă cariera. De fapt, numai jumătate din ea. Partea dinspre nord era a nemților. Și-o păzeau singuri, cu santinele și patrule neobosite, zi și noapte. Chiar în seara sosirii, când tatăl Evei l-a poftit la un pahar de vin, a încercat să-l tragă de limbă:

— Ce au de gând nemții aici, în carieră?

Șușnea a ridicat din umeri. Și-a mai turnat un pahar de vin prost, negru ca cerneala, care-ți strepezea dinții, a ciocnit și l-a dat pe gât fără prea multe fasoane.

— Treburi de-ale lor, a spus el ștergându-și mustățile cu dosul palmei. Vor să facă un fel de șantier naval.

— N-au destule șantiere? Brăila e la doi pași, Galațiul…

— Bombardate când de ruși, când de americani. Nu, domnule. E mai bine aici, sub deal. Ușor de păzit, greu de bombardat. Pentru asta au proiectat drumul: să unească șantierul cu șoseaua spre Constanța. Să care piese și tot ce le trebuie.

— Vor să se instaleze aici pentru o sută de ani?

— Ce mă bag eu? a spus Șușnea indiferent. Dacă-mi dau leafă, n-au decât să se instaleze pentru vecie. Mă duc să mă culc. Îs frânt. Am stat paișpe ore la volan.

A dat pe gât restul paharului, a lăsat sticla pe masă.

— Servește-te, dacă mai vrei.

— Mulțumesc. Mă culc și eu. De mâine seară nu mai am rost de dormit noaptea.

— Așa e, a spus Șușnea. Serviciul de noapte e greu. Era bine dacă-ți dădea o slujbă mai acătării.

Tudor s-a grăbit să-l apere pe inginer:

— S-a jurat că nu este alt post. Avea unul de mecanic, dar la asta nu mă bag eu. Aș fi făcut mașinăriile să meargă anapoda.

— Și asta-i adevărat.

— Inginerul a fost totuși cumsecade. Putea foarte bine să nu mă primească. Cum a stat până acum fără al doilea paznic?

— Gheorghe păzea numai noaptea.

— Păi ziua ce să păzească, cu cariera plină de oameni? Se plimbă de colo-colo și pietrarii îl înjură în barbă că stă de pomană. Plus că sunt și nemții aici, cu patrulele și santinelele lor. Deci nu era nevoie de al doilea paznic. Pur și simplu inginerul a căutat să mă ajute.

— Nu-l mai fitirisi atâta, a mormăit Șușnea. Când l-oi cunoaște mai bine, o să vezi că ne mănâncă sufletul. Poate așa și trebuie, altfel n-ar merge treaba. Noapte bună.

În această mică lume, inginerul era un fel de senior greu accesibil muritorilor de rând. L-a văzut prima oară, sus, în carieră, când Eva l-a dus să i-l prezinte și să-l roage pentru o slujbă oarecare. Inginerul lucra într-o cămăruță mică, numai geamuri, de deasupra concasorului. Stătea la un birou făcut din scânduri de ambalaj pe care se vedeau fragmente din denumirea „Derubau”. Avea în față un biblioraft vechi cu tot felul de tabele desenate de mână, chitanțe, facturi și naiba mai știe ce. Era un bărbat slab la față, bine bărbierit, cu tâmplele cărunte, tuns scurt, îmbrăcat în costum bej și cu cravată, în ciuda zăpușelii care domnea peste carieră. Genul de tată-văduv-al-unei-fete-frumoase din filmele americane, l-a categorisit Tudor văzându-l. La intrarea lor s-a ridicat solemn, părea, foarte înalt în cămăruța aceea înghesuită cu lăzi și dulapuri de oțel.

— Eva, ce plăcere! Ești de ieri aici și să nu dai pe la mine!

Eva s-a dus întins spre el, l-a sărutat pe obraz, apoi s-a dat la o parte și l-a împins înainte pe Tudor:

— Colegul meu de facultate, Tudor. Venit aici să caute o slujbă.

Zâmbetul de gazdă primitoare a lăsat locul seriozității de șef. O ridicare din sprânceană, o privire scurtă asupra noului venit, o ezitare menită să dea mai multă greutate cuvintelor:

— Mda. Am un post de mecanic. Te pricepi la mașini, domnule?

Tudor a zâmbit stânjenit:

— Sunt student la Litere. Aș putea să vă țin hârtiile în ordine.

— Îmi pare rău. N-am dreptul să angajez un funcționar pentru câteva facturi pe săptămână. Gestiunea o ține Societatea, noi n-avem nici măcar arhivă. Iar pontajul îl fac eu singur, într-un

carnețel. Dar mi-a plecat un mecanic pe front. Fără mecanic, între atâta fierărie...

A făcut un gest spre micul platou din spatele clădirii, unde se vedeau vagonete răsturnate, un cazan ruginit, mare cât o casă, o roată volant azvârlită într-un colț ca un lucru inutil. Tudor a ridicat din umeri:

— Nu mă pot angaja la o treabă la care nu mă pricep. Am păgubi amândoi.

Inginerul s-a uitat la Eva. S-a uitat și Tudor la Eva. Eva stătea în picioare, cu mâinile de-a lungul trupului, într-o atitudine de așteptare statornică, și nu spunea nimic. Inginerul și-a trecut, gânditor, degetele peste obrazul bine ras.

— Mai am o posibilitate. Nu știu dacă-ți convine. Paznic de noapte.

— N-are de ales, a spus Eva repede.

— Da, n-am de ales... Vă mulțumesc, domnule inginer.

— Treabă ușoară, l-a încurajat inginerul. Am avea doi paznici, cu schimbul. Ziua și noaptea. Mai mult de formă. Cine să fure și ce să fure?

A frunzărit carnețelul cu coperte uzate și a spus fără să ridice ochii:

— Mai e o problemă... Leafa nu-i chiar așa grozavă.

— N-are importanță. Sunt un om modest. Vreau numai să am un rost oarecare.

— N-ai mai putut continua facultatea, a presupus inginerul.

Tudor vedea că vrea să afle mai multe, fără a avea aerul că pune întrebări. I-a întins „biroul populației” și legitimația de student.

— Aveți aici actele mele. Mi-am întrerupt studiile pentru un an. Din motive... financiare.

— Nu era greu de ghicit. De acte nu-i nevoie. Eva garantează pentru dumneata. Mă bucură prezența ei aici, ne colorează puțin sihăstria. De altfel, n-ar trebui să ne plângem de singurătate. Avem, cum ați văzut, niște vecini. Numai că nu prea ne amestecăm cu ei.

— Vă incomodează? l-a întrebat Tudor cu îndrăzneală.

— Deloc. Singurul dezavantaj este că-mi strică locul de pescuit. Îți place să pescuiești, domnule Tudor?

— Desigur.

— Eu sunt pasionat. Cred că e unul dintre motivele pentru

care am rămas aici. Într-o zi, când ai drum în sat, o să-ți arăt colecția mea de undițe. Uneori pescuim și cu dinamită, deși e interzis. Te-apucă ciuda când nu prinzi nimic zile de-a rândul. Atunci te înfurii, zvârli un cartuș în apă și culegi o căruță de pește.

— Ăsta nu mai e sport.

— Nu. Mai degrabă represalii. Fiecare cu păcatele lui. Și... duduia Eva? Gata cu facultatea?

— Am întrerupt până la toamnă, a spus Eva. Eu l-am invitat aici pe Tudor. În București e panică, lumea se teme de bombardamente, alimente se găsesc greu. Tata zice că am făcut bine.

— Și eu zic la fel. Aici e liniște, trăim modest dar sigur, nu ne lipsește nimic. E drept că frontul se cam apropie, dar în cotlonul ăsta nu prea e loc pentru o bătălie. Sper că și domnul Tudor se va acomoda ușor.

— V-am spus că sunt un om modest.

— Așa. Gheorghe o să-ți arate limitele carierei, zona de pază și locurile mai... vulnerabile. Dar nu s-a întâmplat niciodată ceva care să ne alarmeze.

Eva i-a mulțumit cu un zâmbet și au plecat. De atunci nu mai dăduse ochii cu el. Inginerul venea punctual la lucru, îi vedea brișca profilându-se pe drumul de deasupra carierei cu atâta punctualitate, încât tropotul călușului pe drumul de piatră părea sincronizat cu ceasul unității germane. Când apărea inginerul, atunci răsuna și pasul cadențat al santinelelor care schimbau posturile. Era șase dimineața și țăranii-pietrari, veniți cu noaptea-n cap, se apropiau agale de poarta din deal...

Să scrii despre toate astea, își spuse urcând poteca spre vârful dealului – limita de sus a carierei. Dincolo, cetatea romană și în stânga ei unitatea de antiaeriană. Ostașii făceau exerciții de alarmă în toiul nopții; auzea de departe comenzile gradaților de la tunuri. Dar, dacă nu-l socotea pe maiorul Dragomirescu, nu văzuse nici un artilerist de aproape; aveau viața lor, închiși în bordeiele săpate în adâncul pământului, acoperite cu grinzi de lemn și cu brazde de pământ pe care creștea iarbă. Vedea bordeiele acelea ca niște ascunzători negre și neprietenoase; între parapetele de pământ, ici și colo, apăreau țevile tunurilor. Nu le văzuse și nu le auzise trăgând, în schimb auzise strigătele și comenzile gradaților, în timpul

exercițiilor de alarmă, învățase pe de rost frazele acelea scurte, și răspunsurile servanților; până și tonul era asemănător de la un exercițiu la altul, de la un tun la altul. O lume bine rânduită, cu legi precise și dialoguri gata făcute, ca într-o piesă condensată și dură. Închiși în aceste pătrățele atât de exacte, mai au oamenii putința să fie ei înșiși, altceva decât niște mecanisme punând în mișcare alte mecanisme și repetând, până la obsesie, același șir de vorbe? se întrebă când ajunse la gardul de sârmă.

3

Gardul de sârmă delimita proprietatea Societății; un gard pe care nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să-l ignore, căci dincoace de el, la douăzeci de pași mai la vale, se căsca pe neașteptate un hău adânc, iar în fundul lui se zăreau, îngrămădite, bucăți uriașe de stâncă albă, colțuroase și fără viață. Peste buza carierei, cam în dreptul unității germane, o pădurice rară își aștepta rândul la catastrofa metodică: în urma câtorva explozii, văgăuna din coasta muntelui ar fi ajuns până la ea. Dar copacii nu păreau îngrijorați de perspectivă; treaba lor era să înfrunzească, să dea umbră și să-și tremure frunzele în adierea vântului de nord, ușor dar persistent, care nu părea să se oprească niciodată și care aici, pe culme, se simțea mai puternic decât jos, la adăpostul muntelui; Tudor își strânse mai bine cojocelul fără mâneci. Transpirase urcând voinicește poteca abruptă. Contemplă, de la înălțime, tabloul: jos, la picioarele lui, în înserarea care topea treptat contururile, se întindeau barăcile carierei; nava-atelier, ceva mai la sud, spre cot, avea o înfățișare războinică privită de sus, cu cele două mitraliere la extremitățile punții superioare. De la atelierul plutitor începea coasta, abruptă, cu smocuri de iarbă rară agățată cu deznădejde de pământul subțire, dezgolind pe alocuri piatra albă; în vârf, dincolo de împrejmuirea de sârmă, se ghiceau ruinele scunde ale castrului roman, descoperite cu câțiva ani în urmă și lăsate baltă. Cui îi mai ardea acum, în plin război, de arheologie’? Șoseaua pornea de jos, de pe platou, ocolea cariera și urca domol până pe creastă, înconjura ruinele și cobora mai departe, spre satul invizibil de aici, ghicit doar după turla bisericii de care se aninaseră cele din urmă raze ale soarelui.

Merse mai departe de-a lungul gardului, printre copacii rari, gândindu-se la cetate. Încercase într-o zi să cerceteze zidurile vechi, năpădite de iarba săracă a pustietăților. Nu găsise nimic interesant. Măcar vreo monedă sau un vârf de lance ruginit. După război, își făgădui, o să fac un drum anume pe aici. Să văd identificată cetatea, să scriu o carte despre vremea lui Traian. Oricum, mai sigură decât romanul pe care vreau să-l încep dar nu știu cum o să se-ncheie…

Mergea încet pe potecă. Amurgul presăra umbre printre crengile rare. Auzi pași în urmă și se întoarse:

— Eva!

— Nu e nevoie să-mi spui pe nume, râse ea. Mai sunt și alte persoane pe-aici?

— Oricum, vreau să-mi păstrez vorbirea articulată. M-am întors adineauri în vremea romanilor. Dar mai departe, în trecut, nu. La mamuți și toporișcă de cremene, în niciun caz. Să rămânem oamenii veacului douăzeci!

Eva făcu un semn spre trunchiurile copacilor devenite aproape albastre:

— Veacul douăzeci, aici? Natura n-are calendar.

— De ce-ai venit?

— Să-ți țin de urât. Și să te-ntreb ce faci cu romanul.

— Ce să fac, spuse el ezitând.

— De ce-ai rupt ultimele pagini?

— Mi-ai umblat prin lucruri?

— Coșul de hârtii nu e „lucruri”.

— N-am coș de hârtii. Le-am mototolit și le-am aruncat sub masă.

— Iar eu am făcut curat și-am dat de ele. De ce le-ai rupt?

— Pentru că sunau fals. Nu aveau viață. Vreau să scriu altă carte. Despre viața adevărată.

— Viață, pe o insulă pustie… murmură ea.

O pasăre tăcută fâlfâi pe deasupra lor, mai-mai să-i atingă. Eva se refugie la pieptul lui. Brațele, goale în rochița de vară, îi erau reci. Tudor râse:

— Te-ai speriat? Și mai spuneai că-i o insulă pustie…

— Hai să mergem. Tata e-n stare să vină după mine.

Tudor îi cuprinse umerii. Porniră înlănțuiți pe poteca pardosită cu frunze. Cândva, în altă eră, mergeau așa prin Parcul Carol. Aveau aleile *lor*, neumblate de nimeni. Departe de taxatoarea

de la S.T.B. cu mutra ei iscoditoare. Pe urmă se duceau să vadă „Giganții” lui Paciurea, încremeniți spectaculos în încordarea superbă care le punea în evidență forța. Mergeau și comentau clasicismul elen.

— Și cum vezi viața în cartea ta? întrebă Eva.

El tresări. Se întorceau la Aristotel, ca-n vremurile bune.

— O imitație a vieții reale. Cită: *„De vreme ce poetul e un imitator, ca pictorul sau oricare alt artist...”*

— *...„Imitația trebuie să redea neapărat lucrurile într-unul dintre aceste trei chipuri: fie cum au fost și sunt, fie cum se spune și par a fi, fie cum ar trebui să fie”*, întregi Eva. Ce tip de imitație ți-ai ales?

— Primul e prea crud, al doilea e fățarnic, al treilea ar avea drept rezultat o utopie. Mi-e greu să mă hotărăsc.

— În manifest ai scris ceva despre schimbarea lumii.

— Iar manifestul! Ascultă, Eva, ar fi timpul să-mi spui de unde și ce știi...

— Vorbeam despre altceva, îl întrerupse Eva. Așadar, în manifest scriai de schimbare. O schimbare are în vedere ceva nou, un ideal, o dorință; Aristotel: *„Cum ar trebui să fie”*. Așadar, cum ar trebui să fie lumea, după tine?

— Mai bună și mai dreaptă, spuse el. Cu trandafiri în loc de sârmă ghimpată. Manifestul meu exprima un vis și-a trebuit să mă ascund. În lumea de mâine, oamenii nu vor trebui să se ascundă pentru visele lor. Vor avea dreptul să viseze la lumina zilei, și-n aceste visuri să fie vorba de pâine și trandafiri.

— De la Aristotel la Marx, murmură Eva.

— Eva, mă uimești! Ce știi tu despre Marx?

— Am citit câte ceva. Hai mai repede, că m-așteaptă tata cu nuiaua-n mână. Dacă-mi pare rău de ceva, de bibliotecă îmi pare rău. M-aș întoarce și mâine acolo.

— Între ochelariștii ăia?

— Și tu purtai ochelari.

— Acuma nu-mi trebuie ochelari. Mai degrabă, o toporișcă.

— De cremene?

— Din orice alt material. Vreau să fac foc într-o peșteră și să stau cu tine pe o blană de urs.

— Iar începi, râse ea încet.

— Eva, de ce nu ne căsătorim?

Întrebarea îi venise involuntar pe buze. Cu o clipă înainte nici

nu se gândea s-o rostească. Nu *acum*, în orice caz. Vorbise, probabil, subconștientul. Iar subconștientul știe mai bine ce ne trebuie. Nu-i pasă că nu se poate.

— Nu se poate, spuse Eva.

Tudor tăcu. Involuntar, slăbi strânsoarea cu care-i ocrotea umerii reci. Începură să coboare pe potecă; nu mai aveau loc amândoi, Eva rămase în urmă, el o apucă de mână și o ajută să pășească pe fâșia îngustă de pământ bătătorit, presărat cu pietricele care alunecau sub tălpi.

— Într-o bună zi o să te-ntreb categoric, reluă el cam aprins. De ce nu se poate?

— Un răspuns categoric ar fi acesta: nu e momentul potrivit. Dar știu că nici asta nu-i destul. Povestea e lungă și are anumite nuanțe. Mai întâi trebuie să-ți spun că am primit vești de la București. Agenții au dat târcoale două-trei zile pe Sebastian, apoi s-au potolit. E un câștig, nu? Înseamnă că te-au lăsat în pace.

— Cine ți-a scris?

Ea nu răspunse.

Mergeau încet, atenți la fiecare pas, pe porțiunea cea mai abruptă a potecii. Ajunseseră la nivelul acoperișurilor; de aici panta se îndulcea. Porniră la vale în fugă, ținându-se de mână, și se opriră între baraca întunecată și camioanele aliniate cu spatele la deal.

— Dacă nu mai supraveghează casa, înseamnă că au renunțat să te mai urmărească, reluă Eva. Ți-am spus asta ca să fii liniștit…

— Mă întrebam cine ți-a scris?

— Ce importanță are? Vestea contează. Și e o veste bună.

— O veste bună, într-adevăr…

Parcă-i părea rău într-un fel. Să stea ascuns în cotlonul ăsta până la sfârșitul războiului, odată ce Siguranța l-a lăsat în pace. De ce s-ar ține de capul lui? N-a făcut decât să scrie câteva articole împotriva nazismului și să se ia la harță cu un anume Horhocea, trepăduș de rând în slujba Gărzii de Fier. Și manifestul acela, treabă de amatori. Și să adune material pentru începutul unui ipotetic roman… Alții acționează, evident, fac ceva. El – spectator. Și nici măcar atât. Fugar, în colțul ăsta uitat de lume. „Poți fi liniștit…”

— Liniștit ca un mort, spuse.

— Mai încet, că se-aude până jos.

— Ca un mort viu, urmă cu violență. Ca un dezertor ascuns de dușmani și de prieteni.

— De prieteni nu, șopti ea repede. Am primit scrisoare din București…

— Te-am întrebat de la cine.

— Ei, râse Eva. Vrei să le știi chiar pe toate?

— Nu, nu pun întrebări indiscrete. Dar mă gândesc că nu trebuia să divulgi așa de curând ascunzătoarea noastră. Era mai bine să nu se știe unde suntem. În ziua de azi nu poți să ai încredere în nimeni… Cine-i persoana care ți-a scris?

Eva râse încet. Un fel anumit de a râde, deopotrivă nevinovat și misterios. Acest râs îi dădea lui Tudor un ciudat sentiment de frustrare. De obicei, la București își petreceau amiezile împreună, dar în unele zile, când îi propunea să meargă undeva, ea răspundea cu capul în jos:

— Astăzi nu pot. Trebuie să mă-ntâlnesc cu cineva.

— Știu că n-am dreptul să întreb, totuși întreb: cu cine?

În loc de răspuns, râsul acela deopotrivă nevinovat și misterios, care-l făcea să-nțeleagă că e inutil să insiste. Într-un rând a întrebat-o:

— Spune-mi măcar atâta: un cineva sau o cineva?

— Nu fi stupid. Ți-e teamă că te trădez? Nu știam că suferi de gelozie…

Când spunea că pleacă, pleca. Nu încercase niciodată s-o înduplece; cuvintele „Mă-ntâlnesc cu cineva” aveau în ele ceva irevocabil, tocmai prin siguranța liniștită cu care erau rostite. Nicio grabă, nicio șovăială, implacabil ca o ușă care se închide: „Mă-ntâlnesc cu cineva”. Uneori simțea pe limbă replica: „Merg și eu!” Dar n-o rostea de teama refuzului subînțeles. Dacă era undeva unde ar fi avut acces, l-ar fi invitat și singură! Alteori simțea îndemnul s-o urmărească, dar izgonea repede această idee, socotind-o josnică și nemeritată în cazul Evei. Știa destule povești cu domni respectabili care întrețineau relații discrete cu studente. Fetele în cauză nu făceau caz de aventurile lor, dar oricum, nu puteau păstra secretul la nesfârșit. Apăreau cu un inel, cu o rochie nouă, cu niște pantofi „Bata” care stârneau invidia. Un surâs jenat înlocuia răspunsul la întrebările indiscrete ale colegelor…

Dar Eva nu. Niciodată nu apăruse cu vreun lucru nou, care să-

i depășească posibilitățile. Nici nu vedea vreo preocupare străină de ei doi, de prietenia aceea tot mai strânsă, devenită curând dragoste în ceea ce-l privea; cât despre ea – cine știe? Doar atât, în anumite zile, nu prea des, îi declara cu franchețe, pe un ton liniștit, că se-ntâlnește cu cineva…

CU CINE? ar fi vrut să-i strige. Răspunde sau totul s-a terminat între noi! Totul? Ce anume? Plimbările îndelungi prin Parcul Carol? Filmele pe care le vedeau împreună, cu mâinile împreunate în întuneric, ca liceenii?

Revenea naturală, senină, nici suspect de drăgăstoasă ca o iubită infidelă care are mustrări de cuget, nici rece ca să-i dea vreun motiv de neliniște. Revenea pur și simplu, fără o explicație, fără un cuvânt de scuză. Nici măcar nu încerca să inventeze o mătușă bolnavă, onomastica unei colege sau vizita la dentist.

…Iar acum, după plecarea aceea romantică, semănând bine cu fuga a doi îndrăgostiți, vălul secretului care le acoperea dispariția din Capitală era sfâșiat deodată de o scrisoare venită cu vaporul de dimineață…

— Ascultă, Eva, îi spuse. Nu vreau să joc rolul lui Othelo în fața ta. Dar explică-mi și mie cine-ți poate scrie o scrisoare despre mine și despre agenții care m-au căutat. Cine cunoaște toată povestea? Cine nu se sfiește să încredințeze poștei asemenea știri? Nu e nici gelozie, nici curiozitate prostească. Pur și simplu socotesc că se cuvine să știu.

Eva tăcu. În liniștea înaltă a carierei îi auzea respirația iuțită. Parcă urcase un deal. Era, în tot cazul, emoționată. El era și mai emoționat decât ea, în așteptare.

— Bine, o să-ți spun. Vreau să cred că ești un om statornic.

— Statornic în ce?

— În tot ce faci. Adu-ți aminte, calitățile personajului nobil, după Aristotel.

— Ce are Aristotel cu scrisoarea de la București?

— Uite că are. Nădăjduiesc că ai rămas același, ca atunci. Că nu ți-ai abandonat convingerile. Că ești consecvent cu tine, cu ceea ce ai scris în manifest.

— Iarăși manifestul! De unde știi tu ce conține?

— Știu foarte multe. Și știam demult, dar n-am avut dreptul să-ți spun. Azi, prin scrisoarea asta, am primit acest drept.

Se opri locului. Simțea că nu mai poate să facă un pas. Și că

trebuie s-o privească pe Eva țintă în ochi:

— Eva! Ce-nseamnă toate astea?

— Înseamnă că te-ntreb dacă ești hotărât să continui ce-ai început. Și să te chem alături de noi!

Rămase cu gura căscată. Această fetișcană frumoasă, care știe paragrafe din Aristotel pe dinafară, vorbea cu dezinvoltură despre lucruri la care el abia îndrăznea să se gândească. Să te chem alături de noi. Care *noi*?

Își aprinse o țigară. Eva zâmbi triumfătoare. Îi plăcuse lovitura de teatru pe care, desigur, o pregătise demult. Era, într-adevăr, pe gustul ei: puțin mister, puțină enigmă, întrebări intrigate rămase fără răspuns, și deodată…

— Te chem alături de noi, repetă ea. Ești un om cinstit, ai încercat să lupți cu mijloacele care-ți erau la îndemână, dar erai singur. Te-am înțeles: gata de orice sacrificiu. Dar ar fi fost un sacrificiu inutil!

— De asta m-ai scos din mâinile Siguranței?

— De asta.

— Numai de *asta*?

Aruncă țigara, făcu un pas spre ea. Eva râse, se feri într-o parte:

— Tudor! Ce te-a găsit? Am impresia că o declarație de dragoste plutește în aer.

— Răspunde, o somă el decis.

Ea clătină din cap, zâmbi, dar zâmbetul îi devenise deodată trist. Se apropie, îi puse mâinile pe umeri. Niciodată nu făcuse un gest atât de intim. Ar fi putut foarte ușor să și-o apropie, brusc, s-o îmbrățișeze, s-o sărute îndelung, așa cum visase de zeci de ori. Acum se ivise prilejul. Dar nu-l folosi. Nu era nicio urmă de senzualitate în apropierea de acum. Era vorba de altceva, mult mai important, mai decisiv.

— Fă-mă să înțeleg, îi spuse aproape fără glas.

Ea îl abandonă, căută în jur cu privirea, se așeză pe scara „Opel Blitz”-ului din margine; îi distingea silueta rezemată de portiera cu tricolor pictat neîndemânatic. Peste cabina mașinii se zărea vârful catargului de la nava germană. Din baraca de dincolo de sârma ghimpată se auzi o ușă scârțâind, câteva glasuri vesele, apoi ușa trântită curmă brusc rumoarea.

— Fac parte din organizație de aproape doi ani, începu Eva. Abia mă mutasem pe Sebastian, încercam să mă cunosc cu

vecinii, taxatoarea de la S.T.B. mă ajutase să-mi aranjez lucrurile...

— Scorpia aia? se miră el și aprinse altă țigară.

— Nu e deloc scorpie. De la început s-a purtat foarte frumos cu mine. După vreo lună sau două, mi-a bătut înspăimântată la ușă, cu un pachet, să i-l ascund. O urmăriseră de la poliție și aveau s-o percheziționeze. Am luat pachetul fără să-i pun întrebări. Agenții au venit după un sfert de oră, i-au scotocit prin casă. Auzeam prin perete cum dau deoparte patul și dulapul, zgomot de lucruri trântite, glasuri răstindu-se... Au luat-o cu ei. După ce-au plecat m-am uitat în pachetul acela. Erau manifeste pentru Întâi Mai.

— De necrezut. O ființă atât de nesuferită...

— Puțin teatru, dragul meu. Suntem prietene foarte bune, dar lumea nu trebuie să afle.

— Mie unul nici prin cap nu mi-a trecut.

— Înseamnă că am reușit amândouă să ne prefacem. În lipsa ei a venit un băiat, lucrător după înfățișare. Eram acasă. Mi-a bătut la ușă, m-a întrebat de ea. Mi-a inspirat încredere. I-am spus că a luat-o poliția. „Asta știam, a spus el încet. Nu v-a lăsat nimic?" „Ba da, un pachet". „După pachetul acela am venit, domnișoară. Dați-mi-l, vă rog." „Dacă ești și dumneata de la poliție?" „Am eu mutră de polițist?" a râs el. Era prea sigur pe sine și asta m-a cam înfuriat. I-am spus, ca să-i mai reduc din aplomb: „Te previn că știu ce-i în pachet". „Vreți să ne denunțați?" „Nu, să vă ajut." A reflectat puțin, apoi mi-a spus repede: „Trebuie să lipim manifestele pe garduri, pe ziduri, pe stâlpii de lumină..." „Mă pricep și eu la lipit". Așa am început. El m-a introdus în cercul lor, erau câțiva inși – un doctor bătrân, doi tipografi, o fată de la moara „Herdan". Primeam manifeste, le împărțeam... O dată am dus niște fluturași în Universitate, i-am răspândit pe băncile din amfiteatru. Mi-a fost o frică cumplită. Nu știu pe ce mâini au ajuns, dar poliția n-a prins de veste. Pe urmă ai apărut tu. Le-am spus tovarășilor mei de tine.

— Ei drăcie! sări el revoltat. Într-atâta te-au subjugat?

— Trebuie să le dai dreptate: urmăriți și suspectați la tot pasul, sunt suspicioși la rândul lor. Le-am spus că ai scris în presa de stânga, că ești un om cinstit și că ai putea să vii alături de noi. „Lasă să-l mai studiem", mi-au spus. Ei bine, cred că studiul acesta s-a terminat și rezultatul e favorabil. De aceea mi-

am îngăduit să mă deconspir față de tine...

Țigara se stinsese demult. O îngropă cu tocul pantofului în țărâna jilavă, amestecată cu pietriș căzut din camioane. Încercă să-și facă ordine în minte, să reacționeze cum se cuvine în fața unui asemenea eveniment. Așadar, era chemat la luptă decisă, o luptă care trecea dincolo de bunele intenții, fie și exprimate într-o revistă de stânga sau într-un manifest scris de mână în câteva exemplare și aruncat peste gardurile din cartier.

— Ei te-au anunțat că vine Siguranța?

— Ei. Prin taxatoare. E o femeie cumsecade, crede-mă!

— Rămâne de știut ce se așteaptă de la mine. Sunt un luptător, e drept, dar pe tărâmul ideilor. Nu mă pricep la atentate, nu știu să mă furișez în spatele santinelelor...

— Crezi că asta-i arma noastră principală?

— Dar care?

O simți în întuneric, cum zâmbește. Apoi îi auzi glasul ferm:

— Tot... ideile. Trebuie să convingem oamenii. Și să ne convingem de oameni. Un om singur, fie el Hercule, nu poate schimba fața lumii. Noi nu umblăm să împușcăm regi sau prim-miniștri. Sunt cunoscute atâtea atentate în istorie. Dar niciodată făptașii n-au obținut ce-au sperat din aceste gesturi extreme. Moare un dictator, vine altul. Nu o persoană trebuie suprimată, ci un sistem. Dar pentru asta trebuie să ne organizăm, să adunăm forțe în jurul nostru. Oamenii sunt nemulțumiți; revolta mocnește în suflete; această revoltă este însă o masă informă. Noi trebuie s-o modelăm, să-i dăm o direcție precisă...

Tăcu. Tăcea și el, o mie de gânduri i se învălmășeau în minte. Se simțea mândru. Niște oameni i-au dăruit încrederea lor. Îl socoteau, asemeni lor, demn să lupte, să înfrunte riscurile. Se lega din nou firul rupt, într-o zi, pe Calea Moșilor, când plicul roz convențional dispăruse de la locul lui. Sau cele două fire existaseră concomitent? Un fir îl ducea la poetul-redactor și la revista lui, care apărea cu obstinație, la intervale neregulate, în condiții tehnice proaste, dar continuase să existe în toți acești ani. Celălalt fir îl lega, prin Eva, de un grup de oameni necunoscuți, dar profesând aceleași idei, în care credea și cărora li se devotase...

Eva, cu plecările ei misterioase, privirea atentă, a taxatoarei de ia. S.T.B., plecarea din București în momentul cel mai potrivit – toate aceste detalii se alcătuiau acum într-un sistem coerent...

Într-un colț al cugetului i se strecură însă o întrebare: cât din prietenia Evei se datorește încercării ei de a-l atrage în organizație? Oare apropierea ei avea și ceva din zelul unui recrutor în căutare de contingente proaspete? Întrebarea devenea o adevărată obsesie. Trebuia să se elibereze cât mai repede de ea.

— Ascultă, Eva, am acceptat ideea și înțeleg că, la rândul meu, am fost acceptat. Suntem, așadar, tovarăși de drum. Dar vreau să ne întoarcem puțin spre trecut: ce legătură este între prietenia noastră și acest drum comun?

— Nu te înțeleg, spuse Eva.

— Să fiu mai explicit. Relațiile noastre au fost influențate de misiunea ta de a mă aduce în organizație?

— Falsă problemă.

— Ascultă-mă, Eva, e foarte important pentru mine să știu. Ne-am cunoscut, ne-am împrietenit, pe-am plimbat împreună, am început să te iubesc. Eram convins că sentimentul acesta e reciproc.

— Și este, îl întrerupse Eva.

— Întrebarea pe care mi-o pun, și ți-o pun și ție: aveai, când ne-am împrietenit, intenția să mă introduci în grupul vostru?

— Ajunge, spuse ea. Am înțeles ce-ți trece prin cap. Uneori prea multă minte strică. Ești un intelectual căruia-i place să despice firul în patru.

— Lasă discursurile și vino la obiect.

Ea se ridică, se depărta câțiva pași. Îl domina de acolo, inaccesibilă, cu umbrele nopții făcând să-i strălucească mai tare privirea:

— Când ți-am acceptat prietenia, nu mă gândeam la asta. Mi-ai plăcut, atâta tot. Dar trebuia să mă destăinui lor. N-au fost împotrivă. În fond era vorba de viața mea personală. Dar vezi că viața personală este strâns legată de lupta noastră. Fac parte una din cealaltă, nu le poți separa. Crede-mă, Tudor, te iubesc și eu, deși nu ți-am spus-o niciodată de-a dreptul. Nu-mi plac declarațiile focoase... În timpuri normale sunt sigură că am fi format amândoi o pereche ideală.

O întrebă, somând-o cu degetul arătător întins:

— Ce numești timpuri normale?

— Timpurile acelea cu trandafiri, la care visezi și tu. Lumea cea bună și dreaptă. Fără război. Și fără agenți secreți călcându-

ți pe urme.

Se ridică, se apropie de ea. O distingea cu greu în întunericul căzut brusc peste carieră.

— Eva, nu concep viața fără tine!

Răspunse îmbrățișării lui, o simțea cum îl cuprinde cu brațele, palmele ei îi dogoreau umerii prin cămașă, buzele ei îi ardeau buzele.

Dinspre tabăra germană se auziră pași în cadență și glasuri scăzute. Eva tresări, cu ochii la căștile pe care reflectorul așternea o tentă albastră-verzuie:

— Vai! E miezul nopții, se schimbă santinelele. Mă duc la culcare, că mă omoară tata.

Porniră spre baraca adăpostită sub deal. Când ajunseră în fața ușii, Eva îl luă de braț și îi spuse în șoaptă grăbită:

— Cei de la București ne-au sugerat sa fugim aici.

— Deci lor le datorăm robinsonada asta?

— În bună parte, da. Aș fi ales și singură acest refugiu. Dar îndemnul lor m-a încurajat. Ei m-au sfătuit să te aduc și pe tine.

— Înțeleg. Nu știu cum să-ți spun, într-un fel mă simt eliberat. Trebuia să avem această explicație.

— Eu simțeam mai acut decât tine nevoia unei explicații. Țineam la tine tot mai mult și mi-era greu să-ți ascund realitatea. Voiam să rămân sinceră față de tine, dar secretul acesta nu-mi aparținea și nu mi se dăduse dreptul să ți-l împărtășesc. Iar tu ai avut încredere. Îți mulțumesc pentru asta!

— Aș vrea să știu ce va fi mai departe.

— Mai departe… vom continua să visăm trandafirii aceia. Și să-i ocrotim.

— Noi doi, aici, reprezentăm atât de puțin…

— Nu suntem singuri. Noapte bună!

Îl sărută ușor cu vârful buzelor și porni, decisă, spre ușă. Din prag se întoarse o clipă să-i facă un semn afectuos din mână, apoi dispăru în întunericul dinăuntru. În frântura de clipă în care ușa rămăsese deschisă, Tudor auzi glasul lui Șușnea întrebând ceva. Dormea în săliță, lăsându-i Evei camera din dreapta. Lui i-o dăduse pe cea din stânga, în general nefolosită. La ce s-o folosească un om care-și petrece majoritatea zilei la volan și intră în casă numai ca să doarmă?

Își urmă veghea singuratică prin carieră. Nu, nu era singur. În stânga simțea prezența liniștită și atentă a santinelei germane,

colegul lui de veghe. Dar nu, nu erau câtuși de puțin colegi. Îi despărțeau atâtea revolte nerostite, atâtea dureri înăbușite-n suflet, atâtea neliniști... Cum ar fi arătat lumea fără războaiele care-au cutremurat-o mereu, de la începuturile ei? Ce sentimente ar fi nutrit oamenii unii față de ceilalți dacă n-ar fi fost nevoiți să poarte armă – un topor de silex, o arbaletă sau un pistol-mitralieră?

Călca pe pământul tare, pe stânca abia acoperită de țărână. Ici și colo, smocuri de iarbă săracă se încumetaseră să trăiască în acest sol pietros. Ca și iarba, oamenii se agață cu îndârjire de glia lor, hrănesc cu căldura inimii speranțe firave, îndură, se străduiesc, doboară munți și fertilizează ogoare, iar când pe stânca aridă îmbobocesc trandafirii, vin alții cu gând să-i culeagă... Cum să nu-i dușmănești pe intruși? Cum să nu privești cu ură spre gardul lor de sârmă ghimpată? Cum să nu te bucuri aflând că ai fost acceptat în marea familie a celor care vor să li se împotrivească?

Acum putea, într-adevăr, să scrie. Să alcătuiască povestea adevărată a acestor oameni în furtună, să înfățișeze cele două tabere, față-n față, mânate de idealuri atât de diferite... Îi veniră în minte cuvintele Maestrului, la prelegerea inaugurală pe care studenții – știa asta de la cei mai vârstnici – o așteptau cu nerăbdare, fiindcă Maestrul lega în fiecare an prelegerea de evenimentul cel mai important:

— Ne aflăm în fața unui război uriaș, cum probabil omenirea n-a avut niciodată. Războiul e umilitor pentru om, fiindcă-l readuce la primitivism. Și fizic, și moral. Să dormi pe pământul gol, când oamenii și-au perfecționat prin milenii culcușul; să stai de veghe sub ploaie sau sub soarele arzător, când există pe lume case și orașe; iar mai presus de toate, să ucizi. Un asasin oarecare își poartă victima pe conștiință, îl frământă remușcările. Un soldat nu poate avea remușcări, pentru că a ucide nu-i pentru el o problemă de opțiune; el e obligat să ucidă...

— Aha! Defetistul! Ne batjocorește eroii! au strigat studenții legionari din fundul amfiteatrului.

Maestrul a ascultat atent, a desprins din hărmălaia stârnită ceea ce trebuia, a ridicat mâna poruncind tăcere.

— N-ați înțeles nimic, a spus el trist. Nu vorbesc de războaiele noastre. Războaiele noastre au fost, fără excepție, războaie de

apărare, o rezistență disperată în fața cotropitorilor, un efort imens de a păstra întreagă ființa neamului acestuia. Vorbesc de războiul provocat, de nedreptatea care se face unui popor ridicând asupra lui arma; vorbesc despre agresiune, care nu-i decât o tâlhărie la proporții planetare; dă-mi teritoriul tău, dă-mi aurul și grâul și petrolul tău, că de nu... Tâlharul care-l amenință pe drumeț cu arma rostește cam aceleași vorbe; nedreptatea agresorului e aceeași, fie el căpetenie de hoți sau șef de stat imperialist. Citiți istoria, domnilor, și veți înțelege că acesta-i adevărul...

4

De la acest adevăr pornise când a scris manifestul; crâmpeie de frază sunau asemenea celor rostite în lecția inaugurală, într-atâta își însușise ideile și într-atâta concepția Maestrului pusese stăpânire pe cugetul lui.

Redactorul-poet îl ispitise, într-una din tot mai rarele întâlniri pe care și le îngăduiau de când se înăsprise dictatura:

— Ne trebuie un manifest împotriva războiului. Un text scurt, concentrat, un text care să spună lucrurilor pe nume, să găsească ecou în sufletul cititorilor. N-avem vreme să scoatem o proclamație, timpul ne presează, tipografia așteaptă... Ce spui, te-ncumeți?

— Și dacă nu-mi iese cum doriți dumneavoastră?

— O să-l îmbunătățim, o să întrebăm și pe alții... Dar trebuie să avem un text de bază și m-am gândit la dumneata. Ai vervă și idei, ceea ce e foarte important. Demască fascismul, arată unde ne duce războiul, fă apel la dorința de libertate a poporului, evocă primejdiile și urmările nefaste ale alianței cu Germania, iar în final, cheamă la împotrivire masele de oameni din toate categoriile sociale...

— O să-ncerc, a spus Tudor. Îl scriu chiar în noaptea asta. Mâine vi-l aduc la locul stabilit.

— Ești un colaborator de valoare – poetul s-a poticnit, a ascuns în batistă criza de tuse mai aspră ca niciodată. Știam că n-o să dai înapoi. Mâine te așteptăm cu materialul; semnalul este același pe care-l știi, un plic roz în cutia de scrisori...

În drum spre casă își cristalizase în minte frazele-cheie; îi veneau ușor, pentru că reprezentau propriile lui convingeri; se

imagina la o tribună, vorbind mulțimii despre toate aceste lucruri; știa și simțea ce trebuie să spună…

S-a așezat fără să-și scoată haina la măsuța îngustă și scâlciată care-i servea drept birou; stiloul a început să alerge pe hârtia velină; frazele veneau aproape singure, se înlănțuiau fără efort, compacte și expresive, fără să necesite retușuri și reveniri…

Mândru de ce scrisese, sigur pe ce simțea, satisfăcut de claritatea cu care frazele creșteau, intensificându-se, până la finalul răsunător, ca o chemare de trompetă, a doua zi, s-a înființat pe Calea Moșilor, la adresa unde depunea de obicei manuscrisele. Dar trecând agale pe lângă poartă a tras cu ochiul în cutia de scrisori și n-a mai zărit plicul roz: ceva nu era în ordine. O neliniște fără nume i-a străbătut întreaga ființă; instinctiv a privit în jur. Și a văzut vizavi un bărbat între două vârste, oacheș, cu fața pe jumătate ascunsă sub borul pălăriei, privindu-l atent la rându-i…

S-a depărtat, poruncindu-și să nu grăbească pasul, deși inima îl îndemna să dispară cât putea de repede, să iasă îndată de sub privirea cercetătoare a omului cu pălărie și costum gri. Nu trebuia să-i dea nici cea mai mică bănuială; avea asupra lui, transcris frumos pe curat, textul care l-ar fi aruncat pentru câțiva ani buni în închisoare. Se vorbea și despre execuții, și despre metoda cea nouă prin care regimul antonescian ocolea formalitățile proceselor, și urbanismul unor judecători: „fuga de sub escortă”!

Acasă, „curtea” nu i-a remarcat tulburarea. La ușa Evei era lacătul pus; nici nu i-ar fi vorbit despre ce i se întâmplase. Dar oricum s-ar fi simțit mai liniștit având aproape o inimă de prieten. Taxatoarea de la S.T.B. era la cișmea, spăla un preș, aplecată, șoldurile ei înguste se legănau în ritmul periei; Tudor a trântit poarta dinadins, să nu creadă că se furișează. Ea s-a îndreptat de șale, cu peria-n mână, și i-a zâmbit:

— Băiat cuminte, te-ai întors devreme azi.

— Mai cuminte ești matale, că te-ai întors și mai devreme decât mine…

— Da, dar la noapte am întâlnire cu un ibovnic, a glumit ea arătând undeva, spre Dealul Spirii, unde se auzea tocmai atunci vuietul unui tramvai.

A intrat în casă și s-a trântit pe pat cu inima bătând

nebunește. Aventură în toată legea, și eu născocesc basme cu cavaleri și domnițe, își spunea privind chiorâș la hârtiile de pe masă. De-aș scrie ce-am simțit văzând cutia de scrisori goală, aș umple jumătate de capitol; fără să apelez la fantezie, doar să-i fi adăugat agentului de vizavi un impermeabil cu buzunarul îngreunat de pistol, dar nici nu era nevoie, tipul era destul de fioros și fără asta!

Reconstitui acum, pentru romanul încă nescris, gândurile care-l frământaseră atunci. Cea dintâi pornire fusese să scape de corpul delict, să distrugă articolul acela scurt și adevărat, pornit din inimă… Poate a fost și-un dram de vanitate literară în ceea ce l-a oprit s-o facă. Cum să distrugi un lucru bun, un lucru definitiv, fără să-l citească nimeni? se întrebase. Măcar un om să ia cunoștință de gândurile lui, să guste stilul aspru, de rechizitoriu, să prețuiască truda unei minți și sinceritatea unui suflet. Așadar, să-l dea cuiva, indiferent cui. Să-l arunce la nimereală pe stradă, sau într-una din curțile modeste din cartier, sau, sfidător, să-l strecoare în cutia de scrisori a unei vile opulente, stârnind un ecou de furtună într-o familie inconștient de liniștită în egoismul ei…

A hotărât să-l păstreze, cu gândul la un posibil destinatar. Pe urmă l-au năpădit iar gândurile: De ce numai unul? De ce nu doi, cinci, douăzeci de destinatari? De ce n-ar face el însuși ce trebuia să facă redactorul cu tipografia lui clandestină, acum probabil descoperită și sfărâmată cu ciocanele de agenți furioși și experți?

A pus deci mâna pe „Parker Duofold”-ul butucănos a tăiat câteva file pe din două, din teancul rezervat romanului, și până seara avea două duzini de exemplare scrise îngrijit, cu litere de tipar, impersonale, ferme, ușor lizibile. Un raid în miez de noapte, pe străzile goale – Panduri, 13 Septembrie, Uranus, Podul Izvor, Cișmigiu – un traseu semănat cu hârtiuțele acelea care au tulburat, probabil, zeci de conștiințe din nepăsare, au născut speranță în suflete triste, au ajutat spirite oscilante să-și clarifice gândurile și au stârnit furia unei întregi secții a Siguranței…

Romanul, adevăratul lui roman, avea astfel un fericit punct de plecare! La naiba domnița clorotică din turnul lipsit de soare. Să piară în neant cavalerul țeapăn și incredibil! Dă-i încolo de călugări-spioni și de boieri iubitori de ospețe! Întoarce-te spre

ziua de azi, omule, și-ncearcă să vorbești despre ea!

Rămânea de știut cum au izbutit agenții să afle de manifest și să curme atât de curând firul unui roman promițător, expediindu-l pe autor într-un exil voluntar pe tărâmuri pustii și inerte, cărora aventura li se refuză pe veci!

Își imagină teancul de hârtii albe, deasupra cărora stiloul trona măreț și inutil. Un scaun de grădină-restaurant, un Parker Duofold și un student la Litere și-au dat întâlnire în casa șoferului Șușnea dintr-o carieră dobrogeană. Ciudat și incredibil! Studentul-romancier a devenit paznic de noapte la carieră, pe domnița din romanul lui medieval o cheamă Eva, călugărul malefic poate fi un agent cu haine gri și pălăria trasă pe ochi, care patrulează în fața unei clădiri modeste de pe Calea Moșilor.

Iar peste toate aceste imagini, ordonându-le, echilibrând forțele Binelui și Răului, necunoscutul *centru* rânduia destine cu traiectorii aparent disparate. Un redactor-poet plimbându-și „biroul” în buzunarele largi ale pardesiului. Taxatoarea de la S.T.B. disimulând sub flecăreala de cumătră o țintă precisă – răspândirea știrilor pe care cenzura oficială le ascundea sub coloane întregi de tuș negru, împestrițând paginile ziarelor. Vanghele, fost deținut politic aruncat în lagăr, de nevoie lucrător în simbria nemților. Eva însăși, studenta care-l traducea pe Tagore și lipea, noaptea, manifeste incendiare... Toți aceștia, și ca ei alții, o oaste fără număr, luptând prin mijloacele cele mai felurite pentru un țel înalt, sub o conducere unică...

5

La răsăritul soarelui, după al patrulea rond inutil în jurul carierei inerte, Tudor coborî pe platou. Îl găsi pe Vanghele voios, în ușa cămăruței lui, umflându-și pieptul voinic cu aerul proaspăt al dimineții.

— Cum a fost?

— Liniște, ca totdeauna. Uneori parcă aș dori să se petreacă un fapt, oricât de mărunt, care să-mi justifice slujba asta. Mă simt puțin umilit că paza mea n-are obiect.

— Zelul ăsta al tinereții, oftă Vanghele cu umor încordându-și bicepșii. La vârsta dumitale mă visam căpitan de transatlantic și eram cârmaci pe un șlep care nu s-a urnit din port un an de zile. Pescuiam toată ziua și moștenisem de la vechiul cârmaci două

găini pe care mă străduiam să le dresez. Asta, în lipsa papagalului pe care orice lup-de-mare care se respectă trebuie să-l aibă în cabina lui. Ce-ai vrea să faci? Să te lupți cu haiducii? Ferească sfântul să dea careva lovitura aici; nu știu cum te-ai descurca cu arma pe care-o ai.

Tudor dosi cum putu măciuca grea, bine lustruită, și răspunse nepăsător:

— Cine să dea lovitura? Și ce să fure? O bucată de stâncă? Sau motorul de la concasor?

— Nu, serios, ce-ai face?

— Aș da alarma. Avem colea, lângă noi, o ceată de ostași germani înarmați până-n dinți, care abia așteaptă să facă un act de bravură.

— I-am văzut eu cât îs de viteji, spuse Vanghele. Bat talpa prin curte, pe căldura asta. Dar să-i vezi cu cheia și șurubelnița în mână. Ce-i al lor, e al lor. Meșteri buni. Dacă-n loc de război și-ar vedea de meserie, ar fi mai câștigați

— Multă lume e de părerea asta. Să ne lase-n pace cu războiul și să-și vadă de-ale lor.

Vanghele îl privi cu atenție și nu spuse nimic. Își aprinse o țigară, mai căscă o dată, se uită la soare:

— O să fie vreme bună azi…

Tudor încercă să reia firul discuției:

— Dumneata, de pildă. Ai fost în lagăr, ești om cu vederi progresiste. Și rabzi, aici, și lucrezi pentru ei.

— Ascultă, amice, ți-ai pus de gând să faci propagandă cu mine?

— Nu. Voiam doar să stăm de vorbă.

— Crezi că ajută la ceva? Crezi că nu sunt destul de convins? Dacă mi-ar sta în puteri, le-aș arunca șandramaua în aer. Dar vezi bine cum stăm. Prieteni de nevoie. Un oarecare maior Wagner se plimbă toată ziua printre noi, încearcă să ne citească gândurile. E plină țara cu maiori Wagner. Oamenii îi urăsc, dar se tem de ei. Și-atunci ce să facă? Rabdă!

Un vuiet de motor răzbătu de dincolo de cotul Dunării: Tudor își îndreptă privirea într-acolo, nu văzu decât apa liniștită iar deasupra ei umbra verde a sălciilor.

— Vasăzică a ajuns, mormăi Vanghele.

— Cine?

— Vasul-spital al flotilei germane. Are o defecțiune la

schimbătorul de marș. De trei zile îl așteptăm. Au anunțat prin radio că îl trimit în reparație aici. Ne-au dat ordin să lăsăm totul la o parte și să-ncepem imediat lucrul. E grabă mare cu el.

— Grabă mare, și el întârzie trei zile?

Vanghele îl măsură iarăși cu o privire lungă, lipsită de expresie. Apoi se întoarse spre Dunăre. De după cot se ivi un remorcher mic, trăgând după el un fel de șlep cu cabine înalte și cu o enormă cruce roșie desenată pe bordaj.

— Întârzierea asta e cu tâlc. Poate bem diseară un pahar de vin cu comandantul remorcherului.

— Îl cunoști?

— Îl cunosc. Am navigat cu el prin Porțile de Fier. Un om de ispravă. Lucra pe un vapor englezesc. Acum ai înțeles?

— N-am înțeles, mărturisi Tudor.

— Vreau să spun că englezii știau să-și aleagă căpitani pentru vapoarele lor. Tot oameni unul și unul.

— Care-ntârzie trei zile un convoi?

— Care-ntârzie trei zile un convoi german, spuse Vanghele. E om de meserie, a știut el să găsească niște motive pentru întârziere, ca să nu-l acuze nimeni de sabotaj. Nici acum n-ai înțeles?

Capitolul 5

1

Să păzești noaptea o văgăună din munte, înarmat cu o bâtă. Nici măcar nu știu cum se mânuiește, își spuse. Dar probabil că la nevoie m-aș pricepe. Omul știe să lovească în caz de primejdie, chiar dacă n-a mai încercat niciodată. Ne vine probabil din instinct; specia umană s-a născut într-o lume ostilă, populată cu dihănii uriașe. Ce vedem prin muzee este rodul întâmplării norocoase. Niciun naturalist din lume n-ar afirma că exponatele muzeelor reprezintă toată fauna preistoriei. Și-apoi, știința nu ne spune cât de numeroși erau acești giganți. Și cât de agresivi. Și cum se descurcau strămoșii noștri pe jumătate goi, vorbind o limbă rudimentară, folosind niște biete ciomege cu o piatră ascuțită la capăt, împotriva coloșilor cu spinări de broască țestoasă.

Învârti bâta prin aer, ca să-și dovedească lui însuși posibilitatea de a o folosi ca armă. Descoperi, după câteva mișcări, că ar ști s-o mânuiască. Îi auzea vâjâitul și-și dădea seama că are la îndemână o veritabilă armă.

Dar dacă hoțul virtual are un pistol? Dacă pândește dindărătul unor stânci prăvălite după explozia de ieri, sau din întunericul unei scobituri săpate-n munte? Nu, nu poate folosi pistolul. S-ar demasca, riscul e prea mare…

Totuși se temea. Se temea de întunericul populat cu umbre, de pustiul colțuros în care se învârtea, cu pași neauziți, atent la fiecare zgomot. În vale, pe drumul din fața barăcilor, se vedea jarul țigării lui Vanghele. Prezența prietenului, deși depărtată, îl mai liniști. Ce m-aș fi făcut fără el? se întrebă.

Presimțea că hoțul e pe aproape; după calculele lui, și-n noaptea trecută venise cam tot la această oră – momentul în care, după rondul în partea de sus a carierei, paznicul cobora de obicei spre poarta de la cherhana. Acum însă, n-o să-i meargă; planul fusese bine ticluit, fără-ndoială hoțul va cădea în cursă. Și asta, tot datorită lui Vanghele…

Vanghele era singurul care, în afară de inginer, era la curent cu întâmplarea. Pe înserat, după ce terminase lucrul, stătea pe mal și fuma. Tudor s-a apropiat de el, l-a luat pe departe:

— Cariera asta e ca o casă descuiată. Dac-ar vrea cineva, ar

putea lua concasoarele cu totul...

— Și ce să facă cu ele? a râs Vanghele. Nu-s bune nici măcar de mâncare. Plus că nu-i așa ușor să le urnești din loc.

— Nu glumi, nea Vanghele. Inginerul m-a chemat azi dimineață și m-a iscodit în fel și chip. Spune că noaptea trecută i-a umblat cineva prin birou. A găsit lipsă din zahărul pentru ceai. Nu-i mare lucru, câteva cuburi de zahăr, acolo, dar parcă nu-ți vine la-ndemână să te știi cotrobăit în propria ta gospodărie.

— Are dreptate, a încuviințat Vanghele. Auzi, să-i ia din zahăr! Pagubă, nu glumă, pentru un zgârcit ca el...

— Nu-i vorba de zgârcenie. Știi ce-a spus inginerul? „Azi ia zahăr, mâine poate lua dinamită”. „Dinamita e în depozit, la loc sigur”, am protestat. L-am văzut că șovăie. Parcă tot voia să-mi spună ceva și nu găsea cuvintele potrivite. În cele din urmă și-a luat inima-n dinți: „Să-ți spun un lucru, domnule Tudor. Un secret absolut. Contez pe onoarea dumitale...”

— Te-a luat subțire...

— Cam așa. I-am dat cuvântul de onoare că o să păstrez secretul și atunci mi-a spus despre ce e vorba. Are obiceiul să pună deoparte un cartuș sau două de dinamită, când se fac explozii în carieră; Pentru pește, bine-nțeles.

— Mare ispravă! Totdeauna a făcut așa.

— Dar dinamita asta nu stă încuiată în depozit, îți dai seama. Dacă hoțul de azi-noapte dădea peste dinamită în loc de zahăr, putea să iasă o dandana, nu crezi?

— Știu și eu? a ridicat din umeri Vanghele.

— Ce m-am gândit? Ciobanii au o vorbă: unde-a mâncat lupul oaia, se mai întoarce odată...

— Înțeleaptă vorbă. Vrei să spui că ai de gând să stai la pândă-n noaptea asta?

— Da. Dar singur n-o să mă descurc. Cariera e mare, nu știu de unde vine hoțul; te pomenești că eu stau pe creastă și el dă târcoale pe-aici, pe jos. În Gheorghe nu mă-ncred. Iar șoferii sunt obosiți și nici n-aș vrea să afle ceva. De-aia te-aș ruga pe dumneata...

— Bucuros, a spus Vanghele.

S-au sfătuit cum să organizeze pânda. Fără-ndoială, hoțul aștepta ca paznicul să-și facă rondul în preajma concasorului, apoi la gardul de sus, și să se depărteze pe potecă la vale, spre

barăci. Atunci, fiind sigur că nu-l pândește nicio primejdie, va acționa…

Tudor urmase deci traseul din fiecare noapte, cu o singură diferență: Vanghele îl înlocuise de la potecă în jos, spre barăci, iar el se furișă înapoi, în preajma concasorului, și rămase ascuns după cazanul mare, ruginit, din spatele clădirii. Stătu acolo, nemișcat, mai bine de o oră…

În sfârșit, hoțul apăru deodată, nu departe de locul în care stătea ascuns. Trecu ușor, cu pași neauziți; poate că era desculț sau purta opinci. Se opri în fața biroului, privind cercetător în jur. Întinse gâtul, să vadă peste clădirea concasorului, la vale. Tudor vedea și el, în lumina săracă a reflectorului german, silueta lui Vanghele, purtând sub brațul stâng o bâtă ca a lui. Și pălăria semăna cu a lui. Un *alter ego* destul de izbutit, pentru vreme de noapte, la depărtarea asta…

Hoțul luă cheia de sub piatra de la intrare și descuie ușurel. Se strecură înăuntru, închise ușa la loc… Simplu de tot.

Tudor respiră adânc. Simțea că inima îi zguduie coastele. N-avea de ales; dacă voia să facă ceva, acum era singurul moment prielnic. Alergă tot așa, neauzit, la ușa biroului, o deschise brusc, aprinse lanterna și strigă:

— Sus mâinile! Nicio mișcare că trag!

— Cu ce tragi? auzi dinlăuntru un glas puțin ironic.

Un bărbat stătea ghemuit lângă dulapul unde-și ținea inginerul „muniția” pentru pescuit. Clipi din ochi, orbit de lumina bruscă a lanternei. Avea părul încâlcit și barba nerasă de cel puțin o săptămână. Purta un rudiment de uniformă militară.

— Sus mâinile! repetă Tudor.

— Altceva mai știi să-spui? Glasul, mai liniștit acum, răsuna ferm și muzical. Am un pistol cu cinci cartușe. Primul l-aș trage în lanterna aia. Stinge-o dracului, până nu-mi pierd răbdarea!

Tudor îndreptă lumina spre podea, intră și închise ușa.

Hoțul își luă mâna de la ochi, probabil se deprinsese cu lumina, se îndreptă și rămase rezemat de dulap, cu brațele încrucișate.

— Nu fi prost, stinge-o, repetă el. Vrei să intre la bănuieli nemții din vale?

— Sunt paznic, am dreptul să controlez… încercă să-i explice.

— Prostii! Cu sau fără lumină, tot aia e. Nu te teme, nu-ți fac niciun rău. Ce interes aș avea? Vreau să stăm nițel de vorbă…

— Rămâi acolo unde ești, spuse Tudor și stinse lanterna.

Prin geamurile biroului se strecură acum lumina palidă a lunii care punea pătrate triste pe lucrurile din biroul strâmt. Tudor rămăsese lângă ușă, cu bâta pregătită; lângă dulap vedea silueta nemișcată a hoțului. Subțire, înalt cam cât el, cu mânecile bluzei suflecate până peste cot.

— Cine ești? îl întrebă.

— Un om. Un soldat. Numele vrei să mi-l știi? Pot spune orice nume. Ion, Gheorghe, ce importanță are? Dă-mi o țigară.

— Multe mai vrei.

— Nu-ți fie teamă, frățioare. Ce-aș putea să fac? Cel mult să-ți dau un brânci și să fug pe ușă afară. Dar n-am chef să fug. Nici putere. Știi de când fug? Știi de când mă ascund prin cele mai ciudate locuri? Știi cât am răbdat de foame și de sete, și de lipsa unui fum de țigară?

Tudor se lăsă convins. Într-adevăr, de ce i-ar face vreun rău? Era un fugar, un om care se ascundea. Avea nevoie de prieteni, nu de dușmani. Își rezemă bâta de perete, scoase țigările și chibritul. Omul se apropie de el, luă țigara cam de la distanță; poate-i era teamă și lui; o aprinse, trase cu sete și-l înecă tusea. Tusea lui îl împiedică pe Tudor să audă pașii de afară. Vanghele se opri în prag:

— Stați de vorbă pe-ntuneric?

— E mai romantic, îi spuse Tudor.

— L-ai prins?

— M-a prins, râse hoțul. Poate asta am și vrut. Să fiu prins de oameni și nu de fiare.

— De unde știi că suntem oameni și nu fiare?

Soldatul gesticulă cu țigara:

— După câte-am pătimit, știu toate. M-am învățat să citesc în sufletele oamenilor.

— De unde vii?

— De departe, din stepa rusească. O poveste lungă…

— Spune-ne-o și nouă, porunci Vanghele.

— Să-mi adun gândurile, zise soldatul. Mai dă-mi o țigară, vere, că p-aia am supt-o dintr-o sorbitură. De-o săptămână fumez frunză de sfeclă…

Tudor îi întinse altă țigară. Scăpără chibritul, îl lăsă s-o aprindă ținând-o în vârful flăcării. Descoperi că soldatul, maturizat de barba aceea crescută, avea ochii foarte tineri.

— Câți ani ai?

— Două’ș’patru. Dar după toate astea mă simt de șaizeci. Multe ne-a fost dat să-ndurăm, fraților…

Vanghele îl îndemnă iarăși:

— Zi-ne și nouă.

— Păi nu știu cum s-o-ncep. O săptămână de-aș sta, tot nu v-aș putea spune tot. Anul trecut, în toamnă ne-au trimis spre front, compania noastră și-ncă o companie, să completăm regimentul. Ne-am dus cu trenul până-n mijlocul Rusiei. Era acolo o apă mare și căpitanul nostru tot întorcea harta să se dumirească unde am ajuns. Pe urmă am luat-o pe jos, cu tot calabalâcu-n spate. Și-am mers, și-am mers, cum spun poveștile. O zi, o noapte, altă zi… Câmpie fără capăt, mirișt, câte-un sat ars și pustiu… Dormeam iepurește, cu mâna pe armă. Ne sculau sergenții, țipau la noi, dar erau și ei trudiți tot ca noi. În urmă, un cal cu două marmite în samare. Mergeam până dădeam de-o fântână, ca să aibă bucătarul cu ce face ciorbă. Până fierbea zeama aia chioară, cu trei cartofi în ea, dormeam în iarbă ca butucii. Pe urmă iar la drum… Aveam în pluton pe unul, Clopoțel, țigan de felul lui, care ne mai ținea inimile cu minciunile lui. Toți știam că minte, dar ne plăcea să ne mintă. Avea har la povestit și noi abia așteptam să-nceapă. Ne aducea în minte imagini visate în somnul de la popasuri. Tot povești cu femei. „Măi ce hulube avea!” spunea râzând cu toată gura, și noi ne ștergeam sudoarea cu mâneca și de-atâta praf sudoarea era cenușie, și ne visam mângâind cu palma coapse solide, femeile din poveștile lui erau toate trupeșe, mai mult doici decât femei, soldații așa visează, femei pline și ocrotitoare, poate pentru că nu are cine să le poarte de grijă acolo…

— Ești filozof, se miră Vanghele.

— Războiul te face de toate: și filozof, și câine, spuse soldatul încet. Fumezi cu unul din aceeași țigară și după un ceas îl înmormântezi și te gândești că puteai fi tu în locul lui… Și nici nu știi cum se cheamă ținutul în care l-ai lăsat, ca să poți scrie maică-sii… Trebuie să fii filozof, altfel o iei razna…

— Spuneai de țiganul ăla, îi aminti Tudor.

— Ba, Clopoțel îl chema și-i da-nainte cu poveștile. Ne evoca mirosul de cearșaf proaspăt, nouă care de săptămâni dormeam pe pământ gol. Povestea despre țigări cu urme de ruj pe ele, despre foșnetul mătăsii și despre nopți albe și fierbinți. Născociri

sau adevăr, naiba știe, dar ne plăcea să-l credem. Abia așteptam popasul, să ne strângem roată pe lângă el și s-ascultăm. Uitam și rosăturile de la picioare, uitam și setea și umerii striviți de greutatea raniței. Ne visam în grădini răcoroase sau în camere liniștite, cu perdelele fluturând ușor de-o adiere. „Încolonarea!” striga căpitanul. „Încolonarea!” repeta sergentul Cioată, un om ciolănos, de vreo patruzeci de ani, bucovinean de fel, care scosese untul din noi la cazarmă. Visul se rupea brusc, începeau întrebările: ce ne așteaptă acolo, înainte, mai departe de stepa întinsă și dreaptă ca marea?... La o haltă, Clopoțel ăsta a venit lângă mine, chipurile să-mi ceară o țigară: „Vericule, zi-mi și mie încotro vine țara.” „Da’ ce-ai cu țara măi, Clopoțel?” „Păi, zice, eu n-am treabă nici cu nemții, nici cu rușii, și am copilași acasă, mânca-i-ar tata...” „Nu vorbi prostii, mă, te mai aude cineva și dai de dracu...” „O să vezi tu că nu-s prostii...” Când ne-am apropiat de regiment, am dat întâi de nemți. Stăteau pe lângă tunuri și fumau și tot Clopoțel zice: „Vezi, vere, ăștia stau deoparte și păzesc pușcoacele, și-ai noștri colo, în linia-ntâi...” Cam așa era, mai auzisem noi la batalion că nemții luaseră de la o vreme obiceiul să-i vâre pe-ai noștri în față, ca să-și arate vitejia, așa spuneau. Sergentul Cioată l-a auzit pe țigan și l-a ocărât cu jumătate de gură; vedeam bine că și el gândește tot așa, dar ne era comandant de grupă și se cuvenea să-și păzească oamenii de rătăciri... Apoi, am ajuns la regiment. Regimentul era un șanț lung de-un kilometru, cu oameni în el, murdari, tupilându-și capul la fiecare bubuitură; curând m-am învățat și eu să fac ca ei, și cred că ani de zile, când o trânti cineva o ușă eu o să-mi tupilez capul, că orice om se-ntoarce din război cu o hibă...

— Și Clopoțel a rămas cu voi?

— Păi da. A rămas, unde să se ducă? Stătea lângă mine în șanț și făceam de pază, noaptea, și se uita la stele: „Încotro vine țara?” Așa am dus-o săptămâni și luni de zile. Pe urmă a-nceput iarna și ce-am pătimit acolo oi spune și la morți. Ne-nfășuram picioarele în jurnale și pe urmă trăgeam bocancii. Mulți au degerat și-au zis bogdaproste. Că i-au reformat și i-au trimis acasă. Noi acolo, pe poziție. Mai trăgeau rușii, mai trăgeam noi... Alte săptămâni. Uitasem ce-i aia baie. Când apucam într-un bordei, la căldură, ne scoteam hainele. Stăteau păduchii la cusături ca firele de sare. Despre mâncare nu vă mai spun;

ciorba ajunsese limpede ca ceaiul. Câțiva inși cred că tot s-au pricopsit în războiul ăsta…

— Dar nemții? Cum o duceau nemții?

— De unde să știu? Noi ne vedeam de-ale noastre. Se vorbea între soldați că nemții au unt berechet și ciocolată. Și mai dădeau iama și prin satele pe unde treceau. Când se opreau într-un sat, întâi trăgeau câteva rafale pe străzi, la nimereală, doborau doi-trei inși, ca să le ia satul frica, pe urmă porunceau: „Să ne dați asta și asta!” Și oamenii dădeau, de frica glonțului, și scrâșneau din dinți…

— Dar partizanii?

— Partizanii veneau uneori noaptea peste ei și se răzbunau. În vremea asta noi stăteam în tranșee, cu fața la inamic, că românu-i răbdător și știe să-ndure greul… N-o să poată aduna nimeni la un loc tot răul pe care l-au făcut nemții acolo. Odată ne-au pus să-i ajutăm să-și urce bagajele în camioane; era un batalion german care se ducea acasă, în refacere. Comandantul batalionului tot țipa la noi să avem grijă de captură. N-o să ghiciți nici pân-la anul ce capturase ăsta.

— Tablouri, presupuse Vanghele.

— Blănuri, încercă și Tudor.

— Da’ de unde! Soldatul părea încântat de încurcătura lor. V-am spus că n-o să ghiciți pân-la anul. Hai să vă spun tot eu: un pian și-un scaun de dentist!

— Al dracului neamțul, făcea Vanghele. Bine că n-am pus prinsoare. Aș fi pierdut sigur.

— Spre primăvară, continuă soldatul, bucuros că izbutise să-i uimească astfel, ne-au șoptit cercetașii că rușii se pregătesc de ofensivă. Era prin martie și zăpada începuse să se topească. În șanțurile noastre, cât le curățăm noi, umblai prin apă pân-la glezne. Și nu ne îngăduiau să mai plecăm în spate, să ne refacem cât de cât. Mă mir că nu m-am îmbolnăvit atunci. Știam că trebuie să rabd. Dacă te plângeai că ești bolnav, doctorul te întorcea pe toate părțile și tot spunea că vrei să dezertezi. Trebuia să fii la pământ ca să te creadă. Se-ntorceau frații de la punctul medical înjurând și aruncau pe jos prafurile pe care le primiseră; nu de prafuri duceam noi lipsă acolo… Și într-o dimineață, chiar în zori, a început artileria să ne bată pe tot frontul. Era ceva de iad, oameni buni. Veneau obuzele ca stolul, vâjâind. Unde cădeau, ne amestecau cu pământul. Tranșeele se

prăvăleau peste noi. De două ori eu, ăsta care mă vedeți, am fost îngropat de viu. Câte-un obuz lovea în plin, drept în mijlocul șanțului, și zece inși odată erau făcuți fărâme. Povestea asta a durat de dimineață până după prânz. Dar după ce-a tăcut artileria și au dat să iasă infanteriștii spre noi, au adus nemții niște tunulețe mici și-ale dracului. Am făcut baraj de foc, cum se zice, și nu i-am lăsat să se apropie. Atunci au luat-o de la cap cu artileria, și dă-i și dă-i... Seara, când ne-am numărat, mai eram zece inși teferi din toată compania. Peste noapte ne-am pomenit cu o companie germană în dreapta noastră; nemții se gândiseră să vâre printre ai noștri companii de-ale lor, să ne dea pildă cică. N-avea cine să facă gură dintr-ai noștri: căpitanul murise, locotenentul era în spital, împușcat în umăr, iar majurul companiei se învârtise de-o permisie, cu o zi înaintea atacului. Atunci nemții au pus un plutonier de-al lor mai mare peste compania noastră, să ne îndemne, și când au dat semnalul, ăla a-nceput să ne zorească la atac. Atac cu zece oameni, știți? „Stăm bine-aici, i-a râs Clopoțel în nas, du-te matale să iei Moscova dacă ai plăcere, eu te las și nu-ți cer nicio fărâmă din ea!” Neamțul nu pricepea o iotă, dar și-a dat seama că râde de el și și-a scos pistolul. Ce nu ne plăcea nouă să ne comande om străin, dar povestea cu pistolul le-a pus vârf la toate. Sergentul Cioată, cum era el dat dracului, s-a repezit să-i dea peste pistol. Glonțul i-a șters mâna, aici, aproape de umăr. Când am văzut sânge, am tăbărât toți pe neamț, l-am burdușit bine, l-am lăsat lat în șanț și sergentul i-a spus țiganului: „Mă Clopoțel, acuma hai să vedem încotro vine țara!” Am plecat toți zece, numai cu puștile și sacii de merinde; era pe înserate, în urma noastră bubuiau tunuri și tocau mitraliere; nimănui nu-i ardea de noi. Până să-și vină-n fire neamțul nostru, eram departe. Am ocolit o baterie care trăgea de zor; am văzut venind doi motocicliști, ne-am prefăcut morți la marginea drumului, s-a înnoptat, am ținut-o drept înainte, după stele; am scăpat. Toată noaptea am mers așa, după stele; în zorii zilei a dat Dumnezeu și-am ajuns la un cătun, într-o margine de pădure. Ne-am apropiat de-o casă mai arătoasă. Sergentul și cu Clopoțel s-au dus să bată-n ușă, iar noi, ceilalți, am rămas ascunși după tufe. A ieșit o babă voinică, cu o toporișcă-n mână. Sergentul i-a explicat că nu-i facem rău, i-a arătat haina însângerată la umăr; baba nu s-a speriat, le-a făcut semn să intre, sergentul ne-a chemat: „Hai și voi!” Am

ieșit cu toți de după tufe. Baba sta în ușă și se uita la noi. Avea o basma neagră care-o îmbrobodea până la ochi, n-am deslușit dacă-i bucuroasă de-atâția oaspeți, socotesc că nu. Judece oricine, să-ți pice zece soldați în casă la vreme de război… Era o femeie inimoasă, ne-a dat apă de spălat, a rupt o fâșie dintr-o cămașă și a oblojit rana sergentului, ne-a dat lapte cu pâine neagră și ne-a așternut pe jos un țol, să dormim. Nu mai aveam puterea să ne mirăm de atâta bunăvoință; am mâncat pâine cu lapte și ne-am culcat și-am dormit buștean până seara. Ne-am trezit buimaci auzind ușa trântită de perete. Am sărit în sus. În pragul ușii stătea un rus cu barbă și cu „balalaică” la gât.

— Ce balalaică? mormăi Vanghele.

— Așa-i spun ei la pistolul-mitralieră. În spatele lui erau încă vreo trei. Ne-au amenințat cu armele și ne-au făcut semn să stăm pe loc. Am stat; puștile noastre le lăsasem după ușă, eram toți în cămașă și izmene. „Stați liniștiți, ne-a poruncit sergentul. Bărbosul abia așteaptă să descarce drăcia aia în noi!” Pe urmă i-a spus bărbosului că suntem *rumânschi*. „Rumânschi?” zice bărbosul și-i face semn din cap unuia de-al lui, care purta șapcă de marinar. Marinarul a venit mai aproape a dat lampa mare. Știa limba noastră și ne-a zis că dacă suntem români, să spună fiecare ceva pe românește, altfel nu ne crede. Am spus fiecare ce ne-a dat prin cap, marinarul a ascultat, pe urmă a dat din cap spre bărbos: *„Rumânschi, tavariș comandir!”* Atunci comandirul s-a așezat pe scaunul de lângă masă, a scos punga cu mahorcă și ne-a poftit să fumăm cu el. Ne sculăm, venim lângă el, comandirul își mângâie barba și spune ceva marinarului și el ne tălmăcește: „Credeam că sunteți nemți. Cu nemții avem noi ce-avem, ne-au făcut mult rău și-acuma le e frică de noi. Ca să scape, când punem mâna pe ei, ne spun că-s români. Și încotro?” „Păi, noi spre casă. Din două sute am rămas ăștia câți ne vezi, zice sergentul. Și nu ne-am pus de gând să luăm Moscova de la voi, cum a vrut alde Hitler…”

— Vă băgărăți și-n politică? se miră Vanghele.

— Politică, da. Dar bărbosul a scuipat pe dușumea și l-a înjurat pe Hitler și-i spune ceva marinarului și marinarul ne tălmăcește. „Comandirul zice că nu vă luăm prizonieri, ce să facem cu prizonierii? Dacă vreți vă primim în ceata noastră, ca partizani.” „Și dacă nu?” a întrebat Clopoțel cu sufletul la gură. Marinarul s-a uitat la comandir, care înțelesese întrebarea fără

să i-o mai tălmăcească cineva, și i-a spus marinarului ce să ne spună: „Nu vă ia nimeni capul. Dacă nu vreți, vă duceți acasă la voi. Numai pe front să nu vă-ntoarceți!” Stăm noi, ne sfătuim, mai răsucim o țigară, nu-i lucru de glumă. Sergentul spune: „Oricum am da-o, tot dezertori ne numim. Dacă ajungem acasă ne-așteaptă Curtea marțială, iar Curtea marțială are o singură pedeapsă pentru dezertori. Eu n-am puterea să vă dau ordin, zice sergentul, aici fiecare își chibzuiește singur cum e mai bine. Dar eu zic să rămânem cu ei…” Partizanii stăteau și fumau și așteptau să se termine sfatul nostru. „Eu am copii acasă, zice Clopoțel. În satul meu e greu s-ajungă Curtea marțială. Dacă comandirul ăsta mă lasă, eu mă întorc în țară, fie ce-o fi!” Sergentul se uită la el, chibzuiește, că era un om cumpănit.

— Era? îl întrerupse Vanghele.

— Păi da, s-a prăpădit săracul. Am aflat mai târziu că n-a avut noroc. Oamenii dintr-un sat au auzit la radio de un partizan sergent român, care-a căzut eroic în luptă cu fasciștii. Mai spuneau că Stalin personal a auzit de el și-a poruncit să-i dea decorație.

— Vasăzică, s-a dus cu ei.

— S-a dus. Nu era omul care să-și ia vorba-napoi. Atunci, în casa bătrânei, el s-a hotărât fără cuvinte multe. Iar când Clopoțel a spus la rândul lui ce-a hotărât, sergentul s-a uitat lung la el și l-a întrebat: „Te-ai gândit bine? Cum ai să răzbești până acolo?” Clopoțel a râs și-a spus zicala pe care-o știe toată lumea, cum că „a nimerit orbul Brăila.” Ceilalți așteptau și nu se hotărau ce să zică. Așteptau și partizanii. Sergentul s-a uitat întrebător la mine. „Nu vă supărați, dom’sergent, i-am spus, dacă-i vorba de răfuială cu nemții, putem să le spunem o vorbă acolo, la noi acasă. Eu încerc să răzbat cu Clopoțel ăsta. Cum ne-o fi norocul.” „Treaba ta, zice sergentul. Ți-am spus că nu dau ordin, numai ai grijă să-ți păzești capul. Umblă vorba că au trecut vreo mie de inși prin Curtea marțială și niciunul dintre ei n-a scăpat teafăr…” Partizanul cu șapcă de marinar asculta și-i tălmăcea comandirului la ureche tot ce ziceam noi. Când am terminat cu sfatul, cinci inși hotărâseră să se-ntoarcă în țară, iar ceilalți, patru, cu sergentul cinci, să rămână la partizani. Bărbosul ascultă, spune marinarului două vorbe, marinarul ne tălmăcește… „Nicio supărare, oameni buni. Care-ați hotărât de plecare, mergeți sănătoși. Care rămân cu noi, să știe că la noi

nu e tribunal. Tribunalul îl facem noi. Pentru vânzători o singură răsplată, așa zice comandirul. La război viața-i scurtă…” „Înțeleg, zice, sergentul. Spune-i comandirului că n-o să vă vindem. Dar pe ăștia de vor să plece, lăsați-i să plece…” Ne-au dat merinde pentru drum, marinarul ne-a scris pe o hârtie numele satelor mai mari pe unde să trecem, că prin orașe erau garnizoane de-ale nemților, și-am plecat.

— Atâta tot? întrebă Vanghele.

— Cum adică „atâta tot”? E de povestit o săptămână prin câte-am trecut după aia. Mergeam prin pădure din zori și până-n seară, încălțările ni se făcuseră ferfeniță, hainele atârnau fâșii pe noi. Căutam, noaptea, cartofi prin grădini. Uneori băteam în geamul unei case mai singuratice, pe înserat. Deschidea ușa o femeie sau un moșneag, că bărbații erau la război. Le spuneam mai mult prin semne povestea noastră dar femeia sau moșneagul care ne deschideau ușa știau destule despre război; înțelegeau și fără vorbe. Ne dădeau pâine din puținul lor, ne cârpeau zdrențele de haine și-l ocărau pe „Ghitler”.

— Nu vă socoteau dușmani? Nu se temeau de voi?

— Îndată ce rezemam armele de perete, nu se mai temeau. Un bătrân din Ucraina luptase pe Siret în războiul celălalt. Fusese rănit și-a stat într-un spital din Iași, învățase binișor românește. Zicea că-i înțelege pe soldați, soldații se duc unde primesc ordin. Nu ne socotea pe noi, soldații, vinovați de năpasta care căzuse pe capul lor. Tot de „Ghitler” a pomenit și el. De Antonescu nu prea știa, dădea vina pe rege. „De ce nu-l dați jos? ne-ntreba. Când țarul a făcut război și mureau oamenii câte-o mie pe zi, a venit *rivaluția*, și-am scăpat de țar. Asta-i slujba țarului, războiul. Și Ghitler e tot un țar și-i place războiul!”

— Deștept foc moșneagul ăsta, spuse Vanghele.

— Ei! Tălmăcea lucrurile după mintea lui și după ce știa el despre viață. Ne-a arătat sabia lui și-o decorație înverzită de vreme. Când ne-am uitat, era o decorație de-a noastră. Și ne-a cântat un cântec de la *rivaluție*. Când am plecat, ne-a mai spus o dată să facem revoluție, să-i dăm jos pe țar și pe burjui, și-atunci tot omul o să aibă pâine, flăcăii or să are pământul cu tractorul și nimeni n-o să le mai poruncească să plece la război.

— Tudore, zice Vanghele, dă o raită pe-afară și vezi dacă nu e vreo mișcare.

— Nu vreau să pierd povestea.

— O să tac până te-ntorci, spuse soldatul. Și o să mai fumez o țigară, dacă-mi dai.

Tudor îi dădu o țigară, ieși, se urcă pe treptele săpate în piatră de la concasor spre vârful dealului. Nicio mișcare pe nicăieri. Se întoarse în birou. Voia să asculte urmarea acestei povești care-i dădea o imagine concretă a războiului. Ce știa el despre război? Oameni năpustindu-se unii asupra altora, cu armele întinse, într-o încleștare pe viață și pe moarte. Ucizi nu dintr-o pornire bestială, ci pentru că e ordin să ucizi. Ucizi ca să nu fii ucis; tragi tu înainte ca inamicul să tragă. N-ai nimic personal cu el; probabil că dacă cei doi adversari s-ar privi în ochi înainte de a-și începe înfruntarea, dacă și-ar arăta fotografiile celor rămași acasă, dacă ar vorbi despre mama care i-a condus cu lacrimi până la poartă urându-le „Să vii sănătos”, dacă toate astea s-ar petrece în clipa dinaintea luptei, atunci lupta n-ar mai putea avea loc. Războiul ar deveni imposibil.

Intră iarăși în biroul plin acum de fum de țigară. Auzi de la ușă glasul domol al dezertorului:

— ...Era o femeie voinică, frumoasă, cu părul galben ca aurul. Purta cozi și seara le despletea și-mi venea să-mi îngrop fruntea în șuvoiul acela auriu, mătăsos. Iar când o îmbrățișam, pielea ei mă frigea. Odată femeie. Una ca asta te face să uiți și de mamă, și de tată. Când deschideam gura că vreau să plec, Marusia sărea la mine, mă săruta, mă dezmierda ca pe iubitul ei. M-a spălat, m-a primenit, mi-a cârpit haina, că-mi agățasem o mânecă într-un ciot, în pădure. Într-o noapte, s-a zvârcolit în somn și m-a strâns în brațe și mi-a spus: „Fediușa, Fediușa...” Și m-am gândit, cu amar, că dezmierdările ei erau pentru acel Fediușa care trăsese în mine sau în care trăsesem eu. M-am hotărât să plec a doua zi de dimineață. Dar ea a tăbărât iarăși pe mine, lupta aceea de-o clipă mi-a furat iarăși mințile... În seara următoare, când să ațipesc, am auzit-o coborând ușurel din pat. Am răsuflat adânc, ca un om care se-ntoarce pe cealaltă parte. S-a dus în vârful picioarelor și a deszăvorât ușa, A venit pe urmă înapoi în pat, zgribulită, s-a vârât lângă mine. Am întins mâna, ca omul în somn, și am cuprins-o, răsuflând tot așa, adânc și regulat. După vreun ceas, simțeam c-am amorțit și mă furase de-a binelea somnul. Atunci am auzit ușa deschizându-se ușurel, și-n lumina slabă de afară am văzut în prag un bărbat înalt, cu căciulă cu clape, și cu „balalaică” de gât. Am sărit din

pat ca ars, dar într-o clipă casa a fost plină de oameni. Mi-am luat hainele – le puneam totdeauna în bună ordine, la capătul patului – și m-am echipat în câteva secunde, ca un recrut bine muștruluit. Cel cu „balalaica” a aprins lampa și s-a așezat pe scaun, lângă masă. Marusia și-a tras o rochie pe ea, și-a înnodat la iuțeală părul într-un fel de coc și s-a așezat și ea. Cel cu „balalaica” mi-a făcut semn să stau. Apoi a rostit câteva vorbe unuia dintre cei care rămăseseră în picioare la spatele lui. Acela mi-a spus câteva vorbe nemțești, o întrebare răstită. *„Nix ferșten”*, nu înțeleg, i-am spus. Atâta germană știam și eu. Atunci m-a luat pe românește: cine sunt, ce caut pe aici. Soldat român sătul de război. Să spun dacă sunt *șpion*, că de la o vreme nemții trimit *șpioni* prin sate, să afle de rostul partizanilor. Nu, nu sunt *șpion*. I-am arătat actele și o scrisoare de la maică-mea și o poză făcută la moși, acum cinci ani, cu fata primarului care umbla duminica în costum național. Fotografia a trecut din mână-n mână. „Nu e *șpion*”, au spus.

— Și femeia? întrebă Vanghele întârâtat. Ce soi de muiere era asta, care s-a culcat cu tine noaptea și pe urmă a descuiat ușa partizanilor?

— I-am întrebat și eu, după ce ne-am lămurit și unul din ei a pus pe masă un bidon cu ceva tărie. Bidonul a trecut din mână-n mână. Mi-au dat și mie; am tras o-nghițitură și am prins ceva curaj. I-am rugat s-o întrebe pe femeie, fără supărare, de ce s-a purtat așa. Cel care știa românește n-a stat să tălmăcească întrebarea mea. Mi-a povestit că Marusia asta era o femeie de ispravă, și-nainte de război flăcăii se tăiau cu cuțitele pentru ea. Și ea l-a luat de bărbat pe Fediușa, un fel de șef la colhozul lor. Când au venit nemții, l-au luat pe Fediușa și pe alții, fruntașii satului, i-au pus să-și sape singuri gropile și după aia i-au împușcat în ceafă. Ea a vrut să se omoare, dar vecinii n-au lăsat-o și ea s-a jurat să se răzbune pentru Fediușa al ei. „Dar eu nu sunt neamț, am strigat. N-am împușcat pe nimeni în ceafă.” „Ea n-avea de unde să știe, m-a întrerupt partizanul. Ne-a dat de veste că un spion a tras la ea. Nu puteam veni atunci, se zvonea că se-apropia un regiment german. Și i-am spus să te țină pe loc până venim. N-o judeca aspru, soldatule. Îl iubea pe Fediușa al ei, înțelegi?” „Și vreți capul meu în locul lui Fediușa?” „Nu, n-avem nimic cu tine. Suntem oameni. Ce ne-ar folosi o moarte-n plus? Spui că nu mai vrei să te războiești. Pentru noi

nu mai ești dușman. Du-te la *hazaica* ta și n-o judeca strâmb pe Marusia.”

— Și femeia? întrebă iarăși Vanghele.

— Femeia a cam înțeles că vorbeam de ea; la o vreme s-a pus pe plâns și a plecat în altă cameră. Le-am dat casca mea partizanilor, ei mi-au dat bidonul cu basamac și-am plecat fără să mai dau ochi cu Marusia…

— Ai povestit în lipsa mea, îl mustră Tudor. N-am aflat ce s-a-ntâmplat cu ceilalți cu care pornisei la drum.

— Mai bine să nu afli, mormăi Vanghele.

Soldatul trase din țigară, oftă, își trecu palma peste barba care arăta ca o perie de sârmă,

— Ceilalți au rămas pe drum. Unul împușcat de o patrulă nemțească, la marginea pădurii. Ne luaseră urma și, când să intrăm în pădure, scăparea noastră, au tras și l-au lovit. „Fugiți, măi, că eu îi țin în loc!” „Nu te lăsăm aici, frățioare.” „Fugiți măi, dracului, că eu tot mor. M-au lovit în burtă. De ce să muriți și voi?” L-am sărutat pe frunte, nemții veneau târâș prin iarbă, erau vreo zece, cu pistoale-mitralieră, i-am făcut culcuș în brazdă și el a-ntins *zebeul*. „Plecați odată, proștilor!” Voia să ne vorbească aspru, ca să nu ne pară rău de el, dar Clopoțel plângea și-a jurat că o să aibă grijă de familia lui. Erau consăteni, nu țin minte numele satului. Clopoțel s-a înecat pe când treceam o apă, noaptea… Ceilalți doi cred că-s bine sănătoși, deocamdată. Își așteaptă sentința. I-au prins într-o gară, când ne-am despărțit. Eu i-am rugat să meargă cu mine pe jos. Ei, nu, că să luam trenul și-n două-trei zile suntem acasă. Aveau de gând să se urce într-un mărfar, ca să nu-i controleze. Nici n-au apucat să intre în gară. Am văzut, pitit într-un șanț, cum i-au luat jandarmii. Uite, se face dimineață…

Lucrurile din birou prinseseră contur. Tudor încercă să vadă mai bine chipul soldatului. Slab, cu pometii obrajilor ieșiți în afară, ca un bolnav abia scăpat din spital. Barba nerasă de-o săptămână îl făcea să pară și mai slab. Purta o capelă ponosită, iar vestonul era cusut grosolan, în câteva locuri. La o mânecă văzu cusătura aceea mai îngrijită, mai fină. Mână de femeie. Singura dovadă că povestea cu Marusia nu era o simplă poveste…

— De-acuma încep să vină oamenii la lucru, spuse Vanghele. Trebuie să hotărâm într-un fel.

— N-o să mă dați jandarmilor? întrebă soldatul.

— N-o să te dăm. Ai trecut prin atâtea ca să te-nhațe un șef de post care nu știe decât să vâneze hoții de găini? E vorba încotro o luăm. Ce căutai aici, când te-a prins?

— Dinamită.

— Ce să faci cu dinamita?

— Ce se face cu dinamita, râse aspru soldatul. Dacă fac să se scurteze războiul și numai cu un minut, tot merită osteneala.

— Singur?

— M-am gândit că mai găsesc oameni care gândesc ca mine. Și dinamita o să le fie de folos.

— Nu te-ai gândit rău, spuse Vanghele îngândurat. Ce facem acum?

Tudor ridică din umeri, nerăbdător:

— Să-l ascundem, firește. Poate să stea în remiza de jos. Nici dracu nu intră acolo. E un lacăt cât toate zilele la ușă.

— Atunci… s-o luăm din loc până nu se luminează. Nemții s-ar putea alarma văzând atâta forfotă pe drum. O luăm pe cărare. Domnule Tudor, dă-i pălăria dumitale, să creadă nemții că e paznicul. Iar dumneata rămâi aici până vine inginerul. Spune-i că n-a mai venit nimeni, că ai pândit aici, în birou, toată noaptea.

— Crezi că e bine?

— Altfel cum îi explici chiștoacele de pe jos și fumul? Cheia de la remiză unde-i?

— E la mine. Poftim.

Îi dădu cheia, soldatul o luă înainte, se opri în ușă cu ochii la el.

— Știam eu c-o să dau de oameni cumsecade…

2

— Scoală-te, Tudor, e seară!

Dintr-un salt ajunse în mijlocul camerei. Eva, din ușă, îl privi mirată:

— De ce te-ai speriat așa? E timpul să-ți începi slujba. Niciodată n-ai dormit așa de mult.

— Am avut… un coșmar, încercă să-i explice. Mi se părea că mă urmăresc niște oameni înarmați.

— Nu te mai gândi. Deocamdată e liniște. Am fost și i-am dat

mâncare.

— Cui i-ai dat mâncare?

— Lasă, nu te teme, mi-a spus Vanghele tot. Prizonierul tău e în siguranță. După ce s-o înnopta, îi spăl uniforma. I-am dat un costum de-al tatii și i-am dus o pătură, că pe nădejdea voastră… Hai, îmbracă-te. Sper că în noaptea asta nu mai aduci alt musafir.

Plecă din ușă râzând. Tudor încercă să se dezmeticească. Refăcu în minte întâmplarea ciudată din noaptea trecută. Dimineața, după ce Vanghele plecase cu soldatul, l-a cuprins îngrijorarea. Tot i se părea că pietrarii îl privesc bănuitori; inginerul îl găsise acolo, în birou, măturând scrumul și capetele de țigări de pe jos.

— Ce-a fost pe-aici? l-a întrebat în loc de salut.

— Nimic, domnule inginer. Am pândit împreună cu Vanghele. Când aici, când sus, când pe drumul spre pescărie. Liniște toată noaptea.

— Am vorbit cu șeful de post când am plecat de acasă. Se caută un fugar; nemții au făcut plângere că la un depozit de pe malul Dunării cineva a-ncercat să pună foc. Santinelele au prins de veste, au tras, omul a fugit. În urma lui au cercetat fiecare fir de iarbă. Și au găsit, agățat într-o ramură de salcâm, un fir de haină. Specialiștii spun că e haină de soldat.

— Soldat, pe aici? Poate dintre artileriști…

— De la artileriști n-a ieșit nimeni, din tabără zilele astea. Înseamnă că-i un dezertor. Nemții au cerut jandarmeriei să cerceteze…

— N-au decât. Aici, la noi, e liniște…

Când a ieșit din birou, simțea că-i tremură genunchii. Vorbise liniștit, ca să nu dea loc la vreo bănuială, dar pentru liniștea aceasta trebuise să-și încordeze întreaga ființă. A coborât agale poteca, i-a dat lui Gheorghe bâta și s-a dus la culcare. În minte i se învălmășeau imagini din povestirea soldatului; se afla la frontiera atât de labilă dintre bine și rău, dintre viață și moarte; câteva ceasuri îi dezvăluiseră un nou univers, aspru și lipsit de speranță; când a dat cu ochii, în cămăruța lui, de manuscrisul romanului, a simțit pornirea cinstită de a pune pe foc toate plăsmuirile începute într-o epocă în care era la fel de neștiutor ca un prunc nou-născut…

S-a culcat, dar somnul nu i se lipea de gene; a auzit mașinile

pornind, pe rând, la truda lor de toate zilele; a ascultat zgomotele obișnuite ale carierei care se trezea ca de obicei; de zece ori a sărit din pat și a alergat la fereastră, cu teama că un oarecine s-ar apropia de remiza aproape goală, unde șobolanii devorau treptat canapelele de piele ale Renault-ului decapotabil. În cele din urmă s-a resemnat: fie ce-o fi; la urma urmei, de ce tocmai astăzi să-i vină cuiva ideea de a deschide remiza? Cheia era la el, se prefăcuse că a uitat-o când terminase serviciul, și nici Gheorghe nu l-a întrebat de ea.

A adormit târziu. Ațipea și tresărea mereu. Visa crâmpeie din povestea soldatului: un bărbat fără chip, purtând căciulă cu clape și „balalaică” de gât; o femeie cu plete lungi, blonde, îmbrățișându-l cu disperare; un muribund, în marginea pădurii, pregătindu-se să tragă cele din urmă cartușe…

Ieși din casă. Se făcuse seară, „Blitz”-urile își ocupaseră locul lor în stânga barăcii. Văzu jarul a două țigări și se dădu mai aproape. Distinse șapca de marinar a lui Vanghele și un chipiu ofițeresc.

— Să trăiți, domnule maior.

— Am onoarea, domnule Tudor. Cum vă merg treburile?

— Deocamdată ce să vă spun? Încă nu le-am început. Pentru mine e dimineață. Pornesc la lucru când alții se duc la culcare.

— În schimb ai liniște. Uneori te invidiez pentru serviciul ăsta. Singur, nesupărat de nimeni, te plimbi de colo-colo prin carieră. Doar că trebuie să fii cu ochii-n patru.

— Și sunt, spuse Tudor repede. Îmi iau slujba-n serios, domnule maior.

— Ei bine, despre asta vreau să-ți vorbesc. L-am întrebat și pe domnul Vanghele, el nu știe nimic. Te întreb și pe dumneata: n-ai văzut un militar dând târcoale pe-aici ?

— Un militar? De sus, de la baterie?

— Nu. Cei de la baterie nu umblă razna. E vorba de un dezertor.

— N-am văzut. Noaptea, prin văgăuna asta, dacă nu cunoști bine potecile, îți poți frânge gâtul.

— Asta mă gândeam și eu, spuse maiorul. Dar era datoria mea să întreb. Am primit o informație că prin locurile astea s-ar învârti un soldat înalt, fără armă și fără centură. Șefului de post i-a spus o bătrână că l-a văzut peste deal, la pepenărie, acum două-trei zile. Au luat jandarmii tot satul la cercetat; au călcat

ogoarele de peste deal, au cotrobăit prin tufișuri. Nici urmă de soldat.

— O fi plecat în altă parte. Ce să caute în pustietatea asta? Dac-aș fi fugar, m-aș ascunde într-un loc cu lume multă, unde poți trece nebăgat în seamă.

— Și eu aș face la fel. Oricum, dacă simți ceva, dă-mi de veste imediat.

— Bine-nțeles, domnule maior.

— La orice oră ar fi, vii și-mi dai de veste. Nu vreau să mă fac de rușine, să mi-o ia înainte șeful de post sau vreo patrulă germană.

— De când patrulele germane caută un dezertor român?

— De fapt se caută un om în haină militară care a încercat să dea foc unui depozit. Toate trupele din zonă sunt în stare de alarmă. Le e teamă de vreun bucluc. Soldatul acela s-ar putea să nu fie singur.

— E limpede, domnule maior. Tocmai plecam să-mi fac rondul. Dacă simt ceva, vă dau de veste. Sper să nu mă ia patrulele germane drept un soldat deghizat.

— Nu. L-am prevenit pe comandant să nu se lege inutil de oameni. De altfel, soldații lor au început să cunoască personalul carierei. Ar putea distinge lesne un om străin. Nu te mai reții, domnule Tudor. Îți doresc serviciu ușor.

— Mulțumesc, domnule maior.

Se depărta în grabă, ca să nu i se observe tulburarea. Vanghele nu scosese nicio vorbă. Se întrebă ce rost avea tăcerea lui ciudată. Auzi glasul ofițerului din urmă:

— Domnule Tudor, o clipă.

Se întoarse, cu inima bătând frenetic. Oare nu i-a întins o capcană? Maiorul făcu câțiva pași în întâmpinarea lui.

— Am uitat să-mi împlinesc încă o datorie... Ceva mai neplăcută decât prima.

— Vă ascult, domnule maior.

— Trebuie să-ți amintesc un articol din lege: cine ascunde sau ajută un dezertor este pedepsit aspru.

— De ce-mi spuneți mie asta?

— Nu ți-o spun anume dumitale. Am repetat-o fiecărui om cu care am stat de vorbă azi. Pentru orice eventualitate. Sincer să fiu, n-aș vrea să i se-ntâmple nimănui ceva neplăcut.

— Nici eu, domnule maior, vă asigur!

Maiorul aruncă țigara, o strivi cu talpa cizmei, apoi îl salută cu mâna la șapcă și se întoarse lângă Vanghele. Tudor porni pe drumul care urca spre concasor. Se străduia să calce firesc, ca un om nevinovat.

Bătu toată noaptea potecile din jurul carierei, urcă și coborî, cercetă porțile și spațiul dintre barăci și munte, cu un zel mai mare ca niciodată. Bănuia că undeva, în preajmă, vor fi pândind în așteptarea dezertorului fie patrulele germane, fie soldații de la artilerie, fie jandarmii din sat. Căută să dovedească acestor spectatori nevăzuți că nici cariera nu-i chiar un pustiu în care se poate ascunde cine vrea. Între timp, rememora povestea dezertorului și făurea în minte tot felul de planuri, cum să-l ajute mai departe. Dar fiecare plan în parte și toate la un loc se arătară la fel de șubrede. Știa că nu e de glumit. Maiorul îl prevenise doar: „Cine ascunde sau ajută un dezertor…” Bănuia maiorul ceva? Voise pur și simplu să-l prevină? Încercase să-l vâre-n sperieți? Din tonul acela neutru, de conversație banală, nu reușise să-și dea seama.

Maiorul trecea des prin carieră; venea uneori, seara, să stea de vorbă cu nemții, sau dimineața, să ceară ceva magazionerului: niște unelte pentru săpat adăposturi, ceva ciment, grinzi pentru depozitul de muniții sau un aparat de sudură. Când îl vedea pe Tudor îl saluta amical, schimbau câteva fraze banale despre vreme sau își făgăduiau o ipotetică partidă de pescuit. Pe același ton amabil, neutru, cu care-și formulase acum amenințarea…

Nu izbuti să-și facă o părere despre intențiile maiorului. Poate Vanghele să-i spună ceva mai mult. Vanghele stătuse de vorbă cu maiorul…

3

Spre dimineață, rătăcind agale pe lângă gardul de sus, auzi vuiet de motor. Se opri locului să asculte, intrigat: cine se încumeta să circule, noaptea, pe drumurile acestea grele și pustii? Faruri camuflate sclipiră scurt în vale, spre sat; vehiculul începu să urce trudnic drumul care ducea spre culmea dealului și înconjura cetatea. Când ajunse la curba din capătul pantei spre carieră, două siluete se arătară în calea mașinii. În lumina slabă, albăstruie, a farurilor, Tudor distinse soldați germani

înarmați cu pistoale-mitralieră. Fără-ndoială, o patrulă care se ascunsese de cu seară în tufele din preajma drumului. Se gândi că soldatul ar fi fost pierdut dacă s-ar fi învârtit acum prin preajma carierei...

Lumina unei lanterne clipi spre portiera camionetei; se văzu vag cineva din mașină întinzând soldaților o hârtie, probabil un document care explica acest transport nocturn. Apoi camioneta porni la vale, cu arcurile gemând. Ce-o mai fi și asta? se întrebă Tudor pornind cât putea de repede pe poteca abruptă.

Camioneta mergea încet, căutându-și prudent drumul la lumina săracă a farurilor camuflate. Tudor ajunse jos cam în același timp cu ea. Văzu santinela de la poartă cercetând mașina. Apoi oblonul din spate se deschise. Coborâră doi soldați și un subofițer. Acesta din urma strigă o poruncă scurtă; un câine mare sări din mașină și se lipi de cizma subofițerului. Asta mai lipsea, un câine polițist! Te așteaptă zile grele, soldatule, își spuse Tudor.

Camioneta întoarse scurt și-și găsi loc în preajma porții, sub ochii santinelei. Șoferul coborî trântind portiera și spuse ceva santinelei care izbucni în râs. Noii veniți intrară pe rând pe poartă și după un minut liniștea se așternu din nou.

Își reluă rondul cu pas egal, de paznic plictisit. Descoperi că pe drumul spre pescărie se mai afla o patrulă; soldații germani vorbeau încet între ei și fumau, ascunși într-un soi de scorbură puțin adâncă. Așadar, toate drumurile erau păzite. Încotro o iei, soldatule? își spuse cu amărăciune.

Reveni pe platoul din fața barăcilor când se lumina de ziuă. Cel dintâi ieși din casă Șușnea; numai în pantaloni, cu picioarele goale, coborî malul și se spălă în Dunăre, împroșcând zgomotos apa în jur. Tudor se apropie de el. Îl așteptă să-și termine bălăceala voioasă și-i povesti despre musafirii nocturni.

— Cu siguranță că pe soldat îl caută, încuviință Șușnea. Mă duc la el să mai dregem ascunzătoarea.

Plecă în grabă spre remiză, fără să se uite-napoi.

Vanghele, din prag, îl urmări cu privirea. Era tot așa, fără cămașă, cu un prosop aruncat peste gât, ca boxerii. Se apropie de Tudor:

— Ce puneți la cale așa de dimineață?

— Vorbim despre niște musafiri care-au sosit azi-noapte la vecinii noștri.

— Știu. I-am văzut. Am auzit motorul și m-am uitat pe geam. Or fi având de gând să facă grădină zoologică aici.

— Nu mai râde, nea Vanghele. Cu câinele ăsta s-ar putea să dăm de bucluc.

— Fii pe pace, nu se-ntâmplă nimic. Știu eu cum e cu câinii. Trebuie să aibă o urmă proaspătă, sau un lucru pe care să-l miroasă. N-au nici una, nici alta. L-au adus aici de ochii lumii, ca să ne sperie.

— Dacă dihania aia intră în remiză, precis îl simte pe soldat.

— Nu cred. În remiză miroase a benzină și a cauciuc. Și mai e pe-acolo niște țipirig. Cred că i-o da prin gând lui Șușnea să-l împrăștie pe jos așa, din greșeală…

Iordache și Florică apărură și ei. Îl văzură pe Șușnea ieșind din remiză, îl priviră întrebător.

— Ați umblat cumva cu lampa de benzină? întrebă el agresiv. De două ceasuri o caut!

— De ce nu spui? E la mine, mormăi Iordache. Nu ții minte, de când am lipit căldarea…

— Când ne-ntoarcem, la prânz, să mi-o dai. Am nevoie de ea. Și zoriți și voi, că plec singur. Nu vreau să mă tragă de mânecă să merg la lucru.

— Păi nici n-am mâncat, spuse Florică. Lasă-i, că nu se prăpădesc de dorul nostru.

Șușnea ridică din umeri și se îndreptă spre camionul lui. Scoase manivela și începu să învârtească, icnind.

Un pietrar mic de statură, purtând vestă neagră, peste cămașa fără guler, coborî grăbit pe cărare, alunecând pe pietrișul mărunt. Se opri la înălțimea acoperișurilor și strigă de-acolo spre cei de jos:

— Domnu’ Șușnea! Oprește motorul!

— Abia l-am pornit, spuse Șușnea nemulțumit. Ce s-a întâmplat?

— Ordin de la dom’ inginer, rămâneți pe loc, nu pleacă nimeni la lucru.

Șușnea ridică din umeri și se urcă pe scara mașinii. Tăie contactul, sări jos, își aprinse o țigară. Hârșâitul chibritului avea un sunet ciudat în liniștea care se așternuse peste carieră. Pietrarul porni înapoi, mai puțin grăbit decât la venire. Din baracă se arătară ceilalți doi șoferi, mestecând absenți o ultimă îmbucătură:

— Ce i-o fi apucat?

— O să aflăm noi acuș, spuse Șușnea. Deocamdată rămânem pe loc.

Gheorghe, cel din urmă locuitor al barăcii, ieși în ușă, ciufulit și morocănos. Privi în tăcere la grupul celor care așteptau în preajma mașinilor; se apropie și el, încheindu-și din mers cămașa și privind întrebător de la unul la altul. Dar nimeni nu-i adresă nicio vorbă. Așteptau. Până și la atelierul german era liniște, de parcă porunca inginerului ar fi avut putere și dincolo de gardul de sârmă ghimpată.

Tudor făcu un pas spre Vanghele, întrebându-l din ochi: „ce zici de chestia asta?” Vanghele zâmbi și ridică din umeri, apoi se întoarse cu fața spre deal. Priviră toți într-acolo. Un mic grup de oameni, cobora în șir indian pe partea abruptă. Primul era inginerul, în costum, cu cravată, cum venea de obicei dimineața. În urma lui se înșirau maiorul Dragomirescu, șeful de post – un plutonier gras, ale cărui picioare înfășurate în moletiere păreau disproporționat de subțiri față de trupul mătăhălos – iar după el doi jandarmi tineri cu armele la umăr. Vanghele îi aruncă o privire lui Tudor:

— Ce de lume, domnule! S-o fi încheiat pacea?

— Slabă nădejde! Veștile bune nu se aduc în vârful baionetei.

Pietrișul scrâșnea sub bocancii grei ai jandarmilor. Cei de jos înaintară către spațiul dintre barăci unde se sfârșea cărarea. Îl salutară pe inginer și el se opri cu câțiva pași mai sus decât ei, ca la o tribună. În spatele lui se înșiruiau tăcuți, rău-prevestitori, oamenii în uniformă.

— Bună dimineața, spuse inginerul.. S-a întâmplat un lucru neplăcut, de aceea v-am oprit de la treabă. Domnul șef de post o să vă spună despre ce e vorba.

Șeful de post își trase capela mai pe ochi, tuși ascunzându-și pentru o clipă fălcile îndărătul pumnului uriaș, își îndreptă cureaua armei pe umăr.

— Oameni buni! S-a întâmplat ceva grav prin locurile noastre. Un om în haine de soldat, dezertor de pe front, probabil, a încercat să dea foc unui depozit german. Acest om, care-a fugit de la datoria lui, care și-a încălcat jurământul față de rege și de țară, se ascunde undeva pe-aici.

— Fii liniștit, domnule Tudor, șopti Vanghele. O să ai vreme destulă să te sperii…

— …Noi îl socotim criminal, urmă șeful de post. Nu mă pricep să țin discursuri. Eu sunt dator să apăr legea. Un om care calcă legea e dușmanul meu. De aceea, să știți că n-o să mă las până nu-l prind. Dacă vreunul dintre dumneavoastră a auzit sau a văzut ceva care m-ar putea pune pe urma fugarului, să spună aici, pe loc, tot ce știe!

Tudor își furișă privirea spre oamenii din jurul lui. Toți tăceau și se uitau în jos, de parcă n-ar fi auzit cuvintele din urmă ale jandarmului.

— Domnule inginer, spuse maiorul Dragomirescu, avem ordin să facem cercetări în carieră. Se pare că oamenii dumneavoastră nu știu nimic despre existența dezertorului. Totuși trebuie să ne convingem că nimeni străin n-a pătruns aici.

— Mă rog, spuse inginerul. Ordinul nu se discută. Am primit și eu telefon de la Brăila. Societatea e de acord să se controleze în carieră.

— Și mai e ceva… spuse maiorul ezitând. Există aprobare de la statul major ca la cercetări să participe și o echipă de specialiști germani.

— N-am nicio știre despre asta, spuse mirat inginerul. Totuși, dacă dumneavoastră declarați că vi s-a comunicat…

— Da, am primit notă telefonică. Știu că e neplăcut, dar e vorba de o echipă de specialiști.

— Și dacă, prin absurd, tocmai specialiștii îl găsesc pe soldatul acela… Ce se întâmplă? Au dreptul să-l aresteze?

— N-au dreptul, firește, spuse maiorul repede. Pe teritoriul nostru numai jandarmeria are dreptul să aresteze oameni.

— Măcar să-l găsim, mormăi șeful de post. Îl leg cu mâna mea și-l trimit la Tulcea din post în post, ca pe tâlhari.

Inginerul întinse brațele în lături, cu o figură resemnată:

— Dacă așa sunt ordinele, procedați în consecință. Nu vă ascund că povestea asta îmi displace profund. Și o să vă rog să mă iertați că nu iau parte la… Știți am treabă multă la birou. Oameni buni, fiți înțelegători și dați concursul autorităților. După aceea, la lucru!

Se întoarse și plecă, adus de spate, pe cărarea care urca spre concasor.

Lui Tudor nu-i plăcu plecarea aceasta grăbită, aproape o fugă. Îl revolta gestul neașteptat al inginerului, i se părea un act de

lașitate, o desolidarizare; în fond aici sunt oamenii lui, cercetarea are loc în întreprinderea lui; de ce se spală pe mâini de răspundere în felul acesta?

Șeful de post coborî cam în silă, după ce privi dezaprobator peste umăr spre inginerul care se depărta; ajunse pe platforma de piatră, alături de șoferi; acum nu mai părea atât de impunător, dar sub cozorocul capelei lui de postav ochii căutau în jur neprietenos. Nimeni nu se clinti, așteptau ceva, un semnal, un îndemn, care nu venea de nicăieri. Maiorul Dragomirescu se uită în jurul lui, oftă, apoi făcu câțiva pași spre poarta păzită de santinelele germane. Ca și cum atâta aștepta, echipa de specialiști se ivi de după ghereta santinelei. În frunte, maiorul Wagner, țeapăn și echipat corect, până la ultimul nasture; după el un subofițer ducând câinele de lesă; în urmă doi soldați cu pistoale-mitralieră în poziția la piept. Maiorul Wagner salută scurt, Dragomirescu îi răspunse la fel de scurt, oficial; nu-și dădură mâna. De altfel, ofițerul german purta mănuși. Maiorul Dragomirescu păru că abia acum s-a dezmeticit; își puse și el mănușile, se apropie de neamț și-i spuse încet în limba germană:

— Putem începe, oamenilor li s-a spus despre ce e vorba. Dacă n-aveți nimic împotrivă, împărțim zona în două. Dumneavoastră cercetați locuințele și debarcaderul; noi luăm remiza și malul din spate, până la poarta de jos. Apoi plecăm împreună în sus, prin carieră, la concasor și mai departe până la cetate.

— De acord, spuse scurt maiorul Wagner.

Civilii rămaseră pe platformă, în preajma cărării care urca; fără să le dea vreo atenție, ofițerul german făcu semn subofițerului cu câinele. Acesta strigă o poruncă scurtă; era un militar între două vârste, cu obraji bucălați și șolduri mari; te-ai fi așteptat să aibă un glas blajin, dar de fapt cuvintele-comenzi către câine erau rostite pe un ton aspru, ca o ocară.

Câinele zmuci lesa solidă pe care conductorul și-o înfășurase pe pumn; trăgea înainte, spre oamenii din fața lui. Era o dihanie cu totul respectabilă, cu blană neagră și lucioasă, piept lat, bot lung și urechi mari, ascuțite. Un lup ar fi părut o biată javră pe lângă acest splendid câine-polițist, descendent al unei rase selecționate cu grijă, timp de generații, până să ajungă aici, pe malul Dunării...

— Cam multă osteneală, spuse Vanghele. De unde l-or fi adus?

— Ce spuneți? se răsti maiorul Wagner.

— Mă întrebam de unde-ați găsit câinele ăsta așa de frumos.

— A fost adus din București.

Tocmai din București, gândi Tudor. Adus cu mari sacrificii, cum spun prezentatorii de la circ. Adus să caute urma unui pribeag care-a parcurs pe jos o mie de kilometri, a înfruntat primejdii, a răbdat de foame și a dormit iepurește sub cerul liber – mânat de o dorință unică și arzătoare, să ajungă pe pământul lui… Pe pământul lui, unde un câine negru cu urechi ascuțite și ochi inteligenți, condus de un plutonier venit de departe, este nerăbdător să-i ia urma…

Grupul „specialiștilor” se apropie de prima ușă a barăcii – locuința lui Vanghele. Acesta își aprinse o țigară, nepăsător; întinse pachetul și celorlalți. Șoferii luară câte o țigară cu gesturi absente, aproape fără să-și desprindă privirea de la câinele care mai mult bătea pasul pe loc, strunit de conductorul lui. Camera lui Vanghele era mică și ușor de cercetat; un pat, un mic dulap cu vase de bucătărie, hainele atârnate în cuiele bătute în ușă pe dinăuntru… „Specialiștii” se mutară la ușa următoare, casa lui Șușnea. Eva ieși în prag. La vederea câinelui avu o mișcare de spaimă, duse mâna la inimă, păru să-și revină și se dădu repede deoparte. Maiorul Wagner făcu un pas lateral, ajungând între ea și câine; o salută și-i spuse politicos:

— Nu vă temeți domnișoară, câinele e dresat.

— E așa de mare… spuse ea deslușit.

— Îmi pare rău că v-ați speriat. De altfel, refuz să cred că fugarul acela s-ar ascunde chiar în casa dumneavoastră. Totuși, trebuie să-mi fac datoria…

Dădu un ordin cu glas scăzut subofițerului, acesta se trase deoparte cu câine cu tot; maiorul intră singur în casă, de afară se auziră ușile camerelor deschizându-se pe rând. După câteva clipe, maiorul Wagner apăru iarăși în ușă, făcu un gest curtenitor către Eva, invitând-o să intre:

— Încă o dată, mii de scuze…

Se apropie de soldații săi, le făcu semn să intre în cele două camere rămase necercetate: cea în care locuiau Florică și Iordache, a cărei ușă rămăsese deschisă de perete, și ultima, a lui Gheorghe.

Tudor nu îndrăznea să se uite spre remiză; auzi pașii grei ai jandarmilor tropăind într-acolo, nimeni nu-și ridică privirea, cei care *știau*, de teamă să nu se trădeze; cei care *nu știau*, pentru că nu-i interesa. Se auzi ușa mare de lemn scârțâind pe pietrișul din fața remizei. Maiorul Dragomirescu dispăru înăuntru. Șeful de post rămase în ușă. Soldații așteptau neutri, la doi pași mai încolo, cu puștile la umăr.

— Aici n-are cum să fie, se auzi dinăuntru glasul maiorului.

Tudor schimbă o privire cu Vanghele. Ochii lui zâmbeau sau numai i se părea? Maiorul ieși scuturându-și palmele înmănușate; șeful de post îl urmărea cu respect.

— Soldații să cerceteze malul până la panta de jos, spuse maiorul. Atenție la tufe și la scobiturile din mal. Pe urmă, să vină și ei sus.

— Ați auzit? spuse șeful de post. Executarea!

Cei doi jandarmi pocniră călcâiele, cu mâna pe cureaua armei, și se depărtară spre pescărie. Maiorul Dragomirescu se apropie de civili împreună cu plutonierul, care părea cam dezamăgit.

— Nu-i el prost să stea chiar în gura lupului, comentă maiorul.

— Asta mă gândeam și eu, aprobă jandarmul zelos. Pază peste tot, santinele, unde să se-ascundă?

Maiorul Wagner terminase și el cercetarea. Își lăsă soldații cu câinele ceva mai departe, se apropie de Dragomirescu și-i spuse în nemțește:

— Noi am terminat aici. N-am găsit nimic.

— Nici noi n-am găsit.

— Să mergem sus. În carieră nu cred să se fi ascuns; mai degrabă și-o fi găsit adăpost în ruinele cetății…

— S-ar putea să aveți dreptate…

Șeful de post asculta cu acea expresie ciudată și neîncrezătoare pe care o iau oamenii simpli când aud vorbindu-se într-o limbă străină. Maiorul Dragomirescu se întoarse spre el:

— Domnul maior Wagner e de părere că s-o fi ascuns la cetate. O să mergem sus. Vezi te rog ce fac oamenii dumitale.

Plutonierul se depărtă într-un simulacru de pas alergător. Maiorul Wagner își luă soldații, le dădu câteva porunci și ei se răspândiră în jurul gardului de sârmă, pornind în sus, printre bolovanii albi și grei. Maiorul Dragomirescu se apropie de Tudor, scoase țigările.

— Neplăcută poveste, domnule Tudor. Dumneata, ca

intelectual, nu ești deprins cu asemenea scene... Ce să-i faci, e război.

Aprinse țigara, îi oferi foc și lui Tudor, apoi îl privi țintă și-i spuse din vârful buzelor:

— Apropo, domnișoara Eva are unele obiceiuri ciudate.

— N-am observat. Vă referiți la ceva anume?

— Am văzut-o aseară cu un sufertaș în mână, ducându-se în remiză. Obișnuiește să ia masa acolo?

— Uneori da, izbuti Tudor să articuleze și simți că-i vine amețeală.

Capitolul 6

1

Vanghele își scutură scrumul țigării pe jos, după obiceiul lui.

— Astea-s planuri fanteziste, băieți.

— De ce? sări Șușnea. Îl îmbrăcăm în femeie, spunem că-i bolnav de o boală contagioasă, febră tifoidă de pildă, și-i dăm bătaie spre munte. Acolo nu prea umblă nici agenții germani și nici jandarmii nu se bagă…

— La stână, spuse visător soldatul. Înfrățit cu cerul și cu stelele. Picior de om nu ajunge prin părțile alea; ziare nu sunt, electricitate nu e, oamenii trăiesc ca acum o mie de ani. Mai des vin ursii decât agenții secreți.

— Atunci așa facem, se bucură Șușnea. Garantez eu că nu se agață nimeni de el; îl oblojim frumos și când or auzi de febra tifoidă…

— Planul e bun, încuviință Tudor.

— Pân-la urmă, n-avem încotro, spuse Vanghele. O să riscăm. Ne mai trebuie o hârtie care să arate că mașina aduce piese de la Brașov.

— Îl conving eu pe inginer să ne dea hârtia asta. Diseară plecăm.

— O clipă, spuse încet soldatul. Mai trebuie să mă-ntrebați și pe mine dacă vreau.

— De ce să nu vrei? sări Vanghele cu gura.

— Nu pentru asta am fugit de-acolo, de pe front. Să-mi pun pielea la adăpost. Poate m-ați înțeles greșit. Nu sunt un laș.

— Cine a spus că ești un laș? mormăi Șușnea.

— Știm că nu ești, întări Vanghele. Un laș s-ar fi dat bătut de zece ori, dacă trecea prin ce-ai trecut dumneata. Însă vezi că pe-aici oamenii sunt curioși. Șeful de post o fi el un nătărău, dar e foarte încăpățânat. Acum și-a pus în gând să prindă dezertorul. Un fel de ambiție a lui. I-a intrat în cap că trebuie să-l găsească și să-l trimită din post în post la județ. Nu-l crezi în stare?

Soldatul se foi pe scaunul lui, se uită spre tavanul magaziei, luând drept martor un Dumnezeu pitit, probabil, în colțul întunecos de deasupra „Renault”-ului, unde atârna o strălucitoare pânză de păianjen.

— Fraților, se rugă el, încercați să pricepeți. Eram cel mai bun țintaș din toată compania; cunosc la perfecție aparatura de telefoane; sunt un om curajos și nici puterea brațelor nu-mi lipsește. Cum mi-ar sta ascuns într-o stână, pe vârf de munte, în vreme ce atâta lume pătimește'? Luați-mă lângă voi, să lupt în ceata voastră!

— Ceată? Care ceată? protestară toți trei.

— Vreți să spuneți că m-ați ajutat numai din milostivirea inimii? Mi-am dat seama demult că sunteți împotriva nemților…

— Asta-i altă poveste, mormăi Vanghele. E drept că nu-i prea iubim. Dar să spui că suntem o ceată…

— Da. O ceată de partizani.

— Auzi la el! se miră Șușnea. De unde-ai mai scos-o și p-asta?

— Ei! Vă pot spune și cine-i șeful.

Râseră mânzește, încercând s-o facă pe nepăsătorii.

— Asta-i bună!

— Șef ne lipsea!

— Care-i ăla, dacă știi atât de bine? Spune-l, să aflăm și noi!

Soldatul se uită de la unul la altul, neîncrezător; fața lui tânără căpătase o expresie de copil mirat.

— Chiar vreți să vi-l spun?

— Păi da. Noi nu știm de niciun șef.

— Bine, spuse soldatul. Văd că nu vreți să mărturisiți. Șeful e maiorul!

— Maiorul! exclamă Șușnea. Ești nebun de-a binelea!

— Ia stați nițel, spuse Vanghele uimit. Zici că maiorul e șeful. După ce ți-ai dat seama?

— Când a intrat aici, întâi s-a uitat așa, prin toată magazia, pe urmă a venit și a ridicat capota mașinii. Eram acolo, mă ascunsesem de cum am auzit zarvă pe-afară. Om de meserie, a știut unde să caute. Ne-am privit în ochi un minut întreg. După aia, maiorul a dus degetul la gură. S-a întors spre ușă și-a strigat jandarmilor: „Aici nu-i nimeni!" Asta-i tot.

Vanghele se înecă cu fumul și începu să tușească, bătându-se cu pumnu-n piept. Șușnea rămăsese cu gura căscată. Iar Tudor, încă uluit, încerca să-și amintească discuția cu maiorul, să descopere sensuri ascunse în cele câteva fraze pe care Dragomirescu le pronunțase la prima lor întâlnire.

— Cu alte cuvinte, te-a văzut și te-a lăsat să scapi? întrebă Vanghele când izbuti să se liniștească.

— Parcă n-ați știi! se miră soldatul. Hai, fraților, lăsați teatrul ăsta. Ori vă temeți de mine? Sunt în puterea voastră; cum aș putea să vă fac vreun rău când m-ați scăpat de la moarte?

— Poate că nu ești dezertor, interveni Tudor. Poate ai auzit de la cineva toate poveștile pe care ni le-ai spus.

Soldatul zâmbi, spuse cu glas coborât:

— Dumneata, dragă prietene, ai citit prea multe cărți. În cărți se poate ca omul să se prefacă într-atâta, încât să-l păcălească și pe cel mai apropiat prieten al lui. Dar în viață, asta-i mai greu.

Șușnea făcu un gest nerăbdător cu mâna lui mare.

— Gata cu gâlceava. Nu avem vreme să stăm la taclale în șopronul ăsta, și mai e și cald. Nu mai fuma atâta, nea Vanghele.

— Alungă țânțarii, mormăi Vanghele.

— Mai bine țânțari decât dohanul dumitale. Așadar, să ne gândim nițel la domnul maior. Ce hram poartă omul ăsta? Dacă tot ce ne spune soldatul e adevărat…

— Jur pe mama mea, strigă soldatul.

— …Ei bine, atunci înseamnă că e de partea noastră și trebuie să vorbim cu el deschis. Aveți altă părere?

Vanghele clătină din cap, într-un semn ce putea fi și afirmativ și negativ. Tudor ridică privirea:

— Vă dați seama de risc?

— Riscul cel mare a fost când a dat ochii cu soldatul, spuse Șușnea. Riscul lui în primul rând. Dacă șeful de post ar fi fost mai isteț și-ar fi intrat odată cu el…

— N-ați văzut că anume l-a ținut la ușă? făcu Tudor luminat deodată. Înseamnă că știa! Sau măcar avea e bănuială. Acum înțeleg eu…

— Ce? întrebă iute Vanghele.

— Mi-a spus că a văzut-o pe Eva ducând mâncare în remiză.

— Ei drăcie! Deci a știut tot timpul! explodă Șușnea. Se schimbă lucrurile, dacă-i. Așa. Soldatul are dreptate: îl putem socoti pe maior șeful nostru…

— Ușor de zis, îl potoli Vanghele. Poate i-a fost milă. De la asta și până la o ceată e drum. Nu uita că maiorul este ofițer cu informațiile. Eu, unul, nu m-aș încrede așa ușor în cumsecădenia lui…

Maiorul Dragomirescu rămase în fața gardului, cu ochii duși spre întinderea verde din față. Nicio adiere de vânt nu clătina pădurea împietrită; jos, în vale, Dunărea însăși era atât de liniștită încât, cum rareori se întâmplă, cerul albastru se oglindea, generos în apă, împrumutând undelor o strălucire azurie, veselă și pură. Dar maiorul nu vedea peisajul. Gândul lui era mult mai departe, la întâmplările din ultima vreme, cărora se străduia să le dea o explicație logică. Mai întâi, fugarul acela. Desigur, trebuia să se ascundă undeva, în carieră la fel de bine ca oriunde. Orice adăpost e bun pentru un om care n-are nici o altă șansă. În seara precedentă, când zvonul despre dezertor se răspândise în sat, maiorul aruncase o privire atentă prin cazarmă, prin împrejurimi, apoi urmărise, de sus, ce se petrece la barăcile celor din carieră. O văzuse pe Eva ieșind din casă, privind în jur și dispărând iute pe drumul către remiză, cu un sufertaș în mână, folosind un moment în care soldatul german privea în altă direcție...

În seara aceea, o luptă surdă se dăduse în sufletul lui. Era aproape sigur că dezertorul se adăpostea în carieră; un dezertor este, din capul locului, un om în afara societății, un om care-și părăsește postul, camarazii, onoarea de soldat; indiferent de motiv, este culpabil și trebuie sancționat. Dar omul acesta venea de pe front, îndurase destule chinuri înainte de a izbuti să pună piciorul în țara lui. Să-l dai pe față însemna să adaugi acestor chinuri altele, mai atroce. Moartea era pedeapsa obișnuită pentru cazurile de dezertare; unele sentințe erau trimise unităților, cu ordin din partea mareșalului să fie aduse la cunoștința trupei și ofițerilor; cele mai multe se încheiau cu tragica frază „Sentința a fost executată”. Nu, omul trebuia salvat cu orice preț! hotărâse. Mai mult ca sigur că nemții îl vor acuza, pe drept sau pe nedrept, că el a încercat să incendieze depozitul acela. Le trebuia un făptaș. Încearcă pe urmă, soldatule, să dovedești că n-ai fost tu! Cine să te-asculte? Cine să te creadă?...

Cunoscuse o ușurare imensă, un sentiment puternic de împăcare cu sine în clipa în care luase hotărârea să-l salveze. Dar știa că nu e totul. Căutarea unui fugar pune în mișcare un întreg mecanism. Vânătoarea de oameni este o adevărată știință; probabil e mai ușor să prinzi un om decât să-l faci

scăpat. Ostașul trebuie salvat, dar cum? Orice pas greșit, orice mărunță imprudență, orice întâmplare nefastă puteau atrage deopotrivă eșecul stratagemei și un blam asupra lui însuși. Și-l imagina pe stupidul șef de post, important și gogoman cum îl știa, având ocazia să triumfe în fața unui superior: „Așa ne-a fost vorba, dom'maior, adică eu mă lupt să apăr legea și dumneavoastră îmi puneți piedici cu bună știință? Asta în codul penal se cheamă complicitate, cu respect vă raportez că trebuie să scriu în procesul verbal…" Și-l imagina, apoi, pe falnicul maior Wagner, cu mustăcioara lui zbârlită agresiv, încercând să-și camufleze sub masca ironiei supărarea, pronunțând cuvinte usturătoare la adresa camaraderiei româno-germane și amenințându-l că va raporta până sus această complicitate între un ofițer de informații și un ostaș fugit de pe front…

Pentru, maiorul Wagner, dezertorul reprezenta o captură de preț. Era probabil convins că el e incendiatorul pe care-l căutau. Și oricum, ar fi fost bucuros să nu se întoarcă cu mâna goală…

Când primise ordinul să colaboreze cu jandarmii și cu echipa germană la căutarea dezertorului, chibzuise îndelung. Trebuia să găsească o cale sigură, să se orienteze rapid, să profite de cea mai mică șansă…

Dimineața, pe când aștepta sosirea „echipei de specialiști", cercetase cu privirea platoul. Ideea salvatoare îi venise într-o clipă, parcă de la sine. Dar îi trebuia mult sânge rece și multă dibăcie pentru a dirija echipele de urmărire astfel, încât tocmai lui să-i revină ascunzătoarea dezertorului. Mai apoi, în susul carierei și-n împrejurimi, prin pădure și pe calea dinspre sat, îi dăduse mâna să cerceteze cu un zel sălbatic, să scormonească fiecare lăstăriș, să se repeadă în gropi, să caute îndărătul stâncilor, să se agite cu o energie care n-ar fi lăsat loc nici celei mai vagi bănuieli.

Și izbutise…

— Dom'le maior, vă caută neamțul!

Maiorul se întoarse brusc. Sergentul Costea rămăsese în spatele lui, la distanța strict regulamentară; nu-l simțise apropiindu-se.

— Ce neamț, băiete?

— Maiorul care-a umblat azi-dimineață cu dumneavoastră și cu câinele. Vă așteaptă în bordei, la statul-major.

— Cu câine cu tot?

— Nu, câinele a plecat cu mașina și cu plutonierul. Pe la ora douăsprezece. Au pornit spre Tulcea.

— Multe mai știi, se miră Dragomirescu.

— Păi, nu lucrez la informații? Mi-am luat pâinea-n serios, domnule maior.

— Bine, sergent. Hai să vedem ce vrea colegul…

Neamțul se ridică, la intrarea lui, și-l salută posomorât. Dragomirescu se prefăcu a nu-i observa starea de spirit, încercă să schimbe câteva cuvinte politicoase despre vreme, dar oaspetele său îl opri cu un gest:

— Nu sunt în vizită de curtoazie, domnule maior. Am venit să discutăm incidentul de astăzi.

— Incident? Nu-mi amintesc.

— E vorba de soldatul acela.

— L-ați prins?

— Nu era misiunea mea, spuse maiorul Wagner stăpânindu-se. Dar nu mă așteptam la atâta nepăsare. Șeful de post este un incapabil, nu se pricepe să caute o urmă, să exploateze un indiciu.

— Un jandarm rural nu este un Sherlock Holmes.

— M-am convins, făcu ironic ofițerul german. Acum înțeleg de ce organele noastre au propus de atâtea ori să vă sprijinim în serviciul de poliție.

— Ne descurcam și singuri, spuse Dragomirescu pe un ton potolit. Iar un sprijin în acest domeniu seamănă cu un amestec în treburile noastre. Nu mă mir că nu s-au acceptat astfel de propuneri.

— Domnule maior, avem altceva de făcut decât să angajăm o discuție politică. Suntem militari și executăm ordinele. Eu am ordin să asigur liniștea și securitatea unității. Iar existența dezertorului o pune în pericol. V-am spus despre încercarea de incendiere a depozitului.

— Ce vă face să credeți că el a fost?

— Există probe. Specialiștii noștri lucrează științific. Au analizat bucata de stofă găsită într-un tufiș. Era o bucată dintr-o uniformă militară. S-au găsit și urme de pulbere arsă. Un soldat care a folosit recent o armă.

Dragomirescu simți că-și pierde răbdarea. Continuă să vorbească pe un ton liniștit, prietenesc aproape:

— Să admitem că soldatul pe care-l căutăm este același cu

incendiatorul depozitului. Credeți că el ar fi putut provoca vreun neajuns atelierului plutitor, atât de bine păzit? Un om singur, împotriva unei unități...

— Nu cred că-i unul singur. Dimpotrivă, sunt convins că are complici. În zilele noastre, într-o țară civilizată nu se poate supraviețui la întâmplare. Probabil să există o veritabilă organizație care-l ocrotește. Și care i-a arătat drumul spre depozitul acela.

— Exagerați, spuse Dragomirescu la fel de calm.

Maiorul Wagner făcu un gest de nerăbdare cu mâinile.

— Cunosc mentalitatea oamenilor de aici; înainte de război am lucrat la Brăila, la un șantier naval. Compatrioții dumneavoastră sunt nesupuși, gata oricând să se pună de-a curmezișul. Am văzut destule greve și am fost de față când vapoarele stăteau nedescărcate lângă chei.

— Nu erau niște acțiuni politice. Oamenii își cereau drepturile.

— Așa se zice, dar eu am altă părere. Dumneavoastră, românii, aveți un anumit soi de diplomație. Când au început să sară-n aer rezervoarele de petrol de pe Valea Prahovei, am propus guvernului să-l sprijinim în acțiunile contra sabotajelor. „Care sabotaje? ni s-a răspuns. Sunt niște simple accidente. De altfel, comisii speciale anchetează ce se petrece acolo...” Am văzut rapoartele acestor comisii, domnule maior. Niciuna nu constata vreun act de sabotaj. Și totuși, în câteva săptămâni s-au distrus mii de tone de petrol. Simple accidente, nu? În câteva săptămâni, tot atâtea accidente câte s-au petrecut în toată istoria petrolului românesc.

— Chestiunea mă depășește, îl întrerupse Dragomirescu. Și nu văd legătura cu ceea ce ne preocupă acum.

— Eu o văd, izbucni maiorul Wagner. E vorba de atitudinea antigermană a dumneavoastră, a românilor. Când am fost mobilizat, fiindcă înainte de război lucrasem în România m-au numit în misiunea militară germană. Mi-am luat treaba în primire, la un regiment din Argeș. Ei bine, am stat foarte puțin acolo. În ziua în care m-am dus pe câmpul de instrucție ca să-mi fac o idee despre stadiul pregătirii soldaților, doi comandanți de companie au părăsit ostentativ trupa. M-am dus chiar în ziua aceea la generalul meu și am cerut să fiu schimbat, amenințând cu demisia. Am raportat, firește, ce s-a petrecut și s-au luat măsuri disciplinare împotriva celor doi ofițeri. Dar nu mă mai

puteam întoarce la regimentul acela. N-am suportat această jignire. Am fost mutat la *Oberkommando*, iar acum m-au trimis aici. Povestea se repetă cu mici variații. Numai naivii și-au putut face iluzii despre esența alianței româno-germane.

— Sunteți într-o pasă neagră, zâmbi maiorul. V-aș propune o înghițitură de coniac. Am o mică rezervă în cortul meu.

— Mulțumesc, și-așa e prea cald. Și cred că tot coniacul din Europa nu mi-ar putea alunga gustul amar al înfrângerii. Pentru mine, eșecul acesta este o înfrângere. Dați-mi dezertorul, și rămânem prieteni.

— Nu-l am, domnule maior. Ce vreți să insinuați?

— Iertați-mă, m-am vrut să insinuez nimic. Voiam să spun: ajutați-mă să-l găsesc.

— Jandarmii continuă cercetările.

— La dracu cu jandarmii ăia grași și nepricepuți. Sunt convins că nici n-au înțeles bine ce-nseamnă un război. Vreau ajutorul dumneavoastră.

— Nu văd ce-aș putea face. Cine știe în ce capăt de țară se ascunde acum, în vreme ce noi ne frământăm inutil. Am făcut tot ce se putea face, domnule maior.

Ofițerul german se înclină, cu o expresie posacă pe față, și plecă fără să mai adauge un cuvânt.

După plecarea lui, sergentul Costea intră fără zgomot în adăpost:

— Ambițios, domnul maior german.

— Aici erai, sergent?

— Lângă ușă. Iertați-mă, domnule maior. Să nu vă-nchipuiți că vă spionez, departe de mine. Dimpotrivă, mă gândeam că v-aș putea fi de folos. Cu oameni ambițioși ca ăsta, nu se știe niciodată…

Maiorul îl privi în ochi. Ochii sergentului, cinstiți și serioși, nu se plecară în fața acestei priviri scrutătoare.

— Sergent Costea, obișnuiesc să am încredere în oameni.

— Asta aș dori, domnule maior. S-aveți încredere. În mine, în orice caz, puteți avea. Știu bine ce gândiți. Sunteți un om credincios țării. Vă asigur că și eu sunt. V-am spus că înainte de război am lucrat o vreme în poliția de siguranță. Am avut de câteva ori misiunea să aflu ce fac aliații noștri de acum. Se întâlneau cu legionarii. Le dădeau arme pe ascuns. E aici o logică simplă, domnule maior. Un om care se ferește de lumina

zilei și caută să-și ascundă faptele reprezintă un pericol. Vedeți bine cum s-au sfârșit toate astea…

— Din păcate încă nu s-au sfârșit, murmură maiorul.

3

Eva își ridică privirea de pe lucru și-și netezi fusta deasupra genunchilor. Zâmbi.

— Complici în toată regula, ce spui? Adăpostim un dezertor. Dac-ar ști șeful de post, ne-ar dărâma casa pe noi.

— Lasă gluma, spuse Tudor. Misiunea ta e să-l hrănești. Avem noi grijă să-l ferim de șeful de post.

— Grozavi mai sunteți voi. Eu s-o fac pe bucătăreasa, restul vă privește. Tata la fel. Să nu mă amestec, că e treabă periculoasă. Dar tăinuind un dezertor, sunt mai puțin vinovată pentru că nu fac altceva decât să-i pregătesc supă cu găluști? Gândiți cam rudimentar, voi, bărbații.

— Lasă discursurile despre emancipare. Sunt alte lucruri mai importante acum. De ce stăm și nu facem nimic?

— Ce-ai vrea să faci?

— O acțiune oarecare. Ceva care să-mi risipească senzația de inutilitate. Uită-te la soldat. A trecut prin tot felul de peripeții, fuga lui de pe front e un adevărat roman. Vine aici mânat de un îndemn nobil – să lupte. Ce găsește? Niște oameni miloși care-i oferă un adăpost sigur. Dar el vrea să lupte, nu să stea ascuns într-o magazie și să mănânce supă cu găluști – excelent gătită, ce-i drept!

— Frumos discurs, aprecie Eva. Iar complimentul adus artei mele culinare a fost de-a dreptul emoționant.

— Vorbeam despre lucruri esențiale, nu de arta culinară. Aș vrea să te-ntreb: de ce tac prietenii tăi de la București? N-ai putea să le ceri instrucțiuni? Cum poți lua legătura cu ei?

— Nu e nevoie să știi chiar tot…

— Ia ascultă, se răsti el. Nu cumva n-ai încredere? Ne cunoaștem de-atâta vreme, la urma urmei reprezentăm, noi doi, o mică organizație…

— Și vrei să fii tu șeful?

— Lasă gluma, Eva. Nu e vorba de șef aici. Și nici de o ședință. Pur și simplu, e o treabă practică: n-ar fi mai bine să le cerem sfatul?

Eva puse cusătura deoparte, își trecu degetele peste tâmple, apoi spre obraji, coborându-le pe bărbie.

— Am început să fac riduri. Cam devreme, nu?

— Asta-i prea de tot, spuse el înciudat și se trânti pe patul cu cuvertură țărănească, în dungi roșii și negre, care atârna până la dușumea. Uite ce te frământă pe tine: ridurile.

— Dac-ar ști tata, zâmbi ea. Pentru el sunt încă o fetiță. Mă mir ca m-a lăsat să aflu despre soldat. N-a avut încotro, trebuia să-mi spună cui îi duc de mâncare. Vanghele e singurul care mă ia în serios.

— Și eu te iau în serios, protestă Tudor. Dar văd că tu…

— Ei bine, ce vrei să-ți spun? Nu pot trimite scrisori deocamdată. Aștept o confirmare, adresele se schimbă des, cenzura citește fiecare carte poștală. Iartă-mă, trebuie să te părăsesc. Mă duc să pregătesc cina…

Tudor rămase singur în camera mică și curată, pe patul cu cuvertură în dungi roșii și negre. Scoase o țigară, o puse la loc în pachet. Lui Șușnea nu-i plăcea să se fumeze în casă. Trecu în cămăruța lui, se așeză la masa de bucătărie, contemplă foile albe. Încă nu, își porunci. Tema este cumplit de interesantă, dar ar putea semăna cu un jurnal. Deocamdată niciun cuvânt despre soldat. Povestea lui o știu perfect; e un capitol pe care-l voi purta în minte până când voi scrie ultima filă a romanului. Dacă o voi scrie vreodată… Dar povestea aceea nu-i decât un început. Ce va fi mai departe? Ce-ar trebui să fie? Luptă, acțiune, suferință, victorie…

Auzi vuietul camioanelor care coborau panta. Deschise o carte, în așteptare. După câteva clipe, Șușnea intră trântind ușa de la intrare, apoi bătu la ușa lui:

— Ești acasă?

— Poftim, nea Șușnea. Azi n-am avut chef să ies în oraș… Gluma îi muri pe buze, văzând expresia abătută a șoferului. Ce s-a întâmplat?

— Suntem între ciocan și nicovală, asta-i. Dumneata n-ai de unde să știi. Cărți, poezii, distracție. La un metru deasupra pământului. Eva la fel. A auzit explodând o bombă și nu s-a mai oprit de la București pân-aici.

Tudor închise cartea groasă, una dintre puținele cărți pe care izbutise să le ia în graba plecării. O ediție splendidă din opera lui Aristotel. Un volum care adună toată înțelepciunea lumii, dar

acum unde-i înțelepciunea lumii? Pricepu că-l enervează pe tatăl Evei și puse cartea deoparte cu un gest nepăsător.

— Cărțile nu-s numai distracție. Uneori te ajută să uiți ce e în jur. Crezi că de plăcere am venit aici? Războiul mi-a încurcat și mie destule socoteli.

— Ah! Ai pierdut un an de facultate. Nu-i mare nenorocire. La vârsta dumitale, un an... Asta să fie paguba. Vino cu mine în carieră să vezi balamuc.

— Iar aveți necazuri?

— Nemții cer mai multă piatră. Vor să supraîncărcăm mașinile și să mărim viteza. Zece transporturi pe zi în loc de opt. Habar n-au cât de greu se mișcă încărcătorii, întârzierea lor trebuie s-o recuperez gonind pe șosea ca un nebun. Și, colac peste pupăză, Florică ăsta cu mofturile lui. Ce-mi face pe la prânz? Mă pomenesc cu mașina lui oprită de-a curmezișul drumului. Claxonez, îl înjur, el nimic. Nu pot să trec, drum îngust, ca la șantier. Mă dau jos să-l zgâlțâi. Florică al meu fuma, stând pe scara mașinii. „Ești nebun, i-am spus. Dacă ai pană de ce nu tragi pe dreapta?" „N-am pană, s-a încălzit nițel radiatorul și-l las să se mai răcească." „Atunci dă-mi voie să trec, că mă grăbesc!" „Zău? zice. Te grăbești! Îți convine, ai mașină mai bună. Dumneata faci zece transporturi și nemții mă iau la zor că eu fac numai opt. Nu te las, na. Să facem amândoi același număr de drumuri!"

— Are și el dreptate-n felul lui.

Tatăl Evei ridică din umeri.

— Eu nu zic că n-are dreptate. Dar de ce să am eu neplăceri cu nemții? Delegatul lor e bănuitor și-așa. Îi tot reproșează inginerului că mergem încet, se ceartă cu încărcătorii, îi roagă... Vede peste tot sabotaj și rea-voință. Umblă cu doi soldați după el, cu armele gata. E destul să-l apuce o furie și gata, ne pomenim c-un glonț. Un om cu armă în mână abia așteaptă să tragă cu ea.

— Și-n loc să tragă-n dumneata vrei să tragă în Florică ăsta?

— Nu vreau să tragă în nimeni, pricepi? De asta sunt supărat. Orice imprudență îi înfurie pe nemți.

— Și dacă el *nu poate* într-adevăr să facă același număr de curse ca dumneata?

— Nu poate? Ba poate! Mașina n-are nimic. Da-i el al dracului. S-a scăpat într-o zi și mi-a spus: „N-o să mă spetesc pentru

Hitler!”

— Dar Iordache?

— Iordache? Ăla-i mai deștept. Le-a arătat nemților că are o foaie de arc ruptă și le-a spus că dacă încarcă patru tone de piatră rămâne cu mașina-n drum. Ori se duce cu ea la Brăila s-o repare, ori pune mai puțină încărcătură. Delegatul s-a socotit el; reparația durează cel puțin două săptămâni; în vremea asta ar putea căra atâtea tone; mai bine să care mai puțin decât deloc. Drumul trebuie terminat. Și-l lasă să-și încarce mașina doar pe jumătate.

— Deci din toți trei, numai dumneata ești mai cu râvnă. Vrei să-i ajuți pe nemți?

— Vreau să m-ajut pe mine. Nu-mi trebuie încurcături!

Cum se împacă aste cu faptul că adăpostești un dezertor? ar fi vrut să-i strige. Știi dumneata că Eva este în organizație de doi ani de zile și că a lipit manifeste pe gardurile Bucureștiului? Iar dumneata, tatăl ei, le cânți în strună nemților și faci ce-ți poruncesc?

— Eva unde-i? întrebă Șușnea mai potolit.

— S-a dus să pregătească mâncarea. Pentru noi și pentru…

— Mare belea și cu soldatul ăsta. Dacă prinde cineva de veste, ne-am ars.

— N-are cine. Nu se-ntâmplă nimic, nu-ți fie frică.

— Nu mi-e frică. În orice caz, nu pentru mine. Dar mă gândesc la Eva. Câtă vreme e soldatul ăsta aici, n-o să am liniște.

— Deocamdată stă bine. Orice plecare de aici îl poate costa capul.

— Și asta-i adevărat… murmură Șușnea. Bem o țuică, acu, înainte de masă?

Fără să mai aștepte răspunsul, ieși, se întoarse după o clipă cu o sticlă și două păhărele. Se așează, oftând, pe pat, îi arătă lui Tudor scaunul de grădină-restaurant, ciocni, bău o înghițitură pe mutește. Își drese de câteva ori glasul, parcă pregătindu-se de un discurs, dar își luă seama și continuă să tacă. Tudor înțelese că vrea să spună ceva, dar nu-l îndemnă în niciun fel. Un asemenea îndemn poate mai mult strica uneori. Întinse mâna, luă sticla, turnă iarăși în păhărelele mici cât degetul. După ce dădu peste cap încă o dușcă, Șușnea se aplecă peste masă și spuse cu glas coborât:

— Domnule Tudor, ar trebui să stăm puțin de vorbă.

— Asta și facem, nu?

Șușnea privi cu îndărătnicie în fundul păhărelului, ca și cum îi venea greu să înceapă. În cele din urmă, ridică privirea:

— Despre Eva voiam să vorbim. E fată orfană, maică-sa a murit acum șase ani. Am rămas singur cu ea, aici, în pustiul ăsta. Am ajutat-o cât am putut. O duceam dimineața cu camionul la școală, în sat. Pe urmă la liceu, la Brăila. În fiecare săptămână eram acolo cu mălai, cu fasole, cu slănină, să nu-i lipsească nimic. A vrut la facultate, hai la facultate, cu toate că nu-mi prea convenea. Oraș mare, lume de tot felul, nu știi ce se-ntâmplă.

— Cu Eva nu s-a-ntâmplat nimic. E o fată cuminte și cu capul pe umeri. Poți fi liniștit…

— O iubești?

— Dumneata ce crezi?

— Eu nu cred. Știu. E firesc. Sunteți tineri, frumoși, s-a întâmplat să veniți amândoi încoace… Mă gândeam și eu, așa. În sat e-un primar. Nu te zoresc să iei o hotărâre, dar mă înțelegi. Ca părinte, am și eu o grijă…

Tudor îl întrerupse:

— Nu vrea Eva!

— Nu vrea? se miră Șușnea. Ai vorbit cu ea?

— De zece ori, nu o dată.

— Fetele din ziua de azi! Pe vremuri, măritișul era socotit lucrul cel mai însemnat pentru o femeie.

— Se mai schimbă vremurile…

— Auzi, nu vrea!

Făcu doi-trei pași prin încăpere, își curăță unghiile cu chenar negru de ulei. Se întoarse iar spre Tudor:

— Poate că are vreun motiv. Primește niște scrisori. De trei ori pân-acum. Poate-o fi vreo colegă, ce știu eu?

— Da, e o colegă. Fii fără grijă dinspre partea asta.

Șușnea scoase o ilustrată din buzunarul de la piept al combinezonului murdar:

— Colegă cu nume de bărbat. Ți-am spus că nu mă amestec, dar poate-i bine să știi. A venit azi cu poșta. Mi-a dat-o Gheorghe.

Tudor ridică din umeri.

— De ce ți-a dat-o dumitale, dacă e a ei?

Șușnea ridică și el din umeri.

— Treaba voastră. I-o dau chiar acum.

— Ia și sticla, nea Șușnea. Ne-am veselit destul.

Șușnea îl privi cercetător, încercând parcă să cântărească adevărul pe care-l conținea această glumă anemică, și plecă pufnind.

După cinci minute, Eva în ușă:

— Te deranjez?

— Lasă protocolul. Ți-a trecut supărarea?

Eva intră, închise ușa, se așeză pe patul acoperit cu velință tărcată.

— Mi-a trecut, spuse. De-ar fi fost aceea singura supărare... Prietenii de la București nu mai pot să-mi scrie. Și nici eu lor. Am primit o ilustrată de la ei. Deocamdată, tăcere. Să aștept instrucțiuni.

— Asta-i chiar o veste proastă... Ce s-o fi întâmplat acolo?

— Nu-mi dau seama. M-ai întrebat cum țin legătura cu ei. Ți-am spus: prin taxatoare. Pe ceilalți n-am de unde să-i iau. Așa e regula: structura organizației nu trebuie s-o cunoaștem în întregime. În caz de cădere, de slăbiciune, un singur om ar putea provoca un dezastru. Siguranța are tot felul de mijloace ca să-i silească pe oameni să vorbească.

— Mai depinde și de oameni, protestă Tudor.

— Oricum, regulile noastre sunt foarte stricte, accentuă Eva. Fiecare își știe legătura imediată. Cade un om. Să zicem că e slab, nu rezistă la interogatoriu. Mai divulgă pe unul și lanțul se rupe. Organizația în sine trăiește mai departe...

— Înțeleg totul. Dar dacă taxatoarea a căzut, iar ei ți-au dat semnalul de primejdie, ce facem, stăm cu brațele încrucișate?

— Trebuie să așteptăm, repetă Eva. Mă duc să-i duc soldatului mâncarea.

4

Tudor ieși din casă imediat în urma Evei. Amurgea. O ceață albăstruie învăluia coroanele sălciilor din bălță. Nicio adiere de vânt. Dunărea părea o foaie de oțel întinsă între maluri. Rana albă a muntelui absorbea cele din urmă raze ale apusului; în dreptul ei, fluviul se colorase într-un trandafiriu stins. Umbra mătăhăloasă a atelierului plutitor se oglindea vag în apa cenușie. Nava de lângă el plecase, lăsând locul gol și pașnic,

lipsit de amenințarea latentă a tunurilor și mitralierelor. Numai soldatul de la poartă își păstra aerul războinic. Tudor se îndreptă spre el. Se împrieteniseră vag, cu timpul: Rudolf părea un om cumsecade, bonomia lui încuraja o apropiere.

— Ce faci? întrebă Rudolf.

— Îmi aștept prietenul.

— Beți împreună un șnaps?

— Chiar două.

— Când eram acasă, în fiecare duminică beam bere cu prietenul meu.

— Și-acuma cine te oprește?

— Prietenul meu e departe, iar noi n-avem voie să bem aici.

— Ah, parcă trebuie să știe cineva?

Soldatul făcu semn cu degetul la gulerul uniformei, sugerând petlițele speciale ale maiorului Wagner, care se-nvârtea toată ziua prin carieră și prin împrejurimi.

— Ți-e teamă de el?

— Cui nu-i e teamă?

— Ascultă, Rudolf, duminică seara vino să bei cu noi un păhărel. Uite, ușa de colo. Dar te văd eu pe geam și te chem.

— Mulțumesc, zâmbi Rudolf. Dacă pot, vin.

Se auzi obișnuitul semnal de încetare a lucrului. De prin chepengurile atelierului plutitor începură să iasă oameni în salopete. Tudor se depărtă câțiva pași de poartă, să-și aștepte prietenul. Lucrătorii începură să iasă, unul câte unul, mormăind saluturi către santinelă și grăbind pasul în sus, spre șosea.

Vanghele îl văzu de departe, printre zăbrelele porții, îi făcu un semn amical cu mâna și grăbi pasul.

Rudolf împinse poarta și-l salută ca de obicei, în glumă, pocnind călcâiele. Vanghele salută și el marțial, cu mâna la șapca pătată cu vopsele ca paleta unui pictor.

— Gata pe ziua de azi, spuse el. Ce faci, domnule scriitor? Ai scris o poezie și vrei să mi-o spui?

— Așa ceva.

— Nu văd nicio hârtie.

— O știu pe dinafară.

Vanghele coborî la locul lui obișnuit, pe pietrele de lângă debarcader, să se spele. Din mers își lepădă șapca și cămașa. Se aplecă, aproape atingând apa cu fața. Se spălă energic pe ceafa tunsă mărunt, apoi pe umeri, pe piept. Mușchii îi jucau sub

piele.

— Ești solid! îl admiră Tudor.

— Eah! Munca, spuse Vanghele. În tinerețe eram cel mai bun vâslaș de pe Dunărea de jos.

— Cred că nemții zic bodaproste. Ești om de nădejde, unde pui umărul se cunoaște.

Mâna cu prosopul se opri o clipă. Mușchiul deveni ca de bronz. Vanghele strânse din dinți, apoi începu iarăși să se șteargă, mai furios parcă. Tudor îl așteptă să-și pună cămașa, îi luă de jos șapca de marinar. Porniră la deal, fără să se privească. Sus, pe platformă, Vanghele se opri scurt:

— Ascultă, de unde și până unde vorba asta?

— Care vorbă?

— Că zic nemții bodaproste de pe urma mea.

— Păi nu-i așa? Om în putere, îndemânatic, vechi în meserie…

— O fi, zise Vanghele și iarăși i se văzu falca pulsând. Auzi, domnule scriitor, eu am apucat și războiul celălalt. Am luptat pe front și am căzut prizonier. Ce-am pățit în lagăr n-am vreme să-ți povestesc acum. Vreau să știi numai atât: că de atunci n-am niciun motiv să-i iubesc pe… arătă cu degetul mare spre cheul întunecat, unde se auzeau comenzile gradaților pentru apelul de seară. Așa că să nu mai spui despre mine ce nu se potrivește. De unde știi că-mi dau sufletul muncind pentru ei?

— Păi nu-i așa? În câteva zile, vedeta aceea a fost gata.

— Și, dacă a fost gata? A plecat, vine alta-n loc, că nemții au destule. Dar de grăbit nu ne grăbim pentru războiul lor. Mă crezi un vândut, domnule scriitor?

Tudor încercă să-i distingă trăsăturile prin întuneric. Parcă la adăpostul nopții avea mai mult curaj, putea vorbi mai deschis.

— Mă gândeam că trebuie s-o lăsăm mai moale cu treburile nemților.

— Ah, ce mai noutate! Nu trebuia să mi-o spui dumneata. O știam demult.

— Să facem ceva, atunci. De unul singur e greu. Dacă-s mai mulți și dacă se ajută…

— Vrei să spui o organizație? râse Vanghele. Bună treabă. Eu, unul, știu cu ce se mănâncă asta. În șantier la Brăila aveam și sindicat și de toate. Manifestație de Întâi Mai și așa mai departe. Dar acum, aici… e altceva. Dacă prind nemții de veste…

— Nu trebuie să prindă de veste.

— Cine mai e?

Întrebarea îl lăsă fără grai. N-o prevăzuse, nu se înțelesese cu Eva cât trebuie să știe Vanghele despre ei. Dar și așa ar trebui să am încredere până la capăt, gândi. Nu poate fi un trădător, după felul cum îmi vorbește de când îl cunosc. Și mai e și soldatul. O taină ca asta îi leagă pe oameni mai mult decât șapte jurăminte…

— Deocamdată, eu și Eva. Și soldatul. Și-alții, pe care nu-i cunosc. Cineva din București știe de șantierul ăsta. Și ne-am gândit să discutăm cu oamenii de încredere.

— De unde știi că eu îs om de încredere?

— De ce n-ai fi?

— Da, spuse Vanghele îngândurat. Fără încredere nu iese nimic. Bine, domnule scriitor, să zicem că intru în echipa dumitale. Și, mai departe? Ce facem mai departe?

— Încercăm să-i încurcăm pe nemți. Noi aici, alții în altă parte… Ai auzit: la Buzău a luat foc un tren întreg de cisterne. Numai benzină de avion. Ce zici, putea să ia foc din senin?

— S-o facem atunci, spuse Vanghele simplu. Dar ia seama, domnule scriitor. În unitatea germană e un maior care stă cu ochii pe noi. Se uită lung și când te duci să bei apă de la butoi. Într-o zi mi-a cotrobăit prin pachetul cu mâncare. Ușor de zis „să-i încurcăm”. Ce să fac? Să le pun dinamită? De unde dinamită? Și cum s-o pun? Și încotro o iau după aia?

— Deocamdată nu-i vorba de dinamită. Ar trebui să aflăm ce se petrece în șantier. Ce gânduri au nemții. Și să întârziem lucrările pe cât e cu putință.

— Înțeleg. Atunci ține minte, să știi ce transmiți mai departe. După vedeta care-a plecat azi vine o canonieră fluvială, un fel de baterie plutitoare. Pe urmă: nemții vor să folosească epava din amonte împotriva minelor. Să lege de ea niște plase ca să apere atelierul plutitor. Și au de gând să mărească depozitul de muniții din mal. Când raportezi toate astea? Azi, mâine?

— Deocamdată nu știu. Când o veni… legătura.

— M-am lămurit, spuse Vanghele. Omule, astea sunt știri urgente. Dacă ajung la destinație peste o lună, și-au pierdut orice valoare.

— Astă-i situația, făcu Tudor încurcat.

— Fata mea? strigă Șușnea. Nu se poate!

Vanghele îi puse o mână pe umăr.

— Uite că se poate.

— De unde și până unde? E studentă, ce legătură are...?

— Ar fi mai bine s-o întrebi pe ea. Dar nu cu tonul ăsta de tată supărat pe copilul care a făcut o poznă. Ea n-a făcut o poznă, ci un pas important în viață. Ai vreme destulă să vorbești cu ea, să te lămurești cum s-a întâmplat. Nu asta contează acum. Contează să trecem la fapte. Te duci la pescărie, îi spui lui Iacob că Eva și scriitorul fac parte din organizația din București. Vrem să alcătuim o grupă de patrioți și așteptăm indicații pentru viitoarele acțiuni. Mai spune-le că atelierul plutitor e pregătit pentru a primi o navă mare de război. S-au instalat macarale speciale pentru ridicarea tunurilor. Povestește-le și despre soldat. Și întreabă-i dacă-l putem atrage în acțiunea noastră.

— Bine, spuse Șușnea. Mă-ntorc cât pot de repede.

Vanghele se apropie de malul întunecos. Auzi un zgomot de motor care răsuna limpede peste tăcerea înaltă a apelor. Vuietul trecea peste sălcii, se reverbera în peretele de piatră, fiecare explozie a motorului Diesel se auzea distinct. Se apropie ca din întâmplare de gardul unității germane. Pe puntea atelierului plutitor se simțea oarecare mișcare. Auzi bufnitura surdă a baloanelor de acostare din cauciuc, scoase în afara bordului. Cineva târa pe puntea de oțel un cablu care scrâșnea. Un vinci se puse în mișcare, cu țăcănitul mărunt al piedicii pe roata dințată. Apoi de pe puntea superioară clipi spre nava deocamdată invizibilă un proiector de semnalizare.

— Avem musafiri, spuse încet un glas.

— Dumneata erai, domnule Tudor? Te credeam sus, în carieră.

— Mi-am făcut rondul. Am auzit zgomot de motor și eram curios să știu ce se întâmplă.

— Vine canoniera germană în reparație.

— Vasăzică știai că vine chiar în seara asta și nu mi-ai spus.

— Ce rost avea? spuse Vanghele domol. Tot nu puteai transmite data sosirii. Acum ai nava în fața ochilor. Și-o să te saturi de ea. Asta nu pleacă prea curând de-aici.

Din susul apei se ivi, în sfârșit, umbra neagră a canonierei germane. Văzută din față, cum se apropia, avea o înfățișare

foarte agresivă. În lumina slabă a stelelor se profila pe cer comanda înaltă, pătrată, iar dedesubt, flancând-o, două turele cu tunuri de mare calibru. Deasupra comenzii, când vasul veni mai aproape, văzură lucind țevile mitralierelor antiaeriene jumelate.

— Asta face cât o baterie, șopti Vanghele. Și-o plimbi unde vrei, cu treizeci de kilometri pe oră...

Canoniera, ghidată de luminile proiectoarelor, făcu un ocol scurt și începu să se apropie de țărm. Merse câteva clipe de-a lungul carierei, apoi se apropie de luminița albastră care delimita bordul atelierului plutitor. Vanghele urmărea manevra cu ochiul specialistului și cu jindul omului pasionat de meseria pe care a părăsit-o fără voia lui. Distingea, după ritmul motoarelor, comenzile date la momentul potrivit de căpitanul navei. Înțelese repede că are de-a face cu un as al navigației fluviale. Canoniera se prelinse domol, de-a lungul malului, își îndreptă prova spre bordul înalt al atelierului plutitor, apoi elicele spulberară apa, în vuietul înalt al motoarelor, semn că fuseseră puse cu toată viteza înapoi. Parâmele atelierului plutitor gemură îndelung, barca legată lângă debarcader se zvârcoli ca o ființă vie; valurile forfotiră voios printre pietre.

Răsună o comandă scurtă, apoi motoarele tăcură.

— Parcă l-a pus cu mâna, spuse Vanghele. Ăsta da comandant.

— Crezi că încredințau a asemenea cetate unui novice? râse Tudor. Mă duc să mai dau o raită pe sus. Așa, ca să mă aflu-n treabă. În noaptea asta nu-i primejdie de hoți. Nemții, cu musafirii lor, n-au chef de dormit.

Se depărtă, legănându-și bâta pe umăr, spre drumul pescăriei. Vanghele își aprinse o țigară și se așeză pe marginea debarcaderului, cu picioarele atârnând în gol. Înregistra, fără voie, zgomotele dinspre navele germane. Auzi, pe rând, cum marinarii întăreau legăturile, mai întâi la prova, apoi la pupa; scrâșniră vinciuri, voci sacadate raportau la comandă executarea ordinelor, grupul generator se opri, apoi pași grei tropăiră pe puntea de metal care răsuna înfundat. Are blindaj, nu glumă, deduse Vanghele.

Auzi pași și vorbă pe drumul dinspre pescărie. Recunoscu glasul lui Șușnea; pe Tudor îl recunoscu după „arma” purtată pașnic pe umăr. Se ridică să-i întâmpine.

— Nu te-ai culcat? întrebă Șușnea de la distanță.

— N-am avut răbdare. Ce vești?

— Bune, spuse Șușnea apropiindu-se. Vasăzică, de azi încolo suntem tovarăși cu Eva și cu domnul Tudor.

— Cum adică? sări Tudor. I-ai spus, nea Vanghele?

— Trebuia, râse Vanghele. Avem și noi legătura noastră.

— Credeați că lumea începe cu voi? râse Șușnea. Domnule Tudor, sunt în partid de zece ani. Dar Eva să nu-mi spună nimic! Poftim, tineretul din ziua de azi. Și eu mă feream de ea să nu afle, să nu se sperie.

— Cine, Eva? râse Tudor în întuneric.

— Ce spun tovarășii? îl zori Vanghele.

— Spun că e bine. Formăm grupa, împreună cu soldatul, soldatul rămâne deocamdată la noi. Dar să avem grijă…

— Asta știam și noi, mormăi Vanghele.

— Dumneata vei fi șeful.

— Oho, felicitări, spuse Tudor. Trebuie să dai de băut.

— Dau, de ce să nu dau? râse Vanghele. Numai că nu prea e vreme de fitiriseli. Zi-i mai departe, nea Șușnea.

— Sus, la cazarmă, se află un soldat Roșioru. Vorbim și cu el. Mi-au dat parola. Ne așteaptă anumite sarcini.

— Ce sarcini?

— Au să ne spună la momentul potrivit. Deocamdată, ne cer să cunoaștem traseul liniilor de telefon germane pentru alarmă antiaeriană. Să găsim locul potrivit și sigur de unde să le întrerupem, la nevoie. Semnalul pentru întreruperea liniilor: vine o barcă cu pește de vânzare. Atâtea kilograme de pește înseamnă ora la care întrerupem firul. Nu mai devreme, ca să nu aibă vreme să-l repare. Pân-aici v-a plăcut?

— Ne-a plăcut, zise Vanghele. Soldatul nostru e telefonist. O să vedem acum dacă se pricepe la meseria asta…

Se uită în jurul lui, privi stelele, păru că-și amintește de ceva.

— Ziceai de-un soldat de la baterie.

— Așa mi-au spus. Să luăm legătura cu el.

— Dar de-un maior nu ți-au spus nimic? zâmbi Vanghele în întuneric.

Capitolul 7

1

Ziua-n amiaza mare, la atelierul plutitor sună deodată alarma. Tudor sări din pat, înfiorat de urletul acela prelung. Un fel de răcnet venit din preistorie, glasul unui animal uriaș, rănit de moarte sau, dimpotrivă, pregătindu-se să provoace moartea unui adversar invizibil. Ieși din casă, încă buimac. Își aruncă privirea spre atelierul plutitor. Pe puntea superioară, marinarii își puseseră căști de fier și-și luaseră locurile la tunuri și mitraliere; pe pasarelă alergau doi soldați aducând încărcătoarele pentru tunurile Bofors; la prima vedere proiectilele roșiatice, sclipind de unsoare, aliniate pe șina lucie a încărcătorului, semănau cu niște coaste de animal, vândute la măcelăria diavolului. Pe canoniera nou-sosită răsunau sonerii și un glas autoritar dădea porunci prin megafoanele instalate peste tot. De sus, dinspre concasor, cineva bătea cu disperare toaca de fier care de obicei suna încetarea lucrului.

După câteva clipe, totul se potoli. O liniște bizară înlocui tărăboiul de adineauri. Tudor se uită spre deal. Pe panta care cobora în carieră, un „Opel Blitz” frână scurt, ridicând nouraș de praf de sub roțile duble. Îl văzu pe Șușnea ieșind din cabină și dispărând în șanț. Pietrarii nu se vedeau, probabil se adăpostiseră și ei, care pe unde putea.

Apoi așteptarea, punctată de ordinele unui comandant de tun care dădea servanților elementele de tragere…

În sfârșit, un vuiet profund, ritmic, se auzi în văzduhuri. Abia perceptibil mai întâi, ca un mormăit, o vibrație joasă, interferându-se cu o alta, într-un sunet neplăcut; se îngânară apoi zeci de sunete, inegale dar foarte apropiate ca ton, ca și cum o orgă uriașă ar fi fost acompaniată de o orchestră neacordată…

— *Feuer!*

Fu semnalul unui vacarm incredibil. Săgeți de foc țâșniră din țevile negre care se smuceau scurt, hotărât, înapoi, după fiecare lovitură; cadența tunurilor automate semăna cu bătăile în ușă ale unui drumeț exasperat: pom-pom-pom-pom-pom… Printre bufniturile tunurilor croncăneau mitralierele jumelate, cu cadență rapidă, în rafale scurte și dese, tot mai dese, întărâtate

parcă. De sus, de deasupra muntelui, ca un ecou, se auziră tunurile antiaeriene grele ale bateriei românești.

Tudor privi spre cerul senin. Undeva, spre est, abia sclipeau aripile unei escadrile argintii; în răstimpuri, ochii solicitați la limită le pierdeau din vedere; curând însă, în jurul roiului argintiu se iviră nourași albi, mai întâi niște puncte cu miez strălucitor, apoi ca niște baloane, risipite în cele din urmă, contopite cu albastrul fără capăt...

Roiul se dispersă curând; punctele argintii se depărtară unele de altele; două dintre ele deveniră mai vizibile, vuietul lor crescu și-n intensitate, și-n înălțime, ca și cum un violonist nebun și-ar fi purtat degetul pe gâtul unei viori, scurtând treptat lungimea strunei; sunetul se preschimbă într-un șuierat tot mai ascuțit, și, încă, și încă...

În jurul celor două avioane care se năpusteau asupra muntelui de piatră, nourașii exploziilor pufneau tot mai des; motorul unuia luă foc, o cometă de fum negru se despletea în urmă, pasărea argintie zbură pe deasupra carierei, însemnându-și trecerea cu o dâră de explozii mărunte care biciuiau ca o ploaie stranie drumul, platforma de piatră, acoperișurile barăcilor...

Avionul trecu arzând ca o torță și se pierdu în infinitul verde de peste Dunăre; celălalt, trăgând cu toate armele de bord, se năpusti lăsându-și și el urmele de fier și foc ale zborului peste carieră. De la nave se auziră strigăte de durere; câteva proiectile nimeriseră pe punte sau în jurul pieselor care continuau să tragă.

Tudor scoase capul de sub adăpostul fragil pe care și-l găsise în grabă: un barcaz vechi răsturnat pe-o parte, ca o cutie de fier. Două sau trei schije căzuseră chiar pe marginea barcazului, străpungând tabla răscoaptă și făcând-o să răsune ca un clopot dogit.

Urmărit de focul iute al mitralierelor, al doilea avion viră scurt peste deal și dispăru într-o zonă inaccesibilă artileriei de pe nave; vuietul lui se stinse după câteva clipe; tunurile și mitralierele tăcură și ele.

Tudor ieși din adăpost și privi în jur. Văzu, în apropierea barăcii, o groapă mică, cu margini conice, care nu existase cu câteva clipe în urmă; geamurile din dreptul ei săriseră în țăndări, câteva bucăți de fontă neagră se înfipseseră în peretele

de lemn…

Oamenii începură să apară, pe rând, din ascunzătorile lor. Santinela de la poarta germanilor își reluă locul, cu pistolul-mitralieră de gât, îndesându-și masca de gaze în traista urâtă pe care-o purta la șold; pe schela atelierului plutitor trecură în fugă doi sanitari, ducând o targă cu o formă omenească culcată; pe puntea superioară, doi ofițeri priveau cu binoclul spre cerul pustiu acum.

Eva ieși din casă, înspăimântată. Alergă spre el:

— Ești teafăr?

— Puțin speriat, atâta, râse el.

— Ce-o fi cu tata?

Drept răspuns, pe drumul carierei se auzi vuietul motorului și camionul își reluă urcușul întrerupt.

— Nu pe noi ne țintea, o liniști Tudor. Se duceau spre Brăila. Nu s-au așteptat să existe aici o baterie și au trimis cele două avioane s-o cerceteze.

— Unul a căzut, așa-i?

— Așa-i.

— Bietul pilot! oftă ea. De ce trebuie ca oamenii…

— Lasă, o întrerupse Tudor. Fuga, la remiză!

Pe ușa remizei se ițea un firișor de fum. Alergară amândoi, fără să dea alarma; intrarea pompierilor germani în remiză ar fi însemnat sfârșitul soldatului…

Soldatul îi întâmpină în ușă ștergându-și obrajii plini de fum cu poala cămășii.

— Era să dau de dracu, spuse el mohorât. Bine că n-a fost o bombă. A intrat prin acoperiș ca printr-o hârtie.

— Ce-a fost totuși? întrebă Eva.

— Un proiectil de douăzeci, spuse soldatul. A explodat în paiele de colo. Mi-a fluierat o schijă drept pe lângă ureche. Pe urmă au luat foc paiele. Le-am bătut cu vestonul și le-am înăbușit. Altfel, ardeam ca un șobolan aici.

— Trebuia să le lași dracului și să ieși, spuse Tudor. Nemților nu le păsa de ce e pe pământ. Se uitau în sus…

— Cred că aveau ce vedea, mormăi soldatul. Nu de frica lor n-am ieșit. Mi-a fost teamă. Nu pentru mine. Mă descurcam eu cumva. Dar mă gândeam la oamenii care m-au ocrotit. Nu-s deprins să plătesc binele cu rău.

Tudor inspecta rapid cuprinsul remizei. Țopăi înverșunat pe o

grămăjoară de cârpe unsuroase care continuau să ardă mocnit. Eva, în ușă, supraveghea mișcarea de afară. Stând cu spatele, ea lovi de câteva ori în tocul ușii, apoi făcu un pas înainte. Tudor înțelese că se petrece ceva și făcu semn ostașului să se ascundă. Soldatul sări sprinten în „Renault”-ul decapotabil, se lungi pe bancheta din spate și trase peste el o prelată veche, pătată și plină de praf. Tudor încuviință din cap și ieși și el în ușă.

— Ceva în neregulă? întrebă maiorul Wagner.

— Nimic grav, domnule maior. Un început de incendiu în colțul remizei. L-am stins.

— Aha!

Ofițerul german intră în remiză, mijind ochii și încercând să vadă prin fumul albăstrui. Tudor rămase încremenit. Privirea maiorului se pironise asupra „Renault”-ului.

— O piesă de muzeu, spuse el. Cred că e fabricată prin anul…

Eva scoase un geamăt și se clătină. Tudor se repezi s-o sprijine.

— Eva! Ce ai? Vorbește! strigă el agitat.

— Cred că e din cauza fumului, explică maiorul Wagner căutând să-i vină în ajutor. S-o ducem, afară, la aer. O să-și revină imediat.

Cavaler și războinic, o luă pe brațe și o scoase din remiză. Tudor îl urmă, trăgând ușa după el. Mai aveam nițel și leșinam eu, gândi.

O așezară pe fată pe un scaun, la umbră, rezemată de peretele barăcii. Tudor alergă în casă, după un pahar cu apă. Îi dădură îngrijiri. Fata își revenea greu.

— Mă duc să trimit un sanitar, spuse maiorul Wagner.

Plecă grăbit spre poarta unității germane. Eva respiră adânc și trase cu ochiul spre neamț.

— A plecat? întrebă ea în șoaptă.

— A plecat. Cum te simți?

— Perfect, ca totdeauna. Chiar credeai că am leșinat?

— Ești formidabilă, spuse el. Mie nu mi-ar fi venit ideea asta…

Eva se ridică, bău din paharul cu apă, apoi Tudor făcu semn sanitarului german care se apropia în fugă, bălăbănindu-și trusa:

— Nu mai e nevoie, mulțumesc. Și-a revenit.

Tot în fugă, sanitarul făcu cale-ntoarsă. Aveau, probabil, de furcă cu răniții lor.

După încetarea alărmii, maiorul Dragomirescu ieși din adăpost și-și aprinse o țigară.

Comandantul, cu cascheta pe ceafă, cu binoclul legănându-i-se pe piept, venea dinspre poziția bateriei Vickers. Surâse când îl văzu. Se apropie de el.

— Spectacol, spuse. Ca să nu ruginească tunurile.

Încercă să-și aprindă și el o țigară, dar o pală de vânt îi stinse chibritul. Se aplecă să aprindă de la Dragomirescu. Fumară în tăcere câteva clipe, apoi comandantul spuse privind cerul:

— Nici fir de nor. Pe o vreme ca asta e greu pentru ochitori.

— Totuși am auzit o adevărată canonadă.

— Au tras cam la nimereală. Dacă mă gândesc bine, nici n-aș fi dorit să facă victime. Avioanele acelea nu ne țintеau pe noi. Se duceau spre baza de aprovizionare a tancurilor germane, undeva spre Focșani. Acolo au nemții o tabără mare, cu ateliere de reparații, depozite de benzină, camioane cu muniție... Un obiectiv important.

— Și cele două care ne-au atacat în picaj?

— Aveau ce aveau cu vasele germane. Ai văzut că n-au trecut pe deasupra bateriei, ci au urmat firul Dunării.

— Poate de teama noastră.

— N-aveau cum să ne știe. N-am deschis până acum focul, nici nu bănuiau că existăm. Îți spun eu, sunt artilerist bătrân. Își luaseră direcția spre Dunăre înainte ca noi să tragem.

Dragomirescu ridică din umeri. Nu se pricepea la aviație, în orice caz nu destul ca să ghicească tactica unui comandant de escadrilă care se pomenește deodată sub tirul antiaerienei.

— Totuși, reluă comandantul, parcă proiectilele noastre explodau mult mai departe decât trebuia.

— Nu mă pricep, declară Dragomirescu.

— Eu da, domnule maior. Vreau să spun că povestea asta poate avea două cauze. Sau proiectilele au fost reglate de servanți să explodeze dincolo de țintă, sau telemetristul a dat greșit distanța. Din două una!

— Sau amândouă, murmură Dragomirescu.

Colonelul îl privi peste umăr:

— Adică să fi fost cu intenție?

— N-am afirmat una ca asta. Dar tunurile noastre sunt cunoscute pentru precizia lor; un eșec în asemenea condiții, ziua în amiaza mare, mi se pare absurd.

— La telemetru este un anume soldat...

— Îl știu, zâmbi Dragomirescu. Înțeleg la ce vă referiți.

— Mă bucur că înțelegi. Domnule maior, vreau să știu ce intenții ai.

— Nicio intenție. Lăsăm lucrurile așa cum sunt. Umblă vorba că au loc tratative secrete între noi și aliați. Fără știrea nemților, firește. Opinia publică cere încetarea războiului. În asemenea condiții, ce rost ar avea să doborâm avioanele care atacă bazele germane?

Colonelul răsuflă ușurat:

— Domnule maior, cred că ești un om destul de matur ca să-ți asumi răspunderea unui gest, a unei atitudini.

— Cred același lucru despre dumneavoastră.

— Atunci încearcă să afli de la acest Roșioru cum stau lucrurile. Poate știe el ceva mai mult. N-aș vrea, dintr-o supunere militară oarbă, să comit o eroare gravă. Un militar înseamnă un patriot. Dar în condițiile noastre, acum, ce înseamnă a fi patriot? Dacă primești ordine care sunt împotriva interesului major al patriei, ce e de făcut?

— Dilema asta mă frământă și pe mine...

— Nu e o dilemă, domnule maior. Câțiva generali au renunțat la carieră când au primit un ordin care contravenea conștiinței lor.

— Știu asta foarte bine.

— După mine, dilema e rezolvată. Să facem ce e bine, nu numaidecât ce se ordonă...

Se întoarse brusc și plecă fără să adauge un cuvânt. Dragomirescu rămase pe loc, lăsându-și fruntea în bătaia brizei care mătura, ca totdeauna, Dunărea de la izvor spre vărsare. Rememoră dialogul cu colonelul. Ofițerul acesta, un brav între bravi, care trecuse prin focul a două războaie... Și câți ca el, siliți să ordone „înainte” într-un război nejustificat, să-și vadă oamenii căzând pentru o cauză care nu era a lor... Între onoarea de soldat și adevărul profund conținut în manifestele acelea care se înmulțiseră în ultima vreme, între ordin și dreptate, între supunere oarbă și realism, care mai putea fi dilema?

Manifestele... Reciti în gând textul hârtiuțelor cât palma, care

apăreau și dispăreau parcă de la sine, dirijate de o forță nevăzută și totuși prezentă:

„Soldați, subofițeri și ofițeri români!
Nu mai luptați pentru nemți!
Luptați pentru salvarea țării de la dezastru!”

„Armata și comandanții ei poartă o mare răspundere. Ei trebuie să-și îndeplinească imediat datoria patriotică...”
„Popor român! Salvează-te de la catastrofă! Părăsește războiul criminal nemțesc! Doboară clica trădătorului Antonescu de la cârma țării!”
„Acum aveți datoria să luptați pentru salvarea poporului și a statului român și pentru eliberarea fraților din Ardealul de Nord!”

Pe soldatul Roșioru îl găsi la telemetru, într-un adăpost circular, fără acoperiș, săpat pe o ridicătură de pământ. Ștergea cu vată lentilele aparatului său și fluiera un cântec. Ridică privirea, îl văzu pe maior, puse deoparte tubul lung de oțel, cu lentile la cele două capete, și-și îndreptă capela pe cap:
— Să trăiți, domnule maior.
— Ia spune, Roșiorule, cum îți merge aparatul?
— La precizie, domnule maior. Îl îngrijesc, îl reglez... Niciodată nu mi-a făcut necazuri.
— Acum, la tragerea împotriva avioanelor, a funcționat bine?
— Sigur, spuse soldatul netulburat.
— Uite, Roșiorule, vreau să discutăm de la om la om. Îți cunosc convingerile; nu trebuie să te aperi și nici să negi. Am primit o adresă de la Siguranță, în care erai declarat „suspect comunist”. După ce te-ai întors din delegație, de la București, prin cazarmă au început să circule manifeste.
— N-aveți nicio dovadă că...
— Ascultă-mă până la capăt. Îți repet, știu toate astea. Nu încerc să-ți smulg o mărturisire; dacă vrei îți fac eu una: am convingerea că războiul este pierdut și că ne îndreptăm spre catastrofă. Am citit ziarele clandestine; în cuvinte puține, am găsit acolo adevăruri multe. Cum vezi desfășurarea viitoare a evenimentelor?
— Întrebare grea, domnule maior.

— Înțelege că nu voi folosi împotriva dumitale ceea ce spui. Ai încredere în mine.

— Încredere am, domnule maior. Știu că vă purtați omenos cu noi. Știu că ați avut dovada că eu am adus manifestele și n-ați luat nicio măsură. Era în puterea dumneavoastră să mă dați pe mâna tribunalului. N-ați făcut-o. Deci n-o să vă ascund nimic. Dar nici eu nu știu prea multe. Partidul ne îndeamnă să fim gata de luptă. N-o să meargă țara alături de Hitler pân-la sfârșitul lumii. Trebuie să facem la un fel... De aceea se răspândesc manifestele. Să fie spiritele pregătite. Să acționăm cu toții într-un singur sens. Acesta este obiectivul muncii noastre: să lămurim soldații pentru ca, la momentul potrivit, să știe împotriva cui să îndrepte arma.

— Înțeleg, spuse maiorul. Eu unul, în clipa de față, știu.

Soldatul zâmbi.

— Era firesc, domnule maior. De aceea v-am și vorbit deschis. Un om cu sentimentele dumneavoastră nu poate fi un trădător.

3

Aceeași potecă, pardosită cu pietriș sidefiu și cu frunze arse de soare, același apus fierbinte și melancolie, aceleași îndoieli.

— Într-o zi o să te întreb de-a dreptul: mă iubești?

— În ziua aceea, spuse Eva, o să-ți răspund cu sufletul deschis da, te iubesc. N-ai încredere? Vrei dovezi? Nu-i destul că suntem aici, împreună?

— Nu-i destul. Ar trebui să... Mi-a șoptit cineva la ureche: în sat e un primar care ne-ar da fără prea multe dificultăți un anumit document...

Eva îl apucă de braț, ca-n zilele cele mai bune ale prieteniei lor:

— Asta te frământă pe tine, documentul acela? Nu vezi ce se-ntâmplă?

— Fiecare om are dreptul la un crâmpei de fericire...

— Da, dar fericirea personală nu poate fi despărțită, acum, de fericirea tuturor. Vezi bine, Tudor, am intrat în organizație, și eu și tu, răspunzând unui îndemn interior. E vorba de demnitatea noastră, de o țintă majoră spre care ne îndreptăm. Un gest strict individual ar micșora, probabil, din puterea acestui îndemn.

— Nu-i adevărat. Viața merge înainte, cu noi sau fără noi...

— Tudor! Să nu mai spui niciodată asta. Nicio revoluție n-ar fi izbutit dacă oamenii care-au făcut-o ar fi gândit așa: cu noi sau fără noi… CU NOI! Să-ți spui tot timpul că fără noi nu se poate. E nevoie de fiecare om, de fiecare conștiință, de fiecare braț.

El se întoarse spre țărmul abrupt, privi întinderea strălucitoare, care împrumutase ceva din cenușiul amurgului, rămânând totuși mai luminoasă decât pădurea de dincolo. Vorbi stând cu spatele:

— Cred că am putea fi luptători la fel de buni și ca soț și soție. Nu te strădui să-mi scoți din cap ideea asta.

— Da, spuse Eva. Am luat act. O să mai vorbim.

— Când? strigă el. Ce legătură este între dragostea noastră și războiul ăsta blestemat? Nu-ți dai seama că se poate lungi? Au trecut ani de zile, ani de renunțări, de amânări, de speranțe, a căror scadență am împins-o cu bună știință într-un viitor incert. Să așteptăm, ce? Sunt luni și ani de sacrificii și jertfe, ani din tinerețea noastră, ireversibili.

Tresări. Eva venise pe neștiute în spatele lui, îl cuprinsese de umeri. Se întoarse către ea, lacom și tandru, sălbatic și temător deopotrivă. Sub forța îmbrățișării, pământul li se clătina sub picioare; coroanele copacilor pendulau tăcut peste cerul violet, adierea care mângâiase frunzișul se opri, aerul însuși devenise fierbinte, gravitatea păru deodată mult mai mare, îi strivea sub magnetismul necunoscut al unei planete gigantice. Se lăsară, învinși, pe patul de frunze, tot așa, îmbrățișați, atrași unul spre altul de o forță care nu mai era a lor, ca și cum întreg cosmosul și-ar fi adunat puterile pentru a înfăptui misterul cel mare al naturii…

— Nu, nu, izbuti ea să șoptească,

Dar șoapta aceea fără convingere se topi în sărutarea prelungă, răsplata așteptărilor fără capăt. Ziua care avea să vină VENISE.

★

— Tudor!

Ea îi strângea în căușul palmelor umerii fierbinți. Își cuibări obrazul pe pieptul ei, imediat sub gât, acolo unde simțea zbătându-se repede-repede o arteră cu zvâcnituri mici și delicate.

— Tudor! spuse ea a doua oară.

— Nu vorbi, spuse el. Ascultă universul. Muzica sferelor,

inaccesibilă omului. Încearcă s-o auzi. Vom fi cei dintâi oameni care-au izbutit...

— Tudor, ce-o să fie după asta?

El se ridică într-un cot, încercă iar s-o sărute dar ea întoarse capul și sărutarea lui nimeri pe obraz.

— Te-am întrebat ceva.

El râse încetișor:

— În sat e un primar...

— Nu. Nu asta! Vom mai fi ca-nainte? O să mă tem pentru tine, să nu te pierd. N-o să-ți pot îngădui cu inimă ușoară să înfrunți primejdia. Dragostea îi slăbește pe oameni. Luptătorii n-ar trebui să iubească.

— Dimpotrivă, iubind devin mai ageri și mai stăpâni pe ei. Mai prudenți și mai hotărâți să învingă...

— Vorbe frumoase, oftă ea.

Un strigăt prelung și nelămurit se izbi de stânci, de trunchiurile copacilor. Săriră amândoi în picioare, smulși cu bruschețe din brațele reveriei. Printre copaci, jos, pe oglinda Dunării, o barcă venea la vale, apropiindu-se, în voia curentului, de debarcader. Un glas puternic dar mai potolit răspunse strigătului dinainte.

— E Vanghele, spuse Tudor. S-a-ntâmplat ceva acolo, jos.

— Lasă-i, spuse ea. Se descurcă și fără noi.

— Trebuie să coborâm, spuse el preocupat.

Eva îl înlănțui cu brațele:

— Ai văzut? Nicio clipă nu ne aparține cu adevărat. Două lucruri s-au petrecut chiar acum, în momentul ăsta. Ți-ai dovedit singur că mai presus de dragoste sunt întâmplările de-acolo, de jos.

— Și-al doilea? o întrebă el cu blândețe.

— Al doilea? Clipa mea de slăbiciune. Dragostea te face egoist. Aș fi vrut, inconștient, să te împiedic, să te rețin aici. Luptătorii n-au dreptul la dragoste. Să mergem, luptătorule!

4

Maiorul Wagner stătea deoparte și fuma. În întuneric, zorzoanele de pe șapca înaltă îi străluceau. Pescarul puse balanța deoparte, cotrobăi prin grămada umedă și vie de la picioarele lui.

— Dânsul câte kile vrea?

— Vreo trei, spuse neamțul în românește.

— Taman bine. După socoteala mea, am prins unsprezece kile. E apa scăzută acuma, peștele a fugit la adânc. Dacă trăgeam la somotei…

— Lasă că și așa-i bine, zise Vanghele. Unsprezece kilograme într-o zi… ce mai vrei?

— Fripți și cu mujdei sunt o minune, spuse pescarul potrivind greutatea balanței. Trei kile cu bătaie, domnu' ofițer. Să-i mâncați sănătos.

Ofițerul german strigă o poruncă peste umăr și un soldat veni în fugă, aducând un lighean mare de aluminiu. Ofițerul scoase banii, plăti; plăti și Vanghele. Pescarul mulțumi, se așeză la vâsle, scuipă în palme și pleca mai departe, spre pescăria ale cărei lumini sărace sclipeau departe, în aval.

— Dacă le punem sare, rezistă până mâine, spuse Vanghele.

Ofițerul german îl opri cu un gest pe soldatul care ridica vasul plin cu pești argintii.

— Eu mă gândeam că-i frigem în seara asta. Facem un foc, aici… Mai stăm de vorbă…

— Dacă venea acum un ceas, era altceva, spuse Vanghele. Lăsați s-o facem mâine, pe-ndelete. Trimit și după niște vin în sat…

— Mda, spuse neamțul. E drept, e ora cam înaintată. Până-i curăță, până-i frige… se face târziu. Aș oferi un exemplu prost soldaților. Atunci amânăm festinul pentru mâine, domnule Vanghele.

— Cu îngăduința dumneavoastră, domnule maior!

Neamțul făcu semn soldatului să plece, el mai rămase locului, legănându-se nehotărât pe călcâie. De sus, de pe potecă, se auzea pietrișul trosnind.

— Ce-i pe acolo, nea Vanghele?

— Am cumpărat pește, domnule Tudor.

— Bună treabă. Chiar că mi-era dor de-o saramură.

— A avut unsprezece kilograme. Trei le-a luat domnul maior Wagner.

Tudor se ivi în lumina săracă împrăștiată de reflectorul santinelelor: întâi pantofii albi de praf, apoi pantalonii subțiri, fluturând de graba coborârii, apoi pălăria mare, pleoștită, cu panglica decolorată de soare.

— Mâine la prânz toată lumea mănâncă saramură, reluă Vanghele.

— Abia mâine? făcu Tudor dezamăgit. Am fugit degeaba încoace.

— Avem musafiri, trebuie, să ne pregătim cumsecade. Domnul maior Wagner ne face cinstea să ia parte la prânzul nostru pescăresc.

— Cinstea e de partea mea, spuse maiorul Wagner înclinându-se politicos. Mă gândeam că dacă tot conviețuim aici, putem găsi prilejul să ne cunoaștem mai bine.

— Oamenii trebuie să se apropie, să se cunoască, să se înțeleagă unii pe alții, spuse Vanghele. Orice prilej e bun pentru asta.

— Atunci, pe mâine, domnilor, spuse maiorul Wagner.

Ridică mâna înmănușată, într-un simulacru de salut și se depărtă spre atelierul plutitor. Vanghele îl urmări cu privirea, fără să se clintească din loc.

— Numai unsprezece kile! bombăni Tudor. Putea să prindă și el o cantitate mai mare. Acum ce facem?

— Urmăm sfatul pescarului, zise Vanghele simplu. Fripți și cu mujdei sunt o minune.

5

Maiorul Dragomirescu era surprins. Nu-l mai chemase demult la telefon, direct de la București, fostul său șef. Acum, între el și Marele Stat Major se interpunea un întreg lanț ierarhic: Biroul de Informații și Contrainformații al brigăzii, apoi cel al corpului de armată, al armatei…

Luă receptorul de pe cutia demodată de lemn gălbui și făcu semn telefonistului să iasă din adăpost. Vorbi:

— Am onoarea să vă salut, domnule colonel.

— Am onoarea. Ascultă, Dragomirescule, ești singur acolo?

— Da.

— Cum te simți?

— Bine. Vă mulțumesc de întrebare. E o dovadă că nu m-ați uitat.

— Nu te-am uitat nicio clipă. Dar nu pentru asta te-am chemat la telefon.

— Bănuiam, râse maiorul. Vă ascult, domnule colonel.

— Ei bine, îți dau o misiune delicată. Te cunosc demult și mă bizui pe dumneata.

— Voi face tot ce-mi stă-n puteri.

— Iată despre ce e vorba. Peste două ore, iei câțiva oameni de încredere și supraveghezi valea din spatele carierei, în partea de sud a satului. La miezul nopții va veni un avion și va lansa doi parașutiști. În niciun caz acești oameni nu trebuie să cadă în mâna *Abwehr*-ului.

— E, într-adevăr, o misiune delicată. Cine sunt oamenii?

— Nu pune întrebări la care nu pot să-ți răspund. Îi găsești și mi-i aduci în cel mai mare secret aici. Când ajungi în București iei legătura cu mine personal, cu nimeni altcineva. Misiunea trebuie îndeplinită cu orice risc!

— Cu orice risc? repetă maiorul. Chiar folosind armele?

În receptorul bătrânului telefon de campanie se auzi un zgomot ușor: colonelul râdea.

— Să nu exagerăm, Dragomirescule. Un bun ofițer de informații recurge la arme numai în cazuri extreme. Există mijloace mai subtile... Sau ți-ai uitat meseria?

— Sper că nu, domnule colonel. Dar mă gândeam că pot interveni situații neprevăzute...

— Descurcă-te, spuse colonelul. Contez pe dumneata. Nu uita un lucru: misiunea e mai importantă decât îți închipui.

— Am înțeles...

— Dacă ai înțeles, treci la fapte. Timpul e scurt. Îți doresc succes! Am onoarea!

Păcănitul scurt din receptor nu mai lăsa loc nici unei replici. Omul de la celălalt capăt al firului închisese telefonul, parcă temându-se că interlocutorul său va încerca să-l convingă de nesăbuința acestui plan și de imposibilitatea de a-l îndeplini.

Maiorul rămase cu receptorul în mână, ațintindu-și privirea pe o bârnă a adăpostului, unde o crenguță prost retezată închipuia o țeava de pistol îndreptată spre el. Încercă să vadă mai departe de ordinul laconic pe care-l primise. Doi oameni lansați într-un loc pustiu și lăturalnic, undeva între Tulcea și Cernavodă, la miez de noapte... Doi oameni care nu trebuie în niciun caz să ajungă în mâna germanilor... Oamenii cui? Pe cine reprezentau ei? Cu cine urmau să se întâlnească, dacă sosirea lor era așteptată de un cadru al Secției Informații? Dacă veneau pe cale oficială, de ce trebuiau feriți de ochii germanilor? Oare s-a

hotărât mareșalul să rupă alianța cu Hitler? se întrebă. Nu, Antonescu nu era omul care să-și nege firea lui inflexibilă, să abdice de la ceea ce el numea cu emfază „principiile lui de soldat”. În multe dintre comunicatele oficiale pe care le semna, mareșalul vorbea despre sine la persoana a treia, vădind deopotrivă înfumurare și aroganță; încerca, probabil, să sugereze că el a depășit condiția unui om oarecare, cu o identitate precisă, și s-a ridicat la rangul unui simbol, singularizat printr-un titlu care era traducerea titlului oficial al lui Adolf Hitler: *conducătorul*. În declarațiile oficiale, ca și în discuțiile particulare al căror conținut depășea adeseori ușile capitonate ale Președinției, era exprimat cu consecvență același principiu care relua, cu mici variațiuni, declarația lui Antonescu publicată în „Timpul” la câteva zile după înăbușirea rebeliunii legionare: *„România merge fără nicio șovăire alături de Axă.”* Reînnoite periodic, mărturisirile de credință ale dictatorului față de Germania hitleristă eliminau posibilitatea unei cotituri în politica oficială. Atunci? se întrebă maiorul ieșind cu pași rari din adăpostul punctului de comandă. Nu cumva tratativele urmau să se ducă fără știrea lui? Ei bine, nimic de mirare. Politica mareșalului avea tot mai mulți adversari, de la tinerii care scriau cu creta pe garduri lozinci antigermane până la profesorii universitari; de la generali la petroliști, de la ostași la preoți, de la țărani la oameni politici…

Zăpușeala de afară îl făcu să respire adânc. Privi în jurul său. În pacea amurgului, stoluri de păsări negre fulgerau cerul întunecat, tivit cu o ciudată rază violetă, dedesubtul căreia se întindea, misterios și tăcut, oceanul de smoală al Bălții…

Telefonistul se apropie de el:

— Ați terminat, domnule maior?

— Da, du-te la postul tău. În seara asta să nu te dezlipești de telefon.

— Am înțeles… Vreo veste proastă, ceva?

Zâmbi îngrijorării pline de solicitudine a soldatului. Descoperea deodată în acest flăcău tăcut, care-și petrecea zi și noapte lângă străvechiul telefon de campanie, un om. Un om care probabil îl simpatiza, de vreme ce lăsase deoparte stricta lege ostășească „să nu vorbești ne-ntrebat” și exprimase spontan, odată cu întrebarea, un sentiment.

— Nici proastă, nici bună, spuse. Pur și simplu, un ordin care

mă pune pe drumuri la vreme de noapte. Cam asta e.

— Înțeleg, spuse soldatul. Să trăiți!

Se strecură cu îndemânare în adăpostul care-i servea alternativ drept post de veghe și loc de odihnă. Maiorul îl urmări cu privirea, se gândi că ar trebui să fie mai apropiat de acești oameni, să-i înțeleagă, să afle ce gândesc și astfel să poată cântări mai lesne perspectiva zilei de mâine...

Dar până la acel „mâine" deocamdată depărtat și nelimpede, când de pe geamurile caselor vor dispărea camuflajele și cântecul va răsuna iar slobod, până acolo era misiunea ciudată, neverosimilă, înfricoșătoare prin precizia și laconismul ei: „În niciun caz acești oameni nu trebuie să cadă în mâna *Abwehr*-ului..."

Colonelul îi dovedise, astfel, o încredere nemărginită. Era destul un singur cuvânt spus la urechea maiorului Wagner, și zeci de oameni s-ar fi aflat într-o situație extrem de neplăcută. Începând cu parașutiștii, evident. Și cu colonelul, fostul său șef. Și terminând cu persoanele sau organizațiile interesate în discuția cu misterioșii oaspeți sosiți pe calea aerului... „Mă bizui pe dumneata", spusese colonelul. Știa cu cine stă de vorbă.

De-a lungul gardului trecură, în șir indian, santinelele din noul schimb. Ostașii vorbeau încet între ei, fără să strice cadența și fără să-ntoarcă privirea. Nu deslușea ce-și spun; poate vorbeau despre vreme, sau își comunicau vești de acasă, poți să știi ce gândesc și ce vorbesc între ei soldații?

Dar dacă toată povestea e o cursă? se întrebă. Dacă Bucureștiul vrea să-i pună la încercare buna-credință față de germani? Nu, asta nu era posibil. Îl cunoștea pe colonel demult, lucraseră împreună ani de zile, le trecuseră prin mână secrete care nu erau la îndemâna atotputernicilor zilei. Căci dincolo de miniștrii și șefii de cabinet care se schimbau mereu, existau în aparatul statului destui oameni care asigurau o permanență și care puneau interesele majore, de perspectivă, mai presus de problemele imediate ale unei garnituri politice proaspăt venite la putere.

Colonelul făcea parte din acea categorie a „permanenților"; asistase la jocurile de culise ce precedau sosirea în cabinet a unui nou ministru de război, știa târguielile și cancanurile și licitația prin care se obțineau demnitățile mai mult sau mai puțin rezistente. Într-o zi îi arătase o listă de personalități

politice în dreptul cărora apărea, ca pe o carte de vizită pompoasă, titulatura vagă „fost ministru”. Iar în timpul scurtei guvernări legionare, avusese el însuși, Dragomirescu, prilejul să se convingă cât de rezistentă era această funcție într-o Românie guvernantă în numele crucii de către cete înarmate cu pistoale…

Așadar, existau oameni care, peste capul guvernului și împotriva guvernului, încercau să găsească o salvare. Nu știa mai mult, nici nu s-ar fi cuvenit să știe; ar fi disprețuit un organism politic care și-ar fi proclamat în dreapta și-n stânga intențiile înainte de a avea în mână cheia succesului…

Se uită la ceas. Trecuseră zece minute de când închisese telefonul și se zbătea astfel în incertitudini; dar trebuia, trebuia și asta, să-și lămurească mai întâi pentru sine lucrul pe care urma să-l facă, pentru ca abia apoi să poată angaja și pe alții…

Mai erau trei ore până la miezul nopții. Trei ore în care trebuiau făcute multe lucruri: să deplaseze oamenii în perimetrul lansării; să găsească un mijloc de transport spre București, să ia măsuri de protecție împotriva eventualelor patrule germane… Se apropie de plantonul din fața punctului de comandă, un soldat mic și ager; bun pentru tot telul de treburi mărunte pe care le cere viața de cazarmă.

— Cheamă caporalul de schimb, spuse. Să mi-l trimită aici pe sergentul Costea. Și află pe unde-și pierde vremea Mitică al meu.

— Mitică a luat-o adineauri spre bateria a treia. Are un consătean acolo.

— Scoate-l de unde știi. Domnul colonel unde este?

— A intrat adineauri în cortul dumnealui.

Nu șovăi nicio clipă. Cunoștea sentimentele comandantului, era încredințat că n-o să-l trădeze. Însuși colonelul de la București îi dăduse, implicit, dezlegarea să aibă și alți martori la „operațiune”: avea să ia cu sine câțiva oameni de încredere. Acești oameni trebuiau să știe ce caută în miez de noapte pe câmp și ce au de făcut în cazul unei întâlniri cu vreo patrulă germană.

În cortul lui, trântit pe patul de campanie, colonelul ședea într-un cot și frunzărea, la lumina felinarului, o revistă germană bogat ilustrată, cu instantanee de pe câmpul de luptă.

— Dacă te-ai lua după ei, peste tot numai victorii, spuse el

punând cu dispreț revista deoparte. Și Eisenhower se apropie de Sena, iar rușii sunt în fața Iașului… Ridică privirea, văzu fața gravă a maiorului, îl întrebă îngrijorat: Ceva deosebit?

— Domnule colonel, am primit un telefon de la București. În noaptea asta, în zona noastră vor fi lansați doi parașutiști. Am ordin să-i găsesc și să-i duc la București fără știrea germanilor.

— Interesant, spuse colonelul. Sună ca într-un roman polițist. Crezi că e cu putință? Pe unde-o să vină avionul? Dacă-l doboară pe drum?

— Am impresia că vine dinspre mare. Au ales zona noastră, fiindcă aici sunt cele mai puține forțe germane. Și, în general, e un loc mai pustiu.

— Nemții au destule stații de reperaj ca să-l descopere. Oricum, noi trebuie să facem cum e mai bine. Am impresia că se apropie ceasul socotelilor, domnule maior.

— Asta cred și eu. În vara asta s-au întâmplat multe. Debarcarea în Normandia și ofensiva rusă, două acțiuni mari deodată. Trebuie să se aleagă într-un fel.

— Faci vreo legătură între mersul frontului și parașutiștii care vor veni la noapte?

— Nu pot să nu fac, domnule colonel.

— Ia spune, ce planuri ai?

— N-o să scot o companie întreagă pe câmp. Soldații nu trebuie să știe prea multe; ar putea vorbi unde și cui nu trebuie. Iau cu mine doi inși: pe Mitică, ordonanța mea, și pe sergentul Costea. Amândoi băieți de încredere. Și mai vreau să iau, pentru orice eventualitate, câțiva oameni din carieră…

— Nu mi-ai vorbit despre ei.

— N-am avut ocazia. Mi s-a raportat că un tânăr din carieră a stat de vorbă cu soldatul Roșioru.

— Iarăși faci legături, domnule maior?

— Nemții și jandarmii au înnebunit căutându-l pe dezertorul acela. Ei bine, dezertorul este ascuns în carieră. L-au ajutat cei de acolo. Cum să nu fac legături, domnule colonel?

— Crezi că oamenii din carieră sunt la curent cu sosirea parașutiștilor? Vor fi primit, pe linia lor, instrucțiuni?

— Așa cred. Oricum, n-o să le dau amănunte. La drept vorbind, nici n-aș avea de unde. Tot ce știu este că vor veni doi oameni care trebuie feriți de ochii nemților.

— Vor fi aducând un mesaj secret… Dar cui?

— Asta mă-ntreb și eu.

Colonelul rămase pe gânduri. Dragomirescu tăcea și el. Îi înțelegea neliniștea. El însuși fusese la fel de tulburat când primise mesajul telefonic. Surpriza, apoi intuiția riscului, apoi întrebările…

— S-ar putea ca întâmplarea asta să intre în istorie, murmură comandantul ridicându-se. Evenimentele mari încep uneori cu un fapt mărunt, îndărătul căruia nu ghicești totdeauna ce-o să fie. Oricum, îți mulțumesc că mi-ai spus. Mâine trebuia să trimit niște proiectile la Arsenal, pentru verificare. Camionul o să plece chiar în noaptea asta, dacă e nevoie. Formal, oamenii aceia vor fi prizonierii noștri, după câte înțeleg.

— Prizonieri sau oaspeți, spuse maiorul. Depinde dacă poartă uniformă, și ce uniformă.

— Îți trebuie o mică gardă.

— Așa, de ochii lumii. Nu mă tem de evadarea prizonierilor. Ce rost ar avea să fugă? Doar au venit aici cu un scop anume. Îmi ajung șoferul și cei doi soldați.

— Bine, spuse colonelul. Cât privește oamenii din carieră…

— Eu cred că putem conta pe ei, spuse maiorul cu însuflețire. Am început să-i cunosc. Și chiar dacă unul dintre ei ar vorbi mai mult decât trebuie, n-avem ce ne reproșa: am capturat parașutiști inamici și-i înaintăm la eșalonul superior, conform ordinelor.

— Da, este o formulă rezonabilă…

— Ar mai fi o chestiune, domnule colonel. Avionul va fi probabil observat și bateriile noastre vor trebui să deschidă focul. N-aș vrea să fie un tir prea precis.

— Am eu grijă de asta. Atâta lucru pot face și eu pentru misiunea dumitale…

Capitolul 8

1

Tudor se apropie de Vanghele, care fuma liniștit pe banca din fața barăcii.

— Ar fi timpul să…

— Da, spuse Vanghele. Domnule Tudor, uite cum facem. Eu mă duc la nemți să le cer un cablu pentru remorcare. Când te întorci, nemții au să fie cu ochii pe noi. Te duci în remiză, îi dai soldatului haina, pălăria și bâta. Dumneata rămâi înăuntru. Nemții au să se uite încoace. Soldatul seamănă la statură cu dumneata, au să creadă că te-ai dus să iei ceva din remiză și te-ai întors. Ne suim în camion și plecăm.

— E perfect, spuse Tudor. După aia ce fac? Cum v-ajung din urmă?

— Nu mai e nevoie să vii cu noi.

— Asta-i toată misiunea mea? spuse dezamăgit Tudor.

— N-avem altă posibilitate. Nemții și-ar da seama imediat că avem cu noi un om străin. Trebuie să-i păcălim.

— Ia stai, zise Tudor. Vine cineva.

Se dădu doi pași înapoi, privi peste acoperișul scund al barăcii, încercă să-l recunoască pe omul care cobora grăbit poteca.

— Nea Vanghele, vine maiorul. Dacă are chef de vorbă, s-a zis cu planul nostru și ratăm acțiunea.

— Nu. N-avem voie să ratăm. Schimbăm un pic programul, atâta. Eu cer remorca de la nemți, apoi ne urcăm în mașina lui Florică și plecăm. Îl lăsăm pe soldat aici; o că ne descurcăm și fără el.

— Dar dacă-i spunem maiorului despre ce e vorba?

— Să mergem la risc? murmură Vanghele.

Maiorul parcurse repede, după obicei, ultima parte a cărării. Îi auziră cizmele tropăind pe pământul tare și abia atunci se făcură că-l observă. Maiorul îi salută de departe.

— Domnilor, am nevoie de ajutor.

— Și noi la fel, râse Vanghele.

Maiorul ezită o clipă.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Șușnea, unul dintre șoferi, a rămas în pană pe drum,

aproape de sat. Ceilalți șoferi n-aveau cu ce să-l remorcheze; vreau să cerem vecinilor un cablu și să ne ducem după el.

— Ce întâmplare! spuse maiorul. Cade tocmai bine. Am și eu drum în direcția aceea, spre sat. Am primit telefon că doi prizonieri au evadat și se află prin zona noastră.

— Asta nu-i treaba jandarmilor?

— Nu vrem să-i amestecăm pe jandarmi. Cei doi erau în grija unui camarad de-al meu; dacă se află că i-a scăpat, o să aibă neplăceri. M-a rugat să-l ajut; dacă-i prindem, toată povestea rămâne între noi. Din cauza asta nu iau prea mulți soldați cu mine. Nu vreau să se afle-n toată lumea despre afacerea asta. Cu patru-cinci oameni, adică doi soldați de-ai mei și câțiva inși din carieră, cred că m-aș descurca onorabil.

— Și eu cred, spuse Vanghele. O să vorbesc cu oamenii. Deocamdată, mă duc la vecini să cer cablul. În câteva minute sunt înapoi.

Santinela, aflând despre ce e vorba, îl chemă pe maiorul Wagner.

— Aveți necazuri? întrebă compătimitor ofițerul neamț.

— Mărunte, spuse Vanghele liniștit. Unul dintre șoferi a rămas în pană; ceva la cutia de viteze. Trebuie să-l remorcăm și n-am găsit în toată cariera un cablu ca lumea.

— Asta-i simplu, făcu maiorul Wagner.

Chemă un soldat, schimbă cu el câteva cuvinte, soldatul plecă în pas alergător.

— Imediat o să aveți un cablu bun să remorcheze și zece camioane.

— Vă mulțumesc, domnule maior. Aș vrea să vă mai rog ceva. Știți, bietul șofer se află într-o situație dificilă. De câteva zile, colegul dumneavoastră de sus, de la carieră, îl suspectează că nu izbutește să execute numărul de transporturi fixat. Adevărul e că mașina lui e cel mai nenorocit hârb care-a lucrat vreodată pe un șantier. Acuma iar o să-i caute pricină bietului om, c-a rămas în drum. Îl bănuiește că nu vrea să lucreze. N-ați vrea să mergeți cu noi, să vă convingeți că are într-adevăr o pană?

— Nici nu mă gândesc, replică maiorul Wagner. Aș avea aerul că-l suspectez și eu pe bietul om.. Nu e destul de necăjit și-așa? Duceți-vă să-l luați de-acolo. Iar domnii de la șantier să facă bine să repare mașinile, dacă vor să le meargă treburile bine.

— Totuși, eu insist, domnule maior. Mărturia dumneavoastră l-

ar scuti de neplăceri.

— Vă garantez că n-o să aibă neplăceri. Discut eu mâine cu colegul din carieră.

Soldatul se întoarse târând după el un cablu de oțel cu capetele matisite.

— E perfect, se bucură Vanghele. Mii de mulțumiri, domnule maior.

— Ah, ce atâta… Luați-o drept recompensă pentru prânzul pescăresc de mâine. Credeați că am uitat?

Vanghele zâmbi, luă cablul și se întoarse în grabă la ai lui.

Maiorul Dragomirescu făcu un pas înainte:

— Ai găsit?

— Mai bun decât ăsta nici nu se putea. Dar vreau să vă spun ceva, domnule maior. Trebuie să luăm cu noi un prieten, care are drum într-acolo.

— Cred că știu despre ce prieten e vorba, spuse maiorul. Dar nu-nțeleg unde pleacă la vreme de noapte. Așteaptă un avion?

— Un avion? râse Vanghele. Neam de neamul lui n-a mers cu avionul. Doar așa, să-l vadă.

— La miezul nopții, întregi maiorul.

Se priviră îndelung în ochi.

— Cred că ar trebui să aveți încredere, domnule maior.

— Eu am dovedit că am, domnule Vanghele.

— E drept. Dar știți, până ne-am deprins cu ideea… Orice pas greșit, orice pripeală poate declanșa un șir de nenorociri. De aceea n-am avut curaj să vă vorbim deschis.

— Preferați să-ncep eu? spuse maiorul.

— Nu. Încep eu. La miezul nopții vine un avion.

— Lansează doi parașutiști pe care trebuie să-i găsesc și să-i duc la București.

— Cu o jumătate de oră înainte, legătura telefonică a nemților trebuie întreruptă, ca să nu primească alarma aeriană. Prietenul meu, pe care-l știți, e telefonist, o să ne ajute.

— Iar dumneavoastră mă ajutați să găsesc parașutiștii și să-i apăr de nemți. Batem palma?

Își strânseră mâinile.

2

Cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții, controlând ca

de obicei circuitul de alarmă aeriană, telefonistul de serviciu, un hamburghez înalt și cu o figură adormită, sări ca ars: nu mai auzea zgomotul de fond abia perceptibil, pe care urechea lui exersată îl distingea dintr-o sută de alte zgomote. Cu mișcări precipitate verifică legăturile centralei, demontă microreceptorul și se încredință că nu se defectase, învârti zadarnic manivela magnetoului care deservea circuitul de rezervă și înțelese: linia telefonică era întreruptă undeva în exterior.

Alergă la ofițerul de serviciu și-i raportă defecțiunea.

Ofițerul de serviciu, un locotenent tânăr, tropăi cu frenezie pe puntea răsunătoare a navei-atelier, intră pe culoarul unde se aflau cabinele ofițerilor și bătu stăruitor la ușa maiorului Wagner. Maiorul nu se culcase; era în pijama. Când veni să deschidă, ventilatorul de pe birou împinse spre locotenent aerul călduț din încăpere, cu un iz vag de coniac și de țigări egiptene. Din micul aparat de radio „Philips”, așezat pe birou, se auzea în surdină un vals vienez.

— Domnule maior, circuitul telefonic este întrerupt.

— Ceee! strigă maiorul Wagner smuls brusc din dulcea reverie. Cât e ceasul? Treziți motociclistul și doi telefoniști. Raportați comandantului. Într-o clipă vin și eu.

Vorbind, își descheia nasturii pijamalei, lăsând să se vadă pieptul păros, cu mușchii bine reliefați.

— Poate că nu-i nevoie de prezența dumneavoastră, spuse amabil locotenentul. Telefoniștii ar putea și singuri să…

— Ce telefoniști? Aici cred că-i isprava dezertorului acela care a încercat să dea foc la depozit. Trebuie să văd despre ce e vorba. Mâine împânzim toată regiunea cu patrule. De data asta nu ne scapă. Poți pleca!

Locotenentul plecă repede, pătruns de importanța evenimentului. Pentru prima oară, mâine, la ieșirea din serviciu, avea să raporteze altceva decât formula incoloră: „nimic deosebit”. Se imagina povestind Hildei cum în miez de noapte, după o seară ciudat de liniștită, centralistul venise să-i raporteze că linia telefonică…

După un minut, maiorul, îmbrăcat strict regulamentar, cu tocul pistolului deformându-i puțin centura bine strânsă pe șolduri, ieși din cabină și alergă spre schelă. În aceeași clipă, din garajul de pe țărm ieși duduind gros un „Zundapp Saharian” cu

ataș, iar din baraca soldaților apărură în fugă doi telefoniști cu căști pe cap și cu bobine de telefon în spate. Duceau în mâini ghearele pentru urcat pe stâlpi, iar pe piept li se legănau nelipsitele pistoale-mitralieră. Unul înalt și slab, celălalt scund și rotofei ca un pepene, ar fi format un cuplu comic tocmai potrivit; maiorul zâmbi fără voie când îi văzu, dar își aminti pe dată pentru ce-i chemase și se încruntă.

— Dă-te jos, îi spuse motociclistului. Am mai multă nevoie de telefoniști decât de tine.

Motociclistul lăsă motorul mergând și coborî. Maiorul Wagner se urcă pe șaua din față, făcu semn telefoniștilor să urce și ei; înaltul în spatele lui, grasul în ataș, apoi întrebă:

— Nu mă lasă-n drum rabla ta?

— Domnule maior, raportez că merge perfect, spuse motociclistul țeapăn și jignit.

Wagner abia ghici răspunsul; ambalase motorul, aruncându-și privirea în jur. Comandantul atelierului plutitor apăru încheindu-și vestonul, îi strigă de sus, de pe punte:

— Să-ți trimit în urmă o grupă cu un subofițer?

— Nu-i nevoie, domnule colonel. Ne descurcăm și singuri!

După ce ieși din raza luminilor albastre, ocrotitoare, care învăluiau cheiul și navele într-o culoare calmă, simți deopotrivă răcoarea nopții și fiorul saltului în necunoscut. „Zundapp”-ul urca trudnic drumul plin de hârtoape al carierei; angrenajul cardanic urla; pasagerii lui tăceau și maiorul Wagner avu deodată sentimentul unei primejdii iminente. În lumina săracă a farului apăreau din noapte contururi vagi – o groapă semănând cu un om culcat în poziție de tragere; un tufiș îndărătul căruia se putea ascunde un lunetist; un copac lovit de trăsnet, care în prima clipă părea un om cu brațul ridicat, pregătindu-se să arunce o grenadă…

Răsuci manșonul accelerației până la refuz. Motocicleta făcu un salt, aerul umed îi biciui obrajii înfierbântați. Treptat, maiorul Wagner își recăpătă sângele rece. Trase cu ochiul spre telefonistul din ataș care, cu o lanternă puternică, lumina sârma subțire, albicioasă, parcă trasă cu cretă pe cerul negru-verzui. Firul era intact, stâlpii se desprindeau cuminți, la intervale regulate, din întuneric.

— De aici linia o ia peste câmp, strigă grasul în urechea maiorului.

Maiorul domoli goana motocicletei. Depășiseră de mult creasta dealului; drumul devenise orizontal, în locul gropilor aspre mergeau acum peste făgașurile adânci săpate de roțile autocamioanelor; se opriră în dreptul celui din urmă stâlp. Soldatul lumină în sus, văzură firele continuându-și drumul într-un unghi obtuz, spre dreapta, către valea unde dormea, deocamdată nevăzut, satul pescarilor. Soldatul coborî lumina lanternei spre șanțul din marginea șoselei, destul de adânc; dincolo de el se întindea pământul necultivat, cu colți de stâncă străpungând ici și colo pojghița de țărână acoperită cu iarbă săracă.

— Mergem pe jos, hotărî maiorul. Pentru orice eventualitate, armele în poziție de tragere. Grasule, ia-o înainte. Vezi să nu ne duci prin gropi.

Grasul sări șanțul, mai lumină o dată sârmele, apoi îndreptă lanterna spre pământ. Maiorul trecu primul, și după el soldatul înalt. Porniră cu pas grăbit înainte, călcând în picioare peticul de lumină așternut de lanternă peste iarba cenușie. Mergeau în tăcere, maiorul auzea respirația iute a soldaților și sunetele metalice, ușoare, aproape muzicale, stârnite de uneltele care-i împovărau.

După câteva minute soldatul din frunte se opri scurt, ca la o poruncă.

— Ce e? întrebă maiorul.

Răspunsul îl află singur. În liniștea înaltă a câmpiei se auzi vag, ca o părere, vuietul unui motor de avion.

— La dracu! blestemă maiorul Wagner. Haideți mai repede, păcătoșilor! Suntem atacați și ai noștri nu știu nimic!

Grasul porni în fugă, fără să-i mai aștepte; își lumina drumul și, în preajma stâlpilor, ațintea lanterna în sus. La al treilea se opri, lăsă pe pământ lanterna aprinsă și se aplecă să-și lege ghearele pentru urcat pe stâlpi. Maiorul Wagner și soldatul înalt ajunseră curând lângă el.

— Tăiat din amândouă părțile, spuse grasul fără să ridice privirea. E mână de specialist aici.

— La dracu! făcu iarăși maiorul, de astă dată cu o octavă mai sus. Reparați-l imediat!

Autocamionul lui Florică risipise oamenii de-a lungul drumului, până spre sat. Șușnea și Florică rămăseseră în preajma mașinilor; maiorul și Tudor înaintau spre sat, perpendicular pe drum, în timp ce ordonanța maiorului și Costea se depărtaseră unul spre dreapta, celălalt spre stânga.

— Depinde acum de dibăcia pilotului, spuse maiorul. Ocupăm un fel de pătrat cu latura de un kilometru, exact perimetrul lansării. Numai că noaptea, într-o regiune necunoscută, cel mai iscusit aviator poate da greș.

— Dac-ar ține linia Dunării, sugeră Tudor. Poate au trimis un pilot care-a mai trecut pe-aici.

— Fii sigur că n-ar fi dat o asemenea misiune unui ageamiu, murmură maiorul.

Vuietul avionului se auzea tot mai aproape. Un țârâit de greier izbucni chiar lângă picioarele lor; furios, încordat, Tudor călcă iarba împrejurul său și greierul amuți.

— Fii calm, domnule Tudor, râse maiorul. Partea interesantă nici n-a început. Uite, acum e cam deasupra noastră.

— Încă nu, aprecie Tudor.

— Zboară foarte sus, de aceea sunetul rămâne în urmă.

Deodată, o fâșie îngustă și strălucitoare de lumină despică cerul în două și începu să se plimbe agale, slăbind licărul stelelor.

— Cam târziu, râse maiorul. Cred că stațiile germane de pe coastă l-au dibuit demult, dar n-au avut cum să-i anunțe.

— Soldatul nostru s-a descurcat de minune, spuse Tudor.

Deodată, în raza proiectorului străluci pentru o clipă un punct alb-strălucitor, ca un astru coborât brusc în preajma Pământului. Maiorul scoase un strigăt. În clipa următoare, punctul alb dispăru. Fâșia de lumină începu să oscileze cu unghiuri mici, aproape insesizabile.

— L-a pierdut, spuse Tudor, înecându-se de emoție.

Greierul țârâi iarăși; cu capul aplecat pe spate, maiorul bâlbâi ceva nedeslușit. Proiectorul continua să-și plimbe lumina printre stele, domol, ca mângâierea unui deget delicat pe o catifea neagră stropită cu argint. Minutele treceau. Vuietul avionului scăzu, se stinse; numai greierul, nepăsător, forfeca în răstimpuri tăcerea.

Apoi, în lumina dreaptă, ca o sfoară bine întinsă, apărură doi aștri deodată. Erau acum mult mai jos; sub parașutele albe se

vedeau siluetele negre, mișcătoare, ale oamenilor. Coborau exact acolo unde era hotărât, la jumătatea distanței dintre Dunăre și sat.

— Pilotul merită o decorație, spuse maiorul Dragomirescu și o luă la fugă în direcția razei reflectorului care urmărea cu încăpățânare căderea lentă a parașutelor.

Curând, unul dintre parașutați dispăru din lumină; celălalt însă rămăsese prizonierul firului de foc alb, orbitor, care unea pământul cu stelele.

Ajunseră cu toții cam în același timp pe locul unde urma să cadă parașutistul. Ultimii o sută de metri el intră în unghiul mort al reflectorului german, care renunță la urmărire și se stinse brusc. În primele clipe, pe cerul devenit opac, nimeni nu mai văzu nimic; apoi glasul răgușit al lui Vanghele dădu de veste:

— Uite-l! Feriți-vă!

Aproape că-l prinseră în brațe. Parașutistul ateriză, se rostogoli în iarbă, își desfăcu parașuta și se ridică, apăsându-și ochii cu pumnii.

— Căutați-l pe celălalt, ordonă maiorul Dragomirescu. Costea, aprinde lanterna. Trebuie să fie pe-aproape!

El însuși ațintі raza lanternei asupra omului căzut din cer, care continua să-și acopere ochii.

— Lumina, lumina! gemu parașutistul.

Maiorul stinse lanterna și se apropie. Parașutistul purta uniformă militară kaki, albicioasă pe la coate în urma contactului cu pământul ars de secetă, și o cască de zbor din piele, pe care o descheie cu îndemânare.

— Sunteți români? întrebă el.

— Români. Am onoarea să mă prezint: maior Dragomirescu, din artileria antiaeriană. Vă așteptam. Și vă urez bun venit.

— Vă mulțumesc, domnule maior. Sunt căpitanul Green, din Royal Air Force. Mă constitui prizonierul dumneavoastră. Poftiți pistolul meu. Conform legilor războiului, îmi datorați protecție.

— L-am găsit, strigă Costea de departe. I-am luat raniță. Spune că are în ea o stație de radio. E român de-ai nostru.

— Nu, protestă căpitanul Green. Camaradul meu este de naționalitate română, într-adevăr, dar poartă uniforma armatei britanice. Este prizonier de război ca și mine.

Lanterna sergentului îl făcu din nou să ducă mâinile la ochi.

— Dumnezeule, lumina asta! Câteva ceasuri o să fiți orb ca un

liliac. Cred că n-ați stat niciodată în raza unui proiector.

— Era proiectorul de la nava germană, se dezvinovăți maiorul.

— Bine că n-au tras în avion.

— Le-am întrerupt legătura telefonică, din cauza asta n-au putut fi preveniți din vreme.

— Eu și camaradul meu vă suntem recunoscători.

Celălalt prizonier, tot în uniformă, dar cu casca de zbor atârnându-i în mână ca o căldărușă, se apropie și se prezentă:

— Căpitan Mihăileanu din *R.A.F.*

— Maior Dragomirescu. Bine ați venit. Personal, vă consider mai degrabă oaspeți decât prizonieri.

— Foarte amabil din partea dumneavoastră, aprecie căpitanul Green. Ce aveți de gând cu noi?

— Am ordine precise în ce vă privește. Chiar în noaptea aceasta vom pleca spre București…

Se întrerupse. Din direcția șoselei se auzi păcănitul gros, întârâtat, al unei motociclete „Zundapp Saharian”.

— Nemții, spuse încet maiorul. Trebuia să ne așteptăm la o întâlnire.

— Două cuvinte, domnule maior, spuse căpitanul Green și-l luă deoparte. Domnule maior, nu știu exact cum vor acționa germanii. Pentru orice eventualitate, vă încredințez acest plic, în care se află un cifru secret. Un al doilea cifru rămâne la mine; la nevoie, am dreptul să-l predau germanilor. Iar pentru interogatoriu, dispun de niște informații care-l pot face pe amiralul Canaris să țopăie de bucurie. Informații autentice.

— Sunteți prevăzător, spuse maiorul cu ochii la motocicleta germană care se apropia săltând peste denivelările câmpului.

— Și noi, și dumneavoastră, urmă englezul, avem interes să prezentăm întâlnirea aceasta drept întâmplătoare.

— Am fost și eu prevăzător la rândul meu, spuse maiorul. Civilii de aici au justificare pentru prezența lor: o mașină în pană pe șosea. Dar în general nu sunt dispus să dau explicații, nici să fac concesii nemților.

— Uneori trebuie găsite căi de compromis, murmură Green. Nu-i întărâtați prea mult. Ar putea deveni agresivi, iar eu am misiunea să ajung la București, nu la Berlin.

— Înțeleg, spuse maiorul.

Motocicleta, condusă cu viteză disperată față de starea drumului, părea că se rostogolește prin hârtoapele câmpului

pustiu și nelucrat. Curând, lumina farului le bătu drept în față; grupul se opri. Motocicleta se opri și ea, la câteva zeci de metri. Cei trei militari germani coborâră, cu armele întinse.

— Stați! Mâinile sus! strigă maiorul Wagner.

— Dumneavoastră erați? Lăsați armele, domnule maior.

— Ah, domnul maior Dragomirescu! Ați prins parașutiștii?

— Da, i-am prins.

— Sunt prizonierii mei, spuse maiorul Wagner apropiindu-se cu pistolul în mână. Vă cer să mi-i predați!

— Vă arde de glumă, spuse domol Dragomirescu. Și pe cine vreți să speriați cu pistolul ăla?

Ofițerul german vârî pistolul în toc, cu un gest enervat, făcu un semn soldaților și aceștia lăsară pistoalele-mitralieră pe care le ținuseră tot timpul ațintite spre grupul românilor. Maiorul Wagner se apropie mai mult. Lumina farului îl decupa net în întunericul câmpiei, în schimb nu lăsa să i se vadă fața. Stătea în lumină, cu picioarele depărtate, cu mâinile în șolduri; cascheta cu calota foarte înaltă, și așa destul de înzorzonată, avea pe deasupra ochelarii enormi de motociclist, pe care posesorul lor nu avusese răbdare să-i scoată.

— Nu vrem să ajungem la un conflict, spuse el cu un calm rău-prevestitor. Proiectorul unei nave din *Kriegsmarine* a descoperit parașutiștii. Am venit încoace cât puteam de repede, să-i capturez. Cum de ați ajuns înaintea mea? Sau, cumva, i-ați așteptat anume?

— Insinuări, ca totdeauna…

— Aștept o explicație, accentuă neamțul.

— Ah, explicația e simplă. Aveam un camion cu muniție gata de plecare; când am văzut parașuta pe cer, m-am suit și am venit încoace. Pentru locurile acestea, un camion e mai potrivit decât o motocicletă. Voi escorta prizonierii la Marele Stat Major, pentru interogatoriu.

— Nu luați un prim interogatoriu aici? se miră maiorul Wagner.

— Ce rost ar avea? Doar nu suntem în prima linie…

Maiorul Wagner își pierdu răbdarea. Trase aer în piept, adânc, de parcă s-ar fi pregătit de un salt asupra cuiva. Vorbi repede:

— Domnule maior, nu mă faceți să-mi pierd ultimul dram de încredere în colaborarea dumneavoastră. Vă cer oficial să interogați prizonierii în prezența mea și să confiscăm tot ce se

află asupra lor. Vă repet că nu doresc un conflict, dar nici dumneavoastră să nu-mi puneți răbdarea la-ncercare. Și dați-mi voie să-mi exprim unele nedumeriri. O voi face de altfel și mâine, în scris, într-un raport către comandantul *Abwehr*-ului.

— Ce nedumeriri? întrebă cu nevinovăție maiorul Dragomirescu.

— În seara asta s-au întâmplat câteva lucruri ciudate. Un autocamion a rămas în pană și oamenii din carieră au plecat să-l ajute. Linia telefonică de alarmare aeriană s-a întrerupt. Un avion inamic a sosit în regiunea noastră pe când oamenii mei reparau firul. A venit exact în momentul în care stațiile noastre de urmărire n-aveau posibilitatea să ne avertizeze. Avionul a lansat parașutiști și dumneavoastră ați reușit să-i găsiți înaintea noastră.

— Simple coincidențe.

— Nu cred că superiorii mei din *Abwehr* vor accepta această explicație șubredă. S-ar putea să aveți mari neplăceri.

— Asta-i drept, spuse Dragomirescu. Dar toate presupunerile dumneavoastră sunt niște vorbe goale. N-aveți cum să dovediți legătura dintre aceste fapte. Eu vă propun o cale de mijloc: renunțați la raport și vom interoga împreună prizonierii. Dumneavoastră veți transmite la Berlin informații prețioase, iar eu voi înainta la Marele Stat Major prizonierii *capturați de mine*.

Înadins accentuase pe cele din urmă cuvinte; era singurul argument în fața căruia spera ca maiorul Wagner să bată în retragere. Maiorul Wagner își scoase cascheta, își șterse părul cu o batistă albă, care strălucea în întunericul dens.

— Vânați vreo decorație? întrebă el ironic.

— Nu. Vreau doar să dovedesc șefilor mei că-mi fac datoria.

Maiorul Wagner își plimbă privirea pe chipurile abia vizibile ale oamenilor.

— Ei bine, n-am încotro, spuse. Prefer să obțin niște informații bune decât să ne angajăm într-o dispută interminabilă.

— Eram sigur că veți fi rezonabil, spuse maiorul Dragomirescu. Domnilor, să mergem, comandantul meu este, desigur, nerăbdător să afle ce s-a întâmplat. Oamenii din carieră au să se întoarcă cu mașinile lor. Sper dă motocicleta dumneavoastră n-a pățit nimic după această cursă.

— E o motocicletă de fabricație germană, spuse scurt maiorul Wagner. Vă urmez, domnule maior.

Porniră spre șosea. Maiorul Wagner întoarse motocicleta. Dar de astă dată ordonă telefoniștilor să meargă pe jos, el însuși conducând plin de precauție, într-un stil mult diferit de cel de la venire. Ceilalți mergeau pe jos, căutându-și cu grijă drumul. Maiorul Dragomirescu mergea înainte, alături de căpitanul Green; în urma lui veneau Vanghele și Tudor, încadrându-l pe celălalt parașutist, iar după ei cei doi ostași cu armele la umăr.

— Știți bine românește, deschise vorba maiorul Dragomirescu.

Căpitanul Green întoarse capul spre el; erau de aceeași înălțime, supli amândoi. Englezul își scosese și el casca de zbor și-și lăsă părul tuns mărunt, umed de nădușeală, în bătaia brizei.

— Am lucrat în România, spuse.

— Ca om de afaceri? Inginer?

— Nu. Ca diplomat.

— Ah, spuse maiorul. Încep să înțeleg. Veniți din partea englezilor? Sau… anglo-americanilor?

— Vin din partea Aliaților, făcu englezul încet dar deslușit. Domnule maior, vă dați seama că nu pot să intru în amănunte. Am un mesaj verbal pentru o anumită persoană și-l voi transmite *numai* acelei persoane. Tot ce vă pot spune este că tatonările în vederea unui eventual armistițiu an început de luni de zile. Guvernul dumneavoastră a comis însă o eroare, după părerea mea: s-a adresat pe de o parte sovieticilor și pe de altă parte puterilor occidentale. Fiecare parte a formulat propuneri conforme cu punctul ei de vedere. Diplomații și emisarii dumneavoastră au ignorat însă un lucru: nu poate fi vorba de o pace separată. Aliații sunt în război sub numele de Națiunile Unite. Națiunile Unite, acesta trebuie să fie partenerul dumneavoastră de tratative. Este, evident, o opinie strict personală.

— Înțeleg, spuse maiorul. Aș mai avea o întrebare: persoana căreia urmează să-i predați mesajul este o persoană oficială?

— Este și nu este, spuse evaziv căpitanul Green. Dar cu siguranță, *va fi*. După atâtea întrebări, dați-mi voie să vă pun și eu una: care este starea de spirit a românilor în clipa de față?

— Răspunsul vi-l puteți da singur, după patru ani într-un război nedorit, după suferințe și pierderi și înfrângeri, după ce am făcut atâtea sacrificii impuse de Germania…

— Asta îmi ușurează misiunea, domnule maior. Dar mareșalul

Antonescu nu pare dispus să încheie pacea. Păcat!

— Ce mareșal s-ar putea opune voinței unui popor întreg? zise maiorul și se întoarse către al doilea prizonier care-l urma: Am ajuns la șosea, domnilor. Vom merge cu autocamionul în cazarma noastră. Să luați o gustare, să vă odihniți câteva minute după aventura dumneavoastră...

— Și să răspundem la întrebările ofițerului german, întregi căpitanul Green. Nu glumesc, domnule maior, sunt pregătit pentru acest interogatoriu. Iar faptul că v-ați lăsat greu l-a convins, se pare, pe acel domn de sinceritatea dumneavoastră. Ați procedat cu diplomație și ați ieșit din încurcătură...

— Încă n-am ieșit, spuse mohorât Dragomirescu. Urcați, domnilor. Voi sta sus, în camion, alături de dumneavoastră. Iau cu mine o santinelă, tot din diplomație...

Se adresă celor din carieră, care rămăseseră câțiva pași în urmă:

— Frații lor, vă mulțumesc. M-ați ajutat foarte mult. Acum ne despărțim. Să mă iertați pentru această noapte albă.

— Noapte bună și succes, ură Vanghele în numele tuturor. Dacă mai aveți nevoie de noi...

— Mai departe mă descurc singur. Vă mulțumesc încă o dată. Noapte bună!

Motocicleta ajunsese cu chiu cu vai la șosea. Cei doi soldați îl ajutară pe maior, s-o treacă peste șanț, apoi se urcară și ei. Motocicleta se plasă în spatele camionului militar, cu farul aprins. Prizonierii urcară, unul după altul, în camion. Urcă și maiorul. Cel din urmă veni Mitică, ordonanța, cumpănindu-și străvechea pușcă „Manlicher”.

— Dă-i bătaie, Costea, strigă maiorul spre geamul deschis al cabinei autocamionului.

4

La divizionul de artilerie, cei doi parașutiști răspunseră la interogatoriul insistent al maiorului Wagner; luară o gustare frugală și refuzară ora de odihnă propusă de comandant. Ca urmare, se urcară împreună cu maiorul Dragomirescu și cu cei doi ostași în autocamionul pregătit din vreme. Un bac se afla ca din întâmplare gata de plecare la Ghecet; traversară Dunărea când încă nu se luminase de ziuă și porniră spre București.

— A mers ușor, comentă căpitanul Green, în timp ce goneau pe șoseaua națională. Totuși, acest domn Wagner nu e prost. Pune întrebări ca un polițist de meserie.

— Dar și răspunsurile obținute…

— O mică manevră a înaltului Comandament Aliat. Cunoscând lăcomia de informații a germanilor, în starea actuală a frontului, le-am adormit cât de cât bănuielile.

— Dar cifrul?

— Ah, îl vom utiliza în continuare, ca și când nu s-a întâmplat nimic. Ai noștri știu că acest cod este „spart” de germani și îl vor folosi pentru comunicări false. Mici stratageme de război. Probabil sunteți obișnuit cu ele…

Se luminase de ziuă. Șoseaua spre București, bine întreținută, mărginită de copaci seculari, stârni admirația englezului.

— N-am mai fost demult în România, spuse el. A rămas aceeași țară frumoasă… Mă uit la acest lan de grâu ca aurul…

Maiorul privi o clipă întinderea galben-arămie care unduia ca o mare în adierea vântului. Oftă:

— Vă exprimați poetic. Ați fi mai puțin poet dac-ați ști că populația mănâncă pâine neagră, cumpărată pe cartelă, în timp ce acest grâu de aur ia calea Germaniei…

— Să sperăm că nu va mai dura mult, spuse englezul. Cunosc câte ceva din istoria țării dumneavoastră. Românii n-au suportat niciodată la infinit o situație înjositoare…

Camionul frână brusc. Mitică, ordonanța, care moțăia într-un colț, se izbi cu capul de oblon. Maiorul Dragomirescu se ridică, să privească pe deasupra cabinei. În mijlocul șoselei staționa o motocicletă; pe atașul ei era montată o pușcă-mitralieră. În fața motocicletei stătea un soldat înarmat, cu mâna ridicată, încercând parcă să stăvilească cu palma înaintarea camionului. Mai încolo, tras afară din șosea, aștepta un autocamion plin cu soldați, întors în direcția spre care se îndrepta mașina maiorului.

— O patrulă militară, se miră maiorul. Mă duc să le dau explicații…

Coborî din mașină și se apropie de motocicletă. Soldatul care ținuse calea mașinii se dădu deoparte; din ataș sări sprinten colonelul, fostul șef al maiorului Dragomirescu.

— Am onoarea să vă raportez că misiunea a fost îndeplinită, spuse Dragomirescu.

— Felicitări, spuse colonelul bucuros.

— Era vorba că ne-ntâlnim la București.
— N-am mai avut răbdare...

Capitolul 9

1

După căldura toridă a zilei, fără o adiere, fără un nor, seara veni deodată rece și umedă, cum se-ntâmplă uneori pe malul Dunării. Tudor își trecu mâna peste păr, îl simți umed; hainele îi erau jilave, ca și cum ar fi trecut cu ele printr-o ploaie și nu le-ar fi lăsat să se usuce destul. Pe măsură ce cobora spre carieră, umezeala devenea tot mai persistentă. O ceață ușoară înconjura luminile navelor germane, iscând în jurul lor o aureolă ciudată.

Pe banca din fața barăcii, Șușnea și Vanghele ședeau de vorbă. Tudor se apropie de ei. Simțea acut nevoia unei tovărășii acum, după ce colindase de unul singur marginile pustii ale carierei.

— Bună seara, spuse el. Nu v-ați culcat?

— Abia a apus soarele, mormăi Vanghele. Ai un chibrit?

Aprinse țigara. Flacăra chibritului îi scoase din umbră pentru o clipă trăsăturile energice; el pufăi cu plăcere de câteva ori și continuă discuția începută, evident, înainte de sosirea lui Tudor.

— Trebuie să avem răbdare, nene Șușnea. Un pas ca ăsta nu se face așa, la noroc. Mai întâi, să fim siguri că totul este pregătit.

— Ce atâta pregătire? făcu Șușnea iritat. Numai să se dea semnalul și-ai să vezi cum sare poporul. Oamenii sunt sătui de război și de nemți, abia așteaptă să…

— Nea Șușnea, dacă ai avea și nivel politic la fel cum ai bunăvoință, ce revoluționar ar ieși din tine! îl întrerupse Vanghele.

— Aici nu-i vorba de nivel politic. Ca să poți ține o armă în mână îți trebuie mai întâi curaj. Ce vrei să-mi dovedești prin nivelul ăsta politic?

— Să-ți dovedesc că revoluțiile prost pregătite au vărsat zadarnic sângele a mii de oameni.

— Ei bine, noi suntem pregătiți.

— Da, dar dacă nu suntem organizați, putem da greș. E destul o încurcătură, un ordin primit cu întârziere, un accident, și catastrofa e gata. Partidul ne cere să avem răbdare și să luăm toate măsurile. Să atragem de partea noastră toate forțele…

— Și pe burghezi?

— Toate forțele care sunt împotriva nazismului. Și burghezii, și social-democrații, și moșierii, și regele dacă-i vorba.

— Regele! făcu Șușnea neîncrezător. Ce putere are regele? În țara asta Antonescu taie și spânzură!

— Ți-am spus, trebuie să folosim toate forțele care sunt împotriva nemților și mareșalului. Să fim uniți, de la rege la soldat, de la șef de partid la muncitor, toți într-un cuvânt, înțelegi?

— Înțeleg, spuse cu îndoială Șușnea. Dar cu regele nu mai facem noi revoluție...

— Asta-i altă poveste. Deocamdată trebuie să scăpăm de Hitler. Țara e împânzită cu divizii, cu tancuri și avioane germane. Să-i izgonim mai întâi pe nemți, pe urmă ne gândim și la revoluție...

— Dacă mai așteptăm mult, ne pomenim cu tăvălugul peste noi. Rușii sunt la doi pași, colea-n Moldova. Și anglo-americanii ne tot dau târcoale cu avioanele... De ce stăm așa? Ce-au făcut domnii ăia pe care i-am primit deunăzi? Nimic. Tratative de pace, aiurea! Ce, Hitler e prost să ne lase din mână așa, de bună voie?

— Nu de bună voie! spuse domol Vanghele. De ce s-a dat sarcina să formăm grupele? Crezi că numai aici, la noi, există așa ceva? În toată țara sunt. Așteaptă toți semnalul.

— Și armata? Ne punem noi cu armata?

— Armata gândește tot ca noi. Ai auzit ce spunea maiorul Dragomirescu: soldații nu mai vor să lupte pentru Hitler și Antonescu.

— N-au vrut niciodată, întări Șușnea. Dacă era după soldați...

Tudor se depărtă încetișor, gândindu-se la vorbele lor. Mai auzise acest dialog. Șușnea obișnuia uneori, seara, după lucru, să pună țara la cale, cum zicea el însuși cu oarecare ironie. Tudor începuse să-l simpatizeze; la început îi păruse morocănos, avea impresia că nu privește cu ochi buni prietenia lui cu Eva; mai apoi Șușnea își dăduse pe față adevăratele gânduri, când făcuse o aluzie la primarul din sat. Așadar, n-ar fi fost împotriva căsătoriei; posăceala lui era mai degrabă o urmare a oboselii crunte la care-i supuneau zilele de lucru mult prelungite.

— Îți faci rondul? auzi glasul Evei.

— M-ai speriat, zise el. Te strecori ca o pisică. Unde umbli acum, noaptea?

— Păi ce să fac? Tata stă la taclale, sunt singură și mi-e urât. Tu ce faci? Am văzut că ai scris o mulțime de pagini.

— Nu fac decât să consemnez ce se întâmplă. Romanul meu se scrie singur, parcă de la sine. De când a venit soldatul, pot spune că am un subiect pe cinste. Numai încheierea…

— Cine știe cum o să fie încheierea… murmură Eva. Un optimist s-ar gândi mai mult la trandafiri. Suntem de trei luni aici; de trei luni n-am văzut un trandafir.

— Trei luni… reflectă Tudor. Nici nu-mi vine să cred că-i atât de puțin. Vezi tu, uneori timpul refuză controlul obiectiv al conștiinței. Trec zile multe, luni și ani, într-o evoluție firească, cu totul previzibilă. Și deodată calendarul se oprește, evenimentele se condensează, personalitatea ți se îmbogățește cu noi date, atingi alte praguri de experiență, cunoști oameni noi, lucruri despre care până atunci aveai doar o vagă cunoștință se despoaie de vălurile care le adăposteau, noi câmpuri ale vieții îți devin accesibile… Dacă stau și mă gândesc bine, poate că astanseamnă de fapt să trăiești cu adevărat: să lupți, să suferi și să visezi…

— Asta și este, murmură Eva. Uneori îmi pare rău după tot ceam lăsat acolo. Dar sper într-o regăsire. Totuși și ce facem noi aici este important…

Ajunseseră, vorbind, la poarta dinspre pescărie. Drumul de sub mal se întindea pustiu, ca o dungă ceva mai alburie în licărul stelelor. Printre sălcii, ici și colo, apa căpăta sclipiri de argint.

— Ce liniște, spuse Tudor. La ora asta, Bucureștiul încă mai freamătă, ca un stup de albine…

— Și tu regreți Bucureștiul?

— Nu e firesc? Dar n-aș da experiența din aceste trei luni pe un an petrecut în București…

— S-a făcut răcoare, spuse Eva. Cred că mă duc să mă vâr în pat. Azi am robotit toată ziua. O să dorm buștean.

— Te conduc, spuse Tudor, pornind alături de ea spre luminile gălbui, prietenoase, ale barăcii. Oricum, reluă, exilul nostru e mai ușor fiindcă am găsit aici oameni interesanți. Mă gândesc la Vanghele, de pildă. A trecut prin multe, posedă acea știință pe care nicio școală din lume nu ți-o poate da – experiența de viață. Ar avea dreptul să fie trufaș – el e modest și apropiat; vârsta i-ar îngădui să stea deoparte, într-o așteptare conservatoare – el a

ales lupta; a renunțat la confortul unei meserii spectaculoase din dorința de a face ceva pentru oameni, pentru țara lui, pentru cauza în care crede.

Eva pășea tăcută, în același ritm. Tudor îi simțea brațul strângându-l pe al lui, rezemându-se de el; era bucuros s-o susțină, vedea în asta un simbol timid al legăturii care avea să-i unească pentru toată viața. Da, o să te ocrotesc, îi spuse în gând. Dar cu firea ta, nu cred că va fi nevoie…

Reluă discuția:

— Sau maiorul, cu rigiditatea lui aparentă. În realitate cred că asta exprimă tărie de caracter. Un ofițer dovedit că se ridică împotriva autorității ar avea de suportat, dincolo de sancțiunea propriu-zisă, un ceremonial umilitor, începând de la epoleții smulși de pe umeri și terminând cu plutonul de execuție…

— Într-adevăr, spuse Eva. Asemenea oameni îți dau un sentiment de certitudine…

Se opriră în fața ușii. El încercă s-o îmbrățișeze, ea arătă misterios spre casă: „Tata!” și-l sărută ușor pe frunte, apoi se strecură înăuntru.

Noaptea înstelată încremenise deasupra carierei, ca o uriașă cupolă neagră-albastră, străpunsă ici și colo de sclipirea voioasă a aștrilor depărtați. Unitatea germană se liniștise; pe puntea navei-atelier, marinarul de veghe sporovăia cu glas scăzut, povestind ceva unui camarad. Deodată, răsunară pași grăbiți pe potecă; un om cobora aproape în fugă, lunecând primejdios la fiecare pas; de sub tălpile lui se desprindeau șuvoaie de pietricele care se rostogoleau cu zgomot mărunt la vale, peste stânci și peste tufe. Tudor grăbi pasul în direcția aceea, îngrijorat și curios: cine încălca, la miez de noapte, teritoriul neumblat al carierei?

— Domnule Tudor, se auzi strigat de sus.

— Dumneavoastră sunteți, domnule maior?

— Da, eu. Ce e pe-acolo?

— Liniște, ca de obicei.

— N-o să mai fie, spuse maiorul de sus.

Parcurse în fugă sfârșitul mai puțin abrupt al potecii, și se opri lângă Tudor, care-l salută:

— Să trăiți, domnule maior.

— Domnule Tudor, vești mari, începu maiorul grăbit. Antonescu e arestat, regele a dat o proclamație la radio: am

ieșit din războiul împotriva Națiunilor Unite.

— Dumnezeule, spuse Tudor.

— În clipa asta, lucrurile depind mai mult de oameni decât de Dumnezeu. Nemții n-au prins de veste, domnul maior Wagner va avea o mare surpriză…

— Și ce facem cu ei?

— E ordin să-i dezarmăm, răspunse aspru maiorul. Iar dacă se împotrivesc, ei bine…

Câțiva pași și o voce repezită răsunară pe nava germană; soneriile de alarmă, cu sunet tocmai bun pentru a vesti sfârșitul lumii, începură să sune fără întrerupere, cu un zornăit aspru și sâcâitor, care biciuia nervii. Siluete de oameni se arătară în deschizăturile negre din puntea navei, din pereții cenușii ai suprastructurii. Canoniera de alături se însufleți și ea; marinarii alergau la posturi, se auzeau strigătele sacadate ale gradaților, în timp ce soneria aceea se eternizase în văzduh cu zuruitul ei puternic, ascuțit, rău-prevestitor.

— Au aflat, spuse maiorul. Ar fi fost prea frumos să… Ei, mai devreme sau mai târziu, trebuiau să afle, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile!

Alarmați de cascada de zgomote țâșnită fără veste în noaptea calmă, Vanghele și Șușnea se apropiară în grabă:

— Ce e, ce s-a întâmplat?

— Iarăși vin avioane?

Glasurile lor îngrijorate abia se distingeau prin sunetul puternic al soneriilor de alarmă. Iordache și Florică ieșiră în prag. Dincolo, Eva se arătă și ea în cadrul ușii. Soneriile încetară brusc, dinspre nave se auziră numai glasurile comandanților care continuau să împartă ordine scurte și grăbite.

— Gata cu războiul, le spuse maiorul. Regele a vorbit la radio. Am ieșit din alianța cu Axa și am încetat războiul împotriva Națiunilor Unite. S-a format un nou guvern.

— Și Antonescu? întrebă Vanghele.

— Arestat. Am primit adineauri telefon de la fostul meu șef.

— Dar nemții? Cum rămâne cu nemții?

— Nemții… spuse maiorul. Am primit ordin să intrăm în dispozitiv de alarmă. Vom soma unitatea germană să depună armele.

Strigăte de entuziasm pe buzele tuturor:

— Am scăpat!

— E pace!
— S-a terminat cu nemții.
— Aș vrea să văd ce mutră face maiorul Wagner!
— E pace!
— Pace!

De pe nava-atelier, fasciculul proiectorului țâșni deodată măturând șoseaua și scoțând din umbră până și ultima pietricică. Se auzeau mereu comenzi și oameni alergând; zgomote metalice dădeau de veste că se umblă cu armele.

— Pace... spuse maiorul ferindu-se de lumina proiectorului care, chiar numai reflectându-se de pe drum, rănea privirea. E prea devreme să ne gândim la pace. Nu știu dacă domnii de colo se vor supune așa ușor. Totuși, trebuie să-ncercăm. Domnule Tudor, am mandat de parlamentar. Dacă vrei, te-aș ruga să mă însoțești într-o mică misiune diplomatică...

— Îmi face chiar plăcere, spuse Tudor emoționat. Am anticipat de-atâtea ori acest episod, dar n-am visat să fiu printre protagoniști..

— Îți dau această șansă, râse maiorul. Cunoști limba germană, mă poți ajuta la discuția cu ei. Dacă vor avea răbdarea și înțelepciunea să discute...

— Mult noroc! strigară ceilalți.
— Să vă-ntoarceți teferi!
— Dacă e nevoie, suntem și noi p-aici!

Maiorul le mulțumi cu un semn din cap și porni cu pas domol spre poarta unității germane.

— Nici măcar nu suntem înarmați... murmură Tudor.

— Crezi că ne-ar folosi la ceva? Un pistol sau o pușcă, împotriva unei baterii plutitoare? N-avea sens. Lasă-i mai bine să vadă că nu ne temem de ei.

Când mai aveau vreo douăzeci de metri până la poartă, un glas somă puternic în limba germană:

— Stai! Dacă mai faceți un pas, trag!

— Vreau să discut cu comandantul și cu maiorul Wagner, spuse Dragomirescu în germană.

— Așteptați, i se răspunse. Rămâneți pe loc. La orice mișcare deschidem focul!

— Așteptăm, spuse maiorul.

Un șir de vorbe grăbite, neînțelese, veni de undeva, din spatele gardului de sârmă ghimpată. Totuși, în preajma porții nu

se vedea nici picior de om.

— Unde naiba o fi santinela? întrebă Tudor.

— Cred că s-a adăpostit îndată ce s-a sunat alarma. Ne pândește dintr-un locaș de tragere, probabil. Ți-e teamă?

— Puțin, mărturisi Tudor.

— Și mie. Dar nu-i cred în stare să tragă. Vestea i-a luat prin surprindere; în timp ce coboram, unitatea era liniștită, ca de obicei. Probabil că maiorul Wagner n-avea chef de muzică în seara asta și a deschis radioul cu întârziere. În afară de el, nimeni de la atelierul plutitor nu știe românește.

— Dar nu i-au avertizat ai lor prin telefon?

— De data asta, de telefon ne-am ocupat noi. Cum am auzit comunicatul, am trimis soldații să taie firele. Acum sunt izolați de-ai lor.

— Dar prin stația radio?

— Au o stație mică, pentru nevoi operative, care nu bate până la București. Iar unitățile apropiate de ei se află, mai mult ca sigur, în aceeași situație: fără legături cu comandamentele.

— Și dacă-i apucă furia și trag?

— Cunosc disciplina germană. Fără ordine superioare nu acționează. Este unul dintre defectele lor. Așteaptă mereu să li se spună ce au de făcut…

Proiectorul se stinse. Lumina becului de la poartă – singurul rămas aprins – părea acum searbădă, lipsită de putere. În poartă se arătă maiorul Wagner, fluturând o batistă albă.

— Apropiați-vă, strigă el. Nu va trage nimeni cât stăm de vorbă.

— Hai, domnule Tudor, spuse încet maiorul Dragomirescu. Nu-ți fie teamă, ești parlamentar. O postură inedită pentru un student la Litere…

Făcură câțiva pași înainte. Ofițerul german înaintă și el, cu batista ridicată la înălțimea umărului.

— Bucureștiul ne-a trădat, spuse el cu iritare, apropiindu-se. Cei răspunzători de acest act se vor căi amarnic, după reprimarea răscoalei.

— Reprimare? zise liniștit Dragomirescu. Nu cred că e cu putință, domnule maior.

— Domnule maior, aveți naivitatea să credeți că Führerul va rămâne cu brațele încrucișate? Avem în România multe mii de soldați înarmați până-n dinți. La ce se așteaptă rebelii care au

făcut acest gest nesăbuit?

Maiorul Dragomirescu îl privi țintă:

— La libertate, domnule maior. Veritabila libertate. Am un mesaj pentru dumneavoastră. Vă somăm să depuneți armele, pentru a evita o luptă inutilă.

Ofițerul german își tamponă fruntea cu batista albă pe care o ținuse tot timpul în mână. În tăcerea amenințătoare care se lăsase, Tudor îi auzi respirația iuțită, ca a unui om care a alergat o bucată bună de drum.

— Ați fost tot timpul împotriva noastră, spuse maiorul Wagner. Am simțit asta demult. De câte ori am raportat șefilor, au ridicat din umeri. Nu vroiau să creadă. Felicitări. Ați reușit să-i păcăliți de minune. Mă întreb ce spun acum cei de la Berlin.

— Deocamdată nu deținem informații. Dar n-are importanță ce spun ei. Nu pot schimba nimic.

— Câteva divizii moto și un raid aerian masiv…

— Domnule maior, sunteți soldat vechi, ca și mine de altfel. Câte divizii moto v-ar trebui ca să luptați împotriva unui popor întreg? Vestea acestui eveniment a umplut inimile de fericire și de speranță; credeți că s-ar mai putea întoarce lucrurile? Dar să lăsăm teoriile. Timpul ne presează. Așadar, vă somăm să depuneți armele, să lăsați navele, atelierele și depozitele intacte, și să vă constituiți prizonieri.

— Ne-ați tăiat legăturile telefonice, se văită maiorul Wagner. Nu putem cere aprobarea comandanților ca să ne predăm. Vă propun altceva. Să așteptăm până mâine dimineață, sub cuvânt de onoare că nu vom deschide focul și că nu vom executa nicio deplasare de oameni și nicio distrugere. Până mâine situația se va lămuri.

— Nu putem aștepta până mâine, domnule maior. Vă cer să vă predați *acum*.

— Refuzăm, spuse scurt neamțul.

— Bateria antiaeriană grea de sus, de pe deal, a adoptat un nou dispozitiv, îndreptat încoace!

— E un argument, într-adevăr, spuse maiorul Wagner. Mă duc să raportez comandantului.

— Încă un amănunt. Dacă nu mă-ntorc la unitate într-un sfert de oră, bateria deschide focul. Raportați și hotărâți-vă repede!

Maiorul Wagner salută rigid și se întoarse scurt pe călcâie. Porni aproape în fugă spre poarta îndărătul căreia apăruseră

soldați cu arma în poziție de tragere. Vanghele se apropie de maior, îngrijorat:

— Haideți repede la adăpost, domnule maior. Nu puteți ști ce au în cap ăștia. Te pomenești că deschid focul pe la spate…

— Ar fi o sinucidere pentru ei, replică maiorul și se uită în sus.

În același moment, proiectorul de pe nava-atelier se aprinse și se îndreptă spre deal. Trecu agale peste copacii de pe coastă, peste tufele sărace, și se opri.

Pe creastă, deasupra carierei, trei tunuri lungi, puternicele „Krupp” de calibrul 88, își coborau lent țevile, ațintindu-le spre navele germane. Marinarul de veghe pe pasarela atelierului plutitor le văzuse și el, căci alergă la marginea punții și strigă câteva cuvinte spre ofițerii adunați pe chei. Maiorul Dragomirescu scoase ceasul și-l privi gânditor.

— Mai au cinci minute, spuse el încet.

Pe puntea canonierei începu o oarecare forfotă. De pe comandă cineva dădea ordine; curând nava începu să lunece în aval, pe lângă bordul atelierului plutitor, și se opri lângă pupa lui, ca și cum ar fi fost remorcată. Acum, cele două nave formau o linie continuă care se prelungea până în dreptul spațiului dintre barăci. Manevra era lesne de înțeles: nemții urmăreau ca tunurile canonierei să aibă câmp liber de tragere spre țărm. Artileriștii canonierei se pregăteau de tragere. Țevi lucioase se îndreptau spre culmea unde pândeau cele trei tunuri lungi ale românilor…

— Adăpostiți-vă! strigă maiorul Dragomirescu. Comandantul lor e un nebun fără pereche!

Se traseră îndărătul barăcii, la adăpostul malului. De acolo se vedeau numai vârfurile catargelor celor două nave. Maiorul se uită iarăși la ceas.

— Un singur minut… spuse el neliniștit. Se pare că domnii de colo au de gând să se sinucidă…

În clipa aceea, un steag mare alb urcă încet la catargul navei-atelier. Vanghele nu mai avu răbdare. Ieși de la adăpostul acela nesigur, privi, se întoarse voios:

— Domnule maior, și canoniera a ridicat steagul alb!

2

Vanghele păși primul pe puntea navei capturate. Trecu

schela, își îndreptă privirea spre catargul pe care încă flutura pavilionul alb și respiră adânc. Se regăsi cu douăzeci de ani în urmă, recrut pe monitorul „Lahovary”. Aștepta să audă bâzâitul subțire al generatorului, dar nava era tăcută, ca un vas-fantomă din vechile povești. Urcă scărița care ducea la comandă și-i făcu semn maiorului să-l urmeze. Deschise ușa comenzii și făcu un pas înapoi. Timoniera duhnea a alcool; pe podeaua acoperită cu linoleum zăceau cioburile unei sticle.

— A băut paharul de adio și pe urmă a spart sticla, murmură Vanghele.

— Bine c-a lăsat nava intactă, îl consolă maiorul.

— Nu putem fi siguri. Comandantul e un tip țâfnos. Nu m-aș mira aflând că a dat ordin să se distrugă motoarele înainte de a părăsi nava…

Făcu un pas înăuntru, lăsând ușa deschisă. Din cabina timonierei, o scăriță ducea jos, sub punte.

— Ia lanterna, spuse maiorul. Și umblă cu grijă.

Vanghele coborî scărița strâmtă, verticală, luminându-și drumul cu lanterna. Jos era întuneric și mirosea a colonie și a săpun fin. Cercetă dulăpiorul de oțel, un seif-miniatură. Trase de ușiță, era neîncuiată. Înăuntru, gol.

— Au distrus toate hârtiile, strigă în sus.

Maiorul se aplecă spre chepeng:

— Te așteptai la vreo comoară?

— Măcar jurnalul de bord. Spirit metodic, ce să spun!

Reveni în timonierie și înapoie lanterna maiorului.

— La motoare nici nu-mi vine să mă uit. Nava a venit aici pentru reparații. S-au apucat să le demonteze cu mecanicii lor.

— Te pricepi?

— Prea puțin. Știu că voiau să curețe calamina de pe pistoane. Nu m-aș încumeta să le montez la loc singur.

— Nici nu-i nevoie, spuse maiorul. Unde să ne ducem cu nava? Tunurile mă interesează. S-ar putea să avem nevoie de ele…

Ieșiră iarăși pe punte. Grupa de artileriști aștepta pe chei. Din ușa barăcii, păzit de o santinelă, comandantul german îi privea cu fața împietrită. Vanghele se făcu că nu-l vede. Coborî scărița, se duse la pupa, privi tunul de la distanță. Maiorul făcu semn locotenentului care venise cu artileriștii. Acesta ceru o lanternă, urcă pe punte. Ajuns lângă tun, îl examină cu ochi de expert,

deschise culata, privi pe țeavă.

— Domnule maior, cred că e-n regulă.

— E curat?

— Lună. Muniție să fie...

— Muniția e pe-aici, spuse Vanghele bătând cu piciorul într-un chepeng din spatele tunului.

3

Până spre dimineață, în carieră domni liniștea. O liniște plină de încordare. Artileriștii făceau exerciții la tunurile navale; telefoniștii instalaseră o linie telefonică între țărm și bateriile de sus. Comandantul divizionului ceru legătura cu comandamentul și raportă despre capturarea celor două nave.

— E numai începutul, i se răspunse. Trupele germane care se retrag de pe front au luat direcția spre sud. Probabil încearcă să ajungă la mare sau în Bulgaria. Acționați cu energie. Dezarmați orice coloană sau navă care încearcă să treacă spre sud.

— Am oameni puțini, spuse colonelul. Nu pot să iau servanții de la tunuri...

— Peste tot e aceeași situație, domnule colonel. Nu avem de unde să vă dăm întăriri. Apelați la jandarmi, la premilitari, la locuitorii din sat. Folosiți toate posibilitățile.

— Și cu prizonierii ce facem?

— Sub pază, până la noi ordine. Se va organiza un centru pentru internarea lor, dar deocamdată nu s-a fixat locul. Raportați orice mișcare germană pe Dunăre sau pe șoselele din zonă.

— Am înțeles, spuse comandantul posomorât. Am onoarea!

Puse receptorul la loc, ridică privirea spre Dragomirescu.

— Ai auzit ce spun? Să ne descurcăm cum putem.

— Trebuie să ne descurcăm, întări maiorul.

— Cu ce? Suntem aproape cu mâinile goale. Dacă nu punem la socoteală tunurile. Dar ele n-au fost amplasate pentru luptă pe Dunăre. Nici n-ar fi îngăduit nemții. De aici, de pe deal, există un unghi mort. Pe acolo vor încerca să treacă navele germane...

— O să le împiedicăm, spuse maiorul.

— Te-ntreb încă o dată: cu ce?

— Cu navele capturate de la ei!

Colonelul ridică fruntea.

— Dragul meu, îți arde de glumă. Nu mă pricep să umblu cu navele. Sunt artilerist, nu corsar.

Maiorul zâmbi. Netezi cu palma harta codificată care indica pozițiile navelor și unităților germane din preajma Dunării.

— Domnule colonel, la război lupți cu ce găsești. N-o să pornim în croazieră; tot ce-i cerem canonierei e să plutească și tunurile ei să tragă. Iar în carieră sunt câțiva oameni care se pricep să umble pe o navă…

Colonelul se lumină la față.

— Trebuie să încercăm, spuse. La urma urmei, cu câțiva ochitori din baterie…

— Și cu telemetristul, adăugă maiorul cu un zâmbet.

— Ei, da, Roșioru cred că face cât doi acum. Domnule maior, trebuie să organizăm apărarea carierei și a navelor. Vom da arme civililor de-aici și pescarilor. Uite situația, așa cum se prezenta ieri după-amiază.

Maiorul se aplecă asupra hărții. Înțelese îngrijorarea colonelului: cariera era flancată de unități navale germane. La câteva zeci de kilometri în aval și în amonte, erau staționate nave militare și de transport din *Kriegsmarine*.

— E de presupus că vor încerca să se reunească, spuse colonelul. Așa ar proceda orice comandant cu mintea limpede. Vor încerca, fără îndoială, să se regrupeze și să-și deschidă drum spre Bulgaria. Așa ne-au spus și cei de la comandament.

Sună telefonul. Colonelul întinse mâna cu im gest automat și luă receptorul.

— Da! Eu, comandantul. Vă ascult… Cum? Chiar în dimineața asta? Bine, vom lua măsuri. Da, am înțeles, vom apela și la postul de jandarmi… Am onoarea să vă salut!

Se întoarse spre maior, îl privi țintă:

— Lucrurile se complică. Trebuia să ne așteptăm la asta. Un grup de nave militare germane a fost identificat în aval. Spre dimineață va ajunge la noi. Probabil caută să se reunească cu garnizoana din Cernavodă… Trebuie să luăm măsuri. Pe nave sunt trupe care-ar putea încerca să debarce…

4

La revărsatul zorilor, zona carierei semăna cu o tabără militară. Sus, pe deal, în jurul bateriei, se aflau în poziție de

luptă grupe de artileriști deveniți luptători în tranșee. Pe șosea fuseseră instalate posturi de pândă legate prin telefon cu divizionul. Canoniera și atelierul plutitor, cu tunurile și mitralierele pregătite, arătau ciudat având la posturi artileriști în uniforme kaki. Numai pe canonieră, lângă capela telemetristului Roșioru, se vedea șapca de marinar a lui Vanghele.

Pregătirile pentru luptă se desfășuraseră cu febrilitate, în tot cursul nopții. Oamenii din sat trecuseră și ei pe picior de război; șeful de post, cu cei doi jandarmi ai săi și cu o grupă de premilitari, veghea la intersecția orașului spre Hârșova.

Curând după răsăritul soarelui o lotcă neagră se apropie cu iuțeală de carieră, acostă lângă debarcader. Vanghele se aplecă peste parapetul canonierei.

— Ce e, tovarășe Iacob?

— Nemții, strigă pescarul de la cârma lotcii. Un convoi întreg. Sunt mai jos de noi, au acostat și debarcă soldați. Cred că vor să vină pe sub mal și să pună stăpânire pe carieră.

— Vor să ne ia din două părți, spuse Vanghele. Mai e cineva la pescărie?

— Nu, am venit toți încoace. Ne-am gândit că o fi nevoie de noi.

Maiorul Dragomirescu numără din ochi oamenii din lotcă. Erau opt, câte doi pe fiecare banchetă; vâsliseră cum se obișnuiește în marina militară, câte unul la fiecare ramă. Erau toți oameni voinici, cu fețele arse de soare. Cuvântul „tovarășe”, pe care-l folosise Vanghele, nu mai lăsa vreo îndoială cu privire la identitatea lor.

— Vă dăm din armele capturate, spuse el. Formați un avanpost pe drumul de sub mal, ca să putem lua soldații de acolo. Ne trebuie la tunuri.

Tudor se arătă în ușa barăcii germane. Avea în mână o carabină, iar pe umăr îi atârna un sac cu cartușe.

— Domnule maior, telefonul!

Maiorul se repezi în baracă. Ascultă vocea colonelului, care plecase sus, la baterie.

— Coloană motorizată, domnule colonel? Or fi trupe care se retrag de pe front. Au trecut Dunărea și vor să răzbească în Bulgaria… Da, o recunoaștere. Îl iau pe Costea și pe paznicul din carieră, care cunoaște locurile.

Ieși, îl chemă pe Tudor:

— O coloană motorizată s-a oprit pe șosea, dincolo de deal. Trebuie să știm câți sunt și ce intenții au. De sus, din baterie, nu se vede nimic. Mergi cu mine în recunoaștere?

— O misiune adevărată, spuse Tudor. Altceva decât să păzesc un amărât de telefon.

— Roag-o pe domnișoara Eva să-ți țină locul. Trebuie să fie cineva și acolo. Ar fi un lux prea mare să pun planton un ochitor…

Tudor alergă s-o cheme pe Eva. Era în ușa remizei, stătea de vorbă cu soldatul.

— Îți dau o misiune, strigă Tudor cu fals entuziasm. Trebuie să stai de gardă lângă telefon.

— Înțeles, să trăiți, spuse Eva în glumă și plecă spre poarta larg deschisă a unității germane.

Soldatul rămăsese rezemat de ușa remizei. Fuma și se uita după ea. Tudor observă cu destulă neplăcere că Eva, simțindu-se privită, adoptase un mers țeapăn, artificial.

— O iubești? auzi glasul aspru al soldatului.

Simți că-i ard obrajii. Îi era ciudă că roșește, iar asta îl făcea să roșească și mai tare.

— O iubesc, spuse.

— E frumoasă. În locul dumitale, m-aș însura cu ea și mâine.

— E timp destul pentru…

— Dac-ai fi trecut prin ce-am trecut cu, ai vedea lucrurile altfel. Nu lași nimic pe mâine, fiindcă nu știi dacă pentru tine mai există mâine.

— Asta era acolo. Încet-încet, trebuie să uiți…

— Să uit? Cum să fac să uit? Visez noaptea ochii celor care-și dădeau sufletul la un pas de mine. Aud glasurile celor care nu mai sunt. Cum să uit? Am încercat. Nu merge. Poate doar vreo femeie…

— Pe Eva s-o lași în pace.

— Nu te prosti, mormăi soldatul. Ce pune la cale maiorul?

— O recunoaștere.

— Merg și eu. Mă pricep la treburi d-astea.

Își îndesă capela pe cap, își netezi cu palmele uniforma decolorată, se apropie de maior și salută în poziție de drepți.

— Să trăiți, domnule maior, raportez.

— Ah, prietenul lui Vanghele, se bucură maiorul. Acuma te văd și eu mai bine. Ești băiat frumos. Bine c-ai scăpat de barba

aia.

— Domnule maior, până ieri eram socotit dezertor.

— După carte, așa e, spuse maiorul.

— Să zicem că m-am rătăcit de-ai mei. Regula este ca un soldat rătăcit să se prezinte la cea mai apropiată unitate.

— Așa este.

— Atunci, iată, m-am prezentat. Dați-mi o pușcă și socotiți-mă soldat ca toți soldații. Vă rog, domnule maior. Pentru asta am îndurat atâtea. Pentru asta mi-am riscat viața... Dacă vreți, vă explic cum s-a întâmplat...

— Lasă, spuse maiorul. Nu e timp de explicații. Deocamdată te pun la treabă. Știu că ești telefonist. Plecăm în recunoaștere și e nevoie de legătură cu comandantul. Ia o bobină și vino cu noi. Costea, dă-i o pușcă și cartușe.

— Vă mulțumesc, spuse soldatul.

După câteva minute porniră la drum. Tudor în frunte, în chip de călăuză, apoi maiorul Dragomirescu, Costea și soldatul. Soldatul purta în spate bobina de pe care se derula încet firul, iar în mână ducea un telefon. Porniră de-a dreptul pe lângă Dunăre, pe sub malul înalt, încercând să ajungă în spatele taberei germane. Adeseori cărarea dispărea pur și simplu sub valuri, se prăbușea odată cu malul mâncat de apă, și, pentru că acest drum dădea spre limita unității germane, nimeni nu-l mai folosea și nu-l mai amenajase. Ajutându-se unul pe altul, cei patru izbutiră să ajungă într-un loc mai înalt, unde cărarea, refăcută, începea să urce. Vreo sută de metri mai încolo întâlnea coama dealului, îndulcită acum, care se pierdea în întinderea arsă și tristă a podișului dobrogean.

— N-am călcat niciodată pe-aici, spuse mirat Costea. Parc-am fi pe lună.

— Ai fost vreodată pe lună? râse maiorul.

Când ajunseră aproape de coamă continuară să urce târâș, printre tufele veștejite și pline de praf roșcat. Sus se opriră. Priviră în fața lor, cu fereală, de la adăpostul frunzișului. În vale, în preajma fântânii, vreo zece autocamioane germane staționau în marginea drumului; în fața lor se afla o autoșeniletă scurtă, care semăna cu o jucărie. Soldații se grămădiseră în jurul fântânii; alții stăteau întinși pe iarbă; din coșul unei bucătării de campanie ieșea fum. Unul dintre autocamioane avea capota ridicată; câțiva nemți în salopete negre, cu mânecile suflecate,

meștereau ceva. În capetele coloanei, la câteva zeci de metri, în față și în spate, patrulau santinele.

— N-au artilerie, se miră Costea.

— Artileria vine în urmă, probabil, răspunse maiorul. Par a fi avangarda vreunei unități mai mari.

— Cred că nu știu de existența noastră.

— N-aveau de unde să afle. Soldații poartă căști; vin direct de pe front. N-au avut vreme să se pună la curent cu noutățile. Ia să vedem, soldatule, ai făcut ceva cu sârmele tale?

Soldatul puse jos bobina, montă la iuțeală firele și învârti manivela telefonului de campanie.

— Alo... Alo! Se-aude?... Merge, dom' maior.

— Să-l cheme pe domnul colonel, spuse repede maiorul.

Luă el însuși receptorul, nerăbdător:

— Alo... Domnule colonel, am ajuns în apropierea taberei lor. Zece camioane, o autoșeniletă și vreo sută de oameni... Nu, nu au artilerie... Am înțeles. Vi-l trimit pe Tudor, paznicul din carieră... Am onoarea!

Întinse soldatului receptorul, se îndreptă spre Tudor:

— Suntem prea puțini ca să ne angajăm într-un spectacol eroic. Dar nici n-avem vreme de așteptat. Inamicul ar putea primi întăriri. Comandantul e de părere că nu va fi greu să-i capturăm. A mai trimis încoace vreo douăzeci de oameni. Du-te pe drumul pe unde am venit și întâmpină-i. Când ajung aici o să-i dăm de veste comandantului.

Tudor plecă spre carieră. La locul pe unde trecuseră prin apă văzu ostașii așteptând.

— Veniți după mine, spuse. Câte unul. Mergeți cu grijă, cât mai pe lângă mal!

Ostașii trecură, unul câte unul, pe poteca acoperită de apă. Porniră grăbiți să urce dealul. Cartușiere pline le atârnau la centură.

— Îs mulți? întrebă sublocotenentul care-i conducea.

— Vreo sută de oameni, așa spunea domnul maior. Dar cred că nu le mai arde de război acum...

Când ajunseră sus, maiorul îi privi mulțumit și le spuse:

— Adăpostiți-vă de-a lungul crestei, cât mai răsfirați. Când explodează proiectilul, vă ridicați toți odată, faceți câțiva pași și vă culcați. Au să creadă că suntem un batalion... Telefonul!

Soldatul învârti iarăși manivela telefonului de campanie și-i

dădu receptorul.

— Alo! Domnule colonel, suntem gata. O singură lovitură între noi și ei. Ca să vadă că suntem aici... Nu, n-aveți grijă, domnule colonel!

Bubuitul tunului se auzi târziu, aproape simultan cu vuietul proiectilului care despica văzduhul șuierând tot mai puternic. Militarii inamici din jurul fântânii n-avură vreme să schițeze un gest. Proiectilul explodă la câteva zeci de metri de ei. La auzul exploziei, sublocotenentul strigă soldaților săi:

— Salt înainte!

Săriră toți în picioare, făcură câțiva pași în fugă, apoi se culcară iarăși printre tufe. Maiorul stătea cu receptorul ia ureche. Ridică privirea și-i văzu pe nemți adăpostindu-se care pe unde putea: în șanțuri, printre tufe, în dosul camioanelor.

— Sunteți înconjurați, strigă el cu mâinile pâlnie la gură. Bateriile sunt îndreptate spre voi. Comandantul nostru însă vrea să evite o vărsare de sânge inutilă. Predați-vă!

Așteptară. În tabăra germană se simți oarecare forfotă. Un soldat neamț alerga tupilându-se pe după camioane. Târa după el o mitralieră.

— Dă-mi pușca, spuse maiorul soldatului de lângă el.

Luă carabina, ochi cu grijă, trase. Glonțul spulberă pământul chiar în fața soldatului cu mitraliera, care se culcă înspăimântat la pământ.

— Predați-vă! repetă maiorul. Peste un minut, bateriile deschid focul!

Un ofițer german se ivi dindărătul șeniletei, fluturând o batistă albă.

— Așa mai merge, spuse maiorul încet. Domnule sublocotenent, fiți cu ochii pe ei. Mă duc să văd ce vor să ne spună.

Făcu câțiva pași în întâmpinarea ofițerului german. Acesta se opri la o distanță respectabilă, vorbi tare:

— Comandantul nostru a dat ordin să depunem armele. Venim de pe front, soldații sunt istoviți. Avem cu noi răniți grav și bolnavi...

— Vor primi toate îngrijirile, îl asigură maiorul. Depuneți armele la zece metri de fântână, fără să le deteriorați. La orice mișcare suspectă, deschidem focul!

Făcu semn ostașilor din prima-grupă și aceștia înaintară, cu

arma la mână. Ofițerul german se întoarse spre ai săi, dădu câteva ordine. Unul câte unul, soldații se apropiau și-și aruncau armele acolo unde li se indicase. Apoi se încolonară, cu privirile în jos, tăcuți și înfrânți.

5

Când reveniră în carieră, escortând coloana lungă de prizonieri, Vanghele le strigă vesel:

— Ei, ce mai ispravă! De unde-ați scos atâta oaste?

— E numai avangarda, spuse maiorul. La noapte vine și restul regimentului. Am stat de vorbă pe drum cu ofițerul lor. Mașina cu stația de radio a rămas în pană și au părăsit-o. Comandantul regimentului așteaptă zadarnic vești de la ei. Pe-aici ce e?

— Ce să fie? Deocamdată nimic. Tot auzim motoare în aval. S-or fi strâns mai multe nave. Cred că au de gând să forțeze barajul nostru. Domnul colonel a venit și dânsul, e la telefon, în casă la Șușnea.

Colonelul ieși din casă, se uită îngrijorat la coloana lungă de prizonieri.

— Să-i ținem sub pază în cazarma germană. Acum avem alte treburi mai importante. Observatorii de sus raportează că în aval s-au adunat trei vedete și două pontoane de debarcare pline cu soldați. Probabil așteaptă să se însereze ca să încerce o trecere în amonte. Am mutat tunurile grele chiar pe coasta dealului. Dar tot rămâne un unghi mort. Toată nădejdea e în canoniera asta. Păcat că nu se poate mișca din loc.

— Ați încercat s-o porniți?

— Are motoarele demontate. O să tragă de pe loc. Depinde de ochitorii noștri…

Eva ieși în pragul barăcii:

— Domnule colonel, navele vin încoace!

— Alarmă, ordonă colonelul. Tunarii la piese! Încărcați!

— Domnule colonel, de la pescărie au pornit încoace vreo treizeci de nemți cu mitraliere și branduri!

Colonelul ezită o clipă. Își aruncă privirea în jur. Pescarii încărcau armele capturate, își împărțeau cartușele. Șoferii din carieră aveau și ei arme. Toți îl înconjurară, așteptând.

— Domnule maior, ia toți oamenii disponibili și barează-le drumul. Vor să ne ia cu asalt, cum s-ar zice!

Maiorul făcu semn tuturor să-l urmeze. Porniră în fugă spre poarta dinspre pescărie. Deodată, din aval se arătară navele germane. Înaintau în linie, ocupând toată lățimea Dunării. De sus, din baterie, se auzi bubuitul greu ai unui tun „Krupp". Proiectilul explodă în fața navelor.

— Asta a fost lovitură de avertisment, spuse maiorul. Să-i vedem ce au de gând.

Drept răspuns la somație, pe navele germane sclipiră luminițe. După o clipă veni și bubuitul îngemănat al tunurilor. Proiectilele șuierară pe deasupra malului și căzură în Dunăre, în preajma navei-atelier.

Atunci se dezlănțui canonada. Tunurile de 88 începură să bubuie pe-ntrecute. Vedeta din centrul formației făcu un rondou brusc și se apropie de mal. Zeci de oameni săriră de-a dreptul în apă și se repeziră pe țărm, alături de ostașii germani care înaintau pe drumul pescăriei. Dar celelalte nave își continuau marșul trăgând de zor...

Trupa germană care înainta pe drumul pescăriei ajunsese la câteva sute de metri. Îndărătul porții, oamenii maiorului Dragomirescu așteptau.

— Foc! ordonă maiorul.

Zece arme pârâiră deodată. Din dreapta clănțăni mitraliera sergentului Costea. Câțiva inamici căzură, alții se adăpostiră pe marginea șoselei și sub mal. Începură să tragă și ei. O mină de brand explodă la câțiva metri de poartă, înălțând o trâmbă de praf. Vedeta din margine mări deodată viteza și se apropie de poziția pescarilor.

— Jos! strigă maiorul. Culcat!

Vedeta trecu, împroșcând șoseaua cu rafale de mitralieră. În jurul ei explodau proiectilele trase de pe canonieră. Unul dintre ele o lovi în plin. O explozie asurzitoare cutremură văzduhul. Prova vedetei plesni deodată în bucăți; țăndări de metal arzând se înălțară la zeci de metri deasupra apei.

— Au lovit-o în magazia de muniții, spuse bucuros maiorul.

Privi în jurul său. Costea căzuse cu fruntea peste mitraliera Z.B. Pe mânere se prelingeau picături de sânge.

— Vanghele, strigă maiorul, treci la mitralieră.

Vanghele sări în picioare, dar tocmai când se culca alături de Costea, o rafală trasă de nemți îl surprinse. Căzu, lovit la umăr. Atunci maiorul se târî el însuși spre mitralieră. Gloanțele îi

fluierau pe la urechi. Îl dădu pe Costea deoparte; era mort, lovit drept în frunte. Luă mitraliera și trase o rafală lungă spre inamicii care înaintau târâș spre el. Auzi un strigăt de durere în stânga lui. Nu întoarse capul. Ochi cu grijă spre siluetele cenușii care se târau prin praful drumului...

Colonelul, cu binoclul la ochi, urmărea desfășurarea luptei. Un ponton de debarcare, avariat, încerca să ajungă la malul de vizavi, dar o nouă lovitură în plin îl făcu să se răstoarne pe-o parte. Se vedeau oamenii sărind în apă. Deodată, la catargul vedetei din frunte se ridică un pavilion alb.

— Încetați tragerea! ordonă colonelul.

— Încetați tragerea! strigă soldatul la telefon.

— Încetați tragerea! repetă locotenentul care comanda bateria de pe canonieră.

Militarii germani care atacau pe șosea înțeleseră repede ce se petrece. Unul dintre ei se ridică, cu mâinile în sus. Maiorul spuse oamenilor săi să nu mai tragă. Din spate se auziră pași grăbiți.

— M-am gândit că aș putea fi de folos, spuse Eva deschizând din mers trusa sanitară.

— Eva! strigă Tudor ridicându-se cu carabina în mână. Fugi de aici, e primejdios...

— Cred că primejdia a trecut, rosti rar maiorul Dragomirescu. Ocupați-vă de răniți. Îmi pare rău de bietul Costea. Doi oameni să vină cu mine, să-i luăm în primire pe vitejii de colo. Arătă spre soldații germani care se adunaseră pe șosea aruncându-și armele.

Navele germane acostaseră cam la jumătatea drumului dintre pescărie și carieră. Colonelul urmări prin binoclu debarcarea echipajelor. Erau cu toți fără arme; duceau în schimb valize, genți sau saci de marinar.

— Servanții de la tunul principal rămân pe loc, ceilalți luați-vă armele și veniți cu mine, hotărî colonelul.

Porniră pe șoseaua prăfuită, spre pescărie. Întâlniră pescarii care-i duceau pe răniți, apoi pe maiorul Dragomirescu care-și escorta prizonierii.

— Costea... spuse încet maiorul.

— Păcat. Un băiat de ispravă. Era însurat?

— Da. Și doi copii...

— Păcat, repetă colonelul. Mare păcat!

Își îndreptă privirea înainte. Echipajele navelor se aliniaseră

într-o formație aproximativă și așteptau…

6

Se înserase. În carieră era liniște. Artileriștii trebăluiau pe lângă tunurile canonierei. Vanghele, bandajat la umăr, stătea întins într-un șezlong pescuit de pe una din navele germane. Dragomirescu și Tudor, alături de el, își aprinseră țigările și-i oferiră și lui una, gata aprinsă.

— Mă răsfățați cu toții, spuse Vanghele. Preferam să fiu teafăr și să nu mă ia nimeni în seamă.

— O să ai ce povesti la gura sobei, glumi Tudor. Nu, serios, ce-ar fi să-ți scrii memoriile?

— E prea devreme, domnule scriitor. Cred că mai am lucruri de văzut și de pătimit.

— Ce să mai pătimim? Acum ni-e drumul limpede și liber. Ne întoarcem la rosturile noastre…

Eva ieși din casă cu un pahar în mână. Auzise ultimele cuvinte.

— A venit, în sfârșit, timpul să ne gândim la trandafiri…

— Ba încă să-i vedem aevea, adăugă Tudor. Până acum, n-aveam dreptul nici să-i visăm…

Eva se apropie de rănit, îi întinse paharul și o pastilă:

— E timpul să iei medicamentul, nea Vanghele. Ia să vedem, n-ai febră?

Îi șterse cu o batistă fruntea, îi netezi părul cărunt, tuns scurt. Vanghele își îndreptă privirea spre ea:

— Mulțumesc. Nu știam ce bine e să fii rănit.

— Te-ai purtat ca un brav, spuse Dragomirescu. Meriți toată duioșia din lume…

— Alarmă! strigă un glas de sus, de pe potecă. Un convoi de nave germane se apropie din aval!

— Servanții la posturi! spuse maiorul Dragomirescu, ridicându-se. Treziți-l pe domnul colonel. Se îndreptă spre Eva: Spuneați ceva despre trandafiri?

— Da, zise Eva. O vorbă de-a noastră. Ne gândim la o lume de vis, cu trandafiri în loc de sârmă ghimpată.

— O lume cu trandafiri… Frumos vis, murmură maiorul.

— Curând nu va mai fi un simplu vis, adăugă Vanghele cu ochii spre tunarii care alergau la posturile lor.